

Nyt. szám: 18/0252

54

141

271/0811

Kl. sz.: 204/060

Törvény 16/1993

TITKOS

MSZ-tul. alapján

91. 04. 13.

Nyt. sz.: 220

Lung

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

4

XIV. ÉVFOLYAM
1981. 4. SZÁM

Érkezett:
az MNHF DE... ÉRSZ-SÉG-BELI
1991-03-18 nap

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

31/41

54/08 1991/08

TITKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgáltatására irányulnak.”

*[MN Harcászati Szabályzat (ho.-e.)
47. pont.]*

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1981

4

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 pld-ban
Egy pld.: 104 lap
Snsz.: 28/162

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy
Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa György út 49/a. MN HTP Törzs
Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes
Felelős kiadó: Elekes János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

Az összefegyvernemi hadsereg ((ho.) támadó hadműveletének (harcának) hadtápbiztosítása. A hadtápbiztosítás megtervezésének, megszervezésének sajátosságai, a hadműveleti manővercsoport alkalmazása

Kapus Gyula ezredes

1. A hadsereg (ho.) hadtáp fogalma

A hadsereg (ho.) hadtáp a hadsereg (ho.) állományába tartozó csapatok hadtápbiztosítására hivatott hadtápegységekből és alegységekből, valamint a náluk levő anyagi-technikai eszközkészletekből áll. Támadó hadműveletben a hadsereg (ho.) hadtápbiztosítása magába foglalja mindazon rendszabályokat, melyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, egészségügyi szaktechnikai és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak. Az összefegyvernemi hadsereg (ho.) támadó hadműveletét (harcát) a front (hadsereg) kötelékében oldhatja meg, így a hadsereg (ho.) hadtápbiztosítása a front (hadsereg) hadművelete hadtápbiztosításának szerves részét képezi, szervesen illeszkedik az Egyesített Fegyveres Erők koalíciós rendszerébe, magába foglalja a központ, hadműveleti és a csapathadtáp tagozatokat. A cikkben részletesebben a hadműveleti hadtáp – ezen belül az összefegyvernemi hadsereghadtáp – tevékenységével foglalkozom.

Az összefegyvernemi hadsereg hadtáp: magába foglalja a hadsereg állományába szervezett hadtápcsapatokat a náluk levő anyagi készletekkel. A HDS hadtáp állománya nem állandó, a kitűzött hadműveleti céloknak és feladatoknak megfelelően változik.

A csapathadtáp fogalmába a Magyar Néphadsereg valamennyi kötelékben levő vagy önálló magasabbegysége, egysége és alegysége hadtápegységeit és alegységeit soroljuk a náluk levő anyagi készletekkel.

Az összefegyvernemi hadsereghadtáp szerepe: szilárd kapcsolat biztosítása a mélységben lépcsőzött és szélességében tagolt MN Tábori Hadtáp, illetve központ-hadtáp és a csapathadtáp között a csapatok folyamatos hadtápbiztosítása érdekében.

A csapathadtáp a hadtápbiztosítás alapvető tagozata, melyben a hadtápbiztosítás rendszabályai több szakaszon (ho., e., z.) kiegészülnek és az anyagi, technikai, egészségügyi biztosítás feladatai harcossig, harci technikáig bezárólag megvalósulnak.

2. A hadtápbiztosítás sajátosságai hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazásának körülményei között

A korszerű hadműveletek kezdődhetnek, illetve megvívásra kerülhetnek az atomfegyverek tömeges alkalmazásának, vagy csak hagyományos fegyverek alkalmazásának viszonyai között.

a) Amikor a hadművelet (harc) csak hagyományos fegyverek alkalmazásával kerül végrehajtásra, az ellenség megsemmisítésének és területe birtokbavételének fő feladatait a gépesített lövész- és harcokocs csapatok oldják meg a front-légierő és a hadsereg repülői, valamint a tüzérség támogatásával.

Ebből adódóan alacsonyabb lesz a támadás üteme, a hadtápok közelebb települnek az arcvonalhoz és a támadás folyamán kevesebb alkalommal kell azokat áttelepíteni. Jelentős mértékben nő a lőszerfelhasználás, az utánszállítások végrehajtásánál rövidebb fordulókkal számolhatunk. Az egészségügyi veszteség jellege, összetétele megváltozik (túlnyomóan a lőfegyverektől származó sérülések jelentkeznek). Hagyományos fegyverek alkalmazásával folyó támadó hadművelet, harc során mindenkor felkészültnek kell lenni a tömegpusztító fegyverek alkalmazására való áttérés, az egészségügyi biztosítás ilyen körülmények között történő folytatására.

b) Tömegpusztító fegyverek alkalmazásával folytatott hadműveletben (harcvékenységben) az ellenség megsemmisítésének fő eszköze az atomfegyver, következőképpen várhatóan alacsony lesz a lőszerfelhasználás, a támadás üteme, a napi feladatok mélysége nő, ami az üzemanyag-fogyasztás jelentős növekedését eredményezi. Nagyterjedésű szennyezett terepszakaszok rombolásának bonyolult körülményeket idéznek elő a hadtáp csoportosítás kialakításához, a hadtápmanőverek, után- és hátraszállítási feladatok végrehajtásához. A sebesültek keletkezése egyenetlen lesz, jellemző lesz a tömegpusztulási góccok keletkezése. Az ellátás ilyen körülmények között szükségszerűen beszűkül.

A hadtáp vezetése az ellenség fokozottabb behatásaként időlegesen megszakadhat, a csapatok hadtáptörzsei esetenként (időlegesen) magukra lesznek utalva, ami igen nagy önállóságot követel meg részükről.

3. *A támadó hadművelet (harc) hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése*

a) *A támadó hadművelet (harc) hadtápbiztosításának előkészítése*

A hadsereg (ho.) támadó hadművelete (harca) sikeres végrehajtásának egyik alapvető feltétele a támadó hadművelet (harc) hadtápbiztosításának előkészítése.

A hadsereg (ho.) támadó hadművelete (harca) hadtápbiztosításának előkészítése a parancsnokság, az összfégyvernemi törzs, hadtáptörzs, a fégyvernemi főnökök és szolgálatiág-vezetők, a hadsereg hadtápc csapatok (hadtápegységek, al egységek) által foganatosított komplex rendszabályok összessége.

A hadtápbiztosítás előkészítése magába foglalja:

– a front hadtáp direktíva (előljáró PK HTPH intézkedésének) vételét, annak tanulmányozását;

– a feladat tisztázását;

– a helyzet megítélését;

– a PK HTPH elhatározásának kidolgozását;

– az alárendeltek feladatainak megszabását;

– a hadtáp együttműködés megszervezését;

– a hadművelet (harc) hadtápbiztosításának megtervezését (hadtápbiztosítási terv);

- a hadtápcsapatoknál (egységeknél, alegységeknél) a pártpolitikai munka megszervezését;
- a hadtápvezetés megszervezését;
- a hadtáp készenlét elérését, jelentését a támadó hadművelet (harc) hadtápbiztosítására.

El kell készíteni:

- a HDS (ho.) támadó hadművelete (harca) hadtápbiztosítása előkészítésének naptári tervét, amely magába foglalja: az előljáró Front (HDS) PK hadtáp direktívája (hadtáp parancs kivonata, előljáró PK HTPH intézkedése) kézhezvételétől a hadtáp készenlét eléréséig a hadtáptörzsek, hadtápcsapatok (hadtápegységek, -alegységek) által végrehajtandó feladatokat, azok végrehajtásáért felelős személyeket, az ellenőrzés rendjét.

Főbb részeit tekintve a naptári terv tartalmazza:

- a PK HTPH elhatározásának kidolgozása, a hadtművelet (harc) hadtápbiztosításának megtervezése;
- alárendelt feladatainak megszabása, a hadtáp együttműködés megszervezése;
- a pártpolitikai munka végzése;
- a hadtápvezetés megszervezése;
- a hadtáp ellenőrzések végrehajtása;
- a hadtápcsapatok (hadtápegységek, -alegységek) tevékenysége feladatait.

A naptári tervből kivonatokat kell készíteni és kiadni az alárendelt hadtáptörzsek (MBF-ség, hadtáp-egységtörzsek) részére. A támadó hadművelet (harc) hadtápbiztosításának megtervezése, a PK HTPH elhatározásának kidolgozása a különböző időtartamokra kidolgozott munkagrafikonok felhasználásával történik.

b) A hadsereg (ho.) támadó hadművelete (harca) hadtápbiztosítása megtervezésének, megszervezésének sajátosságai

Mint ismert, a HDS első támadó hadműveletének tervei és annak hadtápbiztosítására vonatkozó okmányok már béke időszakban kidolgozásra kerülnek, több változatban. Ezek a tervek a támadó hadművelet előkészítése időszakában kisebb vagy nagyobb mértékben pontosításra kerülnek.

A hadtápbiztosítás tervezése, szervezése az összefegyvernemi parancsnok munkarendjébe szervesen beépítve azzal összhangban kerül végrehajtásra. Ebből adódik, hogy a HDS PK HTPH hadműveleti tervező csoportjával (HOPK HTPH operatív csoportjával) elhatározását a harcállásponton hozza meg.

A támadó hadművelet (harc) hadtápbiztosítása megtervezésének, megszervezésének alapja a parancsnok elhatározása, az előljáró PK hadtáp direktívája (hadtáp parancsa) vagy PK HTPH intézkedése (előzetes intézkedése).

A tervező-szervező munka HDS hadtáptörzsben kialakított nagybani rendje szerint

A Front hadtáp direktíva (előzetes intézkedés) vétele és tanulmányozás után kerül továbbításra a HDS HVP-ra, a feladat vételétől számított 2 órán belül. A hadtáp hadműveleti csoport a H-on kidolgozza a hadtápbiztosítás nagybani számvetéseit és munkatérképen rögzíti a hadművelet elgondolásának hadtápra vonatkozó részét, a PK HTPH hadtápbiztosításra vonatkozó elhatározását, majd a hadművelet elgondolásából a szükséges kivonatot a 4. órában továbbítja a

HVP-ra. Az elgondolás és a rendelkezésre álló információk alapján a HTP TÖF a HVP vezető állomány részére az előbbi információk alapján megtartja a hadművelleti tájékoztatót. A gyakorlat tapasztalatai alapján a feladat vételétől számított feladat tisztázás, helyzetmegítélés és az elhatározás kialakítása jórészt egybefolyó tevékenység. Miután a feladatok kellően tisztázódtak a párhuzamos munka beindítása érdekében az első lépcső gl. (hk.) ho. részére a H-ról, a többi alárendelt részére a HVP-ről a 4–5. óra között előzetes hadtáptíntézkedések kerülnek kiadásra.

A PK HTPH a feladat vétele után részt vesz a PK elgondolása kialakításában. A PK-nak tett jelentése után pontosítja *elhatározását*, melyet a a HVP-ra visszaérkezés után a *HVP vezető állománya részére minden esetben kihirdet*. Az elhatározás kihirdetése után a tervező-szervező munka alapvetően a biztosítási tervek végleges kimunkálására, a hadtápparancs, szakmai intézkedések és a kivonatok elkészítésére irányul. A 7–8. órában történik a hadtápbiztosításban érintett fegyvernemi és szolgálati ágak törzseivel a tervezés adatainak pontosítása, a tervekbe történő bedolgozása.

A hadtápparancsot (szakmai intézkedéseket) kivonatokat a 9. óráig kell elkészíteni, s aláírva a T. szervnek továbbításra leadni 9–10. óra közötti időben. Tekintve, hogy a hadtápparancs és a hadtápbiztosítási terv jóváhagyása a HDS PK-nál a 18–19. órában kerül végrehajtásra, így a hadsereg támadó hadművelete hadtápbiztosításának teljes mérvű kimunkálása 18 órát vehet igénybe.

Hasonló rendszerben valósul meg a hadosztály hadtáptörzsben is a harc hadtápbiztosításának tervezése. A párhuzamos munkarendből adódóan a tervezés 4–5 órás „időeltolódással” kezdődhet meg és kerülhet végrehajtásra, szűkebb időnorma keretek között. A hadosztály támadóharca hadtápbiztosításának teljes mérvű kimunkálását a feladat vételétől számított 10–12 órán belül be kell fejezni.

A hadtápbiztosítási tervnek a Csapathadtáp Utasítás 44. pontja szerint a következőket kell tartalmaznia:

- a hadtápegységek és -alegységek elhelyezési körletét és áttelepülésük rendjét; a harc megkezdéséig és a harc alatt használandó után- és hátraszállítási utakat, az utak előkészítésére és karbantartására kijelölt erőket és eszközöket;
- számvetést az anyagi biztosításra, az utánszállítások terjedelmét és megszervezését, a harci technikai eszközök feltöltésének rendjét;
- az egészségügyi egységek és alegységek alkalmazásának rendjét, a sebesültek, betegek hátraszállításának megszervezését;
- a hadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelmének, valamint őrzés-védelmének megszervezését;
- a hadtáp vezetési pont településének helyét és idejét, áttelepülésének irányát; az összőkötetés megszervezését.

A hadtápbiztosítási terv elemcít képező résztervek (mellékletek) tartalma hadsereg szinten mintaokmány kollekcióban, a hadosztály-ezred szinten módszertani útmutatóban rögzített. Ezek a tervezési formák és útmutatások jól beváltak az eddigi gyakorlatok során.

A hadtáp együttműködés megszervezése általában az alárendelt PK HTPH-ek elhatározásának jóváhagyása után kerülhet sor. Végrehajtott gyakorlataink tapasztalata alapján a hadtáp együttműködés feladatai HDS, ho. szinten együttműködési utasításban, együttműködési tervtáblában célszerű rögzíteni és térképen (tereasztalon) megszervezni.

c) A határbiztosítás hadtápbiztosítása

A határbiztosítás szerves része a hadsereg (ho.) hadművelleti szétbontakozásának (harcászati szétbontakozásának). Ideiglenes tevékenység, amely a csapatok határátlépésével befejeződik.

A határbiztosítás magába foglalja: a határőrizetet ellátó (hadsereg-, illetve hadosztályparancsnokok alárendeltségébe lép) határőr, továbbá a határbiztosításra kijelölt összefegyvernemi csapatok tevékenységét és a határővezet légvédelmét.

A határbiztosítás hadtápbiztosítására végre kell hajtani a hadtáp megszervezését, a határbiztosításba bevont csapatok és a főerők anyagi-technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítását és kiszolgáltatását, a hadtápvezetés megvalósítását.

Figyelembe véve a határbiztosításra alkalmazható erőket, a *hadtápbiztosításra alkalmazott hadtáperők állománya a következő lehet:*

- a kijelölt ellátó bázisok működtetését, a csapatok kiszolgáltatását végrehajtó erők-eszközök;
- a HDS közúti komendáns zászlóaljak hadművelleti szétbontakozást, majd a HFGU-ak közúti működtetését biztosító erők;
- a HDS szállító zászlóaljak részei, melyek végrehajtják (részt vesznek) a határ körzetében a lőszer tüzelőállásokban történő felhalmozását és a működő kikapóállásokról az anyagi készletek felvételezését, LTP-ok készletének emelését;
- a ho. ellátó zászlóaljak forgalomszabályozó erői; az anyagi készletek vételezését, határkörzetekbe történő felhalmozását végrehajtó szállító századainak részei; az üzemanyag-szállító század csapatok feltöltését és a felhasznált anyagi készletek felvételezését végrehajtó erői, valamint a TS;
- az ezred, zászlóalj napi ellátása érdekében folyó után- és hátraszállítást végrehajtó hadtápagegységei.

A HDS ku. kom. zászlóaljai a határbiztosítás időszakában a HDS mozgó-bázis és a csapatok várható alkalmazásának irányában berendezik a HDS FGU-akat a ho. rak. o.-ok tüzelőállásai vonaláig (amennyiben a központhadtáp megkezdte a készletek KÁ-kra történő kiszállítását, akkor a KÁ-któl, vagy azok vonaláig). A hadosztály hadtápok vonalában harántutat rendeznek be. A ho. hadtáp a műszaki alegységekkel együttműködésben a forgalomszabályozó erőivel berendezi és működteti az után- és hátraszállítási utakat a határbiztosításra kijelölt egység-hadtápok (tü. csapatok tüzelőállása) vonaláig.

A csapatok ellátása a határbiztosítás időszakában a területi elv érvényesítésével, a kijelölt állami vállalatok, Központ Hadtáp raktárak, működő KÁ-ok, laktanyák visszahagyott készleteiből, alapvetően a csapatok eszközeinek igénybevitelével valósul meg. Mint már történelmi példa is bizonyította, a határbiztosítás leplezésére a határővezetben tiltás alá eshet mindenféle mozgás. Ilyen esetben előfordulhat, hogy a határbiztosításra kijelölt csapatok részére az ellátmányi anyagokat polgári rendszámú gépjárművek fogják kiszállítani a meghatározott találkozási pontokra.

A hadsereghadtáp a hadiszervezetre való feltöltése és szétbontakozása függvényében részeivel részt vehet az anyagi készletek decentralizálásában, azonban főerőivel általában nem avatkozik be a csapatok ellátásába.

Az egészségügyi biztosítás megszervezésénél elvként szolgál, hogy a szervezetszerű és megerősítő egészségügyi erőket minél tovább tartalékban kell tartani, menetkész állapotban. A határbiztosításra kijelölt ezredek SH-i részlegesen települhetnek. Az esetlegesen keletkező sérültek, betegek leadása a csapatok esz-

közeivel történik a kijelölt polgári kórházakba. Amennyiben a Vegyes Kórház Bázisok kijelölt kórház részlegei már működnek, akkor az átvevő-osztályozó kórház útján, vagy azok kihagyásával a leadás már azokba történik.

A határbiztosítás hadtápbiztosításában sajátosan jelentkezik, hogy a határbiztosítás már a mozgósítás és a hadműveleti szétbontakozás időszakában kezdetét veszi. Ebben az időszakban a hadtápvezetés elsősorban az előzőek irányítására koncentrál. Ekkor a kijelölt csapatok hadtápbiztosítási feladataikat önállóan (a békében kidolgozott) tervek alapján végzik.

4. A támadó hadművelet (harc) hadtápbiztosításának végrehajtása, vezetése

A határátlépés, a területbiztosítási övezetek, és döntőfontosságú körletek leközdülésének hadtápbiztosítása

A hadtápkészenlét fogalma, tartalma

A támadó hadművelet (harc) kezdetét megelőzi a csapatok támadáshoz való készenlétének elérése, annak megfelelően a hadművelet (harc) hadtápbiztosítására a hadtápnak is készenlétet kell elérnie.

A hadtápkészenlét fogalma: A hadtápkészenlét alatt a hadsereg (ho.) hadtáp olyan állapotát (helyzetét) értjük, amelyből adott jelre (jelzésre) azonnal képes a hadművelési (harc) feladatok hadtápbiztosítását megkezdeni és sikeresen végrehajtani.

A hadtápkészenlét tartalmát a támadáshoz a következők képezik:

- a hadtáptörzsek befejezték a hadművelet (harc) hadtápbiztosításának megtervezését, megszervezését, és a hadtápbiztosítás feladatai alegységig (katonáig) bezárólag megszabásra kerültek;

- a megerősítő hadtáp erők-eszközök megparancsolt helyekre beérkeztek;

- a hadtápfelkészítés feladatai végrehajtást nyertek;

- a hadtápcsapatok, hadtápegységek, -alegységek, a hadtáp hadművelési felépítés (csoporthozzás) szerint települnek (vagy helyezkednek el), s a műszakilag berendezett körleteikben készek a feladat megkezdésére;

- az anyagi készletek feltöltése és meghatározott lépcsőzése, a csapatok a harc szempontjából szükségtelen anyagoktól való tehermentesítése befejeződött;

- a SH-ek alkalmazásuk minden feltételével rendelkeznek, a megparancsoltak szerint;

- a hadtáptörzsek a hadtápkészenlét ellenőrzését befejezték és jelentették az előljárónak.

A hadtápkészenlét – különböző körülmények között – a VÁK-ban, a záróvonal átlépéséhez, vagy az államhatár átlépéséhez, továbbá a hadművelet folyamán (újabb harc feladatok megkezdéséhez) a hadtáp állapotát illetően, számos rendszabállyal egészülhet ki. (Pl. az államhatár átlépéséhez a hadtáp I. lépcsők besorolnak és elérik a készenlétet az előrevonáshoz, vagy kikülönítésre kerülnek és a határátlépéshez elhelyezkednek.)

Az államhatár átlépésének hadtápbiztosítása

A támadó hadművelet (harc) megindítása a határátlépéssel és azt megelőzően az ellenség tüzzel való komplex pusztításával kezdődik. Az államhatárt elsőnek az előrevetett osztagok – illetve az EVÉD-ek – azok harcrendjében a felderítő szervek és a támogatásukra kijelölt tüzérszervezetek lépik át.

Az EVÉD zászlóaljok ellátó szakaszaiból az élelem, üzemanyagellátó rajokat célszerű az e. hadtáp második lépcsőbe bevonni. A harcászati gyakorlatok is

azt igazolják, hogy célravezető, ha a harcoló csapatoknál csak a harc megvívása hadtápbiztosításához szükséges, az adott harcrendi elemnek megfelelő hadtáperők működnek. Célszerű az e. hadtáp I. lépcsőjét az e. főerők mögött előrevonni, míg az e. hadtáp második lépcsőt az e. második lépcső után az e. további feladatahoz egy „ugrással” áttelepíteni.

Fontos, hogy a határátlépés időszakára a hadtápok előrevonása a főerők előrevonásával és határátlépésével össze legyen hangolva, irányok szerint meg legyen szervezve és a telepítésre alkalmas területek térben és időben el legyenek osztva.

Az utánszállítási feladatok csökkentése érdekében a határátlépés időszakában az ellenség komplex tüzzel való pusztításához (TPK) elsősorban az av., tü. és sv. löszert, a készenlét előtt a tüzelőállásokban (mintegy 0,3–0,4 ja) kiegészítő készletként célszerű felhalmozni. A TPK elvéből adódóan más löszertfajtákból is sor kerülhet kiegészítő löszerkészlet felhalmozására.

A határátlépéshez az EVO ezredek SH-ei a hadtáp első lépcsőjében besorolva felkészülnek az előrevonás végrehajtására, a határátlépés után mindaddig követik a harcrendet, amíg a sérültek száma a telepítést nem teszi szükségessé.

A hadtápbiztosítás vezetése érdekében célszerű, ha a PK HTPH azon a vezetési ponton tartózkodik, ahonnan a parancsnokok a határátlépést vezetik.

A területbiztosítási és kulcsfontosságú övezetekben folyó harc hadtápbiztosításának sajátosságai

A területbiztosítási és kulcsfontosságú övezetekben folyó harc hadtápbiztosításának sajátosságai a támadóharc sajátos jellegéből adódnak.

A hadtápok szélességben és mélységben való lépcsőzését a menetrendnek megfelelően előre szükséges kialakítani. A hadtáp első lépcsőbe a harc alatti el látáshoz anyagok zömét kell elhelyezni. Azokat a hadtápalegységeket célszerű a második lépcsőbe besorolni (TS, élm. raktár, harci technikai anyagraktár stb.), melyekre a harcnap során általában nem lesz szükség. A területbiztosítási övezetek leküzdése kezdeti időszakában is számolhatunk légideszantok, megkerülő osztagok alkalmazásával. Ezek anyagi, egészségügyi felkészítését már a harc megszervezési időszakában végre kell hajtani, úgy hogy önálló ellátásuk a tevékenység teljes időtartamára biztosítva legyen. A területbiztosítási övezetben folyó harctevékenység során (amennyiben a területbiztosítási övezetben levő erődök megke rülhetők) általában nem számolunk jelentős anyagfelhasználással és egészségügyi veszteséggel, mindaddig, amíg a főerők a kulcsfontosságú körzetekben a döntőfontosságú körletek birtokbavételéért harcba nem lépnek. Ezért számításaink szerint a területbiztosítási övezetben harcoló csapatok anyagi szükségleteit jórészt a kiegészítő készletekből fedezik, a keletkezett sérültek ellátását az EVO e.-k SH-ei biztosítják, míg a főerők készleteik zömét (üzemanyag kivételével) megőrízhetik, és egészségügyi erőiket (a kiürítő erők egy részének kivételével) huzamosabb ideig alkalmazáshoz kész állapotban tarthatják.

A területbiztosítási övezetekben állandóan számolni kell azzal, hogy a viszsamaradt területvédelmi erők, diverziós csoportok állandó célpontjai a hadtápegységek, -alegységek és szállító oszlopok lesznek. Ezért az őrzés-védelem szilárd megszervezésével a rendelkezésre álló és megerősítésül kapott lövész-, harckocsi erők és eszközök tervszerű alkalmazásával minden helyzetben biztosítani kell a hadtápbjektumok, -egységek, -alegységek szállító és ellátó kötelékek földi és légi ellenség elleni védelmét. Emellett elengedhetetlen a szoros együttműködés fenntartása a közeli harcrendi elemekkel is.

A területbiztosítási övezetekben folyó harc hadtápbiztosítása vezetésével párhuzamosan kiemelt figyelmet kell fordítani a döntőfontosságú körletek áttörése hadtápbiztosításának előkészítésére.

A döntőfontosságú körletek áttörése során fel kell készülni arra, hogy a korlátozott útviszonyok és mozgáslehetőségek miatt a hadtápbiztosítás rendjének jelentős átszervezésére a hadtápmánőverek harc közbeni végrehajtására kevés lehetőség van. A hadtápmánővereket a csapatok tevékenységével összhangban az áttörés módjának megfelelően (rövidített, vagy teljes előkészítés során) szükséges pontosítani.

Az áttörés végrehajtásához az anyagi eszközök és kiürítő erők egy részét célszerű egy tagozattal lejjebb lépcsőzni, az áttörést végrehajtó alegységeket minden felesleges anyagtól tehermentesíteni. A hadtápagegységeket irányonként célszerű csoportosítani és a harcoló csapatokhoz felzárkóztatni. Az áttörés kezdetére az ezredhadtápok első lépcsőit és az ESH-et az arcvonalhoz közelebb, 6–8 km-re célszerű elhelyezni (telepíteni) az ezredraktárakat és a ho. hadtáp első lépcsőit 10–12 km-re, a ho. hadtáp második lépcsőit 15–20 km-ig terjedő távolságra célszerű elhelyezni, a HDS MB-t 40 km-re a HDS hadtáp tartalékokat 25–30 km-re szükséges felzárkóztatni.

Figyelembe véve, hogy az áttörés időszakában, a második lépcsők elővonása miatt az utak jelentős részét az összefegyvernemi csapatok veszik igénybe, kevés lehetőség lesz a hadtápok előrevonására és utánszállítások végrehajtására. Ezért az áttörés kezdetére a tüzzel való komplex pusztításhoz a harcjárműveknél, tüzérségi tüzelőállásokban és a z., o. tagozatban jelentős lőszer kiegészítő készleteket kell létrehozni. Erdős-hegyes terepviszonyokat alapul véve a meredek röppályájú lőszer felhasználásának 2–3-szoros növekedésével számolhatunk. Mivel ez esetben az ellenség megsemmisítésének eszköze a hagyományos fegyver lesz, az erőtámpontok leküzdéséhez számottevő pct., betonromboló lőszer, műszaki robbanóanyag kerül felhasználásra. Megkerülő osztagok, rohamcsapatok, ldt.-ok alkalmazása a lövészlőszer felhasználása mennyiségét növeli. Szükségessé teheti a lőszerfelhalmozás érdekében az alárendeltek szállítóeszközei jelentős részének bevonását is, elsősorban a második lépcsőktől és a HDS közvetlen csapatoktól. Az üzemanyag-felhasználás a terep nehézségei leküzdéséből és a manőverszorozókból adódóan hajtóanyagból megközelítheti a 0,5–0,6 javadalmazást.

Az anyagi eszközök utánszállításánál figyelembe kell venni, hogy a természetes akadályok, valamint a rombolt utak és műtárgyak, az időjárás egyaránt akadályozhatják az után- és hátraszállítást, valamint hogy az elszigetelt irányokba támadó egységek (alegységek), megkerülő osztagok részére az utánszállítások végrehajtására csak légi úton lesz lehetőség.

Az áttörési szakaszon jelentős lesz az erők-eszközök koncentrációja a döntőfontosságú körletek áttörésekor, így az egészségügyi veszteség ugrásszerű növekedésével lehet számolni. Az áttörés napján hagyományos fegyverek alkalmazásának viszonyai között HDS szinten 2⁰/₀; ho. szinten 5⁰/₀; gl. (hk.) e. szinten 14–15⁰/₀ egészségügyi veszteséggel lehet számolni. Figyelembe véve a harcrend mélységben való tagozódását, páncélos rohamlépcsők sérülteji összegyűjtésének (kiemelés) bonyolultságát, nem utolsósorban a hátraszállítás nehézségeit, elvnek kell tekinteni az ellátás alsóbb tagozatainak megerősítését és a segélynyújtás mérvének bővítését. Az áttörés készenlétének eléréséig telepíteni kell az ezred, illetve ho. típusú segélhelyeket, illetve végre kell hajtani a települt segélhelyek sérültektől való tehermentesítését. A sebesült kiürítés rendszabályainak egyértelmű megsza-

básával biztosítani kell a sérültek 4 órán belüli első orvosi segélyben való részvételét. A megkerülő osztagokat, légideszantokat olyan erőkkel-eszközökkel kell megerősíteni, ami biztosítja az első orvosi ellátást, a sebesültek tovább- (magával való) szállítását. Így a ldt.-ként alkalmazott gl. z.-t orvossal, a megkerülő osztagot 4-6 sebesültvivő párral, eu. ts.-sel célszerű megerősíteni.

Az áttörés megszervezéséhez rövidített előkészítés esetén a HDS részére 10-12 óra, a hadosztály részére 4-6 óra, teljes előkészítéssel HDS méretben 24 óra, ho. méretben 12-16 óra szükséges. A hadtápbiztosítás korábban hozott elhatározását pontosítani kell, ezzel egyidejűleg biztosítani szükséges az áttörés hadtápfeltételeinek megteremtését. Amikor az áttörést az első lépcső hadosztályok közös (hadsereg) áttörési szakaszon hajtják végre, az áttörést végrehajtó csoportosítás hadtápbiztosításának teljes mélységű megszervezése HDS szintű feladat. Ezért az áttörés htp. biztosításának összehangolása érdekében a HDS PK HTPH mindenkor köteles hadtáp együttműködést szervezni az áttörést végrehajtó hadosztályok és más HDS közvetlen magasabbegységek PK HTPH-ei, HDS htp. csapatok PK-ai részére. A hadosztály PK HTPH-ek ugyanezt kötelesek elvégezni szervezet-szerű és megerősítő egységeik PK HTPH-ei, a hadtápegység PK-ok részére. Az áttörés végrehajtása időszakában a HDS (ho.) HVP települ. Az áttörés hadtápbiztosításának vezetését célszerű, ha a HDS PK HTPH hadtáp hadműveleti csoportjával a ho. PK HTPH pedig segítőivel onnan valósítják meg, amely vezetési pontról a parancsnokaik vezetnek.

5. A HDS Hadműveleti Manőver Csoport (HMCS) alkalmazásának hadtápfeltételei

A HMCS alkalmazása az ellenség hadműveleti mélységében, a saját főerőktől jelentős távolságra elszakadva sajátosan befolyásolja a hadtáp csoportosítását, az anyagi-egészségügyi biztosítás rendjét, a tagozatok együttműködését, teljesítő-képességét, a hadtápvezetéssel szemben támasztott követelményeket.

A hadtápbiztosítás megszervezése során mindenképpen arra kell törekedni, hogy a *hadtápbiztosítás rendje megbízhatóan tegye lehetővé az alkalmazás egész időszakára a HMCS önálló működését.* A HMCS hadtápjával szemben alapvető követelmény, hogy az adott megerősítő erőkkel és eszközökkel önállóan legyen képes az ellenség fontosabb objektumait portyázó tevékenységgel megsemmisítő-dezorganizáló, a műtárgyakat ellátó forrásokat birtokba vevő csapatok hadtápbiztosítására. Ugyanakkor biztosítani kell a hadtápok manőverező képessége megtartását, a hadtáposzlopok megnövekedésének megakadályozását. A HMCS alkalmazása hadsereg érdekű feladat, ezért hadtápbiztosításának megszervezését a HDS PK HTPH személyesen irányítja, a HDS PK elhatározásának megfelelően.

a) A hadtáp megszervezése

A HMCS alkalmazására általában a területbiztosítási és kulcsfontosságú övezetek leküzdése után, a hadműveletek 2-3. napján kerül sor. A hadtápbiztosítás megszervezését, az önálló működési feltételek megteremtését, a hadművelet hadtápbiztosítása megszervezésével egyidejűleg, azzal szoros összhangban végre kell hajtani.

A hadtáp megszervezésének kiemelt fontosságú kérdése az alkalmazási sáv katonaföldrajzi értékelése terep-, útviszonyok, telepítésre alkalmas körzetek, igénybe vehető ellátóbázisok, javító szervek, szolgáltató kapacitások, egészségügyi (szociális) intézmények számbavétele.

A hadtápfelkészítés feladatai közé tartozik: a hadtáptörzsek, hadtápcsap-

tok, a komplex ellátócsoportok felkészítése és együttműködésük megszervezése; a várható speciális szakfeladatok szakharcászati alaki foglalkozás módszereivel történő begyakoroltatása; valamint a szállító és hadtáp technika felkészítése és átcsoportosítása a feladat végrehajtására.

A HMCS hadtáp felkészítésére legalább egy napi időszükséglettel kell számolni.

A hadtápot a parancsnok elhatározásának, az előljáró PK HTPH szakutasításainak megfelelően irányok szerint, mélyen lépcsőzve, erős tartalékokat, feltöltő és kiürítő ellátócsoportokat képezve kell megszervezni.

A hadtáp csoportosítását már a megszervezés időszakában úgy kell kialakítani, hogy amikor a HMCS a HDS sávjában irányonként tevékenykedik, a harci kötelék az erejének megfelelő anyagi készletekkel, technikai javító-vontató és egészségügyi erőkkel rendelkezzen. Az alkalmazás során a kialakult helyzetnek megfelelően a csapatokkal szoros összhangban lehet csak a hadtápok átcsoportosítását végrehajtani.

A rendelkezésre álló hadtáperők és -eszközök egy részét célszerű egy tagozattal lejjebb lépcsőzni, a HMCS-ként alkalmazott hadosztályt meg kell erősíteni: nagy teherbírású 5–7 tonnás szilárd és 7–10 m³-es üzemanyag-szállítógépkocsikkal (lecserélve velük a kis teherbírású szállítóeszközök egy részét); egy-két önálló egészségügyi osztaggal; kettő-három szakorvosi brigáddal; egy sebesült-szállító gk. szakasszal; kettő-három kötöző gk.-val és műtőkonténerrel; két közúti komendáns század erejű kötelékkel. A lehetőségek szerint a harc alatti feltöltéshez zászlóaljanként páncélozott löszerszállító járműveket kell biztosítani. A HMCS megerősítése során szem előtt kell tartani, hogy a főerőktől elszakítottan az ellenség mélységében a manőverezőképesség megőrzése mindennél lényegesebb kérdés. Ezért a HMCS-t tehermentesíteni kell a felesleges erőktől és eszközöktől, harci technikai, tábori, elhelyezési anyagok, ruházati felszerelések, javítóműhelyek egy részétől, a tábori sütődétől. Ezeket az erőket és eszközöket a HDS MB (el-látó dd.) kötelékében célszerű összevonni.

A saját és a megerősítő erőkből és eszközökből az irányokban működő portyázó harctevékenységet folytató csapatok feltöltéséhez és ellátásához – gl., hk. alegységekkel megerősített – löszer- és üzemanyag-ellátó csoportokat, sebesült kiürítő és egészségügyi mentőosztagokat szükséges működtetni. Ezeket a csoportokat és eu. kiürítő osztagokat, ku. kom. erőket, a HMCS hadtáp első lépcsőjében, irányokban megosztva, az erőkifejtést a főirányban összpontosítva kell alkalmazni.

A zászlóalj, ezred, hadosztály hadtápok a második lépcsők, összefegyvernemi tartalékok menetrendje közé kerülhetnek besorolásra az előremozgási útvonalaknak, illetve a tervezett tevékenységeknek és feladatoknak megfelelően. A hadtáp áttelepítése, szétbontakoztatása mindig az ellátási feladatnak alárendelve a második lépcsők, összefegyvernemi tartalékok védelme alatt, a csapatok manővereivel összhangban valósulhat meg.

A hadtáp után- és hátraszállítási utak általában egybeesnek a csapatutakkal. A megerősítésül kapott közúti komendáns alegységek zömmel hadtáp mozgásbiztosító erőként működnek, berendezik a ho. hadtáp elhelyezkedési körleteit, részt vesznek a feltöltési körletek berendezésében, végrehajtják időlegesen egyes után-szállítási útszakaszok forgalomra való berendezését.

A hadtáp élet- és működőképességének fontos feltétele a hadtápok gl., hk. alegységekkel történő megerősítése, a hadtápcsoportosítás harcbiztosításának feszes

megszervezése. Figyelembe kell venni, hogy a páncélos csapatok mögött szétbontakozó ellátást végző páncélvédetség nélküli, könnyen „sebezhető” hadtáp az ellenség számára a pusztítás állandó célpontját képezi. Különös figyelmet kell fordítani a ho. hadtáplépcső védelmére, amely ennek ellenére, hogy a második lépcső (összefegyvenemi tartalékok) menetrendjébe kerül besorolásra, méreteinél fogva viszonylag önállóbb, sebezhetőbb egységet képez.

A HMCS anyagi biztosítását az ütközetbevetéshez történő előrevonás megkezdésétől, a támadó, hadművelati első lépcsőben levő hadosztályokkal és az alkalmazásra kerülő hadművelati légideszantokkal való egyesüléskor végrehajtható feltöltés befejezéséig terjedő időszakra szükséges számvetni és megszervezni.

Mindezek figyelembevételével a HMCS részére általában 3 napi támadó harctevékenységhez és ezt követően 1–2 napi harchoz, majd az elrendelt készletek feltöltéséhez szükséges anyagi eszközöket kell biztosítani. Követelménynek kell tekinteni, hogy a HMCS támadó tevékenysége után, a kijelölt körzetbe való beérkezéskor legalább a mozgókészletek 40–50⁰/₀-ával szükséges rendelkeznie.

A jelenlegi felfogás szerint a HMCS támadóharc naponkénti anyagszükséglete elérheti: lőszerből 0,4–0,6; üzemanyagból a 0,6–0,8; élelmiszerből az 1 javadalmazást, harci technikai anyagokból a mozgókészlet 10–15⁰/₀-át. A kijelölt körzetbe való kiérkezéskor számolni lehet mindenképpen a napi hajtóanyag-szükséglet 0,2–0,3 ja.-ra, az egyes lőszerfajták 0,3–0,4 ja.-ra való lecsökkentésével. A fogyasztási normák megállapításánál mindenképpen figyelembe kell venni az anyagi készletek várható 8–10⁰/₀-os veszteségét.

Mindez azt jelenti, hogy a megszervezés időszakában létre kell hozni a fontosabb lőszerből (löv., tü., av., pct., lé.) 1,0–2,2; üzemanyagból 0,5–0,7; tartósított kenyérből 4 javadalmazást; eu. anyagból 5–8 tonna kiegészítő készletet a visszahagyott erők és eszközök, anyagi készletek terhére.

A szállítótér a szállítójárművek számának növelése nélkül (a HMCS-ból az egyéb anyagszállító, alapvetően nem szállító besorolású gépjárművek elvonásával, helyettük lőszer-, üzemanyag-szállító gépkocsik biztosításával) 900 tonnával, nagyobb teljesítményű szállítógépkocsik alkalmazásával 100–150 tonnával növelhető. A lövegvontatók és az alegység löszerszállító-járművek szállítókapacitásának jobb kihasználásával (túlterhelésével) közel 300 tonna szállítótér biztosítható. Mindent összevetve a HMCS mintegy 900–1000 tonna lőszer, 450–500 tonna üzemanyagot szállító, a menetrendbe besorolt járművel erősíthető meg, a szerkezetszerű szállítóeszközök számának növelése nélkül. Mindezekon túl mintegy 500 tonna lőszer, 100 tonna eu. és speciális anyag légi utánszállításával kell még számolni az első lépcsőkkel történő egyesülésig. Ehhez napi 4–6 szállító helikopter-század bevetés biztosítása szükséges. Az elsőlépcsők HMCS által biztosított körzetbe való kiérkezése után az elrendelt készletek feltöltését az általános utánzállítási elvnek megfelelően a HDS MB-ból kell végrehajtani.

Elyként szükséges tekinteni, hogy az ütközetbevetés előtti feltöltés érdekében minden lehetőséget ki kell használni. A várakozási körlethen és az ütközetbevetés előtti megindulási körlet elfoglalása során a feltöltési körleten áthaladó csapatokat a HDS eszközeivel, töltősorokat is igénybe véve fel kell tölteni valamennyi mozgó és kiegészítő készlettel olyan szintre, hogy az ütközethevetés terepszakasza a HMCS az elrendelt készletekkel rendelkezzen (beleértve az ivóvizet is). Törekedni kell arra, hogy a HMCS ütközetbevetéshez szükséges tűzérési löszerszükségletét a HDS eszközeivel az ütközetbevetés terepszakasza előre vigyük és földre rakjuk.

Részletesebben áttekintve a HMCS ütközetbevetése napjának végén már a főerők előtt 40–50 km-re tevékenykedhet. A HDS hadtápnak ekkor már nincsenek meg a lehetőségei az anyagi eszközök utakon történő utánszállítására. Ezért a HDS-től megerősítésül adott, s a felhasználókhöz lelépcsőzött anyagi készleteket (pl. a harcosnál 3 napi ételmezt biztosítva harcjárműveken, lövegvonatokon megemelt kiegészítő készleteket málházva) kell számításba venni a fogyasztás pótlására. Nagyobb veszteségek, vagy előre nem látható fogyasztás pótlására a legfontosabb anyagi eszközöket légi úton, leszállással, vagy repülőgépek-ről történő ledobással kell utánszállítani.

A további napokon, amikor egyes anyagi készletek jelentős mértékben lecsökkentek, az anyagi eszközök utánszállítása alapvetően légi úton valósítható meg. Figyelembe véve a MI-8 helikopterek 450 km-es közepes hatótávolságát, a HMCS-tól 160–200 km-re lemaradó mozgóbázisról anyagi eszközök utánszállítása kritikussá válhat. Ezért az anyagi készleteket célszerű a peremvonalhoz közelebb eső berakó körletbe gépkocsival kiszállítani és bemálházni, így mintegy 80–100 km-re történő kiszállítás után, a visszatérő helikopterekkel lehetőség van a sérültek hátraszállítására, a közel 120–150 km mélységben települő KBR-ekbe. Az anyagok kirakása és a sebesültek felvétele általában nem egy és ugyanazon leszállóhelyen kerül végrehajtásra. Adódhatnak olyan esetek is, amikor egyes speciális anyagokból krónikus hiány mutatkozik, ez esetben célszerű légi utánszállítással, ledobás útján célba juttatni a szükséges anyagokat.

Ehhez jól alkalmazható az AN-26-os szállítórepülőgép, melynek közepes hatótávolsága 900 km és szükség esetén füves repülőtéren is le tud szállni, száraz időben.

A HMCS jelentős ellátási forrásainak kell tekinteni az ellenség területén a helyszínen található készleteket, elsősorban az üzemanyagok, élelmiszerek, műszaki-technikai anyagok, valamint szolgáltató bázisok szervezett igénybevételét. Ezeket mint „Közbeeső Báziskörletek”-et (KBK) a HDS PK követelményei szerint a jóváhagyott terveknek megfelelően harcászati ldt.-tal, előrevetett osztagokkal a HMCS főerői beérkezése előtt szükséges birtokba venni, s a lehetőség szerint el kell kerülni ezen objektumok csapataink által történő rombolását. Az erre vonatkozó javaslatot a parancsnoknak a hadszíntér értékelés alapján kell megtenni, figyelembe véve a KBK védhetőségét, és a hadtáp működésére kedvező más adottságait.

A helyszíni készletek igénybevétele (elsősorban élelem, üzemanyag) esetén a felhasználás előtt nem hagyható el annak laboratóriumi bevizsgálása.

Végezetül a HMCS készleteinek feltöltése történhet az első lépcsők beérkezése, azzal való egyesülés után részben a beérkező első lépcső hadosztály, majd a HDS MB (ellátó dd. előretolt raktáraiból) a HDS eszközeivel. Ebben az időszakban a használhatóan elfoglalt repülőter (terek) felhasználásával a légi szállítás terén a repülőkkal való utánszállítással is számolhatnak.

A HMCS alárendelt csapatai ellátását célszerű a lőszer és üzemanyag-feltöltő csoportok irányok szerinti szétbontakoztatásával, feltöltési körletekben komplex módon az ellátási tagozatok erő- és eszközeinek összefogott együttes alkalmazásával végrehajtani. A feltöltést a harc szüneteiben, a készleteit „lemerítő” egységnél célszerű végrehajtani. Az ellátás alapegységeinek a megerősítő ezredek (zászlóalj) tekinthetők.

Mivel az élm. ellátó rajok – az élm. anyagot szállító gépkocsik kivételével – általában az ellátó dd.-ba (MB-ba) kerülnek bevonásra, az aleggységeket

készétel konzervekkel, tartósított kenyérrel, ivóvízzel kell ellátni a harcfeleladat teljes időszakára. Az anyagi biztosítás tekintetében a főerőkifejtést mindvégig a lőszer és üzemanyag folyamatos utánpótlására és feltöltésére kell összpontosítani.

c) A HMCS egészségügyi biztosítása

A várható egészségügyi veszteség tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén elérheti a napi 10–15⁰/₀-ot, csak hagyományos fegyverek alkalmazásával 4–8⁰/₀-ot. Az eü. veszteség a HMCS harcfeleadatai jellegéből adódóan általában gócszerűen jelentkezik. Az egyes irányokban kifejtett harctevékenység során 300–350 fő eü. veszteséggel lehet számolni. Ez egyes esetekben meghaladhatja az ezred-segélyhelyek képességét, így megerősítő erők-eszközök biztosítása is szükségessé válik.

A harc megvívásának sajátosságaiból kiindulva a HMCS, egészségügyi biztosítását úgy célszerű megszervezni, hogy 3–4 napon keresztül képes legyen a feladatok önálló megoldására. Az egészségügyi erők és eszközök tevékenységét össze kell hangolni a vontató-javító erők működésével.

Az eddigi ismereteink alapján célszerűnek látszik, ha a HMCS ütközetbevetése időszakában az első lépcső hadosztályok települt segélyhelyei kerülnek igénybevételre és a megerősítésül kapott (egyik) ö. egészségügyi osztag csak az ESH-ek leterhelése után települ, s így képes a napi feladat és az éjszakai harctevékenység során keletkezett sebesültek ellátására. Az így letelepült ho. típusú segélyhely szervezett kiürítésének hagyományos feltételei csak az első lépcsők felzárkózása után lesznek meg. Mindaddig csak a légi kiürítéssel kell számolni.

Így előfordulhat, amikor nincs mód légi kiürítésre, hogy a további napokon hegyi szállókra, szanatóriumokra telepített újabb segélyhelyeknek is a helyszíni javító bázisra épült sérült technikai gyűjtőhellyel együttesen, önálló védelemre kell berendezkednie és a sebesültek hátraszállítására csak a főerők beérkezése után lesz lehetőség.

A csapatok harctevékenysége során biztosítani kell a segélynyújtás alsó tagozatban történő bővítését. Elsősorban az ezredsegélyhelyeket kell az irányok szerinti ellátás alapjának tekinteni, ezért ezeket sebesz brigádokkal, műtőkonté-
nerekkel, kötöző gépkocsikkal kell megerősíteni. A tü., létü., valamint megerősítő tü. dd. segélyhelyeket a hk. (gl.) ezredsegélyhelyek váltásaként célszerű alkalmazni. A zászlóaljknál keletkezett sebesülteket elsősegélyben való részesítése után tovább kell vinni az utak mentén kijelölt olyan terepszakaszokig, ahol az ezredsegélyhelyek letelepülnek. A sebesültek harcolókkal történő szállításához mindig számolni kell a kiegészítő készletekből igénybe vehető leürült szállító-gépkocsik felhasználásával is. A hadosztály-segélyhely arra az ezredsegélyhelyre telepíthető, ahol a legtöbb sebesült keletkezett.

A sebesültek ellátása, hátraszállítása mellett jelentős figyelmet kell fordítani a járvány-egészségügyi felderítés megszervezésére, ezen rendszabályok bevezetésére, a helyszínen zsákmányolt anyagi készletek, vágóállatok, igénybe vett üzemek bevizsgálására, a személyi állomány egészségi állapotának megóvására.

d) Hadtápvezetés

A HDS PK HTPH támadó hadművelet hadtápbiztosítására vonatkozó elhatározásának megfelelően a HMCS hadtápbiztosítását a HDS hadtáptörzs tervezi és szervezi a HDS PK HTPH személyes irányításával. A HDS hadtáptörzs – technikai és anyagi szolgálat főnökeivel együttműködésben – a HMCS hadtápbiztosításának rendjét az alkalmazás egész időszakára vonatkozólag kidolgozza,

ezen belül az első napra részletesen. Ez a terv az alapja és egyben a kiindulópontja a HMCS erőkkel és eszközökkel történő megerősítésnek, a kiegészítő anyagi készletek létrehozásának, az utánszállítás és a sebesült kiürítés megszervezésének. A tervet a HMCS ütközetbevetése előtt, annak alkalmazása pontosításával egyidejűleg részletesen egyeztetni kell. A HMCS hadtápbiztosítása tervezése, szervezése során külön újabb hadtápvezetési okmányok kidolgozása nem szükséges.

A HDS HMCS hadtáp- és technikai biztosítását a parancsnok által jóváhagyott biztosítási tervek alapján a HDS PK HTPH és TECHNH a HVP-ről vezeti. A közvetlen segítséget, a feladatok lejuttatását, a végrehajtás koordinálását és megkövetelését, a helyszínen a HMCS HVP-ra híradóeszközökkel kikülönített HDS hadtáp-technikai operatív csoport végzi.

Az OCS parancsnoka a HDS hadtáptörzs vezető beosztású tisztje (SZF, vagy a hadtápbiztosítás kidolgozásában részt vevő hadtáp hadműveleti főtiszt). A HMCS PK HTPH jelentéseit elsősorban az OCS PK útján teszi meg.

A HMCS alárendelt csapatai hadtápvezetése a mozgó ho. HVP-ről valósul meg, alapvetően a kialakult hadtápvezetési rendben. Az egyes harcászati irányokban a lőszer- és üzemanyag-ellátó csoportok tevékenységének irányítására, szakfeladataik összefogására iránytiszteket célszerű kirendelni.

A honi légvédelmi csapatoknál lefolytatott együttműködési gyakorlatok, gyakorlatok hadtápbiztosításának néhány tapasztalata

Komcsák Miklós alezredes

A hadművelleti-harcászati, harcászati gyakorlatok, gyakorlások mint a csapatok, törzsek felkészítésének legmagasabb formája, ugyanakkor a felkészített-ségről való elszámoltatás legmeggyőzőbb, legcélszerűbb lehetősége. A gyakorlatok, gyakorlások ezek funkciói különösen fontos szerepet kaptak az intenzív fejlesztés időszakában levő honi légvédelmi csapatoknál, törzseknél a honi légvédelmi rendszer egészében. A végrehajtott „GRÁNIT” hadművelleti, „SZTRELBA” nagytávolságú manőverrel és éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatok, a „ZENGŐ”, „TIGRIS” együttműködési harcászati gyakorlatok reális, átfogó képet adtak a csapatok és törzsek felkészítettségéről. Kimutatták az elért eredményeket, feltárták a meglévő lemaradásokat, problémákat. Az éves munkatervekben tervezett gyakorlatok, gyakorlások mellett fontos szerepet töltöttek be a felkészítésben és ellenőrzésben a harcckészültség ellenőrzéssel egybekötött harcászati, gyakorlatok is. Ezek éppen a váratlanságuk következtében még az előzőekben említettekénél is jobb felmérési lehetőséget biztosítottak a csapatok, a törzsek háborúra való készenlétéről és a valóságnak megfelelő képet adtak.

Ahhoz, hogy gyakorlataink, gyakorlásaink tapasztalatairól átfogó képet tudjunk adni, szükséges néhány fontos jellemző meghatározása.

Ezek a következők:

- időtartamban 1-4 napban lettek végrehajtvva;
- a csapatok hadtápszolgálati - kivétel a h. létü. o.-ok -- egyidőben 2-3 irányban megosztva hajtják végre feladataikat;
- a megszokott hadtápszolgálatoknak egy-egy objektumon belül 2-20 egymástól 2-10 km távolságra levő kis csoportok ellátási feladatait kellett végrehajtani;
- lefolyásuk az idő rövidege következtében, a várható légi ellenség tevékenységének megfelelően nagy intenzitású volt;
- a létrehozott körülmények a hadtápszolgálatok működéséhez olyan helyzetet teremtek, hogy biztosítási feladataikat nagy kiterjedésű szennyezett területek megkerülésével, bonyolult vegyi-sugár helyzetben kellett végrehajtani;
- a bejátszott csapások következtében a hadtápok személyi, hadtáp anyagi

és hadtáp technikai veszteséget szenvedtek, így feladataikat csökkent létszámmal, korlátozott anyagi lehetőségekkel kellett végrehajtani;

– a gyakorlatok, gyakorlások egy folyamatot képeztek, de több hadműveleti időugratást tartalmaztak;

– a csapások következményei felszámolása, az előljáró állandó informálása és az ellátási feladatok folyamatos végrehajtása a hadtápvezetés megosztását követelte meg;

– a hadsereg, hadosztály és egység szinten minden esetben biztosítani kellett a tartalék harcálláspontokon a hadtápvezetés azonnali átvételének feltételeit és lehetőségét.

Ezen jellemzőktől sok tekintetben eltérnek a „SZTRELBA” gyakorlatok, amelyek több szakaszból, így a hazai szűkített szakaszból, a nagytávolságú manőverekből, új oltalmazási körzet elfoglalásából, éleslövészet végrehajtásából állnak.

A tapasztalatok összegezésénél, mint az már az eddig leírtakból is kiderül nagyon sok részösszetevőt gyakorlati és gyakoroltatási módszert kell figyelembe venni. Erre ebben a cikkben nem vállalkozhatunk. Ezért a továbbiakban a leggyakoribb gyakorlat és gyakoroltatási formával, a honi légvédelmi harcászati („ZENGO”, „TIGRIS”) hadműveleti („GRANIT”) együttműködési gyakorlások, gyakorlatok tapasztalataival foglalkozunk, s ezen belül is teljes átfogó képet csak a gyakorlásokról adunk.

I.

Ezen gyakorlások hadtáp tárgya: a honi légvédelmi hadosztályok magasabb harcckészültségbe helyezésének, a mozgósítás és alkalmazás hadtápbiztosításának megszervezése, végrehajtásának irányítása a légi ellenség csapásainak visszaverése során, valamint a hadtápbiztosítás megtervezése és végrehajtása hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazása viszonyai között.

A gyakorlások alapvető hadtáp célja: gyakoroltatni a honi légvédelmi hadosztályok hadtáptörzsét, az alárendelt hadtáptörzseket, hadtápszolgálatokat, a magasabb harcckészültségi fokozatok feladatai végrehajtásának hadtápbiztosításában, a harctevékenység hadtápbiztosítása megszervezésében és végrehajtása irányításában, a hadtáp következmények felmérésének és felszámolásának, a hadtáp működőképesség helyreállításának megszervezésében és irányításában volt. A tárgyban meghatározottak teljesítése és az alapvető cél elérése érdekében *további célkitűzések voltak:*

a) Felmérni, ellenőrizni és értékelni a laktanyahadtáp békegazdálkodást folytató laktanyahadtáp szétválásának szervezetségét, a szétválás vezetésének helyzetét.

b) Fejleszteni a törzsek közötti, a szolgálaton belüli kölcsönös információ csere végrehajtását az általános és hadtáphelyzetről, a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának hadtáp következményeiről, a vegyi-sugár helyzetéről.

c) Tökéletesíteni, továbbfejleszteni a hadtáptörzsek és alegységek jártaságát és készségét a részenként bevezetett magasabb harcckészültségi fokozatok hadtápbiztosításának végrehajtásában, felmérni a hadtápszervek felkészültségét, a harcckészültség hadtápbiztosítási tervkivonatainak, munkajegyeinek gyakorlati alkalmazásában, a részleges mozgósítás végrehajtásának hadtápbiztosításában.

d) Fokozni a hadtáp állomány jártasságát a növekvő számú készültkési erők, az áttelepült tartalék vezetési csoportok, a kitelepült rt. csoportok, az RP objektumokat, tartalék állásokat és hadműveleti repülőteret elfoglaló erők és eszközök hadtápbiztosításával kapcsolatos feladatok végrehajtásában, a hadtáp erők, anyagok és technikai eszközök széttelepítésében.

e) Gyakoroltatni a hadtáptörzseket a hadtápbiztosítással kapcsolatos elhatározások gyors, operatív módszerekkel történő kialakításában, megfogalmazásában, a hadtápbiztosítási terv kialakításában, továbbfejlesztésében, hadtápbiztosítási intézkedések készítésében, hadtáp összefoglaló jelentések kidolgozásában, felterjesztésében.

f) Gyakoroltatni a repülőezredek hadtápszolgálatait és a hadosztályok hadtáptörzseit a hadtáp információk EMG-666-os rendszerben történő gyors és pontos összeállításában és indításában.

g) Tökéletesíteni a kölcsönös tájékozódás végrehajtását az általános és hadtáphelyzetről, a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának hadtáp következményeiről, a vegyi-sugár helyzetről.

h) Fejleszteni a hadtápszervek jártasságát a hagyományos és tömegpusztító fegyverekkel végrehajtott ellenséges csapások hadtáp következményeinek felmérésében, felszámolásában, a hadtáp működőképessége helyreállításában, a hadtáp veszteségek pótlásában.

i) Gyakoroltatni a hadtáp alegységeket háborús szakmai feladataik végrehajtásában. Ezen belül is kiemelten: az üzemanyag, az élelmezési, ruházati és egészségügyi anyagok egy részének raktárépületből tábori körülményeknek megfelelő széttelepítés és üzemelés végrehajtásában; az ellátási feladatok széttelepített készletekből történő végzésben; az üzemanyag-szolgálatot vadászrepülőök maximális hatótávolságon történő harctevékenység utáni üzemanyagfeltöltésben, mind az alap, mind a hadműveleti repülőtéren; az egészségügyi szolgálatot segélyhely telepítésében, imitált sérültek elsősegélyben való részesítésében, az alap és hadműveleti repülőterek repülőorvosi biztosításában, a sérültek első orvosi ellátásában és hátraszállításában, tömegpusztulási gócok egészségügyi következményeinek felszámolásában; a ruházati szolgálatot ruházati mentesítő készletek megalakításában, manővereztetésében, a tábori elhelyezés feltételeinek biztosításában; az élelmezési szolgálatot tábori viszonyok közötti élelemellátás végrehajtásában; a szállítószolgálatot az ellenőrző áteresztőpontok felállításában és tevékenységük megszervezésében.

II.

A gyakorlatok, gyakorlások lefolytatása általában három vagy több mozzanatban került végrehajtásra, ezzel biztosítottuk a mind átfogóbb felkészítést és saját felkészítésünket. Ezek a mozzanatok hol több, hol kevesebb fiktív és tényleges feladat megoldását tartalmazták, ennek megfelelően egy változat szerint az alábbiakban jellemezhetők.

Az első mozzanat időtartama mintegy 21 óra csillagászati időben. Tartalma a hadtáptörzsek és alegységek HJVHKSZ-he helyezése, a HVHKSZ hadtápbiztosításának végrehajtása, hadműveleti repülőtéren a hadtáp működőképesség megteremtése, rt. századok A és C állásokba telepített részlegei hadtápbiztosításának megszervezése és végrehajtása, tartalék hadtápvezetési csoportok létrehozása a

tartalék vezetési pontokon HTPH-i intézkedés feldolgozása, törzsmunka végzése, a hadtápbiztosításra hozott elhatározás jelentése a PK-nak, a kiadott hadtápbiztosításban foglalt feladatok végrehajtása.

A második mozzanat időtartama, mintegy 10 óra csillagászati időben és kb. 72 óra hadműveleti időben. Tartalma a hadtáptörzsek és alegységek THKSZ-be helyezése, a honi légvédelmi harctevékenység hadtápbiztosítási feladatainak végrehajtása, a hadműveleti repülőterre áttelepülő vre. szd. ismételt alkalmazásra történő hadtápbiztosítás, az ellenség hagyományos és tömegpusztító fegyverekkel mért tömeges légitámadásai hadtápbiztosítási felmérése, felszámolása, a következmények felszámolásának hadtápbiztosítása, tervező-szervező munka, a megváltozott körülményeknek megfelelő elhatározás kialakítása, a hadtápbiztosítási tervek pontosítása, átdolgozása. (A mozzanatokon belül általában az I. TLCS-t követően hadműveleti időugrás történik).

A harmadik mozzanat időtartama mintegy 3-4 óra csillagászati időben. Tartalma az ellenség TLCS-ai hadtápbiztosítási feladatainak helyreállítása, a hadtápbiztosítási feladatok biztonságának biztosítása, tömegpusztító góccok egészségügyi következményeinek felszámolása. Átcsoportosítások hadtápbiztosítása, hadtápbiztosítási jelentés elkészítése és felterjesztése. Az állandó harcckészültség visszaállításának hadtápbiztosítása.

A mozzanatokon belül a fiktíven kialakított helyzetben a csapatok a hadműveleti időtől bizonyos mértékben elszakadva, de a történeti időrendjének megfelelően tényleges anyagi és egészségügyi biztosítási feladatokat hajtanak végre.

Ennek során:

- a h. lérak. o-nál, a h. rt. századnál csapás következtében megsemmisült ruházati anyagokat a h. lérak. e. tö., rt. e. tö., a h. lé. ho. tartalékából kiszállítással pótolja;

- a h. rt. szd. élelmezési, ruházati fenntartási készlete meghatározott $\frac{1}{10}$ -át, valamint meghatározott ja. hajtó-kenő és karbantartó anyagot az „A” tartalék álláskörletébe kiszállítja;

- végrehajtásra kerül egyes főútvonalhoz közeli a h. rt. szd. üzemanyag készleteinek zárolása. Ezt követően a szd. üzemanyag biztosításának ellátási utalási rendjének megszervezése és végrehajtása;

- az alegységek minimum alá csökkent anyagaik pótlására anyagvételezést hajtanak végre Központ Hadtápbiztosításról;

- a szállítószolgálat meghatározott helyeken ellenőrző áteresztő pontok működtetésével megszervezi a forgalomszabályozást, az anyagok részére új, pontosított feladatok továbbítását;

- kijelölt h. lé. csapatpihenő területén 80-150 fő sérült, beteg részére egészségügyi, élelmezési és ruházati anyagok kitélepítésével ideiglenes fektető kapacitást alakítanak ki. Felkészülnek a fiktíven - beérkező sebész szakorvos birtok fogadására. Üzemanyagkészletek kitélepítésével felkészülnek az érkező sebesültszállító gépjárművek üzemanyaggal történő feltöltésére;

- az ABV csapás tömeges következményei felszámolása céljából a h. lérak. ESH-e rátelepül a csapást szenvedett h. lérak. o. segélyhelyére, és végrehajtja a sérültek első orvosi ellátását.

Ezen példa kedvéért idézett tényleges feladatoknak, a mennyiségük, minőségük változó, azokat a rendelkezésre álló idő és hadtáp erő határozza meg.

III.

Az eddigiekből már látható, hogy a főbb jellemzőknél említett nagyfokú intenzitás a mozzanatok tartalmának tükrében indokolt. Ez az intenzitás a gyakorlásvezető állományától részletesen kidolgozott vezetési rend mellett nagyfokú operativitást, gyakorlás menetének átfogó ismeretét, gyors határozott döntési készséget igényel. Ezen következményeknek megfelelően a gyakorlás levezetésének általános rendje a következő lehet.

A gyakorlást gyakorlásvezetőség és döntnöki állomány vezeti. A h. lé. ho. irányában az egyszemélyi vezetést a h. lé. ho. H-ról a HLÉHDS. PK. valósítja meg. A gyakorlás idején a HDS. HVP-ja egy csökkentett változással a HLÉHDS KH-ján települ, veszi a jelentéseket és megteszi a szükséges intézkedéseket. A KH és ellátó központok szerepét is betölti. Ebben az időszakban 10–12 hadtáp döntnök külön-külön ellenőrzi a HVHKSZ-be helyezés feladatait hadtápbiztosításának végrehajtását az egységeknél, alegységeknél. Kiemelt figyelmet fordít a harctevékenység hadtápbiztosításának tervezésére, szervezésére, az intézkedés kidolgozására és lejuttatására. A teljes harckészültség elrendelése után a gyakorlásvezetőség továbbiakban fő figyelmét a harctevékenység tervszerű hadtápbiztosításának a tényleges feladatok végrehajtásának ellenőrzésére és segítésére fordítja. A hadműveleti időugrás után a gyakorlásvezető hadtáphelyettese és a döntnöki állomány ellenőrzi a – kialakult új helyzetet, ellátottságot rögzítő – hadtápbiztosítás feldolgozását, meghallgatják a kialakult helyzetre vonatkozó elhatározások jelentését, ellenőrzik azok megalapozottságát és a hadtáp felkészültségét az ismételt tömeges légitámasz visszaverésének hadtápbiztosítására. Ellenőrzik a valós anyagszállítások, az imitált sebesült szállítmányok alakulathoz való visszaérkezését és megteszik a szükséges intézkedéseket. Utolsó oktatási kérdésként minden vezetési szinten meggyőződnek a harctevékenység folytatása, hadtápbiztosítása feltételeinek meglétéről. A továbbiakban a gyakorlás hadtápbiztosítás fő erőfejlesztését az állandó harckészültség állapotának visszaállítására fordítja.

IV.

A gyakorlásban résztvevő törzsek, hadtápszolgálatok a gyakorlati tevékenységet a gyakorlás egésze alatt, mint azt a mozzanatok tartalmánál felsoroltuk sokrétű, horizontálisan és vertikálisan lépcsőzött feladatok sokasága adja, amely röviden az alábbiak szerint foglalható össze.

A hadosztályok és ezredek hadtáptörzsei a FHKSZ, vagy HVHKSZ-be helyezést elrendelő parancs után feladattisztázást, időszámvetést hajtanak végre. Előzetes intézkedés kiadásával irányítják az alárendelt hadtáptörzsek és hadtáp alegységek tevékenységét. Megismerik az előjáró HTPH intézkedése tartalmát, végrehajtják annak feldolgozását, melynek során vezetik a munkatérképet, jelentést tesznek a parancsnok elhatározásához szükséges hadtápvetületű kérdésekben, elkészítik a hadtápbiztosítási tervet, kiadják intézkedéseiket az alárendelték

hadtápbiztosítására. A HTKSZ. elrendelése után a tömeges légitámadások időszakaiban operatív intézkedésekkel irányítják alárendeltjeik anyagi-technikai veszteségeinek pótlását, a sérültek és betegek kiürítését. Feldolgozzák az előjáró HTPH következő, a kialakult helyzetet rögzítő intézkedését és az abban foglaltak alapján szervezik és utasításokat adnak a közlekedési és szállítási feladatok végrehajtására. E feladat végrehajtása során kiemelt figyelmet fordítanak a tényleges anyagszállítások és egészségügyi biztosítási feladatok végrehajtására. A gyakorlat harmadik mozzanata időszakában a törzsek – az alegységek jelentései alapján – elkészítik összefoglaló jelentéseiket és felterjesztik azokat. Ebben az időszakban fő figyelmüket az állandó harcckészültség visszaszállítása hadtápbiztosítására fordítják.

Az alegységek hadtápszervezetei végrehajtják az *FHKSZ*, *HVHKSZ* majd a *THKSZ*-be helyezés feladatai hadtápbiztosítását, melynek során hadtáp szempontból működőképessé teszik a hadműveleti repülőteret. Végrehajtják az A és C állásokon települő rt. szd-ok részlegei hadtápbiztosításának megszervezését és gyakorlati végrehajtását.

A kis magasságú rejtett rádiólokációs mező létrehozására kitelepülő rt. alegységek, részlegek a mozgókészleteiket különítik ki. Romlandó élelmiszer szükségleteik beszerzését helyi bázisokon hajtják végre. Az rt. századok, légvédelmi tüzér osztályok hadtápjai a csapásvédelem fokozása a hadtáp működőképessége biztosítása érdekében mozgókészleteiket kitelepítik.

Az egységek és alegységek felkészülnek fennmaradó hadtáp anyagi készleteik átadására, a veszélyeztetett városokból történő kivonására. A naponta felhasznált, illetve veszendőbe ment anyagi készletek pótlását a gyakorló háborús ellátási rendszer alapján hajtják végre. Az ellenséges légitámadó hadművelet során keletkező sérülteknek, betegeknek az orvossal rendelkező segélyhelyeken hagyományos fegyverek esetén teljes mérvű első orvosi segélyt, a tömegsérülési gócbokban életmentő első orvosi segélyt nyújtanak. A ZSH-ek biztosítják az első szaksegélyek végrehajtását. A sérültek és betegek leadását a háborús ellátási rendszerben meghatározott kórházakba, saját eszközeikkel hajtják végre. A hadtáp technikai eszközök javítását a csapatok saját erőikkel, és eszközeikkel végzik. A gyakorlat harmadik mozzanata időszakában az egységek, alegységek hadtáp szervezetei biztosítják az állandó harcckészültség végrehajtásának anyagi-technikai, egészségügyi feltételeit.

A gyakorlás egész időszakában a gyakorlásvezetők tevékenysége alapvetően arra irányul, hogy az együttműködési gyakorlás keretében felmérje és gyakoroltassa a *FHKSZ*, *HVHKSZ*, valamint a *THKSZ*-be helyezés elrendelt hadtáp feladatainak végrehajtását, valamint a háborús viszonyokat megközelítő feltételek között harc feladat hadtápbiztosítása végrehajtásának helyzetét. Ellenőrizze az előző gyakorlatok, gyakorlások folyamán feltárt – tervezés, vezetés és végrehajtás – hiányosságok megszüntetésének helyzetét. Ezek érdekében folyamatosan értékeli a törzsek tervező és feladatmeghatározói tevékenységét, elbírálja a hozott elhatározás megalapozottságát, tapasztalatokat gyűjt a törzsmunkában meglévő hiányosságok megszüntetése érdekében, döntőnköi közlésekkel befolyásolja a tényleges feladatok végrehajtását, keresi a tábori viszonyok közé telepített állomány élet- és munkakörülményei javításának lehetőségeit, feltárja, elemzi a meglévő hiányosságokat, feladatot szab azok megszüntetésére, valamint a következő gyakorlás főbb célkitűzéseire.

Így már a gyakorlás befejezése után közvetlen, tény és cél áll rendelkezésünkre az elkövetkező általunk tervezett és levezetendő gyakorlás tervezéséhez, illetve áttekintő képünk van arra, hogy a részünkre előljáró által vezetendő gyakorlás folyamán mire, hol és milyen mértékben kell ráfigyelni, segíteni, ellenőrizni, vagy szakharcászati foglalkozásokon gyakoroltatni. Jól elősegíti azt a munkát a gyakorláson különböző szinteken döntőnkölő hadtáp, vagy fegyvernemi tisztek beszámolójából kialakított következtetések, az alárendelt hadtáptörzsek és hadtápszolgálatok személyi állományával folytatott elvtársi beszélgetések körében felvetődő pozitív és negatív tapasztalatok. Az így összeállt nem kismennyiségű anyag már adja a soronkövetkező gyakorlás előkészítő időszakának feladatait, amelyek a felkészülési időszakban valósulnak meg.

V.

A felkészülési időszak tapasztalatai

A gyakorlások, tervezett feladatok időpontja és tartama a csapatok tervei-
ben szerepel, a hadosztályok ismerik az alárendeltjeik bevonásának mérvét. A
hadseregparancsnok a gyakorlás kezdete előtt két hónappal a hadosztályok és a
gyakorlásban érintett közvetlen egységek részére szervezési intézkedést ad ki.
Ez tartalmazza a felkészülés hadtápfeladatait is. Itt kell megjegyezni, hogy gy-
akorlatok alkalmával külön hadtápjelentés is kiadásra kerül. A kiadott intéz-
kedés hatására megkezdődik az aktív felkészülés. A hadosztályok tovább pondo-
sítják saját alárendeltjeik feladatát, írásban, szóban meghatározzák a felkészü-
lésre irányuló követelményeket. Így az egységek részére hozzátétőleg másfél
hónap áll rendelkezésre a felkészülésre.

Megítélésünk szerint ezt az időszakot egységeink, harckészültségi, kiképzési
és egyéb feladataik teljesítése mellett általában jól használják ki. Elvégzik ter-
veik pontosítását, gondot fordítanak a törzsek, hadtáp alegységek, hadtáp tech-
nikai eszközök felkészítésére, az állomány anyagi és egészségügyi ellátásával kap-
csolatos feladatok konkrét személyre menő meghatározására.

Megteremtik a jó színvonalú ellátást, kiszolgálást. Az elhelyezés és pihen-
tetés feltételeinek megteremtése céljából jelentős mennyiségű ruházati anyag,
élelmezési felszerelés, hadtáp technikai eszköz kerül különböző szinteken átco-
portosításra, úgy, hogy azok átadás-átvétele a használókig való lejuttatása a
gyakorlás, gyakorlat kezdetéig befejeződik. (Ez utóbbi elsősorban a „SZTREL-
BA” gyakorlatok esetében kerül előtérbe és képez fontos feladatot).

Összességében a csapatok megteremtik a gyakorlat anyagi-technikai bázisát,
felkészítik a hadtáp állományt a gyakorlás hadtápbiztosítási feladatai végrehaj-
tására.

A pozitívumok mellett azonban tapasztalhatóak olyan negatívumok, amelyek
rontják a felkészülés színvonalát. Több esetben a kiadásra kerülő intézkedések
nagy általánosságokat tartalmaznak, nem konkrétak, keverednek benne fiktív és
tényleges feladatok.

Tapasztalható, hogy nem minden esetben kerülnek a harcértékek teljes
mélységig pontosításra, ez utóbbi legszembetűnőbben a laktanyahadtápok szét-
válásánál, a ténylegesen meglévő anyagi készlet szintek ismereténél jelentkezik.

Másik oldalról jelentkező és ismétlődő hiányosság a felkészülés megkezdésének halogatása, utolsó „perc”-re hagyása. Ezek – figyelembevételre a napi feladatok végrehajtását, repülések kiszolgálását, kiképzési feladatokat, vételezéseket stb. – azt idézik elő, hogy az állomány a gyakorlás megkezdésekor fáradt, sok esetben fásult.

Ezek kellő odafigyeléssel, ráhatással, a hadtáptörzsek koordináltabb munkájával és céltudatosabb ellenőrzéssel elkerülhetők, megszüntethetők.

VI.

A végrehajtási időszak tapasztalatai

A gyakorlásban résztvevő törzsek és hadtápegységek a magasabb harcckészültségbe helyezés és – amennyiben van – mozgósítás hadtápbiztosítást szervezeten az előre kidolgozott tervek alapján hajtják végre. A harcckészültségi tervkivonatok és munkajegyek naprakésztsége, a tartalékos állomány és technikai eszközök jól szervezett fogadása, a hiányos elhasznált felszerelések cseréjére való készenlét jó biztosítéka a harcckészültségi és mozgósítási normaidőre történő szervezett végrehajtásának.

A fokozott, háborús veszély és teljes harcckészültségi fokozatok feladatai végrehajtásával hadtáptörzseink és csapataink hadtápegységei felkészülnek az ellenség tömeges légcsapása visszaverésének szervezett, tervszerű hadtápbiztosítására, az ellenséges csapások által okozott következmények felszámolásában való részvételére, a hadtápot ért csapások következményei felszámolására, a honi légvédelmi rendszer hadtápbiztosítási feladatai további végrehajtására. Ennek folyamán közvetlen felkészítés keretében végrehajtják személyi állományuk és technikai eszközeik felkészítését, széttelepítik anyagi, technikai eszközeiket, szervezetüket, hadtápot technikai eszközeiket megosztják és széttelepülési körletekben – hadműveleti repülőterek, RP objektumok, kismagasságú rejtett rádiólokációs rendszer létrehozása céljából kitelepülő műszerek állásokba, lérak. tüzelőállásokba – ezzel megteremtik a honi légvédelmi harctevékenység hadtápbiztosításának feltételeit, növelik a htp. csapásvédettséget, fokozzák élet- és működőképességét.

A törzsekben végrehajtják a tervező, szervező munkát, intézkedésekkel szabályozzák a lényeges és friktív feladatok végrehajtásának rendjét.

Ezen időszaknak majdnem minden esetben erős oldala a tényleges ellátási feladatok magas színvonalon való megvalósítása, az állományról való gondoskodás, a ténylegesen végrehajtandó feladatok végrehajtása. A pozitívumok mellett azonban itt is jelentkeznek olyan problémák, amelyek valós hadműveleti körülmények között nehéz, több esetben tragikus helyzetbe hozhatják a hadtápot. A hiányosságok között elsőként kell említeni a hiányos információ szolgáltatást a veszteségekről, a kialakult helyzetekről. Ugyanilyen sullyal jelentkezik a helyzetek téves értékelése, az elhatározások megalkotása folyamatában a kialakított helyzet figyelmen kívül hagyása, vagy annak a valószínű kedvezőbb megítélésére. A tényleges szállítási feladatok végrehajtása során nem mindig veszik figyelembe a kialakult vegyi-sugár helyzetet, nem kerülnek meg a szennyezett terepszakaszokat. Ezek a hibák az információs rendszer jobb megszervezésével, a helyzet-

értékelő tevékenység javításával, jobb felkészültséggel megszüntethetők. Erre irányulnak azon törekvéseink, amely az információs rendszer EMG-666 ESZG alkalmazásával kívánja pontosabbá, gyorsabbá tenni. A hadművelleti-harcászati, szakkiképzési csapatok foglalkozásain rendszeresen feldolgozzuk az elhatározás megalkotásának folyamatát, gyakoroljuk a helyzetértékelést és az együttműködés rendszabályait.

A leírtakat figyelembevéve, melyek a gyakorlatok, gyakorlások végrehajtása eredményeként szerzett tapasztalatokat tükrözik, egy sor olyan következtetés megvalósítása készlet bennünket, amely feladatként is felfogható, megfogalmazható.

Ilyen többek között

A htp. vezetés további tökéletesítése, erősítése, rugalmassabbá tétele, és ezen belül nagyobb hangsúlyt helyezni a parancsnoki munka kialakult sorrendjének logikus, a konkrét helyzettel összefüggően történő betartására.

Igy többek között – a részletezés igénye nélkül – a feladattisztázásnál kiemelt figyelmet kell, hogy fordítsunk a feladatok súlyozására. Melyek a tennivalók, melyek azonnali, sürgős, halasztást nem tűrő intézkedést igényelnek és melyek azok, amelyek viszont ugyan későbbi időpontban, de annál hatékonyabb és körültekintőbb megszervezést és végrehajtást igényelnek. Meg kell jegyezni, hogy például másképpen jelentkezik ez a honi vadászpilóta ezredék vonatkozásában és másképpen a h. rt. ezred, vagy műszaki z. vonatkozásában a h. lé. ho. PK HTPH. e. részéről. Amíg a honi vadászpilóta ezrednél meghatározó lehet és annak is kell, hogy legyen, a repülő hajtóanyag térben, időben és mennyiségben történő biztosítása, addig az rt. ezrednél a munkagépekhez szükséges benzin, gázolaj biztosítása a meghatározó. A másik tapasztalat az ellenőrzéseknél vált szembevetővé. A magasabbegység htp. törzsek helyszíni ellenőrzése még nem eléggé folyamatos, súlyozott és következetes.

De ugyanígy vannak még problémáink az időszámítással is, ugyanis nem minden esetben számolunk még a várható bonyolultsági tényezőkkel, az elvárható optimális időnormákat, intervallumokat nem vizsgáljuk a maguk bonyolultságában, például egy, az ellenség által végrehajtott tömegpusztító fegyverrel mért csapás után kialakult htp. anyagbiztosítási, szállítási lehetőségeket.

Ebből az a következtetés származhat, hogy a PK-ok részére túlságosan is optimális anyagbiztosítási lehetőségeket jelentenek és a döntés meghatározásánál a valótlan tényezője is meghatározó lehet. Ez pedig súlyos következményekkel járhat. Kihathat a Központ Hadtáp és a HÁVP hadtáp elemeivel történő együttműködés megszervezésére, torz képet adhat az anyagvételezések megszervezéséhez, az utak igénybevétele tervezéséhez, az úton levő szállítmányok közlekedési biztosításának, őrzésének és védelmének végrehajtásához. De kihathat a HM elvtárs 01. számú intézkedésében meghatározott koalíciós együttműködési feladatok teljesítésére is. Ebből, hogy csak például egyet említsünk a határmenti üzemanyag feltöltések végrehajtása.

Tapasztalatainkból levont következtetések alapján szükségesnek látjuk a vezetés operativitásának és ezen belül az információk gyors megbízható áramlásának a biztosítását. Ez egyaránt vonatkozik a vezető, irányító és végrehajtó tagozatokra. Ennek megfelelően az elmúlt évek gyakorlásainak kidolgozását, a hadtápfeladatok megtervezését az új keresése, a fentebb említett problémák meg-

szüntetésére való törekvés jellemezte. De ennek a célnak rendeltük alá kiképzéseinket is. Ezen erőfeszítések eredményeként a PTK-1096-os programozható asztali számológép alkalmazásával nagyban csökkentettük a manuális tevékenységet, ezzel gyorsabbá és megbízhatóbbá tettük az anyagi és egészségügyi számvetések készítését. Például a hadosztályonkénti egészségügyi számvetés elkészítése a manuális 60–90 percről 5–8 percre csökkent. Ennek jelentőségét bizonygatni felesleges. Az EMG-666 ESZG. alkalmazását 1979-től kísérleti jelleggel vadászpilóta ezredek és hadosztályok vonatkozásába próbáltuk ki. Eredménye megbízható, gyors információ. Az EMG-666 ESZG-el kialakított rendszer alkalmas intézkedések gyors titkosított továbbítására. Erről a „TIGRIS-80” gyakorlaton nyertünk egyértelmű pozitív képet. A tapasztalatok elemzése után 1981-re kidolgoztuk a rendszer többi hadrendi elemre történő kiterjesztésének lehetőségét. Ennek főpróbája a „ZENGŐ-81” gyakorlaton lesz. A vezetés területén még meglevő szubjektív zavart okozó körülmények megszűnését a tervező, szervező munka javítására irányuló tevékenységgel, a fegyvernemi döntőnöki állományi hadtápvetületű felkészítésével kívánjuk megszüntetni. Az eddig ismertettek stabilabbá, megbízhatóbbá és operatívabbá teszik vezetői tevékenységünket, a döntések előkészítéséhez biztosítják a szükséges adatokat, de a vezetői elhatározások megalkotása folytán nem zárják ki a már leírt helyzetmegítélési hiányosságokat. Ezt csak rendszeres és súlykolásszerű felkészítéssel tudjuk elérni. Ennek megfelelően hadművelleti, harcászati, szakmai továbbképzéseken, törzskiképzési foglalkozásokon rendszeressé tettük a helyes helyzetmegítélés gyakorlatát, az elhatározások kialakítását. Ezeket a foglalkozásokon lehetőség van rá, hogy ezeket a feladatokat lépésről, lépésre elemeiből felépítve végrehajtsuk. Ebből a módszerekből tanul a feladatmegoldó, de tanul a kidolgozó is, ami a későbbiekben a gyakorlatok hadtápanyagának magasabb színvonalú kidolgozásában és a realitásokat jobban figyelembe vevő elhatározások kialakításában fejt ki pozitív hatását.

Együttműködés feladataink végrehajtása folyamán is az új keresése jellemzi az elmúlt évek tevékenységét. Ez annál is fontosabb, mivel az egytagozatú ellátási rendszer nagy terhelést okoz ellátónak, ellátottnak egyaránt. A Központ Hadtáp bázisainy vételező kis alegységek számának csökkentése érdekében anyagátadó pontok létrehozását kísérleti jelleggel megkezdtük és a jövőben ezt folytatni kívánjuk. A várható nagy kiterjedésű szennyezett területek időszakosan gátolhatják az anyagellátást, ezért a rendelkezésünkre álló lehetőségek maximális kihasználásával hadsereg, hadosztály, létü. és rt. ezred anyagi-technikai tartalékokat képzünk. Ez bevált módszer, biztonságot ad a vezetésnek és biztosítja a gyors beavatkozás lehetőségét. Hasonló a helyzet az egészségügyi biztosításban, az egytagozatú kiürítés magasszínvonalú együttműködés követel úgy a kórházak és a csapatok, mint a hadosztályok és a Kórházbázis Főnökségek között. De a legjobb együttműködést is felboríthatja egy váratlanul kialakuló tömegpusztlási góc, amely olyan sebesült áramlást idéz elő, ami meghaladja a kórház teljesítőképességét, a csapatok kiürítési lehetőségét. Ebből a teoriából kiindulva a „TIGRIS-80” gyakorlaton szükségfektetőt alakítottunk ki Mályi csapatpihenő területén. Elképzelésünk bevált, a feladatokra kijelölt létü. ESH parancsnoka nagy gonddal a követelményeknek megfelelően hajtotta végre a feladatot. Négy óra alatt minden igényt kielégítő 70 fős szükségfektetőt alakított ki. Ennek során felkészült orvosbrigád és nagyütemben áramló sérültek fogadására megszervezte a forgalomszabályozást, valamint a beérkező gépjárművek üzemanyaggal való

feltöltését. Ezzel megteremtette a sérültek fogadásával osztályozásának tárgyi feltételeit.

A fentiekben leírtak korántsem nyújtanak átfogó képet gyakorlataink, gyakorlásaink sok-sok apró, de több esetben a lényegct befolyásoló tapasztalatából. Ez okozza azt, hogy egy gyakorlás a kidolgozó törzs részére már a következő gyakorlás előkészítését jelenti, és kell, hogy jelentse. Ennek kívánunk megfelelni, mert csak így tudjuk felkészítésünket arra az optimális szintre emelni, amit a korszerű harci technika kíván tőlünk.

A koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregstesthez történő szállítások folyamatossága biztosításának néhány kérdése

Dobó Ferenc alezredes

Korszerű haditevékenységek esetén elengedhetetlen követelmény, hogy a harcoló csapatok érdekében a szállítmányok kellő időben és a szükséges mennyiségben érkezzenek a rendeltetési helyre.

A szállítások haditevékenységek eseténi jelentőségét jól példázzák az előző háborúk, köztük a Nagy Honvédő Háború tapasztalatai. A csapatok átcsoportosítása, a hadsereg és a flotta feltöltése, az anyagi eszközök utánszállítása és más jellegű katonai szállítások megvalósítása érdekében hatalmas terjedelmű szállítási feladatok kerülnek végrehajtásra. Néhány adattal kellően érzékelhető az elszállított anyagok mennyisége, nagyságrendje. Csupán a központhadtáp vezető szerveinek terve szerint vasúti szállítással juttattak el a frontoknak és a flottának több mint 6,5 millió vagon különböző anyagot. A gépkocsival szállított anyagok mennyisége elérte a 625 millió tonnát (39 millió vagon).¹

Egy esetleges elkövetkező háborúban a szállítások szerepe és jelentősége az előző háborúkhöz képest nem csökken. A tudományos és technikai forradalom, továbbá a hadászati-hadműveleti elvek fejlődésének hatásaként korszerű szervezetek jöttek létre, nagytömegű, modern technikai eszközökkel. Így a háború utáni években majdnem hússzorosára növekedett a gépesített hadosztályoknál a hajtóművek összteljesítménye, harmincszorosára a tűzcsapásmérő képesség, tizenhat-szorosára a harcokocsik mennyisége, harminchétszerezésére a páncélozott szállító harcjárművek száma.² A korszerű hadműveletek fokozott követelményeket állítanak a szállítások elé, megnövelik a szállítások valamennyi fajtájának a terjedelmét és ehhez járul még az, hogy a szállításokat rövid idő alatt kell végrehajtani.

Mindebből az a következtetés vonható le, hogy a szállításoknál döntő jelentőségű a folyamatosság biztosítása. A folyamatosságnak azt kell megvalósítania, hogy a különböző szállítmányok, anyagi eszközök a meghatározott mennyiségben, kellő időben a rendeltetési helyre érkezzenek, az ellenség bármilyen jellegű behatásai között.

¹ A Szovjet Fegyveres Erők hadtápjá a Nagy Honvédő Háborúban, 1941—45. (Összefoglalás és következtetések), MNHF-ség belső kiadványa, 1978. 22—23. old.

² Garejev, A.: A szovjet hadtudomány aktuális problémái. Honvédelem, 1980. 1. (nylt), 84. old.

A szállítások folyamatosságának biztosítása, megvalósítása bonyolult, összetett tevékenység, amely különböző alapvető elemekből, tényezőkből tevődik össze.

1. Egyik alapvető tényező az egységes közlekedési hálózat, ezen belül a közlekedési irány, irányok előkészítése, fenntartása.

2. A folyamatosság biztosításának másik alapvető eleme a szállítási ágazatok komplex alkalmazása.

3. A harmadik alapvető tényező az anyagi eszközök megléte, annak megfelelő lépcsőzése, folyamatos pótlása.

A továbbiakban a fenti alapvető tényezők néhány, legfontosabbnak tekinthető kérdésével foglalkozom. Bármilyen rangsorolás igényének kialakítására való törekvés, vagy a többi tényező háttérbe szorítása nélkül a szállítási ágazatok komplex alkalmazása kérdéseit vizsgálom kissé részletesebben, míg a többieket a terjedelem korlátozottsága miatt csak az összefüggések vonatkozásában érintem.

Egységes közlekedési hálózat, közlekedési irány

Az egységes közlekedési hálózat, közlekedési irány, annak rendeltetése, szerepe nem öncélú. A szállítások folyamatosságának biztosítása érdekében válik célszerűvé elemezni, mint a szállítások folyamatossága egyik alapvető tényezőjét.

Egységes közlekedési hálózatnak nevezik egy egységes hadművelleti terv alapján elkészített és üzemeltetett különböző közlekedési (szállítási) ágazatok pályáinak, a közlekedési pályák találkozási pontjainál kialakított állandó, vagy ideiglenes jellegű közlekedési csomópontoknak, a közlekedési ágazatok technikai berendezéseinek és szállító eszközeinek összességét. Az egységes közlekedési hálózat közlekedési (szállítási) irányokból tevődik össze.

Az egységes közlekedési hálózat fogalmának a különböző szállítási ágazatokra történő konkretizálása során megállapítható, hogy abba beletartoznak a vasutak, a közutak, a vízi utak, a légi közlekedési és a csővezetékes hálózat pályái, csomópontjai, technikai berendezései, átrakó- és ideiglenes átrakóhelyei.

Az előző – az egységes közlekedési hálózatra vonatkozó – meghatározásból kitűnik, hogy az egységes közlekedési hálózat közlekedési irányokból tevődik össze. Következésként a közlekedési irány az egységes közlekedési hálózat része. Ebből adódóan nagyságrendben annál kisebb, nem olyan széles, átfogó rendszer. Ennek ellenére szerepe semmiestre sem becsülhető el a koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregesthez történő szállításoknál.

Közlekedési irány egy vagy több különböző közlekedési ágazat pályáinak olyan „sorban, párhuzamosan, vegyesen” üzemelő, egymást követő összessége, amely közlekedési csomópontokkal (átrakóhelyekkel) van összekapcsolva.

A meghatározásból is kitűnik, hogy a közlekedési irány ritkább esetben egy közlekedési ágazatból áll, de inkább több közlekedési ágazat szerves kapcsolódásából alakul ki.

A várható hadszíntéren a központhadtápból a koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregesthez történő szállítások végrehajtására a célszerűnek tekinthető szállítási rendszerben a két alapvetőnek tekinthető szállítási ágazat – a vasúti és a közúti szállítás – jöhet elsődlegesen számításba. Mellettük megfelelő szerepet kell biztosítani a kiegészítő szállítási ágazatként figyelembe vehető vízi, légi és csővezetékes szállításoknak. Ezek felhasználásának különböző változatai a sorban, párhuzamosan, vegyesen történő üzemeléssel valósulnak meg – az adottságoknak megfelelően – a közlekedési irányokban.

A szállítási ágazatok komplex alkalmazása

Korszerű viszonyok között a koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregetest részére a központhadtápból történő szállítások sikeres végrehajtását csak a szállítási ágazatok komplex felhasználása teszi lehetővé. A nagy volumenű szállítások végrehajtása valamennyi szállítási ágazat komplex felhasználása mellett lehetséges.³

A szállítási ágazatok komplex felhasználása alatt a következőt kell értenünk: a mindenkor felmerülő szállítási igények érdekében valamennyi szállítási ágazat együttes (sorban, párhuzamosan, vegyesen) üzemeltetését, illetve az adott irányban rendelkezésre álló, legjobban megfelelő szállítási ágazattal való kielégítését.

A szállítóeszközök komplex felhasználása magába foglalja a különböző szállítási ágazatok időben és térben egyeztetett előkészítését és munkáját, amelyet a helyzetnek megfelelő egységes terv alapján és egységes irányítás alatt kell megszervezni, a szállítások teljes mennyiségének időben és folyamatosan történő végrehajtása céljából, a rendelkezésre álló közlekedési utak és szállítóeszközök legésszerűbb felhasználásával.

A szállítási ágazatok komplex alkalmazásának rendszerében a szállítások megszervezésének és végrehajtásának különféle változatai lehetnek. Egy adott szállítási feladat végrehajtásának legésszerűbb változatát az képezi, amelyik biztosítja annak rövid idő alatti, gyors és megbízható végrehajtását a rendelkezésre álló szállítóeszközök – adott helyzetben történő – legkedvezőbb alkalmazásával.

Békében a szállítási ágazatok felhasználásának egyik, vagy másik változata ésszerűségének fő követelménye a gazdaságosság (a legkisebb beruházás a közlekedési utak építésére és felújítására, a minimális üzemi költségek a szállítások végrehajtására).

A közlekedési hálózat helyreállítására és fejlesztésére fordítandó erők, eszközök és anyagi készletek takarékosági követelménye nagy jelentőségű háborúban is. Korszerű haditevékenységek esetén a katonai közlekedés, a szállítások gazdaságosságának egyik legfontosabb mutatója rendszerint a rakományok utanszállításának sebessége, vagyis az időtényező.

Hadművelletben a szállítási ágazatok komplex alkalmazásának megszervezésekor nemcsak azt kell pontosan megállapítani, hogy milyen szállításokat, milyen terjedelemben, milyen időszakban, hol és milyen szállítási ágazat hajtja végre, hanem biztosítani kell az összes szállítási ágazat egymás tevékenységét kiegészítő, szoros együttműködését és azok folyamatos munkáját a hadművelleti és hadtáp helyzetben beálló bármilyen változás esetén is.

A szállítási ágazatok komplex alkalmazása elérhető:

- a különböző tagozatokba tartozó szállítóeszközök lehetőségeinek (kapacitásának) helyes megállapításával és a szállítási feladatok közöttük való ésszerű elosztásával;
- a szállítási ágazatok közlekedési úthálózatainak előkészítésével;
- állandó szállítóeszköz tartalék képességgel;
- az egyik szállítási ágazat a másikkal való megbízható időleges helyettesítésével;

³ Golusko, I.: A szövetséges csapatok közös hadművelleti hadtápbiztosítása megszervezésének néhány elve. Honvédelem, 1974. 1. T. szám, 42. oldal.

- különböző szállítási ágazatok átrakó pontjai folyamatos munkájának időben történő megszervezésével;
- a közlekedési utak igénybevétele és a szállítási ágazatok szilárd, központosított vezetésével és rugalmas manőverezésével;
- a szállító szervezetek megbízható anyagi, technikai és egyéb biztosításával.

A különböző szállítási ágazatok komplex felhasználása megköveteli első sorban:

- a vasutak és gépkocsiutak helyreállításával, a tábori csővezetékek fektetésével, a vízi és légi közlekedési útvonalak helyreállítási és berendezési munkái mennyiségének és az egyes szállítások terjedelmének megállapítását, figyelembe véve az egyes szállítási ágazatok hadműveletben betöltött szerepét és jelentőségét;
- a szállítások különböző szállítási ágazatok közötti ésszerű elosztását, figyelembe véve azok legeredményesebb felhasználását;
- a rakományok egyes szállítási ágazatokra való maximális széttagolásának biztosítását, irányításának rövid idő alatti megváltoztatását és az egyik szállítási ágazatról a másikra történő átirányítását;
- a szállítások folyamatosságának biztosítása céljából az egyes szállítási ágazatok átbocsátó- és szállítási képessége tartalékainak felmérését.

A továbbiakban célszerű vizsgálni, milyen szállítási ágazatokkal oldható meg a komplex szállítás, hangsúlyozva az egyes irányok sajátosságait.

A közlekedés mai fejlettsége mellett tömeges szállításokra, az anyagi eszközöknek a központhadtáptól a koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregstesthez történő szállítására *a következő szállítási ágazatok jöhetnek számításba:*

- vasúti szállítás;
- a közúti szállítás, amelyet a gépkocsikon történő szállításokra korlátozhatnak;
- a vízi szállítás, amely a Magyar Népköztársaság viszonyai között folyami szállításként jelentkezik;
- a légi szállítás és
- a csővezetékes szállítás.

Az érintett szállítási ágazatokon kívül helyi vonatkozásokban, helyhez kötve és kisebb mennyiségű szállításokra felhasználhatók a kötélpályák, siklópályák stb. Esetenkénti jelentőségük miatt a továbbiakban ezen szállítási lehetőségekkel nem foglalkozom.

A különböző szállítási ágazatok szerepét és jelentőségét vizsgálva nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy mindegyik rendelkezik előnyökkel, lehetőségeik a szállítási rendszerben nagyok.

Az egyes szállítási ágazatoknak különböző technikai és hadműveleti lehetőségei vannak, amelyek meghatározzák mind az ország belső körzeteiben, mind pedig a hadszíntereken a háborús körülmények közötti alkalmazásukat. A kialakult helyzet különböző körülményei között az egyik szállítási ágazat alapvető lesz, a többiek pedig kiegészítik azt, vagyis kiegészítő szerepet játszanak.

A várható hadszíntéren a központhadtáptól a hadsereg ellátó dandárig történő szállítások végrehajtására – a célszerűnek tekinthető szállítási rendszerben – alapvető szállítási ágazatként kettő jöhet elsődlegesen számításba, a vasúti és közúti szállítási ág. Mellettük kiegészítő szállítási ágazatonként figyelembe vehető a vízi, légi és csővezetékes szállítás, amelyeknek a lehetőségek függvényében megfelelő szerepet kell biztosítani.

A különböző szállítási ágazatok alkalmazásánál azok intenzív kihasználására kell törekedni. Vonatkozik ez a szállítási ágazatok egyenkénti, de talán még hatékonyabban együttes felhasználásuknál.

A szállítási ágazatok komplex felhasználásának szükségességét és az egyes szállítási ágazatoknak a hátszországban és a hadszíntereken katonai szállításokra való felhasználási lehetőségeit elemezve, *az alábbi elvi, általános következtetéseket vonhatjuk le:*

- a hátszország területén a katonai és népgazdasági szállítási igények kielégítésére a legnagyobb lehetőségekkel a vasúti szállítás rendelkezik, ezért a különböző szállítóeszközök komplex felhasználását a vasúti forgalom folyamatosságának fenntartása érdekében kell megszervezni. A különböző szállítási ágazatok közül elsődlegességet kell (lehet) biztosítani a vasúti szállításnak, amely a nagy távolságra történő nagytömegű anyagszállításoknál kedvező hatékonysággal alkalmazható.

Nyugati vélemények szerint a vasúti szállítás a jövő háborújában is lényeges szerepet fog játszani a katonai szállítmányok továbbításában nagy távolságokra mind a hadműveleti, mind az ellátási és a kiürítési szállításoknál.

A különböző - katonai és polgári - szakemberek nézete szerint a vasutak jelentősége egy lehetséges háborúban még növekszik, mivel a közutak túl lesznek terhelve.⁴

- a háború kirobbantását megelőző veszélyeztetettségi időszakban a vasúti szállítással együttesen, elsősorban a rakományok fel- és elfuvarozására kell felhasználni a közúti szállítóeszközöket, valamint a megfelelő irányú vízi közlekedési utakat;

- a különböző szállítási ágazatok komplex felhasználása a háború kezdetén a hátszországban elsősorban az ideiglenes átrakó körletekben válik szükségessé;

- a légi közlekedésnek és a csővezetékes hálózat katonai célokra történő igénybevételének lehetőségei egyelőre korlátozottak;

- az ország belső körzeteiből a frontra irányuló szállításokhoz a katonai szállítások összes fajtáját, mindenképp a vasúti, közúti és vízi szállítást veszik igénybe;

- a hadműveleti területen az anyagi eszközök utánszállítását a csapatokhoz elsősorban közúti szállítással hajtják végre.

Ezen általános érvényüként elfogadható következtetések után célszerű vizsgálni, milyen szállítási ágazatokkal oldhatók meg a szállítások a központhadtáptól a több nemzetiségű front állományába tartozó nemzeti seregetesthez.

1. A koalíciós fegyveres erők országai belső körzeteiből a hadszínterekre irányuló anyagszállítások elsősorban vasúton hajthatók végre. Az anyagi eszközök szállítását illetően változatlanul fontos szerepet fog játszani a vasút.⁵ A vasúti szállításnak a központhadtáp ellátó dandár körletében, vagy közelében létesített vasúti kirakóállomásokig, egyes esetekben (pl. az első harcnapokon) a csapatokat közelítően kijelölt vasúti kirakóállomásokig kell történnie.

A vasúti szállításból kieső kapacitást közúti szállítással lehet pótolni, a központhadtáp gépkocsiszállító erőivel - időleges jelleggel.

⁴ A szállítás szerepe a korszerű háborúban. (Információk a tőkés hadseregekről), Vojenska Mysl, 1973. 7. T. szám, fordítás C/1199. Kat. Tud. Könyvtár, 7. oldal.

⁵ Golusko, J.: A szövetséges csapatok közös hadműveleti hadtápbiztosítása megszerzésének néhány elve, Honvédelem, 1974. 1. T. szám, 42. oldal.

Ennél a szállítási tagozatnál az egységes közlekedési hálózaton, illetve a szállítási irányokkal a vasúti szállítás elsődlegességét kell hangsúlyozni, mint a legcélszerűbb szállítási rendszer kialakításának alapját. Foyamatos, zökkenőmentes működéshez a megfelelő szállításszervezési módszerek alkalmazása, a szükséges szervezeti feltételek (üzemeltető, helyreállító) biztosítása elengedhetetlen.

A folyami szállítás és a csővezetékes szállítás a hadművelleti iránnyal egybeeső kedvező vonalvezetés esetén ebben a szállítási tagozatban kiegészítő szállítási ágazatként ugyancsak célszerűen használható.

Ez esetben a szállítási ágazatok párhuzamosan, vagy egyes módozatokban használhatók.

2. *A központbadtáp ellátó dandártól, vagy a vasúti kirakóállomásoktól az anyagi eszközök szállítása a nemzeti seregetest ellátó dandárhoz alapvetően közúti szállítóeszközökkel történik.*⁶ Itt a szállítás jellegzetes eszköze a különböző közép- és nagyraakósúlyú és önrakodásra jelentős mértékben képesített, pótkocsival is kiegészíthető közúti tehérgépkocsi.

A nemzeti seregetest ellátó dandárhoz az anyagi eszközök szállítására a központbadtáp ellátó dandár gépkocsiszállító erői a hivatottak. Szükség esetén az előljáró tagozat felelősségének megtartása mellett a szállítások végrehajtásába bevonhatók a seregetest gépkocsiszállító erői.

Ennél a tagozatnál az egyes szállítási irányoknál a többi szállítási ágazat csak igen kis mértékben jöhet számításba. Közülük a légi szállítás kiegészítő jellege az elsődleges.

A közúti szállítások folyamatossága érdekében jelentős mértékben szükséges alkalmazni, illetve felhasználni a kerülő irányokat.

3. *A központbadtápból a nemzeti seregetesthez* – esetenként tovább – történő sürgős anyagszállításoknál, vagy amikor más szállítási ágazat nem alkalmazható, kiegészítő szállítási ágazatként célszerű alkalmazni a légi szálítást.

Az előzőekben vizsgáltak figyelembevételével összefoglalva az egyes szállítási ágazatokat a háországban és a hadszíntereken katonai szállításokra való felhasználási lehetőségeit, *végkövetkeztetésként az alábbi megállapítások vonbatók le:*

– a háország területén a katonai és népgazdasági szállítási igények kielégítésére a legnagyobb lehetőségekkel a vasúti szállítás rendelkezik, ezért a különböző szállítóeszközök komplex felhasználását a vasúti forgalom folyamatosságának fenntartása érdekében kell megszervezni;

– a háború kirobbantását megelőző veszélyeztetettségi időszakban a vasúti szállítással együttesen, elsősorban a rakományok fel- és elfuvarozására kell felhasználni a közúti szállítóeszközöket, valamint a megfelelő irányú vízi közlekedési utakat;

– a különböző szállítási ágazatok komplex felhasználása a háború kezdetén a háországban elsősorban az ideiglenes átrakókörtetekben válik szükségessé;

– a légi közlekedésnek és a csővezetékes hálózat katonai célokra történő igénybevételének lehetőségei egyelőre korlátozottak;

– az ország belső körzeteiből a frontra irányuló szállításokhoz a katonai szállítások összes fajtáját, mindenekelőtt a vasúti, közúti és vízi szálítást veszik igénybe;

⁶ Golusko, I.: A szövetséges csapatok közös hadművelleti hadtápbiztosítása megszervezésének néhány elve. Honvédelem, 1974. 1. T. szám, 43. oldal.

– a hadműveleti területen az anyagi eszközök utánszállítását a csapatokhoz elsősorban közúti szállítással hajtják végre.

Látható, hogy tagozatonként más-más szállítási ágazatok jönnek számításba azok komplex felhasználása esetén. Ez az egyes irányokban még tovább differenciálódik. Nagyobb mérvben vonatkozik ez a várható hadszíntér erdős-hegyes terépre. A vasutak, közutak a magas hegyekben gyakran szűk völgyekben húzódnak. Sok a különböző műtárgy (híd, völgyhíd, alagút), amelyek könnyen rombolhatók, ugyanakkor a helyreállításuk bonyolult, hosszú időt vesz igénybe, esetenként nem is célszerű. Különösen élesen mutatkozik ez az alagutak vonatkozásában. A nyugati hadszíntéren a rombolt alagutak hossza átlag 4–5 km, a földmunkák volumene kilométerenként pedig 20–25 ezer m³ lesz.⁷

Az előzetes prognózis szerint kézenfekvőnek látszik, hogy az akadályhelyek leküzdésének fő módját minden bizonnyal a kerülőutak létesítése fogja képezni.

A várható hadszíntéren az egyes szállítási irányoknál a helyreállítási lehetőségek bonyolultsága mellett sok nehézséget okoznak a forgalmi viszonyok és csökkentik a szállítási lehetőségeket. Így pl. a szűk völgyekben nincs, vagy csak kis mértékű a letérési lehetőség. A magas hegyekben csökken a motorok teljesítménye, a menetsebesség, továbbá a teherbíróképesség és a vontatási erő. Mindezek együttesen befolyásolják az egyes szállítási irányokban a különböző szállítási ágazatok szállítási irányonkénti alkalmazását. Ugyanakkor fontos kérdésként kezelendő az egyik szállítási ágazat működésének a másik általi kiegészítése, helyettesítése. Fontos szerep jut az ideiglenes átrakókörletek működésének, többek között a vasúti szállítások folyamatossága biztosításánál. Az ideiglenes átrakókörletek aktivizálásakor felhasználásra kerülnek a vasúti szállítás eszközei mellett a közúti szállítás, a csővezetékessé szállítás, a folyami szállítás, a légi szállítás eszközei, továbbá a különböző közúti, pontonos stb. csapatok erői és eszközei.

Ezeknél a szállítási irányoknál a tárgyalt tényezők különböző behatásai esetén jelentős mértékben juthat szerephez a légi szállítás.

A szállításnál, de természetesen a szállítási ágazatok komplex alkalmazásánál alapvető kérdés, hogy egységes szállítási lánc alakuljon ki. Ehhez és a különböző közlekedési ágazatok komplex felhasználásához – magától értetődően – elengedhetetlenül szükséges a körültekintő, gondos előkészítés.

Az anyagi eszközök megléte

Közismert, hogy a korszerű harc megnövekedett anyagfelhasználással jár. A haditechnikai eszközök rohamos fejlődése, növekvő számuk a csapatoknál, illetve a csapatok szervezeti korszerűsítése és nem utolsósorban a haditevékenységek intenzitásának a fokozódásával állandóan emelkedik az anyagfelhasználások szintje és ezek következtészerűen mind nagyobb feladatot hárítanak a katonai közlekedésre.

Az anyagi eszközszükséglet és anyagfelhasználás növekedését és ezzel párhuzamosan a szállítandó anyagok mennyiségének emelkedését igazolja a következő néhány számadat.

A II. világháborúban egy hadosztály erőivel mért egyperces tűzcsapás végrehajtásához 1,5–2 tonna lőszer kellett, napjainkban már 40–60 tonna szükséges.⁸

⁷ Kuprijanov, G.: Referátum, VSZT. Közl. értekezleten, Bp. 1973. Az értekezlet anyaga magyarul, 00481/76-MN KSZF-ség, 240. oldal.

⁸ Dr. Lapos M.: A gazdaság és korszerű háború. Hadtápbiztosítás, 1980. 3. szám, 3. oldal.

A különböző külföldi katonai szakemberek számításai szerint korszerű hadműveletekben az anyagi eszközökből felmerülő szükséglet – egy katonára átszámított napi fogyasztás szerint – 45 kg-ot tesz ki. Ez 29 kg-mal több mint a II. világháborúban volt.

A legnagyobb mértékben az üzemanyag-felhasználás nőtt. Az amerikai csapatok üzemanyag-fogyasztása a vietnami háborúban az összanyag-felhasználás 70%-a volt (a II. világháborúban ez 38%-ot tett ki). Egyes számvetések szerint az anyagi készleteknek 60%-a már most is üzemanyag.

A Nagy Honvédő Háború gazdag tapasztalatai is jól példázzák a felhasználható anyagi készletek és szállítások állandóan növekvő nagyságrendjét.

A háború az anyagi eszközök valamennyi fajtájának hatalmas mennyiségét követelte meg. Ennek során világosan kirajzolódott a csapatok anyagi szükségleteinek az emelkedése a haditevékenységek intenzitása növekedésének a mértékében. Ha például lőszerből és üzemanyagból a Volga menti csata (1942–43) közepes napi fogyasztását 100%-nak vesszük, akkor a Kurszk alatti csatában (1943) ez 306 és 475, a Visztula-Odera hadműveletben (1945) 498 és 607, a berlini hadműveletben (1945) 668 és 800% volt.⁹

Hasonló irányzat érvényesül a Magyar Néphadseregben és az állományába tartozó elvonuló szárazföldi csapatoknál is, amelyek egy esetleges háborúban a Varsói Szerződés elveihez híven várhatóan több nemzetiségű front kötelékében teljesítik a szövetséges kötelezettségekből rájuk háruló feladataikat.

Az utóbbi években lefolytatott hadijátékok, parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatok adatait vizsgálva szembevetendő a többnemzetiségű front kötelékében tevékenykedő nemzeti szárazföldi hadsereg és megerősítő anyagi szükségleteinek és ebből adódóan a szállítandó anyagok mennyiségének a növekedése.

Ezek a következők:

Megnevezés	Szállított ag. összesen	(tonna) napi átlag
– Citadella-1964	30 000	3200
– Duna-1972	44 000	3600
– Óceán-1975	45 000	4500
– Tavasz-1978	56 000	5500
– Közp. htp. hadijáték-1978	75 000	7500

E néhány adat is egyértelműen mutatja az anyagszükséglet általános és napi átlagban számított növekedését.

Az anyagi eszközök előzőek szerinti mennyiségén belül az anyagfajták súlyát és százalékos megoszlását illetően is eltolódások következtek be. Dinamikusan fejlődött az üzemanyag részaránya, amely mintegy 30–35%-ot tesz ki. Ugyancsak megugrott a lőszer növekedése, mely az össz anyagszükséglet 45–46%-át teszi ki.

A korszerű haditevékenységek eredményes megvívásához az előző adatok tanúsága szerint jelentős anyagi készletek szükségesek a megfelelő anyagfajták szerinti megoszlásban. Úgy is fogalmazhatunk, hogy a folyamatosság egyik alap-

⁹ A Szovjet Fegyveres Erők hadtája a NHH-ban 1941–45. (Összefoglalás és következtetések). MNHF-ség belső kiadványa, 1978, 48. oldal.

vető feltétele, hogy legyen mit szállítani. Ehhez a szükséges anyagi készleteket, tartalékokat fel kell halmozni és azokat megfelelően kell lépcsőzni.

Összegezőként néhány gondolatot érdemes ismételtten aláhúzni:

1. A szállítások folyamatossága biztosításának három alapvető, egyenértékű feltétele

- a közlekedési hálózat;
- a szállítási ágazatok komplex alkalmazása és
- az anyagi eszközök megléte, lépcsőzése, pótlása, amelyek együttes megléte esetén beszélhetünk teljes értékű megvalósulásról. Egyik elem sem nélkülözhető, nem helyezhető a másik elé.

2. A szállítások folyamatosságának biztosítása érdekében különös jelentőségűvé válik már békében a közlekedési hálózat és a szállítási ágazatok előkészítése, fenntartása, rendszabályok kialakítása a háborús üzemmódra történő átálláshoz, továbbá a szükséges anyagi készletek megfelelő lépcsőzés szerinti felhalmozása.

3. Korszerű haditevékenységek esetén erdős-hegyes terepen az ellenség rombolása esetén a közlekedési hálózat helyreállítása nem minden esetben lehetséges és célszerű. Kerülő utak alkalmazására kell a hangsúlyt elsődlegesen fordítani, illetve a többi szállítási ágazat felhasználására. Rugalmassá célszerű tenni a szállítási rendszert a szállítási ágazatok gyors váltása érdekében. Ezt nagymértékben elősegíti az egységcsomagok, különböző méretű szállítótartályok alkalmazása.

4. A koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregesthez a központhad-táptól történő szállításoknál a vasúti és a közúti szállítás tekinthető alapvető szállítási ágazatként, míg a többi kiegészítő ágazatként. Az erdős-hegyes terepen folytatandó haditevékenységek esetén időlegesen a kiegészítő szállítási ágazatok valamelyike is jelentős szerepet tölthet be. Felkészítésükre ezért figyelmet kell fordítani.

5. Korszerű haditevékenységek esetén, így koalíciós kötelékben tevékenykedő nemzeti seregest hadműveleténél is, nagy mennyiségű anyagi készletek szükségesek, amelyek a jövőben várhatóan tovább növekednek. Ezen eszközöknek a harcoló csapatokhoz történő szállítása csak a szállítások folyamatosságával valósítható meg.

Gondolatok a honi légvédelmi egységek, alegységek személyi állománya, harci technikája kiürítésének HTP biztosításával és a HTP kiürítésének megszervezésével kapcsolatban

Hautzinger Gyula százados

A korszerű hadműveletben az ellenség megsemmisítésének fő eszközei a tömegpusztító fegyverek, ezen belül is az atomfegyverek. Várható ellenségeinknél gyors ütemben folyik ezen fegyverek mennyiségi és minőségi fejlesztése.

Számításokkal bizonyított, hogy az ellenség csapásainak kiváltása nem hiúsítható meg. A leggondosabban megszervezett és végrehajtott tömegpusztító fegyverek elleni védelmi és egyéb rendszabályok is csak csökkentik a kiváltott csapások pusztító hatását, illetve elősegítik a következmények felszámolását, a csapatok és a htp. harcképességének, illetve működőképességének helyreállítását.

Cikkemben, a teljesség igényére való törekvés nélkül, a várható helyzet kialakulásának ismertetésével az a célom, hogy a htp. szolgálatok feladatait próbáljam vázolni abban az esetben, ha az ellenség olyan mérvű csapást mér harcrendi elemeinkre, melynek következtében az adott egység, alegység harc-feladatát – a bekövetkezett veszteségek, illetve más kialakult körülmények következtében – nem tudja végrehajtani.

A tömegpusztító fegyverekkel mért csapások következtében alegységek, egységek, de még magasabbegységek is részlegesen vagy teljesen elveszthetik harcképességüket. Harcképtelenné válhat és megsemmisülhet a személyi állomány, fegyverzet, harci technikai, vezetési eszközök, szállító eszközök és anyagi készletek jelentős része. Romboltá válhatnak az objektumok, közlekedési utak, csomópontok, hidak és hadtáp objektumok. Nagy területek válhatnak szennyezetté.

A megbontott légvédelmi rendszer helyreállítása három egymással szoros összefüggésben álló, de mégis egyes vonatkozásokban elkülöníthető feladat-csoport végrehajtásával valósítható meg.

Ezek a következők:

- a csapások következményeinek felszámolása;
- a csapatok harcképességének helyreállítása;
- a csapatok megbontott harcrendjének helyreállítása.

A továbbiakban ezen kérdéscsoportok közül a csapások következményeinek felszámolásából eredő általános és hadtápra vonatkozó feladatokkal kívánok foglalkozni.

A csapások következményeinek felszámolása komplex feladatkör. A csapások következményeinek felszámolását a harcképesség gyors helyreállítása, a veszteségek, elsősorban a személyi veszteségek csökkentése, valamint a harcfeladatok további megvalósításához szükséges feltételek létrehozása céljából hajtjuk végre.

A következmények felszámolásának általános rendszabályai:

- a csapás körzetének felderítése;
- a vezetés helyreállítása;
- a mentés, gyógyító-kiürítő rendszabályok végrehajtása;
- csapatok mentesítése;
- utak megtisztítása a mentéshez és manőverhez;
- építmények, utak helyreállítása vagy újak létesítése;
- élelem, víz mentesítése, fertőtlenítése;
- fedezékek, építmények, út és a terep mentesítése;
- tartalék anyagi készletek mentesítése;
- elkülönítő-korlátozó rendszabályok.

Mint látjuk, a következmények felszámolása során majd mindegyik rendszabálynál olyan feladatokkal találkozunk, amelyek végrehajtásában a hadtáp szolgálatoknak nagy szerepük van, nem beszélve arról, hogy ha a hadtáp kap csapást, ezen feladatokat értelmezve sorra végre kell hajtania.

Cikkem témája tulajdonképpen az előbb felsorolt feladatok közül a harmadikhoz, a mentés és gyógyító-kiürítő rendszabályok foganatosításához kapcsolódik szorosan, ezenbelül is a kiürítés fogalmához.

A kérdés további részletes vizsgálata előtt, vizsgáljuk meg, hogy honi légvédelmi egységeink, alegységeink vonatkozásában milyen csapásokkal számolhatunk.

Az előrejelzéseket, a várható ellenség harc eljárásait, csapásmérő eszközeit figyelembevéve feltételezhető, hogy nukleáris csapást szenvedhetnek vadászrepülő egységeink a fő és hadművelleti repülőtereken mintegy 50–100 KT erejű eszköz alkalmazása során, valamint esetlegesen légvédelmi rakéta osztályaink 5–10 KT-s nukleáris eszközök következtében.

Rádiótechnikai alegységeinkre a prognózis alapján közvetlen nukleáris csapás nem várható, de elsődlegesen veszélyeztetettek a vre. e.-ek közvetlen biztosítását végző rt. alegységek, és erősen szennyezett zónákba kerülhetnek azon alegységek, amelyek ipari-, adminisztratív központok közelében települtek.

Mindhárom fegyvernemnél várható az ellenség egyéb (biológiai, vegyi) tömegpusztító eszközeinek aktív alkalmazása.

A csapások bekövetkezése során a pontos veszteségeket előrejelezni vagy számítani szinte lehetetlen feladat. Minden számítás, adott esetekre vonatkozik, ezekből általánosan csak arra tudunk következtetni, hogy a csapások következményei még a megelőző rendszabályok szigorú betartása mellett is súlyosak lehetnek. A felszámolási tevékenységet minden esetben gátolhatja a kialakult bonyolult helyzet (magas fokú rádióaktivitás, összefüggő tüzek, esetleges pánik stb.).

Az előbbiekből következik, hogy mennyire fontos kérdés a mentés, a gyógyító-kiürítő rendszabályok pontos betartása és az ezekből adódó feladatok végrehajtása. Ezen feladatok lehető legrövidebb időn belüli megkezdése és gyors végrehajtása nagymértékben csökkenti a veszteségeket, illetve kedvezően befolyásolja a személyi állomány sérülési fokának alakulását.

A mentési feladatok magukba foglalják:

- a sérültek, sebesültek felkutatását, technikai eszközökből, fedezékekből történő kimentését, összegyűjtését, kiszállítását a csapás területéről;
- elsősegély nyújtást;
- a sérültek előkészítését és beszállítását a segélyhelyekre;
- első orvosi segélyt;
- előkészítést és továbbszállítást a gyógyító intézetekbe.

A feladatok másik területe a harcra maradt vagy kevésbé sérült személyi állomány, fegyverzet, harci és egyéb technika, vezetési eszközök, megmaradt anyagi készletek kiürítése a csapás körzetéből.

A fent leírt tevékenység igen munkaigényes, mégpedig emberi kézi munka igényes tevékenység. Erre a feladatra kijelölhető szakalegységek, biztosító és kiszolgáló alegységek, de „harcoló” csapatok állománya is, mely nincs lekötve harctevékenység folytatásával.

A szakirodalmat tanulmányozva többször találkozunk a *kivonás* és *kiürítés* fogalmával. Véleményem szerint a két fogalom összetéveszthető, holott tartalma mást és mást takar. A kivonás minden esetben egy már valahol bekövetkezett esemény (pl. földi atomrobbanás) következményeinek elkerülésére irányuló, időben előre megszervezett cselekmény, míg a kiürítés egy bekövetkezett eseményre történő gyors, szervezett reagálás. Nem véletlen, hogy a szakirodalomban a mentés-kiürítés fogalmai egymás mellett szerepelnek.

A mentés fogalmán a csapást szenvedett személyi állományra vonatkoztatva leírakon kívül a megrongálódott, de még használható harci és egyéb technika mentését, míg a kiürítés fogalma alatt a csapás közvetlen közelében levő és közvetlenül veszélyeztetett állományt és technika kiürítését értem.

Ismeretes, hogy a honi légvédelmi csapatok harctevékenységüket alapvetően állandó települési körzetből vívják meg, egyben alkalmasak a *kivonások* végrehajtása után a harctevékenység további szervezett végrehajtására is. *Kiürítés* utáni körletek (élervédelmi körletek) csapataink részére nincsenek kijelölve.

Ez azt jelenti, hogy míg a kivonásokat akár előre is tervezni tudjuk és azok megvalósítása egyes csapások után is szervezeten megtörténhet, kevés figyelmet fordítunk az egyes csapások utáni kiürítések béke időben történő, előzetes tervezésére.

Adott esetben a *kiürítések* szervezett végrehajtása akkor valósulhat meg legmegfelelőbbben, ha már most az ÁHKSZ időszakában ezzel a feladatkörrel behatóbban foglalkozunk és megteremtjük az esetleges kiürítési feladatok tárgyi feltételeit, ezenbelül is kijelölésre kerülnek a mai terminológiával jelölt „életvédelmi körletek”, amelyek elsőrendű szerepe a csapások bekövetkezése után, a csapások körleteiben megmaradt személyi állomány és technika összegyűjtése lenne.

Ezekben a körletekben kerülhetne sor részlegesen vagy teljesen a helyzetről adódóan – a csapatok harcképességének helyreállítására, abban az esetben, ha a

harc megvívásának eddigi helyszínén arra véglegesen, vagy részlegesen nincs lehetőség.

Mint látjuk ezen körletek ma használatos elnevezése nem pontosan fedi a valóságot, mivel az emberi élet megmentésén kívül a harc továbbfolytatására történő felkészülés lenne az alapvető feladata.

Érthető, ha a – jobb szóhasználattal élve a „*kiürítési körletek*” szerepét részletesebben megvizsgáljuk, mivel ilyen körletek béke időben történő kijelölésével, nagymértékben elősegítenénk a csapások bekövetkezése után a szervezett tevékenységet. Ennek hiányában az adott szervezet vezetése a kiürítési feladatok szempontjából véve értékes időt veszthet az alkalmas területek felderítésével, szemrevételezésével.

Megállapítható, hogy célszerű ezzel a kérdéssel részletesebben foglalkozni, annál is inkább, mivel hadtáp szolgálatainknak jelentős szerep jutna ezen körletek ellátási szempontjából történő felmérésében (úthálózat, víz ellátás, járványügyi helyzet, higiéniai feltételek stb.). Minden esetben szükségesnek látom egy-egy adott harci szervezet részére több „*kiürítési körletet*” szemrevételezni, mivel földi atomrobbanás esetén a kihullással ellentétes irányú körletbe kell történnie a kiürítésnek, a másodlagos behatások elkerülése végett.

Az előzőekből következik, hogy a *kiürítés* feladatainak is előre jól szervezettnek kell lennie és minden esetben a parancsnok elhatározása alapján kell végrehajtani. Az adott harcoló egység, alegység hadtáp szolgálatának, a jelenleg is elfogadott csapás következményeit felszámoló tevékenységen túlmenően (mentő osztagokba való részvétel, a kiürítést szenvedett állomány mentése, eu. ellátása, a mentéssel kapcsolódó biztosítás, a technika üzemanyaggal történő feltöltése stb.) fel kell készülnie, a kiürítés során adódó új htp. biztosítási feladatok, huzamosabb időn keresztül, körletben történő végrehajtására.

Az eddig elmondottak minden esetben feltételezik, hogy a csapás következtében a hadtápot nem, vagy nem számottevően érte az ellenség behatása. Azért, hogy ez az alapelv az esetleges csapások során is érvényesüljön, még nagyobb gondot kell fordítanunk a hadtápok széttelepítésére, lépcsőzésére, hogy adott esetben megfelelő eszközök álljanak rendelkezésre az úgymond „*kintről történő beavatkozásra*”, a csapások következményeinek felszámolására.

A csapások következményeinek a hadtápra vonatkozó másik csökkentő, a veszteségek alakulását befolyásoló feladatcsoport a hadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelmének komplex végrehajtása, *amelyhez tartozik:*

- a hadtáp települési körletekben és az utakon folytatott állandó vegyi- és bakteriológiai felderítés, valamint az ezekből történő értesítés megszervezése;
- a már említett széttagolt elhelyezés, a gondos álcázás a terep tulajdonságainak maximális kihasználása, valamint az egyes települési körletek szükség szerinti váltása;
- a személyi állomány, az anyagi eszközök, a szállító és egyéb htp. technikai eszközök részére szükséges fedezékek berendezése;
- az anyag kiadások, beszállítások során a szállítóeszközök torlódásának megakadályozása;
- az anyagi eszközök csomagolása, szállítás és tárolás közben védőponyvával és más eszközökkel történő letakarása, a szennyeződéstől történő megóvása;
- az ellenség által alkalmazott tömegpusztító fegyverek következményeinek felszámolása.

Ez utóbbi tevékenység részfeladatait a csapatok ezirányú tevékenységénél már részleteztem. A feladatok alapvetően a hadtápot ért csapás esetében is adapálhatók.

Ezenbelül is mint az előzőekben a kiürítéssel kapcsolatos tevékenységgel kívánok részletesebben foglalkozni.

A hadtápot ért csapás felszámolásának lényeges feladata a hadtáp anyagainak, technikai eszközeinek a csapás körzetéből történő kiürítése.

Célja a htp. kiürítésnek, hogy a csapást nem szenvedett állományt és technikai eszközöket a kiürítés körletében, a harcoló csapatoknak megfelelően olyan helyzetbe hozzuk, hogy a htp. rövid időn belül képes legyen feladatainak továbbfolytatására, egyszóval működőképességének visszanyerésére.

A htp. kiürítést csapás esetén alapvetően – a széttagoltságból eredően – más htp. alegységek alkalmazásával, szükség esetén a katonai szervezetből kikülönített mentőosztag és egyéb alegységek vagy azok részeivel szükséges végrehajtani.

Abban az esetben, ha a htp. vagy annak egy része az adott katonai szervezettel együtt szenvedett csapást, a következmények felszámolása során bonyolultabb helyzet adódik, mivel a katonai szervezet következményeinek felszámolása egybe esik a hadtápot ért csapás következményeinek felszámolásával.

A feladatok végrehajtásának sorrendjét mérlegelve és azt a kiürítés feladataira leszűkítve, le kell vonni azt a következtetést, hogy a kialakult helyzetből függően a csapat kiürítésben való részvételnek kell lenni az elsődleges feladatnak és lehetőség szerint párhuzamosan kell a htp. kiürítést végrehajtani, feltételezhetőleg a széttelepített htp. alegységek személyi állományának, technikai eszközeinek bevonásával.

A korábban elmondottaknak megfelelően célszerű lenne a htp. alegységek részére is „kiürítési körlettel” rendelkezni, amely a csapat kiürítési körletéhez közel – a htp. működőképesség gyors elérése után – az ellátásához szükséges feltételekkel rendelkezik.

Abban az esetben, ha az adott katonai szervezet teljes egészében, teljes htp.-val együtt szenved nagymérvű veszteségeket az ellenség által mért csapás következtében a következmények felszámolása, ezenbelül a kiürítés külső erőkre támaszkodva történhet meg.

Ezért is van nagy jelentősége a területvédelmi-, és polgári védelmi parancsnokságokkal fenntartott kapcsolatoknak.

Befejezésül összegezve:

– a kiürítés végrehajtását, mint a csapás következményeinek felszámolásának része már az ÁHKSZ időszakában meg kell szerveznünk, annak végrehajtására fel kell készülnünk;

– véleményem szerint célszerű már az ÁHKSZ időszakában a csapatok részére olyan „kiürítési körletet” szemrevételezni, kijelölni, htp. biztosítás szempontjából előkészíteni, amelyeket csapás esetén a harcászati elérésének mielőbbi biztosítása érdekében, azonnal igénybe lehetne venni;

– a htp. kiürítését a csapatok kiürítésével párhuzamosan célszerű végrehajtani, annak figyelembe vételével, hogy a csapatok kiürítésében való részvétel, elsődleges;

– a csapatok kiürítésének zavartalan biztosítása érdekében továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítanunk a hadtáp széttagolt elhelyezésére;

- a kiürítések végrehajtása után a hadtápnak a lehető legrövidebb időn belül fel kell készülniük a csapások körletéből kiürített állomány és technika új körülményeknek megfelelő htp. biztosítására.

A fent leírtak, alapvetően az érvényben levő szabályzatainkban foglaltakra épülnek, az általam tett megállapítások egy része a szabályzatokban rögzítetteken kívül, saját véleményemet tükrözik.

Úgy gondolom a cikkemben közölt gondolatok alkalmasak lehetnek arra, hogy a témával kapcsolatban mások is véleményt alkothassanak, vagy más a kiürítéssel kapcsolatos elképzelésüket kifejtsek.

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

A hadsereg közlekedési hadijáték tapasztalatai

Eöri Tibor alezredes, Berár Dénes őrnagy

A seregstünk 5 éves összekovácsolási és felkészítési terve alapján az MNVKF elvtárs által engedélyezett keretek igénybevételével 1981 áprilisában a HDS KSZSZF-ség és a kijelölt hadsereg hadtápcsapatok törzsei részére HDS közlekedési hadijáték került levezetésre.

I.

A hadijáték tárgyát a koalíciós állományú összefegyvernemi hadsereg támadó hadművelete közlekedési biztosításának megtervezése, megszervezése és vezetése képezte, hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között erdős-hegyes terepen.

Alapvető célként tűztük a résztvevő állomány elé a korábbi ismeretei elmélyítését, új ismeretek megszervezését, a szakfeladatok tervezésének, szervezésének és vezetése gyakoroltatását, az együttműködés módszertani megalapozását és mindezek eredményeként a törzsek összekovácsolásának fokozását.

A hadijáték levezetése során kiemelt oktatási kérdésnek tekintettük a közúti komendáns, szállító és a szak. eü. z. alkalmazásának megtervezését, együttműködésük megszervezését; a határátlépés, a területbiztosítási és kulcsfontosságú övezetek leküzdése, döntőfontosságú körletek áttörése, a HDS HMCS előrevonása és ütközetbevetése során a közúti biztosítás, után- és hátraszállítási, a sebesült-kiürítési feladatok végrehajtásának vezetését; a HDS KSZSZF-ség és az MBF-ség tevékenységét, az után- és hátraszállítások végrehajtásának irányítását.

Az egyoldalú, többfokozatú, parancsnoki és törzsvezetési hadijáték, hadsereg hadtáp gyakorló pályán, híradóeszközök alkalmazásával, módszertani beemutató foglalkozás elemeivel került levezetésre.

A hadijátékon résztvettek a HDS KSZSZF-ség M állománnyal, az MBF-ség operatív csoporttal; három közúti komendáns; öt szállító; egy szak. eü. zászlóalj csökkentett „M” állományú törzsszel; egy ellátó zászlóalj csökkentett „B” állományú törzsszel, valamint a szükséges híradó, rendészeti és komendáns erők és eszközök. Összesen 500 fő és 100 db gépjármű technikai eszköz.

A felek helyzetét, a hadseregparancsnok elhatározását egy korábbi parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton kidolgozott tervnek megfelelően állítottuk be. Következésképpen a hadtáp csapatok a HDS csapataival egyidőben végrehaj-

tották a magasabb HKSZ-be helyezés és hadiállományra történő feltöltését, ezt követően begyülekeztek a MB, a HDS HTP. T. körletbe, a közúti kom. z.-ak egy részével részt vettek a HDS hadművelési szétbontakozása közúti biztosításában. Az első lépcsőben levő hadosztályok 1-1 ö. euo.-gal megerősítésre kerültek.

A támadó hadművellet megszervezése és végrehajtása során az anyagi biztosítás a csapatok mozgó és kiegészítő készleteiből, a Központ Hadtáp által kijelölt raktárakból, állami vállalatokból lakranyai és kirakóállomásokra kiszállított készleteiből, majd a hadművellet harmadik napjától a HDS csapatok mögött szétbontakozó TEB TEBR készleteiből valósult meg az előljáró és a HDS, valamint a csapatok szállítóeszközei egy részének bevonásával.

A HDS hadtáp erői-eszközei a HDS fő és másik csapás irányában 60-40%-os megosztásban kerültek alkalmazásra és 1,5-2 naponként áttelepítésre. A közúti komendáns zászlóaljnak részt vettek a HDS hadművelési szétbontakozása közúti biztosításában és a hadművellet során három HDS főgépkocsi utat működtettek és naponta a HOR-nak vonalában egy-egy harántutat rendeztek be.

A támadó hadművelletben 75 ezer tonna anyag utánszállítását terveztük 8-10% veszteség figyelembevételével. A szállítási feladatok végrehajtásában az alárendeltek szállítóeszközei 30%-a bevonásra került.

A hadművellet során 29%-os veszteséggel és 36 700 fő VKB-ba, majd a hadművellet harmadik napjától a települt TKBR történő kiürítésével számoltunk.

A hadsereg hadtáp élet- és működőképessége fenntartása érdekében erős közúti tartalékokat, mozgásbiztosító és szállítmánykísérő osztagokat képeztünk és a hadsereg hadtápcapatok felkészültek a vadászharcot folytató ellenséges csoportok támadásának visszaverésére a hadtáp objektumok és közúti műtárgyak védelmezésére. A tömegpusztító fegyverekkel mért csapások következményeinek felszámolására a HDS MB-ban egy mentőosztág, a HDS MOG-okkal való együttműködésre egy-egy ö. euo. került kijelölésre és felkészítésre.

A HDS hadtápvezetés a HDS HVP-ről valósult meg, híradóeszközök, összekötő tiszti rendszer és szakfeladatokat irányító operatív csoportok alkalmazásával, amelyet a hadijáték során a PK HTPH és az anyagnem felelős szolgálatok állományából kirendelt tisztekkel kiegészített törzse valósított meg.

II.

A közlekedési hadijáték néhány elvi és gyakorlati tapasztalata a végrehajtás tükrében

A jóváhagyott terveknek megfelelően célul tűztük magunk elé a HDS közlekedési biztosítása szempontjából lényeges elméleti kérdések további kutatását, ezirányú ismereteink további gyarapítását. A közúti biztosítás, a közúti csapatok alkalmazása szempontjából meghatározó elméleti kérdések tekintetűk: (1) a közúti biztosítás megtervezésének sajátosságait; (2) a közúti komendáns szolgálat megszervezését és működésének rendjét; (3) a közúti komendáns zászlóalj ut- és hidépítő századai alkalmazásának sajátosságait; (4) a HDS KSZSZF-ség, MBF-ség feladatait az után- és hátraszállítás szervezésében, vezetésében.

1. A közúti biztosítás megtervezésének és megszervezésének sajátosságai

A közúti biztosítás megtervezését és megszervezését sok más tényező mellett alapvetően befolyásolja, hogy a ku. kom. csapatok a határbiztosítás és a hadművelési szétbontakozást megelőzően mikor kerültek mozgósításra és milyen erőkkel vettek részt a hadművelési szétbontakozás időszakában az összefegyverelmi és hadtápcsapatok előrevonása közúti biztosításában. E meghatározó tényezők mellett a támadó hadművelet előkészítésének időszakában a *közúti biztosítás a következőket foglalja magába:*

- a kijelölt főgépkocsi utak felderítését a határig;
- a HDS főgépkocsi utak forgalomra történő berendezését, fenntartását, helyreállítását, javítását a határbiztosításban résztvevő tüzérség megindulási körletéig;
- szakanyagok előkészítését, út- és hídelemek anyagainak elkészítését, kiszállítását;
- mőtárgyak védelmének megszervezését;
- a támadó hadművelet első napjára a közúti biztosítás részletes megszervezését;
- a megindulási helyzet felvételét és a közúti készenlét elérését;
- ku. csapatok személyi állománya és technikai eszközei felkészítését.

A ku. kom. z.-nak a HDS jóváhagyott hadművelési szétbontakozási tervének megfelelően részt vehetnek egyes irányokban a csapatok előrevonása közúti biztosításában. Ilyen esetben a feladataikat feladatlejtuttatók útján, a megalakulási helyen, vagy a HKSZ-i körletekben kapják meg. Ez alapján végrehajtják az előrevonást és szétbontakoznak a meghatározott útvonalzakaszon, illetve esetenként egyes irányokban önállóan működnek és közúti komendáns körzetet rendeznek be.

Ez azt jelenti, hogy a hadművelet előkészítése időszakában a ku. kom. z.-kat a tervezett HFGU-akra át kell csoportosítani és számukra új feladatot kell meghatározni, a HFGU határ irányába történő berendezése és ezzel összefüggő szakfeladatok út- és hídépítő munkák elvégzése tekintetében.

A közúti készenlét, a közúti komendáns csapatok számára olyan állapotot jelent, amelyből képesek megoldani a HDS HFGU-k továbbfejlesztését, az útforgalmi tervekben meghatározott forgalom irányítását, a főgépkocsi utakon levő mőtárgyak, objektumok műszaki biztosítását, helyreállítását, építését, javítását.

A határátlépéshez való közúti készenlét a gyakorlati oldalról vizsgálva a következőket jelenti:

- a HDS főgépkocsiút a mozgósítástól kiindulva, illetve a front (KHEL) főgépkocsiút csatlakozásától, a határbiztosító csapatok tüzérsége megindulási körletéig be van rendezve;
- a főgépkocsiutak a határig fel vannak derítve; a közúti, út- és hídépítő tartalékok készenállnak szakfeladatok végrehajtására;
- a helyreállításához szükséges útépítő anyagok, hídkészletek, félkész hídkészletek elő vannak készítve;
- az alkalmazási tervek jóvá vannak hagyva; a HDS UHÉCS-okkal, a rendészeti és határőr szervekkel az együttműködést megszervezték;
- a személyi állomány feladatát ismeri, felkészítése befejeződött, a kijelölt erők készenlétben állnak a HFGU-k továbbfejlesztésének azonnali megkezdésére.

A határátlépéshez a HDS főgépkocsiút berendezésének sajátos követelménye, hogy továbbfejlesztése rövid időn belül megvalósítható legyen. Ennek érdekében az utat úgy kell berendezni, hogy a KHEL (front) FGU csatlakozásán kiindulva a ZEÁP, ettől megfelelő távolságra egy szd. DP, a határőrséggel együttműködésen a határátkelő állomás közelében a ZDP. és a főgépkocsiút végén a század EÁP települjön. A z. diszpécsercsoport közelében legyenek a z. közúti, út- és hidépítő tartalékai. A közúti tartalékok felkészülve arra, hogy a határátlépés után század diszpécserpontot és szd. EÁP-ot telepítsenek. A határbiztosítás időszakában a főgépkocsiút egy része már berendezésre került. Következésképpen a határátlépés után a támadás ütemének megfelelően, ez az útvonal továbbfejlesztésre kerül a készenlétnben álló tartalékokkal a tüzelőállások, illetve a nap végén települő ho. hadtápok vonaláig.

A HDS fő gépkocsiutak továbbfejlesztését a csapatok térnyerésének megfelelően a PK HTPH intézkedés alapján kell továbbfejlesztetni, az együttműködést a határőr szervekkel mindaddig fenntartva, ameddig a HDS csapatai el nem szakadnak a hazai erőforrásoktól. A továbbfejlesztés érdekében egyeztetni kell a műszaki erők által fenntartott csapatutak átvételét, valamint fő gépkocsiút előjáró tagozat részére történő átadásának ütemeit. Ezek függvényében az utak továbbfejlesztése történhet a közúti tartalékokban levő közúti erők alkalmazásával, illetve a települt közúti erők alkalmazásával, illetve a települt közúti elemek EÁP-ok, DP-ok, forgalomszabályozó órsók áttelepítésével. A fő gépkocsiutak továbbfejlesztése tényleges feladatai megszervezése érdekében elengedhetetlen az út felderítés végrehajtása. E tekintetben a hadijátékon kellő tapasztalatot szereztünk, mind a légi „gyorsított”, mind a földi úgynevezett „részletes” felderítés végrehajtásában.

Emellett meg kell jegyezni, hogy az útfelderítés annál jóval többirányú feladat, mint amit a valóságban végrehajtottunk, mert a felderítést esetleg naponta többször is meg kell ismételni az ellenség csapásait követően.

A felderítés során a szakfeladatokon túl kellő részletességgel meg kell állapítani:

- az utak sugár-vegyi és bakteriológiai szennyezettségét;
- a rombolt, vagy várhatóan rombolásra kerülő közlekedési csomópontok, lakott helyiségek megkerülésére alkalmas utak vonalvezetését;
- az ellenség által tűz alatt tartható, valamint földi támadásra alkalmas útszakaszokat;
- az őrzés-védelmet igénylő objektumokat;
- az oszlopok várakozására, pihenésére alkalmas mellékutakat;
- a helyi erőforrások (munkaerő, anyagkészlet, kőbánya, fakitermelőhely, fűrésztelep stb.) meglétét, helyét, mennyiségét (kapacitását) és a felhasználás lehetőségét;
- árasztható, omlasztással eltorlaszolható szakaszokat;
- az utak mentén ideiglenesen igénybevehető anyagi-technikai-eü. objektumokat;
- az érintett lakott helyiségek polgári lakosságának politikai hangulatát, magatartását.

Az útfelderítő csoport állományába be kell osztani út- és hidépítő mérnököket, aknakutatót, vegyisugár felderítőt, híradóerőket és eszközöket.

A felderítési adatokat minden esetben ki kell egészíteni a szállítóoszlopok parancsnokai által – az egyes útszakaszokról, az oszlop irányító lapokon rögzített, kom. diszpécserpontokon leadott adatokkal, valamint a hadsereg műszaki alegységeitől át kell venni az utak, műtárgyak helyzetére, állapotára és más kérdésekre vonatkozó információkat is.

2. A közúti komendáns szolgálat megszervezése és működésének rendje

A hadsereg fő gépkocsiutakon a forgalom irányítását z., sz. diszpécser szolgálat, a forgalom ellenőrzését az ellenőrző-átesztőpontok; a forgalom közvetlen szabályozást a forgalomszabályozó őrsök, forgalomszabályozó katonák valósítják meg, útjelzőablák stb. alkalmazásával. A közúti komendáns szolgálat ezen elemeinek módszertani bemutató foglalkozás keretében történő telepítése, működésének bemutatása jól érzékeltette, hogy a fő gépkocsiutakon a forgalom ellenőrzése és irányítása összefüggő, egységes vezetés alatt álló rendszert képez. A hadjáték és ezen belül a módszertani bemutató foglalkozások során a működés és az együttműködés tekintetében számos kérdés merült fel, amelyeket sikerült egységes felfogásban értelmezni.

Abból kell kiindulni, hogy a hadsereg fő gépkocsiúton a kom. szolgálat megszervezésének alapját a HDS PK követelményeinek megfelelően a HDS PK HTPH elhatározása, a HDS KSZSZF intézkedése, az *útforgalmi terv* képezi, amely *tartalmazza*:

- a csapatmozgásokat;
- a szállítási és sebesültkiürítési feladatokat;
- a hadtápcsapatok áttelepítésével, manővereivel kapcsolatos követelményeket.

Az útforgalmi terv az adott HFGU-ra, HHU-ra, vonatkozó kivonatát a közúti készenlét előtt legalább 12 órával a közúti komendáns zászlóalj parancsnokához el kell juttatni. A tapasztalatok szerint részletesen és átgondoltan kell az útforgalmi tervben rögzíteni a csapatmozgások, visszatérő üres szállítóeszközök, sebesültkiürítő alegységek, áttelepülést végrehajtó csapat és hadsereg hadtápcsapatok oszlopai útvonalra való be- és kilépésének idejét, oszlopba sorolt gépkocsik darabszámát, jelzéseit stb.

Könnyen elképzelhető, hogy milyen következményhez vezetne, ha pl. az MB áttelepítését a fő gépkocsiúton úgy szerveznénk, hogy figyelmen kívül hagynánk, hogy az adott időben egy ütközetbevetésre kerülő gl., vagy hk. ho. csapatai kerülnek előrevonásra.

Szólni kell arról is, hogy az útforgalmi tervek összeállításánál külön figyelmet kell fordítani a fontossági sorrend meghatározására. *Ez a következő lehet:*

- rakétacsapatok, rakéta és rakéta-üzemanyag szállítmányok;
- második lépcsők, tartalékok;
- lőszer és üzemanyag szállítmányok;
- sebesült kiürítő oszlopok;
- egyéb csapatmozgások;
- hadtápcsapatok áttelepítése.

Jól kell érteni, hogy a forgalom megszervezését nem lehet a szállítóoszlopok mozgásának szabályozására leszűkíteni.

A diszpécser pontok, ellenőrző-áteresztőpontok telepítésével szemben a Közl/22. sz. szakutasítás 73. pontja a következő követelményeket támasztja. „A telepítés, közvetlenül az úttest mentén, a telepítésre és álcázásra vonatkozó általános követelmények betartásával kell hogy történjen. A telepítés tényleges területét a terepadta lehetőségek kihasználásával kell megválasztani”.

Figyelembe véve az osztrák védelmi elveket, – különösen a területbiztosítási övezetekben visszamaradó, a biztonságot adó rejtkehelyeken meghúzódó lopakodó, vadászharcot folytató erők, diverziós csoportok támadásának állandó veszélyét –, könnyen belátható, hogy a kis létszámú, az utakon mélységben szétbontakozó diszpécser pontok, ellenőrző áteresztőpontok, forgalomszabályozó őrök védelmének megszervezése mindennél fontosabb kérdés. Ezért a közúti komendáns csapatoknál célszerű ügyeletes alegységet szervezni. Ki kell dolgozni a közúti elemek riasztásának, a diverziós csoportok támadása elleni sikeres harctevékenység felvételének rendjét, az eljárás módszereit.

Megerősítő *összfegyvernemi erőkkel* folyamatosan biztosítani kell a műtárgyak, átjárók őrzését és védelmét. Szoros együttműködést kell megvalósítani a közelben elhelyezkedő összfegyvernemi, fegyvernemi, műszaki, hadtáp csapatokkal, rendészeti szervekkel, személygyűjtő állomásokkal, kiemelt *figyelmet fordítva a hadsereg hadtáp hátsó batárának lezárására*, mindenfajta mozgás átfogó ellenőrzésére.

A telepítések végrehajtásakor a műszaki munkát azonnal meg kell kezdeni, minden őr részére lövészarkot és félig földbeásott pihenőhelyet, valamint járműfedezéket, a diszpécserpontokon és az ellenőrző-áteresztő pontokon, ezenkívül a személyi állomány védelmére egy-egy könnyűtípusú fa-föld fedezéket szükséges kiépíteni.

Minden esetben számolni kell az ellenség diverziós, dezorganizáló tevékenységével. Nem elképzelhetetlen, hogy magyar rendszámú gépjárműveken, magyar egyenruhába öltözött diverziós csoportok támadást intézzenek ellenőrző-áteresztő ponton, vagy diszpécserponton ellenőrzést végrehajtó szolgálati személyek ellen. Következésképpen az ellenőrzés mindenkor fegyveres biztosítás mellett kerülhet végrehajtásra. Mégpedig úgy, hogy az oszlopot megállító forgalomszabályozót, majd az ellenőrt legalább két irányban felállított őr fegyverrel biztosítja.

Az együttműködés feladatait, tartalmát, módját közelebbről érintve, a kapcsolatok felvételéért felelős személyeket a közlekedési szolgálat főnök intézkedésében, illetve a közúti komendáns zászlóajparancsnok parancsában szükséges szabályozni.

Abban az esetben, amennyiben a HFGU a Front részére kerül átadásra a fő gépkocsiút végpontján levő EÁP-on oroszul beszélő tisztet (tolmácsot) kell biztosítani. Az EÁP-on a DP-on az oroszul beszélő tisztek biztosításának igényét az is szükségessé teszi, hogy a koalíciós jellegből adódóan nem egy esetben szovjet összfegyvernemi csapatok, szállítmányok, sebesült kiürítő eszközök irányítását, illetve szovjet műszaki alegységektől, csapatutak átvételét kell megvalósítani.

Az együttműködés kiemelten fontos területe a szállítóegységek, sebesült kiürítő egységek, alegységek parancsnokaival, szállítóoszlop parancsnokokkal és a fő gépkocsiutakon közlekedő összfegyvernemi, fegyvernemi kötelékek, menetoszlopok, parancsnokaival való együttműködés. Ennek érdekében az együttmü-

ködés megszervezése időszakában a KSZSZF-ség irányításával a MBF-ség – a szállító zászlóalj parancsnokok bevonásával – a közúti komendáns zászlóalj parancsnokokkal együttműködve a fő figyelmet a szállítmányok, a hadsereg hadtáp kötelekek mozgósításának, áttelepítésének egyeztetésére kell, hogy fordítsa.

A KSZSZF miután megkapta az öfn.-i csapatok mozgására vonatkozó adatokat, és a kidolgozott szállítási tervfeladat alapján elkészítette az „Útforgalmi terv”-et, a közúti komendáns zászlóalj parancsnokok részére, a szakmai intézkedés mellékleteként az adott HFGU útvonalszakaszra vonatkozóan kiadja naponként az „Útforgalmi tervkivonat”-ot. Az útforgalmi tervkivonat amely alapján a zpk. lebontja a szd., ZDP-ok, az ellenőrző-áteresztő pontok és forgalomszabályozó őrsök feladatát *a dinamika helyzetben többször is pontosításra szorulhat*. A pontosításokat a KSZSZF közvetlenül a települt ZDP-ok útján végzi, és a szükséges mértékben egyezteti az öfn.-i törzssel, az MBF-el és a KHEL főnökkel és az alárendelt hadtáp törzsekkel is.

A végrehajtás során a ku. kom. szolgálat a számára meghatározott útforgalmi terv alapján végzi munkáját és a működő elemek rendszeresen jelentenek az előljáróknak, a menetoszlopok mozgásáról, az utak helyzetéről, a beállott változásokról, az út- és hidépítő századok munkájáról, feladataik teljesítéséről.

A menetoszlop megállításának ellenőrzésének rendjét a DP-on, az EÁP-on előrejelző és forgalomirányító táblák, lámpák jelzik és forgalomszabályozók irányítják.

A módszertani bemutató foglalkozás során kitűnik, hogy például az EÁP helyének kijelölését, szemrevételezés alapján lehet meghatározni. A telepítést megelőzően nem egyszer jelentős műszaki munkákat kell elvégezni ahhoz, hogy kialakítható legyen az ellenőrzésre szolgáló „zsilip”, a „feltartóztatott járművek gyülekezési helye” az előírt fedezékeken kívül.

Az oszlop ellenőrzése során, az EÁP-on, a DP-on az ügyeletes diszpécser átveszi az oszlop parancsnokától az oszlopirányító lapot, bejegyzi az oszlop menetvelvéle az oszlop áthaladás idejét, egyidejűleg átadja az oszlop részére érkezett intézkedéseket, tájékoztat az út állapotáról, szennyezettségéről és pontosítja az oszlop menetvonalát.

Az oszlopok mozgására vonatkozó jelentéseket a ZDP a KSZSZF-ségnek jelenti, illetve onnan kapja az oszlopok átirányítására vonatkozó intézkedést.

A sebesültkiürítő eszközök fő gépkocsúton történő manővereinek átirányításában, a sebesültkiürítés vezetésében fontos szerepe van a *zászlóalj diszpécserponton települő, a szakegészségügyi zászlóaljtól kiküldött „Irányító Szakcsoport”-nak*.

Rendkívül fontos annak egységes értelmezése, hogy a ZDP-on települő irányító szakcsoport rendeltetése, segélyhelyek és kórházak telepítési helyének nyilvántartása, EÜSZF követelményeinek megfelelően a sebesült kiürítő aeg-ek mozgásának szakirányítása és a sebesültek kiürítésének folyamatos koordinálása, a sebesültáramlással kapcsolatos helyzet folyamatos jelentése, a HDS HVP-ra a ZDP híreszközei igénybevételével.

Feladata, hogy a diszpécserpont lehetőségeit kihasználva gyűjtse a segélyhelyek leterheltségére, a sebesültkiürítés végrehajtására vonatkozó adatokat a HDS EÜSZF intézkedésének megfelelően irányítsa a leterhelt segélyhelyekre, a kialakult pusztulási gócsokba az előljáró FRONT, KHEL és HDS sebesült

kiürítő és sebesültek hátraszállításában résztvevő általános rendeltetésű szállító gépkocsikat, esetleg harci gépjárműveket és egyéb egészségügyi osztagokat megerősítő erőket és eszközöket, részükre átadja a HDS EÜSZF. intézkedéseit, átvegye és továbbítja azok jelentését.

Az általános rendeltetésű gépjárművek sebesült kiürítésre történő igénybevételének tervezését, a végrehajtás operatív irányítását a HDS EÜSZF-ség és a HDS KSZSZF-ség együttműködésben végzik. A szakmai alárendeltjeik felé szakirányító csoport útján valósítják meg.

3. A közúti komendáns zászlóalj út- és hidépítő századai alkalmazásának sajátosságai

A közúti komendáns zászlóalj út- és hidépítő századainak alapvető rendeltetése a fő gépkocsiutak és az utakon levő műtárgyak állapotának fenntartása, folyamatos karbantartása, az utak és a meglévő hidak megerősítése, rombolt útszakaszok és hídelemek helyreállítása kerülő és kitérő utak, ponton- és alacsony vízi hidak megépítése, az építőanyag kitermelése és előregyártása, helyszíne történő folyamatos szállítása.

Alkalmazásuk megszervezése alapvetően *bárom szakaszra különíthető el:*

- a műszaki felderítés végrehajtása;
- a ZPK elhatározása a helyreállítási feladatok rendjére;
- feladatok végrehajtása.

Az utak felderítése során történik az út- és hidépítő munkák terjedelmének megállapítása, az építőanyag kitermelő helyek meghatározása is.

A felderítési adatok alapján a ZPK az út- és hidépítő századok lehetőségei figyelembevételével egy hadműveleti napra hozza meg elhatározását. Ennek során meghatározza: hol, mikor, meddig kell az utat helyreállítani, hol kerüljön sodr megerősítésre, vagy megépítésre, melyek azok a rombolások, amelyek nem kerülnek helyreállításra, hol kell kerülőutat berendezni, kitérőket megépíteni, mozgásbiztosító osztagokat működtetni. Elhatározásában kijelöli a végrehajtó erőket, eszközöket, azok feladatait, a feladatok végrehajtását követően a gyülekezés helyeit. A ZPK TECHNH az út- és hidépítő mérnökök bevonásával a parancsok elhatározása alapján dolgozza ki az út- és hidépítésnek és helyreállításának tervét, a mozgásbiztosító osztagok összetételét és manővereit. Mindehhez meg kell teremteni a szükséges feltételeket, építőanyagok folyamatos kitermelését, felhalmazását, helyszíne szállítását, a félkész út- és hídelemek előregyártását és ezek állandó készenlétben, málházott állapotban, a műszaki gépek, szaktechnikai eszközök állandó hadrafogható állapotba tartását és technikai kiszolgálását.

Az út- és hidépítő századok alkalmazását össze kell hangolni a műszaki csapatok (UHÉCS-ok) tevékenységével. Az utak átvételével egyidejűleg át kell venni a helyreállított utak, hidak terveit, azok fenntartása érdekében és azokat meg kell őrizni mindaddig, míg a KHEL, vagy a FRONT közúti komendáns erői az adott fő gépkocsi útszakaszokat átveszik.

A műszaki csapatoktól átvett terveket a közúti komendáns zászlóalj által a fő gépkocsiúton végrehajtott helyreállítási, építési feladatokról elkészített tervekkel együtt az útszakasz átadásával egyidőben át kell adni az átvevő komendáns zászlóalj (dandár) részére.

E tevékenység gyors végrehajtása érdekében a tapasztalatok alapján nélkülözhetetlen az úthelyreállítási „típustervek”, az alacsonyvízhíd építési „félkész tervek” megléte, melyek konkrét helyzetben az előregyártott út- és hídelemek felhasználásával biztosítják a megrongált útszakaszok, lerombolt hídelemek gyors helyreállítását, új alacsonyvízhidak, kerülő utak megépítését, a közúti biztosítás élet- és működőképességének fenntartását.

4. A HDS KSZSZF-ség, az MBF-ség feladatai az után- és hátraszállítás szervezésében és vezetésében

A közlekedési és szállítási terv, a hadműveleti szállítási feladatait, a közelebbi és távolabbi feladatra bontva átfogóan, a hadművelet első napjára vonatkozóan teljes részletességgel tartalmazza. A szállítások megtervezésének alapját, s egyben kiinduló pontját a HDS PK HTPH elhatározása képezi, amely az anyagnem felelős főnök szállítási igényeit figyelembe véve az egyszemélyi felelősség érvényesítésével, a szállítóeszközök szigorúan centralizált felhasználási elve alapján meghatározza az ellátás és szállítás rendjét és limitálja a szállítási feladatokat.

Nem kétséges, hogy a nagymennyiségű szállítóeszköz saját kézben tartása bonyolult és összetett feladat, amely a HDS PK HTPH-től sok figyelmet, mérhetetlen felelősséget követel. „De hiszen azért vagy te hadtápfőnök, hogy felelhess a kapott feladatért! ... A szállítóeszközöket semmilyen körülmények között sem szabad szétosztani! Szilárdan saját kézben kell azokat tartani! Minél kevesebb a szállítóeszköz, annál következetesebben kell érvényesíteni a centralizált irányítási elvet.”¹

A KSZSZF-ség a követelményeknek megfelelően kidolgozza a szállítások grafikus tervét, és ennek alapján készül az MB szállítási tervfeladata, amely a PK HTPH intézkedésének mellékleteként az anyagnem felelős főnökök anyagelosztói egy példányával együtt jut el a MBF-hez. Vele párhuzamosan „egycsatornás vezetési rendszerben” a MBF útján jutnak el a szakmai intézkedések és az érintett raktárparancsnokokhoz.

A szállítási terv kivonatban – az érintett anyagnem felelős főnökök szakmai intézkedésével összhangban – a KSZSZF részletesen meghatározza a szállítási ütemeket „szállítmányonként” az egységakományok, irányszállítmányok összetételét, az átadás, vagy a komplex feltöltés rendjét, idejét, terepszakaszait, illetve az ellátó forrásokat, az előljáratól érkező rakományok átvételével kapcsolatos rendszabályokat.

A megtervezett szállítási feladatok végrehajtásának időszakában a KSZSZF-ség a szállítmányszámok alapján az MBF a ZDP és az alárendeltek jelentésére támaszkodva állandóan friss információkkal rendelkezik a szállítási feladatok végrehajtásának helyzetéről. Következésképpen azonnal reagálni tud a változásokra és amennyiben szükséges – a rendszeresen működő ku. kom. szolgálat útján – akadálytalanul képes beavatkozni, a szállítmányokat átirányítani, hátraszállítási feladatokat pontosítani, a sebesültek kiürítésében való részvételt szabályozni stb.

A MBF. napi szállítási tervfeladatot kap – és az anyagnem felelős főnökök szakmai követelményei ismeretében – elhatározást hoz a szállítási feladatok követelmények szerinti centralizált végrehajtására.

¹ N. A. Antyipenko: A fő irányban. Zrínyi Kat. Kiadó Bp. 1979. 168. oldal.

A MBF-ség *szállítási osztálya* a szállítási ütemek és szállítmányszámok alapján részletesen kidolgozza a szállítmányok megalakításának rendjét, kijelöli a szállítmány parancsnokokat, meghatározza a szállító z.-ak szállítási, a kiszolgáló zászlóalj rakodással, szállítmánykíséréssel és ellátással kapcsolatos feladatait, amely a MBF intézkedésében és szállítási tervkivonatai alapján jut le az alárendeltekhez és szabja meg a raktárparancsnokok ezirányú feladatait is.

A MBF-ség a kiadott intézkedések, szállítási tervkivonatok, jóváhagyott alkalmazási tervek alapján szervezi az alárendeltek munkáját, ellenőrzi a szállítási feladatot végrehajtó alegységeket, a raktárak területén a megrakott járművek „kicsoportosítását”, a szállítmánykénti csoportok létrehozását, a szállítmánycsoportok MBF által meghatározott besorolási pontra való menetét, a szállítmánycsoportok átvételét, a besorolás, a harcbiztosítás, az ellátás, a vezetés rendjét, a megindulási pont átlépésének idejét.

A MBF személyes felelősséggel tartozik ezen feladatok és a feladatokkal összefüggő kérdések (pl. KÁ működtetése, megszervezéséért és a végrehajtás vezetéséért. Ezért a MBF-ség grafikus szállítási terv és szállítási diszpécser napló alapján irányítja a szállítmányok megalakulását és a zpk-ok, szállítmány parancsnokok jelentésére alapozva figyelemmel kíséri a szállítmányok mozgását és 4 óránként jelentést tesz a HDS PK HTPKH-nek a szállítási feladatok végrehajtásának alakulásáról, a hadtápcsapatok helyzetéről.

Összefoglalva megállapítható, hogy az után- és hátraszállítás szervezésében és vezetésében a KSZSZF-ség és a MBF-ség, valamint a száll. és ku. kom. zpk. felelőssége hézagmentesen egymásra épül. Aállítás vezetése a HVP-ről a ku. kom. szolgálat rendszerében, a MBF-ség útján jól összeforrott és minden helyzetben operatíván irányítható.

Valamennyi, a hadijátékon feldolgozott elméleti kérdést nem állt módunkban érinteni. Elsősorban azokra a kérdésekre kívántuk a figyelmet ráirányítani, amelyek a hadijáték végrehajtása során nyertek kellően értelmezést. Úgy gondoljuk az egységes alkotószellemű gondolkodás formálása szempontjából nem volt felesleges ezekkel a kérdésekkel foglalkozni.

A végrehajtás során szerzett tapasztalataink a következőkben összegezhetők

A gyakorlat tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a hadijátékon részt vevő törzsek állománya tovább gyarapította ismereteit a HKSZ. és M. feladatok végrehajtásában. Megismerte a laktanyai mozgósítási objektumokat és az ott folyó munka követelményeit, rendjét és tovább mélyítette ismereteit.

A közlekedési hadijáték a közlekedési szolgálat főnökség és a közlekedési csapatok törzsei összekovácsolása hatékony módszerének bizonyult. A hadijáték végrehajtása során megmutatkozott, hogy a törzsek jól hasznosították az elméleti felkészítés során szerzett ismereteket, valamint az 1979. évben levezetett KUNSÁG-79. hadserg hadtáp rendszergyakorlat és az 1980. évi HDS. hadtáp hadijáték tapasztalatait.

A közúti biztosítás szervezése során szerzett tapasztalatok arra figyelmeztetnek bennünket, hogy az eredményesebb felkészítéshez feltétlenül szükséges a közúti szakanyag, korszerű híreszköz ellátás helyzetének megjavítása és ezen eszközök alkalmazásának begyakorloltatása.

Megállapítást nyert, hogy hiányos a törzsek felkészültsége, és számos gond mutatkozik a munkaszervezés, az alárendeltek vezetése terén, amely egyrészt a tartalékos állomány felkészítésének hiányosságaihoz, az elavult vezetés technikai eszközökhöz és a törzsek korszerűtlen vezetési stílusához vezethetők vissza.

A hadijáték célkitűzéseit összességében eredményesen teljesítettük. Jól hasznosítható tapasztalatokat szereztünk a közlekedési biztosítás feladatainak egységes értelmezése, a ku. kom. és szállító zászlóaljok, szak. eü. z. összehangolt alkalmazása, a hadtápcsapatok, hadtáp- és technikai biztosításának megtervezése, a politikai munka szervezése, a szakfeladatok végrehajtásának vezetése tekintetében. Úgy ítéltethető meg, hogy a közlekedési hadijátékon résztvevő törzsek magas fokú politikai érettséggel megfelelő elméleti és gyakorlati felkészültséggel képesek szakfeladataik megoldására, az alárendeltek vezetésére.

III.

A HDS közlekedési hadijáték végrehajtása

Visszatekintve a hadijáték során szerzett tapasztalatokra elmondhatjuk, hogy a közlekedési csapatok törzseibe beosztott vezető beosztású tartalékos tisztek, kulcsfontosságú beosztást betöltő tiszthelyettesek felkészítésére, a törzsek összekovácsolására, a korábbi ismeretek elmélyítésére és új ismeretek megszerzésére. A végrehajtás során számos tapasztalatot szereztünk és több kérdést sikerült a holtpontról kimozdítani. A továbbiakban a mozzanatok végrehajtásának sorrendjében kívánjuk a tapasztalatokat összegezni.

1. A tartalékos állomány fogadása, parancsnoki foglalkozások levezetése, a kijelölt körlet elfoglalása

A htp. csapatok tartalékos törzsei előre kézbesített behívóparancs alapján szervezeten, fegyelmезetten bevonultak. Beigazolódott, hogy nem felesleges időpazarlás, ha a behívást megelőzően a parancsnokok felkeresik a kulcsfontosságú beosztásokban levő tartalékos tiszteket, kellően tájékoztatják a behívás körülményeiről és időben egyeztetik a lebiztosítást a Megyei Hadkieg. és TV parancsnokságokkal.

A szervezési intézkedésben kiadott napirend szerint a HKSZ-i és M-al kapcsolatos feladatok pontosítására, az M munkahelyek bemutatására megfelelő idő állt rendelkezésre, amelyet a parancsnokok a tartalékos állomány felkészítése érdekében jól kihasználtak.

Szinte kivétel nélkül elmondható, hogy az M. törzsek kevés figyelmet fordítottak a szolgálatfőnökök, alegységparancsnokok mintaokmányainak előkészítésére, adattáaik kiegészítésére, tervezési stb. adatok pontosítására. Ennek kedvezőtlen hatása a feladatok megoldása során mindvégig érezhető volt, elsősorban az egység alkalmazása hadtáp technikai és politikai biztosítása megtervezése során.

A begyülekeztetést követő parancsnoki értekezlet, valamint a hadijáték vezetőség által végrehajtott ellenőrzések arról győzték meg bennünket, hogy a hadtáp alegységparancsnokok megértették a küszöbön álló feladatok lényegét. A parancsnoki és politikai munka irányának helyes kiválasztása biztosította, hogy az alárendelt állomány is megértse a hadijáték jelentőségét.

2. Az elméleti felkészülés, a parancsnoki foglalkozások folytatása, az útfelderítés végrehajtása

A hadijátékon résztvevő vezetőállomány részére szervezett *elméleti felkészítés* lehetővé tette, hogy a vezető állomány megismerje a hadművelési művészet

fejlődésének új elméleti kérdéseit, a koalíciós állományú összefgyvernemi hadsereg támadó hadművelete és hadtápbiztosítása napirenden levő aktuális kérdéseit, amely jól szolgálta a végrehajtandó feladatok korszerű megoldását.

Tapasztalatunk, hogy a hadijátékon résztvevő állomány nagy érdeklődéssel fogadta a katonapolitikai tájékoztatót és az állambiztonsági előadást. Ezt bizonyítja az állomány rendkívül fegyelmezett magatartása és a feltett kérdések nagy száma. Emellett a vezető állomány nagy figyelmet tanúsított az összefgyvernemi hadsereg támadó hadművelete, annak hadtápbiztosításával és közlekedési biztosításával kapcsolatos előadások iránt. Különösen nagy érdeklődést keltettek az osztrák területvédelmi koncepció néhány általános és a hadsereg közlekedési csapatait érintő sajátosságai; a HDS HMCS alkalmazása és ezekből fakadó hadtápbiztosítással kapcsolatos kérdések. Ezek az előadások a tartalékos állomány részére számos, új ismereteket adtak és lehetővé tették, hogy a szakmai feladatok szervezését tágabb összefgyvernemi és hadtáp összefüggések ismeretében végezhesék. A pozitív tapasztalatok mellett az is megállapítás nyert, hogy a beosztási és állománykategóriáknak megfelelően tovább kell differenciálni az elméleti előadásokat szakcsoportok pl. pol. munkások, technikusok, ellátók, szállítók stb. létrehozására még akkor is, ha ez a módszer tovább növeli a hadijáték vezetőség lereghelését.

A törzsek, a funkcionális csoportok felkészítésére biztosított időt a parancsnokok vezetésével a törzsek zöme jól kihasználta. Szervezetten, gyakorlatiasan módszerekkel készültek fel az alkalmazási tervek, részszámvetések kidolgozására.

A pozitív irányú tapasztalatok mellett kevesebb eredménnyel járt az út- és hidépítő szakállomány felkészítése, a szükséges feltételek, szakutasítások, félkész tervek, tervezési mintaokmányok, megalapozott foglalkozási hiánya, az M. törzsparancsnokok hiányos felkészülése következtében. Ezen a helyzeten csak úgy sikerült gyökeresen változtatni, hogy a felkészülés vezetését a hadijáték vezető műszaki helyettese vette át.

A funkcionális csoportok *gyakorlati felkészítése* során kevesebb figyelmet fordítottak a biztosítási tervek, az alegységparancsnokok résztervei kidolgozására, valamint az alárendelt feladatai megszabásának gyakorlására is.

A második mozzanat további feladata volt a „tervezett” hadsereg fő gépkocsitak légi, majd földi felderítése. A megelőző légi felderítés, amely a KSZSZF mellett törzse és a ku. kom. z. pk.-ok vettek részt megfelelő alapot adott a zpk.-ok által vezetett szakmai felderítés végrehajtásához. Úgy a légi felderítés, mint a gépkocsival végrehajtott tényleges felderítés tapasztalata, hogy a törzsek a felderítés következményeit jól értik. A felderítés során sikerült jól megérteni, hogy a tervezett HFGU berendezése, a műtárgyak meglétének, megerősítésének, a szükséges építőanyag kitermelésének, szállításának tervezése, a közúti elemek szétbontakoztatása, az őrzés-védelem megszervezése, megnyugtató módon csak helyszíni szemrevételezés alapján végezhető.

3. *A támadó hadművelet közlekedési biztosításának megtervezése, megszervezése, a hadművelet első napjára az alkalmazási, biztosítási tervek kidolgozása*

A HDS KSZSZF-ség a HTP TÖF tájékoztatója, a HDS PK HTPH elhatározása és a HDS PK Hadtápparancsa alapján a parancsnoki foglalkozáson begyakorolt munkarendben kellő jártassággal és hozzáértéssel dolgozta ki

a HDS közlekedési biztosításának tervét. Időben kidolgozták a szállítási és útforgalmi tervet, az érintettek számára kiadták a KSZSZF közúti biztosításra vonatkozó szakmai intézkedését, valamint az útforgalmi és szállítási tervkivonatokat.

Az EÜSZF-ség és a KSZSZF-ség nem kellően gondolta át a *sebesültek kiürítésének* tervezése során az *általános rendeltetésű szállítóeszközök bevonását*. Hiányosan valósult meg a *hátraszállítás* megtervezése és a légiszállítás részletes kimunkálása.

A MBF a HDS PK HTPH intézkedésében meghatározott feladatokat alapvetően helyesen értelmezte, az alárendelt feladatait a főfeladatokra koncentrálni határozta meg. Nem minden tekintetben volt kielégítő a kirakóállomások működésének megtervezése, a működésért felelős parancsnokok kijelölése és a rakodóerő alkalmazásának megszervezése. Ismételten visszatérő gondot jelentett, hogy a MBF-ség nem kellően szervezi a MB-ba történő vételezéseket, a rakodóerő elosztását, alkalmazását, annak ellenére, hogy a MB-ban naponta többszáz gépkocsi érkezik vételezésre.

A törzsek a szakmai intézkedések alapján a tervezőmunkár rendkívül vonzatottan kezdték meg. Az alkalmazási tervek, biztosítási tervek és a politikai munka tervei hadijáték vezetői segítséggel, jelentős időtúllépéssel és sok hiánysággal kerültek kidolgozásra. Jellemző volt, hogy a tervek mellékleteinek egy részét csak a számonkérést követően dolgozták ki és az aleggységparancsnokok részére a feladatokat formálisan határozták meg.

A szállító zászlóaljknál az őrzés-védelmi tervek részben kerültek kidolgozásra. Nem kellő mélységben dolgozták ki a szállítójárművek üzemeltetésének rendjét, a szállítási feladatokat, nem számoltak reálisan a különböző akadályozó tényezőkkel, hatásokkal.

A szak. eü. zászlóalj törzse jól megszervezte a sebesült gépkocsi század, az egyéb szak aleggységek alkalmazását. Nem minden tekintetben volt átgondolt a sebesültek hátraszállítása során az együttműködés az irányító szakcsoport, a szállító és közúti aleggységek között.

A közúti komendáns zászlóalj a tervezési feladataikat alapvetően eredményesen végrehajtották. Részletes számvetésekkel rendelkeztek a szaktechnikai eszközök felhasználására, az építőanyagok kitermelésére, szállítására, az út- és hídépítő elemek elkészítésére vonatkozóan. Nem a reális helyzetnek megfelelően szervezték a közúti objektumok, műtárgyak őrzését, védelmét, a mozgásbiztosító osztagok alkalmazását.

A különböző közúti elemek, diszpécserpontok, ellenőrző áteresztőpontok telepítésének, működtetésének bemutatásával egységes követelményeket szabunk és módszert adunk a szakállomány számára ezen feladatok egységes rendben történő megszervezéséhez. Úgy ítéljük meg, hogy hadijátékuk során célszerű egyre több olyan módszertani bemutatót szervezni, amely a kiemelkedően fontos szakfeladatok végrehajtását egységesíti, módszertanilag megalapozza.

A bemutató során az is megállapítást nyert, hogy a ku. kom. z-nak közúti szakanyagai hiányosak, tábla és lámpakészletekkel nem rendelkeznek. Emellett nem minden tekintetben felel meg a követelményeknek a diszpécser pont, ellenőrző-átvezető pont szervezete, a rendszeresített beosztások megnevezése sem. Mindenképpen javaslatot szükséges tenni az egyes elemek élet- és működőképességének növelésére, szervezeti változásokra, híradóeszközökre, az ellenőr, főellenőr, diszpécser, fődiszpécser megnevezések megváltoztatására is.

Nem lehetünk megelégedve az anyagi-technikai biztosítás feladatainak megtervezésével. Ennek legfőbb oka, hogy a parancsnoki követelménytámasztás és elszámoltatás nem kellően érvényesült a parancsnokok részéről.

4. Dinamikai helyzetben a szakfeladatok vezetése, az ellátás és a BM megosztott áttelepítésének megszervezése

A hadművelet első napján a törzseknek rendkívül összetett, egyidőben többirányú, sokrétű feladatot kellett megoldani. Ebben a mozzanatban végre kellett hajtani a HDS HFGU-k továbbfejlesztését, helyreállításának megszervezését, a megtervezett után- és hátraszállítási feladatok végrehajtásának vezetését, a következő napi szakfeladatok és a MB megosztott áttelepítésének megtervezését.

Annak ellenére, hogy a hadijátékon ez volt a legfejlettebb mozzanat, a végrehajtás javuló színvonalon valósult meg. Kezdetben a közlések alapján vezetett dinamikai helyzetekben a törzsek nehezen találtak önmagukra. Különösen annak megértése volt nehézkes, hogy a szállítási feladatok irányítását a telepített diszpécser pontok útján kellett megoldani. Többszöri magyarázatra szorult, hogy a szállítmányok helyzetére vonatkozó közléseket, jelentéseket a diszpécserrendszeren keresztül kell megteremteni.

A feladatok megoldását zavarta, hogy az út- és hídépítő alegységek nem rendelkeznek a szükséges típustervekkel, utasításokkal, segédletekkel, melyek biztosítják, hogy a szakállomány megismerje a gyors tervezés módszereit, a hadseregben alkalmazott legegyszerűbb és leggyorsabb építési technológiai folyamatokat.

A törzsek többségében idegenkedtek a rendelkezésre álló rádiók használatától, ami elsősorban a vezetési táblázatok, rejtjelző eszközök használatának hiányos előkészítésére vezethető vissza.

Megítélésünk szerint helyesen ismerték fel az ellátás, szállítás és a megosztott áttelepítés összefüggéseit, ennek megfelelően kellően átgondolt számvetésekkel, indokolt elhatározásokat hoztak. A feladatok reális tervezését elősegítette, hogy a HDS KSZSZF a MBF-ségen a MB áttelepülésre vonatkozó elhatározásaival összehangolva pontosította a szállító zászlóaljok feladatait, majd ennek megfelelően a közúti zászlóaljok parancsnokai bevonásával az útforgalmi terveket.

A hadijátékon az volt tapasztalható, hogy a KSZSZF-ség a szállítási tervfeladatot a szállító zászlóaljakra bontva dolgozta ki, melyet a MBF-ség ezt továbbbővítette a zászlóaljokhoz. Ez felgyorsította a megszervezés ütemét, de éles esetben ez a vezetési módszer nem soká tartható fenn, mivel a helyzetismeret kulcsa a MBF kezében van. A jelentések meghallgatása, az ellenőrzések és elszámolások tapasztalatai azt bizonyították, hogy a részkérdések kimunkálása ebben a mozzanatban is több kívánni valót hagyott maga után.

Az elmúlt években a kiképzések során kiemelt figyelmet fordítottunk, módszertani útmutatóban szabályoztuk a parancsnoki elhatározás, az alkalmazási tervek jelentésének rendjét, mégis azt kell megállapítani, hogy a parancsnokok egy része nem tud röviden, szabatosan jelenteni. A jelentések terjedősek, nem szabatosak.

5. A második dinamikai nap szakfeladatainak vezetése a HMCS alkalmazása közötti, szállítási és egészségügyi biztosítási feltételeinek megtervezése, megszervezése

Az ötödik mozzanatban a dinamikai feladatok vezetése, a következő hadműveleti nap szakfeladatainak megtervezése mellett kiemelt jelentőségű volt

a HDS HMCS előrevonása, ütközetbevetése közlekedési és egészségügyi feltételei biztosításának megszervezése.

Ebben a mozzanatban a törzsek már nagyobb hozzáértéssel voltak képesek reagálni a közlésekre, dinamikusabb volt a helyzetjelentések megtétele. A KSZSZF-ség és a szakcsapatok törzsei növekvő készséggel dolgozták ki az alkalmazási terveket. A jelentések megtétele során már érzékelhető volt a tömörségre és a jelentések átgondoltabb felépítésére való törekvés.

A jelentések, elszámoltatások és ellenőrzések tapasztalatai alapján a törzsek több figyelmet fordítottak a pártpolitikai munka, a minden oldalú biztosítás, az emberekről való gondoskodás megszervezésére, a szállítmányok megalakításának, „kiszorolásának” megtervezésére, menetparancsok kidolgozására. Úgy ítéljük meg, hogy a törzsek e mozzanatban a megszabott feladatokat kemény munkával, eredményesen, a követelmények szintjén végrehajtották.

A hadijáték utolsó mozzanatában megfelelő ünnepélyes külsőségek mellett végrehajtottuk a törzsek, elsősorban a tartalékos állomány tevékenységének értékelését. Az értékelés tartalmából, hangvételéből, az előléptetett, dicséretben és jutalomban részesítettek nagy száma azt bizonyítja, hogy munkájukkal, magatartásukkal a seregtest hadtáprvezetése elégedett volt.

Legenda és valóság a megsemmisült 2. magyar hadsereg ellátó rendszeréről

*Dr. Generál Tibor alezredes, a hadtudományok kandidátusa és
Szauner Lajos százados*

A „Hadtápbiztosítás” előző számaiban – a tisztelt olvasó részére – beszámoltunk a „Magyar Királyi 2. hadsereg” anyagi-egészségügyi ellátásának megszervezéséről és anyagellátási ágazatonként azokról a vonatkozásokról, amelyek hozzájárultak a 2. hadsereg pusztulásához.

Bár célunk a szakmai tanulságok összefoglalása, emellett azonban – a dolog természeténél fogva – óhatatlanul eljutottunk bizonyos politikai következtetések levonásáig is.

A olvasó által kézbentartott számban – mai terminológiával szólva – az anyagi biztosítás egyik legfontosabb összetevőjéről: a szállítások megvalósításáról szólunk.

*

A 2. hadsereg csapatai anyagi ellátásának alapjairól szóló határozványok – Horthy kormányzó jóváhagyása után utasításokban kerültek rögzítésre.

A Harcászati Szabályzat III. rész¹ az ellátó szolgálat feladataul határozta meg a haderő mindenféle anyagi szükségletének biztosítását és harckészségének – ezzel összefüggő – fenntartását. Az utánszállítás a „felülről lefelé” történő felelősség elvén alapult.

Az utánszállítást a hátsószágból az elosztó vasútállomásokig a fővezérség, innen az ellátási csoportokig (ellátó oszlopokig) a hadsereg- (önálló hadtest) parancsnokság irányította. Az anyagok eljuttatását az ellátó oszlopoktól a felvételező helyekig, esetleg a csapatokig, az ellátó oszlopok előjáró parancsnokai szervezték.

A szabályzat lehetővé tette a hadművelleti egységek (ezredek) szállító csapatának bevonását is az utánszállításba, ha ezt a helyzet megkövetelte. A szabályzat kimondta, hogy minden hadtest lehetőleg egy vasútvonallal és minden egység egy gépkocsival is járható úttal rendelkezzen.

A hadsereg (önálló hadtest) parancsnokság részére követelmény volt, hogy a hadművelleti területen egy vagy több elosztó vasútállomást rendezzen be, amely

¹ Harcászati Szabályzat III. rész. Szolgálati ágak. Budapest, 1940.

vasúti helyzeténél és befogadó képességénél fogva alkalmas a hátszágából utánzállított, vagy a hadműveleti területéről összegyűjtött anyag elosztására és szétirányítására, valamint – szükség esetén – átmeneti raktározásra és feldolgozásra.

Az utánzállítást a „vonatsapatok” hajtották végre. Ezek a vonatsapatok „csapatvonatra” és „seregvonatra” oszlottak fel. A „csapatvonat” alapvetően fogatolt lövontatású-, gépkocsizó- és málhásállat- (hegyi) vonat volt. A seregvonat már gépkocsi oszlopokat is magába foglalt és feladata volt a mélységből történő utánzállítás végrehajtása.

A csapatvonat szállította azokat a legfontosabb anyagokat, melyekre ütközetek alatt, menetben és elhelyezéskor a csapatnak elsősorban szüksége lehetett. Ennek megfelelően a „csapatvonat” feloszlott ütközetvonatra, eleségvonatra és málhavonatra.

Az ütközetvonat a lőszert és műszaki anyagot szállította, s mozgókonyha részlegével ellátta az élelmezést. Az eleségvonatot a felhasznált élelmiszerek pótlására rendszeresítették, a málhavonaton pedig a csapat ruházatát, egészségügyi anyagát, iroda- és magánpodgyászát szállították.

A szállítószolgálat rendeltetése szerint a csapat- és anyagszállításokat irányította és hajtotta végre. Az anyagszállító szolgálatnak kellett volna biztosítani, hogy a csapatok az ellátószolgálat által előteremtett anyagokat a kellő időben, a kellő helyeken megkapják.

A szállítási feladatok végrehajtásának alapjaként a szabályzat a megfelelő szállítótér meglétét és annak az alkalmazására kiképzett személyi állományt jelölte meg.

A politikai és katonai vezetés képtelen volt megvalósítani a hadsereg gépésítése terén kitűzött feladatokat. A német partner sem igyekezett a magyar gépkocsi igényeket kielégíteni, amit bizonyít Weizsäcker külügyi államtitkár 1939 július 9-i – következőkben idézett – feljegyzése:²

„A birodalmi külügyminiszter úr állásfoglalása a Németország és Magyarország közötti közös előkészítő hadigazdálkodási munkálatok kérdésében pozitív. A magyaroknak ezért ennek megfelelően azt a választ kellene adni, hogy velük a közeljövőben érintkezésbe lépünk. Magához a munkához azonban csak akkor kellene hozzálátni, ha a német–olasz hadigazdálkodási bizottságban már megvolt az előző megbeszélésünk Cavalerri tábornokkal. Eddig még csak az olasz nagykövetség tettem rövid említést a magyar kívánságról, kijelentvén neki, hogy mi nem akarjuk Magyarországot harmadikként felvenni a német–olasz bizottságba.”

A német vezetés a későbbiek során nem vette komolyan a magyar csapatok korszerű felszerelése terén szerződésben rögzített kötelezettségeit. Keitel vezértábornagy 1942 januári látogatása idején Jagow budapesti német követ Ribbentrop külügyminiszter részére a 93/104, 519-20. számú táviratban az alábbiakat jelentette:³

„Keitel vezértábornagy most közölte velem a magyar katonai körökkel folytatott, nem egészen simán lezajlott tárgyalásainak az alábbiak szerinti eredményét. Magyar részről hozzájárultak, hogy ez év tavaszán három hadtestet, egy erős gyorskötéleket és később még egy könnyű hadosztályt vetnek be. Ezen túl-

² A Wilhelmstrasse és Magyarország. Kossuth Könyvkiadó, 1968. 407. oldal.

³ Uo. 648. oldal. Budapest, 1942. január 22.

menően öt dandár marad biztosító kötelekként megszállt területen. Tekintettel a harci kötelek felszerelési nehézségeire és annak szükségességére, hogy a hiányokat német anyaggal kell pótolni, az OKW főnöke az engedélyezett katonai köteleket elegendőnek tartja, és nem kívánja azok tisztán számszerű növelését.

A honvédelmi miniszter és a vezérkar főnöke közölték, hogy szükségük van e megállapodáshoz politikai tényezők hozzájárulására is, de azt nem helyezték feltétlenül kilátásba. Az OKW főnöke ezzel kapcsolatban rámutatott, értékét vesztí a segítség, ha a fent említett kötelek rendelkezésre bocsátásához feltételeket, igényeket vagy korlátozásokat fűznek. Hálás lennék azért, ha felhatalmazna, hogy szükség esetén a miniszterelnökkel és a kormányzóval az Ön nevében és megbízásából határozottan közöljem, hogy semmi esetre sem bocsátkozhatunk az említettekhez hasonló fenntartásokba, és ugyanez vonatkozik elsősorban azokra a hiányosságokra, amelyek német kötelekhez viszonyítva a felszerelés tekintetében még fennállnak.”

A magyar hadsereg szállító szolgálata már az 1938–41. közötti felvidéki, kárpát-ukrajnai, erdélyi és bácskai megszállások alatt bizonyította életképtelenségét. Az utánszállítás lófogatokkal történő végrehajtása gyakorlatilag már az első világháború befejező időszakában is korszerűtlen volt.

A „Magyar Királyi 2. magyar hadsereg” (továbbiakban 2. m. hds.) a szállító szolgálat hiányosságait a kiszállítás után azonnal érezte. Úgy véljük, a helyzetet nagyon jól jellemzik Dénes Jenő szds. jelentései. Vele kapcsolatban el kívánjuk mondani, hogy a Hadiakadémiáról – tapasztalatszerzés céljából – került a frontra, később pedig – a nyilas hatalomrajutás időszakában – vezető szerepet játszott. 1942 július 18-án keltezett jelentésében⁴ megírja, hogy utánszállítani Oroszországban csak vasúton, illetve gépkocsival lehet. A hadsereg szervezéséből a fogatolt utánszállító oszlopokat célszerűnek tartja azonnal törölni.

Bebizonyosodik, hogy még az igen kis számú gépjármű javítása, szervizelése sem biztosított. A magyar csapatok előszeretettel fordultak a német szerelőoszlopokhoz, mert egyfelől volt elegendő javító anyaguk, másfelől pedig nem az adminisztrációt, hanem a javítást tartották fontosabbnak.

Dénes szds. 1942. augusztus 11-i jelentéséből:⁵ „A 19. könnyű hadosztály (k. ho.) közel három hetes Don védelmében eddig igen sok papírt, rendeletet, utasítást, parancsot kapott, s egyáltalán az adminisztráció olyan mértékű túltengése volt észlelhető, amelyik megszegyenítené az ország polgári közigazgatási ügymenetét. Nem hiszem, hogy e hadsereg kiküldetésének az lett volna egyik célja, hogy a magasabbparancsnokságok a rendeletek gyártásában kitobzódhassák magukat...”

Dénes szds. 1942. szeptember 1-i jelentése⁶ az egész szállító szolgálat kilátástalan helyzetét érzékelteti. Különösen fontosnak tartjuk a megállapításokat azért is, mivel a szállítás jó vagy rossz működése az egész ellátást befolyásolja. A vonatszolgálatról jelentett tapasztalataiból: „... Olyan nagy mennyiségű az országos készletből igénybe vett fogatos jármű és szerszámzat, ezek bevonulásukkor zömükben már olyan rosszak, hogy ezek hadihasználhatóvá tétele és azon tartása erő-eszköz hiányában szinte lehetetlen. A könnyű hadosztályokat képesé kellene tenni kisebb gépkocsi szerelőoszlopokkal javítások elvégzésére, mert

⁴ Hadtörténelmi levéltár (HL) 2. m. hds. doboz. Összefoglaló jelentés.

⁵ Uo.

⁶ Uo. 24. sz. melléklet.

a hadtest és hadsereg közvetlen gépkocsi szerelőoszlopok működése a tapasztalatok szerint semmit sem ért. A gépkocsi pótlás kérdéséhez sajnos hozzászólni valóm nincs, mert az anyagi alaprendelet kategórikusan kinyilvánította, hogy gépkocsi utánpótlással nem szabad számolni. E rendelet eddig pontosan be is lett tartva.”

A jelentés további részében a szállító szolgálat teljes csődjét állapítja meg: „A magyar 2. hds.-ben e téren rettenetes jelszó honosodott meg: nincs, mert nincs mivel utánszállítani! Az egész ellátó szolgálat működésének alapja a szállító szolgálat, s mivel ez működik Oroszországban hadseregünknel a legrosszabbul, ilyenformán ez a csapatok harc készségének és ütőképességének fő koeficiensévé válik. Ha a csapat löszert igényel, válasz: „nincs”, nincs mivel utánszállítani, ne lőjön a csapat olyan sokat, ne kezdeményezzen a magyar csapat.

Számot kell vessünk egyenesen, kertelés nélkül: arra szerveződött-e a 2. hds., hogy itt kint vért vér után hullasson és lassan, de biztosan felörlődjék, mert a szállító szolgálat szervezését valahol, valamilyen oknál fogva nem jól oldották meg, vagy azért jött-e ide ki, hogy győzelmet-győzelemre halmozva itt biztosítsa hazánk helyét az új Európában?

A követelmény a harcossal szemben nem változott, viszont az ellátó szolgálat a szállító szolgálat egészen megbízhatatlan működése miatt képtelen a harcost a harc eredményes megvívásához anyagilag alátámasztani, s így győzelmek helyett vérhullatás a 2. hds. sorsa. Pedig de tiszta és önmagától értődő elv: egészen biztosan megalapozott és jól működő anyagi ellátás nélkül háborút viselni öngyilkosság. A vonataink szervezése nem biztosítja a szállító szolgálat eredményes működését. Nem lett volna szabad vállalni 200 000 magyar feláldozását!”

Természetesen tudjuk, hogy a 2. m. hds. pusztulását elsősorban az uralkodó osztály kalandor politikája okozta, amely nem számolt a Szovjet Hadsereg, illetve a szövetséges hatalmak lehetőségeivel, ezért Dénes szds.-nak azt a megállapítását, mely szerint a „vérhullatás” a szállító szolgálat csődje miatt van, túlzottnak tartjuk. Ez az összefüggés még a nyugaton tevékenykedő Adonyi Ferenc szerint sem helytálló, pedig a nyugaton élő „elfogulatlan” magyar katonai szakírók körében manapság divat a vereség okait részlettényezőkből keresni.

Adonyi a következőket írja:⁷

„... Csapataink éléikkel július 7-én, zömükkel pedig július 9-én elérték a Don folyót. Itt csapataink a német gyorscsapatokat felváltva, védelembe mentek át. Ez a doni és egyáltalán az egész déli előretörés nem hozta meg a remélt sikert: az orosz zöm megverését. Az orosz hadvezetőség felismerve a rendelkezésre álló térbeli mélység előnyeit, rugalmas vezetéssel kivonta csapatai zömét a megsemmisítésből és erősebb utóvédharcokat víva vonult vissza a Don mögé, amelyet már eleve ellentámadása kiindulási alapjául választott ki.”

Csak utalni szeretnénk arra a tényre, hogy a német csapatok szállító szolgálata mindenben megfelelt a kor követelményeinek, teljes vereségét azonban mégsem tudta elkerülni.

Az utánszállítás helyzete a kérés után a parancsnoki állomány részére is azonnal gondot, problémát okozott. Gödry János ezds., a 6. k. ho. parancs-

⁷ A m. királyi fegyveres erők képeskrónikája 137. oldal. (1919—1945.) München.

noka „Helyzetjelentés 1942. V. 23–25-ig” című jelentésében⁸ írja a következőket: „Intézkedéseimre jellemző, hogy ezek majdnem csak fordításai a kiadott német intézkedéseknek. A 22./III. zlj. pk. – akinek a hadosztályon belül a legjobb lovai vannak – jelentése szerint 14 nap pihenő és erős lótap volna szükséges a lovak erőállapotának rendbehozására.

A hadosztály csapatai és lovai nagyobb hadműveletek nélkül, céltalanul és csekély eredménnyel lettek ily nagy mértékben lehajtva. Megdöbentő, hogy e szépen és jól felszerelt hadosztályt néhány partizánért mennyire lehajtották. Szinte az a benyomás, mintha az 580. Korück e véletlenül hozzájutott komoly felszerelésű seregtestet a rendelkezésre bocsátott idő alatt teljesen ki akarná szipolyozni.

A hadosztály önállóan működik. Ehhez anyagi ellátását önállóan kellett megszerveznie. Tervszerű anyagi ellátás így nem hajtható végre.

A vasútvonaltól a Desznára való előretörés utánszállítását, tekintettel arra, hogy a felkészítésre sem időt, sem előzetes értesítést nem adtak, csak a legnagyobb erőfeszítéssel lehet végrehajtani. Az utánszállítási eszközök csak fél terheléssel mozgathatók. Az utak miatt V. 18-tól 25-ig a tehergépkocsi oszlop mindössze három fordulót tehetett meg 100 t. hasznos terheléssel.

Jelenleg a gépkocsi oszlop még az esőzések után is kb. 2–3 napig nem lesz mozgatható.

A hadosztály utánszállítási vonala 80–100 km-re növekedett. Az utánszállítandó anyag mennyisége pedig csak élelemből és lótapból napi 50 t.”

Az urívi hídfő elleni harcok alatt már állandósulni látszott a szállítások elégtelensége miatt bekövetkezett lőszer- és üzemanyaghiány.

A hadsereg hadművelési naplója szerint megállapítható, hogy 1942. VII. 11-én⁹ a páncélos hadosztály üzemanyag és lőszerhiány miatt a támadást nem tudja végrehajtani. Ugyanakkor a 19. k. ho. ellátását sem tudta a hds. parancsnokság megvalósítani. A harcnap végére (20.05-kor) a hadseregparancsnok anyagi ellátási hiányok miatt megtiltja a VII. hdt. előremozgását. Igaz, hogy ezt Kovács, a hadsereg vezérkari főnök (ma törzsfőnök) húsz perc múlva úgy módosította, hogy: „meg kell indulni, mintha anyagi zavarok nem volnának, de ha anyagit nem sikerül holnap biztosítani, akkor holnapután állj!”

A szállítások elégtelensége miatt Jány vezds. hadseregparancsnok 1942. július 25-én 22.30-kor elrendelte, hogy a főszállásmester (ma: PK HTPH) jelentsen az általa meghatározott kérdésekre.¹⁰ A Főszállásmester a lőszer, élelem és egyéb anyagokban mutatkozó hiányokat alapvetően az utánszállítás nehézségeiben látja. Jelentéséből idézzük a következőket: „... A magyar hadsereg utánszállítási eszközei csak a hadsereg közvetlen ellátására vannak megszervezve. A hadtesteknél levő utánszállítási eszközök a vasúti végállomástól csak korlátolt távolságra elegendők. A hadsereg egyes részei Sztarij-Oszkoltól, a jelenlegi vasúti végállomástól 200 km távolságra vannak. Amit tehát az utánszállítás az esős időjárásban és az üzemanyag hiányban teljesített az egész hadsereg részére, a végső erőfeszítést jelenti.

Mivel a németek a Bp.-i egyezményvel ellentétben az általános helyzet miatt nem segítenek ki utánszállítási eszközzel, a jelenlegi nehézségek csak fokozatosan és hosszú idő után szüntethetők meg.

⁸ HL 2. m. hds. 5. doboz. 221/6. k. ho. I. a. 42. V. 26.

⁹ Vö. 5. doboz. 2. hds. pság. Napló 152. sz. mell. 42. VII. 11.

¹⁰ Vö.: uo. Távbeszélő beszélgetés Makray vk. ezds.-sel.

A Kurszk-Kasztornojai vasútvonalon naponta mindössze 4 vonat jöhet előre. Ezt a németek a 2. német hadsereg súlyos harcai miatt jelenleg teljesen maguknak foglalják le. Kertész vk. szds. július 25-én közölte, hogy a magyar hadsereg augusztus 2-ig bezárólag naponta csak egy-egy vonattal számolhat.”

A 2. hadsereg vezetése jól ismerte saját helyzetét, amit bizonyít Kovács vörgy. hadsereg vezérkari főnök 1942. VIII. 9-én keltezett jelentése,¹¹ amely a gyengeségi momentumok között kiemelten foglalkozik a szállításokkal.

Idézet a jelentésből:

„...Egy magyar könnyű hadosztály, egy német ho., és egy orosz ho. létszámában való különbsége, a felfegyverkezésben számszerűleg és minőségileg ordít a differencia.

Egy nem korszerűen szervezett és felfegyverezett hadseregnek – a maga pénzügyi és gazdasági nincstelenségében – korszerű harcra és korszerű hadviselésre kellett felkészülnie. Az elért eredmény nem mutathat többet fel, mint amennyit az credendő hiba megenged.

A mi hadosztályaink 2 gyalogezredesek, az ellenfélé három. A mi úgynevezett könnyű hadosztályunk bakancstalpon járó eszköz, amelynél nemcsak sok korszerű fegyver hiányzik, hanem tökéletesen hiányzik a korszerű szállítóeszköz.

Az eszközt csak arra szabad használni, amire képes, vagy pedig erélyesen és kiadósan támogatni kell. Úgy látszik, hogy erőnköz nem illő nagyobb feladatot kaptunk.”

A magyar hadsereg gépjármű helyzetét 1942. VI. 28-án és a Don menti véghelyzetben a következő kimutatás szemlélteti:¹²

Seregtestek	Helyzet	Mkp.	Szkg.	Tgk.	Egyéb	Pc. jármű
III. hdt.	42. VI. 28-án:	144	313	532	75	—
	IX. 1-én:	98	230	377	72	—
	Kiesések:	46	83	155	3	—
IV. hdt.	Bevetéskor:	151	256	540	100	—
	XI. 1-én:	128	240	505	98	—
	Kiesések:	23	16	35	2	—
VII. hdt.	Bevetéskor:	138	298	538	98	—
	IX. 1-én:	105	279	486	96	—
	Kiesések:	33	19	52	2	—
pc. ho.	Bevetéskor:	543	325	1491	106	180
	IX. 1-én:	412	303	1458	103	165
	Kiesések:	41	22	33	3	15

¹¹ Vö. 6. doboz. Napló 4. sz. melléklet, 1942. VIII. 9.

¹² Uo. Napló. 3. sz. melléklet.

Seregtestek	Helyzet	Mkp.	Szgz.	Tgk.	Egyéb Pc.	jármű
rep. csop.	Bevetéskor:	20	128	355	114	—
	IX. 1-én:	19	127	315	110	—
	Kiesések:	1	1	40	4	—
	Bevetéskor:	212	520	946	180	—
	IX. 1-én:	185	465	830	174	—
	Kiesések:	37	55	116	6	—

Szombathelyi Ferenc vezérezredes, a Honvéd Vezérkar Főnök 1942 szeptemberében látogatást tett a 2. m. hds.-nél. A látogatás során a vezető anyagi szakemberekkel megbeszélést folytatott. A megbeszélés jegyzőkönyvéből:¹³

„... Az általános anyagi helyzetképet a főszmtr. ismertette. A körülmények összejátszása folytán a téli anyagok előreszállítása egyelőre nem látszik biztosítottaknak.

A gépkocsi előadó előterjesztése szerint a gépjármű pótlás legnagyobb kérdése a tartalék és javító anyagok kiszállítása, amely vonalon eddig még semmi sem történt. Fordjavító anyag a gyár áttelepítése miatt nincs, ezt magyar vonalról kell pótolni, mely esetben biztosítottak látszik az összes gépjárművek karbahelyezése a tavasz beálltaig. Jelenleg 600 javításban lévő gépkocsi van, 120 vélegel kiesett. A gépjárművek téli elhelyezése súlyos probléma.”

A gépjármű helyzetet jól mutatja a „Helyzetjelentés a hadrakelt seregtestek anyagi felkészültségéről és az anyagi szolgálatról” című összefoglaló,¹⁴ amely 15.005/2. hds. főszmtr. 42. 29. számon a következőket tartalmazza:

„Az iktatmány szerinti távirattal kapcsolatban, mely a hadsereg gépjármű helyzetére nézve, különösen a jövőt illetően igen nagy fontossággal bír, mint a hadsereg gépkocsi előadója felelősségem tudatában szükségesnek tartom egyrészt saját igazolásomra, másrészt az e tárgyban lefolytatott szóbeli megbeszélések és utasítások rögzítése érdekében írásban az alábbiakat lefektetni:

A 2. hds. gépjármű helyzete, amely már a felvonuláskor a kiutalt gépjárművek műszaki állapota miatt igen rossz volt, a lefolytatott hadműveletek alatt bekövetkezett további leromlás miatt majdnem katasztrófálissá vált. Úgy a német utánpótlásban mutatkozó nehézségek, mint a magyar vonalról igényelt anyag késedelmes beérkezése a jelenleg fennálló helyzet bekövetkezését előre jelezték, amit én, mint a hadsereg gépkocsi előadója, már a folyó évi július hónapban megszerkesztett gépkocsi helyzetjelentésben részleteztem és jelentettem.”

Ugyanitt található az 562./2. hds. főszmtr. 43. I. 7. számú okmány, mely szerint:

„A hadsereg gépjármű helyzete a sok javításra szoruló gépjármű és a fokozott téli igénybevétel következtében várható kiesések miatt válságos. 1943 janu-

¹³ Uo. 7. doboz. Napló 854. sz. mell. Tájékoztató megbeszélés a hds. pság. törzsszállásáról a Honvéd Vezérkar Főnök jelenlétében.

¹⁴ Uo. 9. doboz. 9/b. melléklet. 1061/e/n. 2. hds. 1943. számhoz.

ár 1-én javításban áll 1013 különféle gépkocsi. A csapatműveknek kiesett 25-30%-a, a vonatjárműveknek 50-55%-a.”

A főszállásmester 1943 január 7-én a seregtettek parancsnokai részére tájékoztatást tart,¹⁵ mely talán a legtalálóbban jellemzi a közlekedési-szállítási helyzetet és lehetőségeket:

„A tájékoztatás célja, hogy a seregtettek parancsnokainak világos képet adjon a helyzetről.

A keleti arcvonal anyagi ellátásának legnagyobb kérdése az utánszállítás, amitől milliók élete függ.

A vasúti szállító vonalak kis száma azt sem teszi lehetővé, hogy egy hadsereg számára egy vasútvonal álljon rendelkezésre.

A hadsereg egész sávjában egy épített út sem áll rendelkezésre. Ennek következménye, hogy nagyobb terjedelmű anyagoknak a hátországból a csapatig való kijuttatása akkor is, ha az anyag és a kiutalás minden további nélkül bekövetkezik, az igényléstől számított 2-3 hónapon belül nem történhetik meg. A hadseregeknek szállításra 29 gépkocsi áll rendelkezésre.”

Kovács Gyula vezérőrnagy „A 2. hds.-nél szerzett haditapasztalatok összegezése” című jelentésében¹⁶ többször foglalkozik a közlekedés, szállítás kérdéseivel is.

Az általunk lényegesnek ítélt részeket közöljük:

„... A közlekedés, amibe a híradást is mindig bele kell értenünk, csak akkor elégíti ki a korszerű hadviselés követelményeit, ha a hadviselés mindinkább táguló, nagyobbodó terét vezetési szempontból összezsugorítani képes. Ez nem lehetetlen követelmény, mert hiszen a békeéletben is a közlekedés átvitt értelemben kisebbé tette a földgolyót. Minden, ami rajta történik, pillanatok alatt ismeretes az egész föld felületén. A korszerű szállító eszközök tömege, teljesítőképesége és gyorsasága teljesen megváltoztatta a távolságokról alkotott régi fogalmainkat.

A hadsereg parancsnokságot magát úgy kell megszerveznünk, hogy a vezetési rész és a főszállásmesteri rész két, teljesen egymástól elválasztható, önálló életre képes egységet képezzen. A hadsereg vonat csak gépkocsizó lehet és ennek szállító teljesítő képesége arányban kell álljon a reá háruló szállítási feladatokkal. A 2. magyar hadsereg hadműveletei alatt alig volt időszak, amikor a szállító eszközök hiányát hátrányosan ne éreztük volna.

A lényegét abban lehet összesűriteni, hogy minden hadsereg korszerűségében van egy bizonyos határ, amin alul nem lehet menni, mert annak hátrányait sem erkölcsi neveléssel, sem kiképzéssel, sem vérrel ellensúlyozni már nem lehet.”

Azt, hogy a sok okozat együttesen milyen hatást váltott ki, jól bizonyítja Bajay fhdgy. 1943. február 3-án 13.30-kor keltezett harcérték jelentése¹⁷ Rác szds. úrnak:

¹⁵ Uo. 491/2. hds. főszmstr. 43. I. 7. szám.

¹⁶ Uo. 11. doboz.

¹⁷ Uo. 13. doboz. I. a. töredékek. Bajay csoport.

	Hősi halált halt	Sebesült	Össze- fagyott	Beteg	Megj.
Tiszt	2			2	12 puskát már igény- nyeltem, de eddig még választ sem kaptam
Leg.	51	1	7	4	29
Pu.	39				
Pi.	4				
Lőszer	2600				

Továbbá kötelességszerűen jelentem, hogy fegyverzet nélkül és ennyire beteg legénységgel a védőkörlet tartását kilátástalannak tartom. A fentiekhez jelentem, hogy a legénység kijelenti és kéri, inkább lőjék agyon, minthogy kimenjen a védőállásba, mert ott lassú fagyhalált hal.”

A jelentés – a maga lakonikus rövidegével – még ma, évtizedek távlatában is borzalmasnak tűnik.

Úgy véljük, a helyzet megértését árnyaltabbá teszi Farkas Zoltán ezredesnek, a 22. gy. e. pk.-ának harctudósítása¹⁸, melyből a következőket idézzük: „Tíz hónap telt el pihenő nélkül, állandó küzdő szolgálatban. Én már 1942. decemberében jelentettem, hogy a legénység fáradt, legalább néhány hetes pihenőhöz kellene juttatni. Nem voltak tartalékok! Az ezred csak két zászlóaljából állott, a harmadik hadosztály tartalék volt. A védőállás nagy kiterjedése mellett az ezredparancsnok tartalékképzésre nem is gondolhatott, mert 10 km kiterjedésű védőállásra összesen 6 puskás század jutott. A legénység állandóan a felváltásra gondolt és azt a tisztikar semmiféle erkölcsi oktatással nem tudta ellensúlyozni.

A lovak fele hátul 80 km-re volt. Ennek következtében, amint az állásokat parancsra ki kellett üríteni, a nehézfegyverek egy részét, valamint a lövegek egy részét ott kellett hagyni vontató hiányában.”

1943. március elején a német vezetés úgy tervezte, hogy a megmaradt erőkből egy új hadtestet állítanak fel. A hadsereg parancsnokság az új hadtest felállításához az alábbi irányelveket adta ki.¹⁹

„A hds.-nek minden jelenleg rendelkezésre álló fegyvere és felszerelése a IV. hadtestnek adandó át. Német anyag rendelkezésre bocsátásával egyelőre számolni nem lehet. Az emberanyag kiválogatásánál irányelv, hogy a legmagasabb korhatár 35 év, harcolóknál 30 év legyen.

Az összes nemzetiségek és főleg a hadbírói eljárás alatt álló egyének, még ha idősebb korosztályhoz tartoznak is, munkásalakulatokba szervezendők, ezeket hazabocsátani nem lehet.”

Csak megjegyezni kívánjuk, hogy ebben az időben a 2. magyar hadsereg vesztesége már közel 150 000 fő volt.

Hogy mi maradt meg a 2. magyar hadseregből 1943 március 3-ára, a beérkezett jelentések jól bizonyítják.²⁰

¹⁸ Uo. 16. doboz. 150. 22. gy. e. pk. 43. II. 22. Harctudósítás január 12–február 16-áig.

¹⁹ Uo. 10. doboz. Harctudósítás I. a. osz. 1943. III. 10. 11. oldal.

²⁰ Uo. Harctudósítás I. a. 1943. III. 3. 3. oldal.

„A magyar hadsereg létszáma eddig beérkezett jelentések szerint:

- 2913 tisz, t,
- 61 116 legénység,
- 34 284 pu.
- 885 gpi.
- 375 gsz.
- 101 gp.
- 3 db 10,5 cm táb. tarack,
- 3 db 10 cm táb. tarack
- 4 db 7,5 cm pct. á.,
- 2 db 5 cm pct. á.,
- 2 db 7,5 cm önjáró pct. á.,
- 18 db 4 cm lgv. gá.,
- 2 db av.
- 2 db grv.,
- 10 db npu.,
- 14 599 ló
- 5 989 fog. jármű,
- 1246 gépjármű.

A meglévő létszám kb. 3/4 része vonatalakulatok legénysége.”

Bármennyire is köti a cikk szerzőit a cím által megjelölt téma tudományos tárgyilagossággal való kifejtésének követelménye, úgy gondoljuk, hogy méltóbban nem fejezhetnénk be szerény dolgozatunkat annál, mint hogy az előbbiekben közölt jelentés alá odaillesztjük Werth Henrik vezérezredes, a honvéd vezérkar egykori főnöke, 1941 június hó 14-i emlékiratának egy részét,²¹ amelyet Bárdossy miniszterelnök (egyben külügyminiszter) részére szerkesztett. Úgy gondoljuk, hogy a két okmány közötti kontraszt nem szorul bővebb magyarázatra.

„... Szilárd meggyőződéseim szerint Magyarország a német-orosz háborúban nem maradhat tétlen. E háborúban részt kell vennünk.

További országgyarapításunkat is csak akkor remélhetjük, ha továbbra is kitartunk a tengelyhez hű politika mellett, aminek jutalmaképpen biztosan visszakapjuk a történelmi Magyarország egész területét.

Újólaj javasolom, hogy a kormány haladéktalanul lépjen érintkezésbe a német kormánnyal és tegyen formális ajánlatot a német-orosz háborúhoz való önkéntes csatlakozásunkra. A német hadsereg rövid idő alatt ki fogja vívni a győzelmet épp úgy, mint eddig tette. Magyarország részvétele is igen rövid ideig fog tartani, olyannyira, hogy néhány hét múlva a mozgósított magyar haderő fokozatos leszerelésére számíthatunk úgy, hogy a bevonultatott tartalékosok a leszerelés után még az aratásra is hazatérhetnek.”

Kevesen tértek haza, s a bazatértek tulajdonképpen sohasem sirathatták el bajtársaikat. Felszabadulásunk előtt megtiltották nekik, utána pedig talán azért, mert érezték, hogy rossz ügyet szolgáltak.

²¹ Országos Levéltár. Vkf. helyzetjelentés 1941. VI. 14-éről. Magyarország várható magartartásának rögzítése. 10. 513. szám.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS KATONAI KÖZLEKEDÉS

A tervezőmunka korszerűsítése

Dr. Várbelyi István alezredes

Korszerű viszonyok között a személyi állomány kiképzésének és nevelésének bonyolultsága, az egységek legújabb technikával és fegyverekkel történő felszerelése, a szolgálati-, a munkakörülmények és az anyagi biztosítás jelentős javítása szükségessé teszi a csapatgazdálkodás állandó korszerűsítését és erősítését.

A csapatgazdálkodás továbbfejlesztését nemcsak ösztönzik, hanem kötelezővé is teszik azok az elvek, melyek az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény, valamint a XII. kongresszus által elfogadott dokumentumok tartalmazzák.

Mindezek mellett „... a fejlett szocializmus magas követelményt támaszt a munka hatékonysága és minősége iránt a népgazdaság minden szintjén. ... A pénzügy jelentőségének erősödése nemcsak az anyagi termelésre – ahol az ország gazdasági hatalmának alapjai találhatók –, hanem a fegyveres erőkre is jellemző. Nem szabad elfelejtkezni arról, hogy a tudományos-technikai forradalom körülményei között a hadügy területén hozott bármilyen döntés nemcsak katonai, hanem gazdasági probléma is.”¹

A csapatgazdálkodás további korszerűsítésének számosan sok módja dolgozható ki, kisebb jelentőségű, – esetleg ágazati – részletkérdésektől az egész gazdálkodást átfogó lényeges kérdésekig. Megítélésem szerint a gazdálkodás területén a nagymérvű továbblépést a normatív tervezés, gazdálkodás és beszámolás meghonosítása jelentheti, aminek szükségességét és lehetséges módszereit – elsősorban a „Honvédelem” folyóirat hasábjain – az elmúlt években több szerző, így: dr. Dóró György vezérőrnagy, dr. Dobák Dezső alezredes, dr. Himber Péter alezredes, dr. Dömsödi László ezredes, dr. Thürmer Gyula alezredes közvetlen, vagy közvetett módon, tudományos kutatásaik eredményeiként már felvetették.

A csapatgazdálkodás fő folyamatainak – tervezés, elszámolás és beszámolás – korszerűsítésében nagy jelentőséget tulajdonítok a tervezésnek és ezen keresztül az irányítás rendszerének. Már az MSZMP Programnyilatkozata is megfogalmazta ezt a gondolatot, mégpedig:

„A fejlett szocialista társadalom megköveteli a szocialista tervgazdálkodás továbbfejlesztését. ... Tovább kell folytatni a gazdaságirányítás rendszerének és módszereinek fejlesztését.”²

¹ V. N. Dutov vezérezredes: A fegyveres erőik pénztartalékai felhasználásának kérdései, VOJENNAJA MISZL 1978. évi 8. sz.

² MSZMP XI. Kongresszus jegyzőkönyve, Kossuth Könyvkiadó, 1975.

Ezt a gondolatot fogalmazta meg R. Tavadze vezérőrnagy elvtárs is egyik cikkében:

„A csapatgazdálkodás magas fokú hatékonysága biztosításának legfontosabb tényezője az idejében végrehajtott, pontos, tudományosan megalapozott tervezés. ... A sokoldalúan átgondolt terv lehetővé teszi a fő feladatok megjelölését, a szolgálati ágak erőfeszítéseinek helyes elosztását, az anyagi-, a munka- és pénztartalékok leggazdaságosabb és legcélszerűbb felhasználását.”³

A tervezőmunka színvonalának, pontosságának, gyorsaságának állandó fejlesztése, tökéletesítése bármely vezetési szinten állandó feladat, melynek a csapatgazdálkodás mind hatékonyabb megszervezésén és végrehajtásán keresztül a harcükszültség szakadatlan fokozását kell szolgálnia.

Amint az előzőekben szó volt, a normatív tervezés jelentheti a tervezőmunka pontossága, hatékonysága növelése terén a jelentős előrelépést.

Felvetődik a kérdés: *mit is tartalmaz a normatív tervezés fogalma?* Röviden megfogalmazva azt, hogy valamennyi fogyasztó várható vagy tervezhető kiadásait (költségeit) normalizált mennyiségek alapján kell számbavenni. Ennek megvalósításához szükségesek a normák, normatívák és mérőszámok pontos ismerete. Vagyis a normatív tervezés megvalósítása érdekében szükséges azokat valamennyi felsőszintű gazdálkodónak – egyben mint követelménytámasztónak is – kialakítani. Mivel a néphadseregen belül a gazdálkodás legfelsőbb szintű irányítója és felelőse a vezérkar, ezért a kialakított normákat ott szükséges szintetizálni és a jóváhagyásról gondoskodni.

A normák, normatívák kialakításánál a következő elveket kell figyelembe venni:

1. különböző szintekre különböző normákat szükséges kialakítani;
2. a különböző feladatokat ellátó egységekre, különböző normákat célszerű kidolgozni;
3. el kell különíteni a tervezési munkát segítő normákat a felhasználási előírásoktól;
4. a normákat értékben és természetes mértékegységben kell megadni.
5. a normák juttassák kifejezésre a természetbeni és a csapatgazdálkodás körébe tartozó lehetőségeket;
6. a normák kialakítása a kiadások (költségek) konstans és variábilis jellegűn alapuljanak.

Az előző elvek felsorolása is bizonyítja, hogy a normák kialakítása csak különösen gondos, sokirányban körültekintő munkával történhet, melynek során maximálisan figyelembe kell venni, hogy a néphadsereg harcükszültsége a párt-, az állami és a katonai felső vezetés követelményeinek, továbbá a Varsói Szerződésben vállalt katonai kötelezettségeinek megfelelően, ennek biztosítását gazdálkodási tevékenységükkel maximálisan segíteni szükséges.

1. A normák fajtái vezetési szintek szerint.

A normák kialakításánál figyelembe kell venni a néphadsereg csapatai, in-

³R. Tavadze vezérőrnagy: Az alakulat gazdasági tevékenységének tervezése, TIL I SZNABZSENYLJE 1978. évi 11. szám

tézetei vezetési szintjei szerinti tagozódását, ennek megfelelően a következő típusnormákat kell kialakítani:

- önálló század, zászlóalj,
- ezred,
- dandár, hadosztály,
- seregtest.

Úgy vélem az önálló század, zászlóalj és ezred normáira nem szükséges külön kitérni, viszont a magasabbegységek, seregtestek normáira -, ha röviden is de - igen.

A magasabbegységek, seregtestek normáinak tartalmazniok kell alárendeltjeik kiadásainak összegezését, valamint a törzs tevékenységével összefüggő kiadásokat. Az úgynevezett HM szervek normáinak hasonló módszerrel kell kialakítani a tervezhető kiadásokat és a felhasználható költségeket.

A normákat - nevezőjüket tekintve - nevezetjük úgy is, mint:

- egy költségvetési év meghatározott feladatára fordítható összes költség, illetve
- valamilyen egységnyi szint feladatai teljesítéséhez szükséges költségek.

A normák mindkét fajtájának a jellege összevont, vagyis számos - egymástól elkülönülő - résznormából tevődik össze, amikor az alakulat szintű normákat ki-munkáljuk.

2. A különböző feladatokat ellátó egységek normái

A különböző rendeltetésű egységek normáit az egységnyi szint feladatainak teljesítése kapcsán kell kialakítani.

Az egységnyi szintű feladatok teljesítéséhez szükséges költség (kiadás) normák - fajtájukat tekintve - *lehetnek:*

- egy katona kiképzésére fordítható összeg,
- egy kórházi, szanatóriumi ágy, üdülői férőhely fenntartásának költsége,
- egy gyermekintézményi férőhely költsége,
- tárintézeteknél egységnyi tárolótér fenntartásának költsége (pl. 100 m², 1000 m³ stb.),
- költségvetési üzemeknél, új kiképzési rendszerű műszaki csapatoknál és a katonai (fő-) építészvezetőségeknél az egy fő - állománytáblába tartozó - létszám által létrehozott érték (árbevétel) egységére (pl.: 1000 Ft-jára) eső költség,
- javítóintézeteknél az ellátásra kerülő (utalt, átadásra tervezett) készülé-
kekre, berendezésekre fordítható összes kiadás.

Ezek a normák kifejezésre juttatják, hogy a katonai szervezeteknek különböző a feladatuk, természetesen belső összetételüknek kell azt egyértelműen kifejezésre juttatni. Az egy katona kiképzési költségét tartalmazó normának több változata lehetséges annak függvényében, hogy az alakulat:

- gépesített lövész,
- tüzér,
- légvédelmi tüzér,
- harcokcsizó,
- rádiótechnikai,
- híradó stb.

feladatokat lát el.

A vadászrepülő és hasonló jellegű egységeknél az egy gép fenntartási kiadásait kell meghatározni, hasonlóan a kórházi, szanatóriumi férőhelyekhez.

3. Tervezést segítő és felhasználást szabályozó normák

A tervezést segítő normáknál megkülönböztetünk:

– felsőszintű tervezést segítő normákat, melyek MN szintű átlagnormákat jelentenek, és

– a csapatgazdálkodás operatív tervezését segítő normákat, melyek az egyes területek sajátosságait tükröznék.

Természetesen az utóbbiaknak összességükben egyezniük kell az előzőek összegével.

A felhasználást szabályozó normáknak részletesen szabályozniok és tartalmazniok kell az

„egyes szakterületeken, szolgálati ágak területén felhasználható költségeket, azonban az egyes, szorosan összefüggő kiadások egymásra gyakorolt hatását is.”⁴

A felhasználási normáknak részletességük mellett biztosítaniuk kell a gazdálkodási szabadságot is, hiszen a csapatgazdálkodásban a helyi szükségleteknek kell eldönteni a beszerzés mennyiségét, fajta szerinti összetételét.

4. Természetes mértékegységben és értékben kifejezett normák

Végző soron minden, a csapatgazdálkodás érdekében kidolgozásra kerülő normát értékben kell meghatározni, azonban sok esetben csak a természetes mértékegységben mért normából (pl. üzemanyag) lehet kiindulni. Ahol erre lehetőség van – az anyag jellege, fajtája azt lehetővé teszi –, a természetes mértékegység szerinti normákat is szükséges megállapítani. A szolgálati ág, fegyvernem analitikus nyilvántartásának a természetes mértékegységre is épülnie kell, mivel a közbeső, év végi, vagy évenkénti leltározások, vagyonfelmérések során azokat használni kell. Vagyis ezeken a nyilvántartásokon a változásokat természetes mértékegységben is vezetni szükséges.

5. Csapatgazdálkodás körébe vont kiadások normái és a természetbeni juttatások normái

A végrehajtói szint normáit aszerint szükséges kialakítani, hogy azok kifejezésre juttassák egyrészt: milyen rész tartozik abból a csapatgazdálkodás körébe vont kiadásokra, másrészt: milyen nagyságrenddel „gazdálkodhatnak” a természetbeni juttatások tekintetében. Az utóbbi normarész kialakításának, használatának szükségességét szoros összefüggésbe kell hozni az értéknylvántartás kialakításával. Ugyanakkor az ilyen jellegű juttatások összegének ismerete a gazdálkodást végrehajtókra várhatóan ösztönzően hatna a takarékoság további fokozása érdekében is.

A természetbeni juttatások normái – felső szinten sok esetben – nem kiadásokat, hanem költségeket tartalmaznának, mely elkülönítés a végrehajtó- és közpírányító szinteket nem érintené.

6. A tervezési normák felépítése konstans és variábilis költségek alapján

A költségvetési kiadások körében vannak olyanok, melyek az alaprendeltesben meghatározott feladatok végrehajtásának mennyiségétől és minőségétől

⁴Dr. Himber Péter őrgy.: Tervezési metodikánk továbbfejlesztésének kérdése. HONVEDELEM „T” 1976. 3. sz. Különkiadás.

függetlenül felmerülnek, ezek a konstans költségek. A kiadások másik köre szoros összefüggésbe hozható a végrehajtással, annak megtörténtével, vagyis nagyságuk azoktól függ, ezek a variábilis költségek. Ez a felépítési megosztás jellemezheti a csapatgazdálkodás körébe tartozó kiadások és a természetbeni ellátások normáit is.

Hogyan állapítsuk meg, hogy melyek az állandó és melyek a változó költségek?

Az előző rendező elv szellemében kell áttanulmányozni a Magyar Néphadsereg költségvetési „Rovat- és Tételrend”-jét, és a csoportosítást elkészíteni. Megítélésem szerint a 01., 02. költségvetési rovatok tételein elszámolható kiadások zöme konstans a 03. és 04. rovatokon elszámolható kiadások – egyes esetekben még tételen belül is – mindkét csoportba sorolhatók, míg a 05. rovat kiadásai – zömében – variábilisok. Mint említettem, vannak olyan költségvetési tételek is, amelyekre elszámolható költségek egy része állandó, más része változó. Ilyen pl. az Irodafenntartási tétel. *Ezen elszámolható kiadások közül:*

- konstans a szak- és politikai lapok, folyóiratok, irodaszerek, nyomdai anyagok, nyomtatványbeszerzés;
- variábilisok a nyomdaköltségek, elhelyezési berendezések és felszerelések vállalati javítási költségei, ügyvitel-számítástechnikai- és nyomdagépek javítása, karbantartásának költségei.

Természetesen ez a csoportosítás is – mint a legtöbb, melyet nem objektív mérési módszerek alapján végeznek – bizonyos mértékig szubjektív. Azonban megfelelő összetételű kollektíva tevékenysége során a szubjektív jelleg minimálisra csökkenthető.

A költségek ilyen irányú csoportosítása a tervezési norma mind pontosabb kidolgozását nagymértékben elősegítené. Bizonyos rutin megszerzése után feleslegessé tenné a felhasználást szabályozó normákat, vagyis az a tervezési normákkal egybeeshetne.

A tételekre bontott költségvetési kiadások konstans és variábilis jellege csoportosításával olyan normaelemek képződnének, melyek lehetővé teszik a költségvetési ellátottságot kifejező elemzéseket. Mivel a fenntartáshoz szükséges konstans kiadásokat a feladat-teljesítéstől függetlenül biztosítani kell, azok képezhetik alapját az ellátottság megítélésének. A variábilis kiadások hordozzák magukban a feladat-teljesítés nagyságára vonatkozó információk nagyrészét. Ezért szükséges, hogy azokat körülhatároljuk és az ellátottság elemzésénél nagyobb súllyal vegyük figyelembe. A variábilis kiadások normáinak összehasonlításával a valóságot jobban megközelítő különbségek mutathatók ki az azonos feladatokat ellátó egységek, intézetek között.

A kiadások konstans és variábilis csoportosításával olyan eredmény is elérhető, hogy azok eszközei lehetnének a normatív finanszírozásnak, a gazdálkodás mélyrehatóbb elemzésének és – a későbbiekben – a funkcionális tervezés megvalósításának.

A konstans kiadások nagyságrendjét és összetételét sem szabad örökérvényű megállapításnak tekinteni. Az összeg nagyságát alapvetően befolyásolja az, ha a csapat, intézet feladata és szervezeti felépítése jelentősen megváltozik. Ugyanakkor az éves fejlesztési automatizmusok (pl. illetmény, munkabér stb.) és az ár-változások hatását is figyelembe kell venni. A konstans kiadások összetételét,

körét időszakonként szükséges felülvizsgálni és a kiadások ilyen irányú jellegének megfelelően esetlegesen módosítani. Természetesen a variábilis kiadások normáit is az előző hatások, változások figyelemmel kísérése következményeként, meghatározott időszakonként szükséges „karbantartani”, de ezeknél alapvetően a feladatok változásának nyomonkövetése a döntő szempont.

A konstans és a variábilis költségvetési kiadási normák – tartalmukat tekintve – számos résznormából tevődnek össze, melyekből alakulna ki 2. pontban ismertetett az alakulatra jellemző, összevont tervezési normatíva.

Joggal vetődhet fel a kérdés: hogyan alakítsuk ki a normatívákat? Erre kívánom röviden megadni a választ a következőkben.

A jelenlegi gazdálkodási körülmények között is több norma már kialakításra került, azokat a gazdálkodás tervezésénél és végrehajtásánál egyaránt alkalmazzák. Ilyenek pl.: az illetmények, az átlagbérek, az élelmezési nyersanyagok vagy a politikai normatíva.

A normatíva különböző részelemeit a felsőszintű gazdálkodó, ún. HM-szerveknek kell kialakítani. Ennek során alapvető követelmény, hogy javaslatukat a legszélesebb körűtekintéssel alakítsák ki. A tervezési normatívák első kialakítása és alkalmazása után ugyanezeknek a szervezeteknek legyen kötelességük a résznormák állandó gondozása, hogy azok folyamatosan igazodjanak a változó körülményekhez. Ez a munka elsősorban a tényleges teljesítési adatok alapján történő karbantartást, illetőleg az előre látható és felmérhető változásoknak (pl. szervezési) az érvényesítését foglalja magába. Az ilyen irányú tevékenységnek a felsőszintű gazdálkodó szervezetek következetes szolgálati kötelességévé kell válnia.

A résznormák kialakításánál a legnagyobb gondot kétségkívül a fenntartási kiadások normalizálása fogja jelenteni. Azonban ebben a tekintetben is könnyítést jelent a konstans-variábilis módszer alkalmazása. Ugyanakkor bizonyos fenntartási normák kialakításánál alkalmazni lehetne a népgazdaságban használatos mértékeket. Így pl.: állóeszközök fenntartási normáit a 19/1980. (IX. 27.) PM sz. rendelet 29. § (3) bek. azok előző évi bruttó értéke alapján határozza meg a százalékos mértéket.⁵ A kimondottan katonai jellegű eszközöknél, berendezéseknél stb., a sajátosságoknak megfelelő – pl. az előző megoldáshoz hasonló – módszereket lehet és kell kialakítani.

A felsőszintű gazdálkodó szervezetek által a saját irányítású területekre összeállított résznormákat az MNVK Anyagtervezési Csoportfőnökségen kellene szintetizálni, és a különböző javaslatokból összeállítani egy-egy típusú szervezet (ezred, raktár, kórház stb.) összevont normatíváját. A normatívák összegeit – miniszternek kellene jóváhagynia, az évközbeni, kisebb mértékű változtatás az MNVK anyagtervezési csoportfőnök hatáskörébe tartozhatna. Ezzel a megoldással maximális biztosítékot kaphatnánk a tekintetben, hogy a normatívák teljes egészében feleljenek meg a csapatokkal, intézetekkel szemben támasztott harc-készültségi, kiképzési követelmények teljesíthetőségének.

Az egyes résznormák összesítésére kiváló lehetőségeket ad a számítástechnika, hiszen az elektronikus számítógépek képesek a sokvariációjú összegzésekre. Ennek technikai megoldásával nem kívánok foglalkozni.

⁵ 19/1980. (IX. 27.) PM sz. rendelet Az állami költségvetési szervek gazdálkodásáról, MAGYAR KÖZLÖNY 1980. évi 71. szám.

A kialakított normatíváknak minden egyes szintre két fajtáját kell megkülönböztetni, *úgy mint*:

- a csapatgazdálkodás és
- a központi, természetbeni ellátás

körére kiterjedő normatívát. Az utóbbi – mint ahogy azt dr. Földes Ferenc alvezéres elvtárs: „A csapatgazdálkodás továbbfejlesztésének lehetősége” című tanulmányában kifejtette, a Honvédelem 1979. évi 11. számában – csak azt a „pénzkeret”-et tartalmazná, melyet a felsőszintű gazdálkodó az adott egység részére térítésmentesen biztosítani kíván a harcckészültségi készség fokozása, a katonai feladatok mind magasabb szintű végrehajtása érdekében.

A honvédelmi miniszter által jóváhagyott normatívákat a megfelelő mértékben „nyilvánosságra kell hozni”, vagyis azokat a reájuk vonatkozó mértékben – ismertetni minden egyes vezetési szinttel.

A tervezőmunkával szemben támasztott követelmények közül a pontosság, a gyorsaság, egyéttelműen megkívánja a számítógép alkalmazását. Tulajdonképpen a számítógép potenciális lehetőséget biztosít a normatív tervezés ellátására is. Függetlenül attól, hogy a tervezési rendszer kialakítása az egységes központra, vagy a többgépes decentrumokra tölténik, a számító központtal közölni kell a jóváhagyott normatívákat, de azok részösszegeit is. Véleményem szerint az ilyen irányú munkát célszerűbb egyépes központra szervezni annál is inkább, mert erre már kialakult szervezet is van: az MN Pénzügyi Számító és Nyugdíj-megállapító Központ (a továbbiakban: Számítóközpont). Az itt rendszerbeálló „R-11”-es számítógép műveleti sebessége, tárkapacitása, kiépülő perifériás rendszere átmenetileg alkalmas az ilyen feladat ellátására is, de a feladatok további bővülése megkövetelheti a közepes kategóriájú gép felcserélését nagyteljesítményűre.

A számítógép rendszerbeállása után a tervezési folyamatot a következőképpen szükséges kiépíteni: Az MNVK Anyagtervezési Csoportfőnökség – miután az összesített normatívákat jóváhagyta – az eredményt a résznormákkal együtt „közli” a Számítóközponttal, valamint a résznormákat – jóváhagyva – ismerteti a felsőszintű gazdálkodókkal.

A számítóközpont felé közlésre kerülő információknak a következőket kell tartalmazniok:

- az önálló századok, zászlóaljak, ezredek összevont típus-normatíváit,
- a harcászati, hadműveleti magasabbegységek törzseire vonatkozó összevont típusú normatívákat,
- az úgynevezett HM-szervek állományára vonatkozó összevont normákat,
- a résznormatívák jegyzékét, melyek költségvetési tételek bontásában adnak meg a típusalakulatok felhasználható kiadásait.

A Számítóközpont a részére átadott tervezési normatívákat feldolgozza, és azok alapján (táblázatos formában) *elkészíti*:

- a) valamennyi katonai szervezet részére a részletes,
- b) a pénzügyi (al-) osztályok útján az előljáró parancsnokok részére az alárendelt katonai szervezetek részletes és összesített,
- c) a felsőszintű gazdálkodóknak saját költségvetési előirányzataikról az összesített,

d) az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség és az MNVK Anyagtervezési Csoportfőnökség részére a néphadseregi szinten valamennyi költségvetési tétel összesített tervét.

A gépi feldolgozás előtt – a csapatgazdálkodási körre vonatkozóan – az előjáró parancsnokoknak [a pénzügyi (al-) osztályok útján] közölniük kell, hogy mely költségvetési tételek vonatkozásában hány százalékos mértékben élnek maximális 5 százalékos tartalékképzési jogukkal. A végrehajtó katonai szervezetek parancsnokai a terveket az előjáró parancsnok tartalékolása után a végleges, vagy ideiglenes megvonással csökkentve kapná meg.

A tervezési folyamat befejező mozzanataként a végrehajtó katonai szervezet parancsnokának a megkapott éves költségvetési előirányzat és az éves takarékosági intézkedései várható hatásaként figyelembe vehető összegek alapján döntést kell hozni a parancsnoki tartalékok képzéséről. Erről, valamint a tervezhető bevételek összegéről a Számítóközpontot – költségvetési tételek bontásában – értesíteni kell. Az előirányzat-felhasználói jogkörben végrehajtott tartalékképzésről a Számítóközpont külön listát nem készítene, hanem annak változásait a legközelebbi „változás-visszaigazolás”-be építené be. Ez tulajdonképpen az évelejei nyitó tételekkel együtt kerülhetne rögzítésre.

A Számítóközpontból kikerülő tervek – a végrehajtó katonai szervezet szintjén – a következőket tartalmazzák:

- az összevont normatíva szerinti költségvetési előirányzatot, „pénzkeret”-et,
- a személyi kiadásokat és az egyéb személyi kiadásokat rovatos bontásban,
- a fenntartási, működési és beszerzési kiadások rovatos összegeit külön a csapatgazdálkodásra, külön a természetbeni ellátásra,
- valamennyi rovaton belül a költségvetési tételek összevont összegét és jogcímek szerinti részletezését,
- költségvetési jogcímként az egyes tételek összegeit,
- a kiemelt költségvetési tételek összegeit,
- a parancsnoki hatáskörben átcsoportosítható költségvetési tételek összevont összegét,
- az időarányos finanszírozás összegeit negyedéves bontásban (az utóbbit a tervezett bevételek a későbbiekben csökkentik).

Az előjáró parancsnokok a pénzügyi (al-) osztályok útján minden közvetlenül alárendelt katonai szervezetről megkapnak a szükséges táblázatokat, egyúttal rendelkezésükre kellene bocsátani azok összesített táblázatát is. A seregtestek, HM-szervezetek a hadosztályról, ellátó központokról stb. csak az összesített táblázatokat kapnak meg, hiszen azok gazdálkodásába közvetlen módon úgysem avatkozhatnak be. Ezeknek a parancsnokságoknak külön táblázatot is kell biztosítani, mely csak a parancsnoki tartalékokat tartalmazná.

A felsőszintű gazdálkodóknak – saját feladataik ellátásához – a saját költségvetési jogcímekről teljes mértékben megfelelnének a költségvetési rovatok, a tételek és jogcímek adatait tartalmazó táblázatok, melyek seregtestek és HM-szervek szerinti bontásban készülének.

Az MNVK Anyagtervezési Csoportfőnökség és az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség igényeit is kielégítenék – bizonyos mértékű differenciálás mellett – az előző táblázatok adatai azzal a kiegészítéssel, hogy annak az egész Magyar Néphadseregére kiterjedőnek kell lennie, ugyanakkor tartalmaznia kell a seregtestek,

HM Pénzügyi (al-) osztályok szerinti részletezését is valamennyi költségvetési kapcsolat szerinti elkülönítéseket is, pl.: bruttó folyószámlás, új kiképzési rendszerű stb.)

A normatív tervezési rendszer kialakítási vázolásának lezárása előtt feltétlenül szükséges megemlíteni, hogy az egyes feladatok költségigényei az egymást követő esztendőekben jelentős mértékben eltérhetnek. Ezek szoros összefüggésbe hozhatók a néphadsereg specialitásaival. Ilyenek lehetnek: új technikai eszköz rendszerbeléptetése, a hadseregfejlesztési elvek, illetve kiképzési elvek, követelmények (pl. sorkatonai szolgálati idő változása) fejlődése és még több más tényező is. Az ilyen változások miatt a kialakított normatívák irreálissá válhatnak. Ennek megelőzése érdekében szükséges azok „karbantartása” a terveknek megfelelően.

A normatív tervezés számítógépes megoldásának előnye lenne, hogy:

- a tervezési munka korszerűsödne,
- az elosztás a követelményeknek maximálisan megfelelné,
- a különböző szintű összesítések pontossága, megbízhatósága jelentősen megnőne,
- a végrehajtói és középírányítói szinteken a tervezéssel kapcsolatos munka lényegében csak a parancsnoki tartalékok elvi kialakítására korlátozódna,
- lehetővé válna annak megvalósítása, hogy minden egyes katonai szervezet a gazdálkodást minden év január 1-vel a részére jóváhagyott tervek alapján kezdhesse meg.

Ezek az előnyök jelentősek. Bár a normatív tervezés vázolt megvalósítása – megítélésem szerint – konkrét létszámmegtakarítást eredményezne, a felsorolt előnyök és a napjaink tervezési rendszeréből adódó munkacsúcsok megszűnése bőségesen ellensúlyozná azokat a hátrányokat, melyeket a következőkben lehetne összefoglalni:

- a Számítóközpont létszámát – időszakosan, csak a tervezés időszakában – mintegy 10–15 fővel kellene emelni, vagy az erőket (főleg adatelőkészítés, operátorok, ügyvitel) vezénylések útján koncentrálni,
- az összevont normatívák és azok részeinek kidolgozása viszont – csak felsőszinten! – rendkívül nagy igénybevételt kíván meg, azonban a már kidolgozott normatívák évenkénti karbantartása sokkal kisebb, de mégis többletfeladatot jelentene a felsőszintű gazdálkodó szervezetek többségénél.

A lőszer hadrafoghatóságának és élettartamának növelése

Ács Gábor őrnagy

Történelmi áttekintés

A lőszer a harc tüzzel való megvívásának (támogatásának) alapvető feltétele. Ezért jelenleg is – a rakéta – atomfegyver korszakának – döntő jelentősége van. Az atomeszközök alkalmazásával párhuzamosan, továbbra is igen széles körűen alkalmazzák a nagymennyiségű lőszerrel igénylő hagyományos tüzfegyverek korszerűsített típusait. A lőszer alkalmazása egyre nagyobb és nagyobb mértékű lesz. Bizonyításul nézzünk meg néhány példát.

Egyes forrásmunkák¹ szerint fekete löport hajtó célra (lökőtöltetnek) 1346-ban a franciák a kresszi ütközetben (a Somme folyó torkolatánál) alkalmazták. Az új eszközt abban az időben még nem ismerték, nem is tudták hatásosan alkalmazni, úgyhogy a franciák elvesztették a csatát az angolokkal szemben. Ahhoz azonban, hogy a hatásos (vontcsövű) tüzfegyverek tömeges alkalmazásáról lehessen beszélni, még több száz évet kellett várni. Meg kellett érni az ipari forradalmat (1640), a szerves kémia felfedezését, fejlődését (1820-as évek), hogy a leglényegesebb eseményeket említsem.

Érdekes számbavenni a lőszerfogyasztás növekedését az 1870–1918-ig terjedő, viszonylag rövid történelmi időszakra.

A francia-porosz háború ideje alatt az 1870–71. években, Poroszország 650 000 lövedéket használt fel.

Oroszország az orosz-japán háborúban (1904–05) 900 000 lövedéket használt fel.

A tüzérségi lőszerfogyasztás az első világháborúban (1914–1918) túlhaladta az egymilliárd lövést.

Azonhan nemcsak az általános lőszerfogyasztás növekedése a feltűnő, hanem az óriási felhasználás is kis frontszakaszokon, az egyes operációkban. Így pld: az Egyesült Hadseregek Verdun alatt 1917 augusztus 13–26-ig tüzérségi előkészítésre és a támadás biztosítására 15 km-en 3 millió 75 mm-es és 1 millió nehéz lövedéket lőttek ki kb. 120 000 t összszúlyban. Ami 1 km-es frontszakaszon 6 t lövedéket jelentett, az aknákat nem számítva. Még jellemzőbb példa a lőszer-

¹ U. Gallwitz: „Tüzérségi lőporok és töltetek”. Katonai Kiadó 1944. Berlin (K. Szunyitko nyomán).

felhasználás nagy mértéke. A negyedik francia hadsereg támadása alkalmával 1918 szeptember 26-án – egy nap alatt – 1 315 000 75 mm-es és 360 000 nehéz-lövedéket használt el.²

A második világháborúban a lőszerfogyasztás mégjobban megnövekedett. A Szovjetunió tűzérési lőszerből 1941–45 között 778,6 milliárd, míg lövész-lőszerből 1943–44 között 13,4 milliárdot gyártott. Ez a szám jóval meghaladja ugyanebben az időszakban Németország által gyártott lőszer mennyiségét. A második világháború alatt több mint 8 millió tonna lőszeret használt fel. Két millió tonnával többet, mint Németország.³

A történelmi tapasztalatok azt igazolják, hogy a lőszerellátás döntően kihat a harctevékenységre. Jelenleg is folyik a csapatok korszerű tűzeszközökkel és lőszerrel való ellátása. A fejlődést támasztja alá az a tény is, hogy megsokszorozódott a csapatok lőszerkészlete. Példaként említem meg, hogy egy szovjet gépesített hadosztály egy összetűzéshez szükséges lőszer súlya, a második világháború kezdetétől 1970-ig 1,5 tonnáról 53 tonnára emelkedett.⁴ Ez a növekedés több mint 27-szeres. Egy elkövetkező háborúban minden bizonnyal jelentős mennyiségű lőszer felhasználásával kell számolni. „A fegyveres küzdelmek megvívásában a lőszerkészletek erőviszony tényezővé váltak”. (Dr. Kazinczi)

Ebből adódik a korszerű harc követelménye: nagy lőszerartalékok képzése béke időben. (A római közmondás igazsága ez esetben nagyon jól tükröződik: „Ha békét akarsz, készülj a háborúra”.)

A nagy lőszerartalékok képzése nem megy egyik napról a másikra. Ennek határt szab az ország gazdasági helyzete, lehetősége és ipari bázisa. Ezért a lőszerkészletek képzése évek hosszú sora alatt megy végbe. A készletek lőszerfajtái, sorozatai különböző években kerültek legyártásra. A tartós tárolás közben a műszaki állapotuk is változik. A természetes elöregedés következtében a lőszerke, kezelésük és tárolásuk folyamán valamilyen mértékben megváltoztatják mechanikai, fiziko-kémiai és ballisztikai jellemzőiket. Kedvezőtlen tárolási viszonyok esetén ezek a változások annyira jelentősek lehetnek, hogy a lőszerke harci felhasználásra alkalmatlanná, vagy tárolásra veszélyessé válhatnak. Éppen ezért a csapatok harci felhasználására alkalmas lőszerrel történő ellátása, valamint a lőszerke hadihasználható állapotban történő huzamos tartásuk csak a jól megszervezett műszaki állapot ellenőrzése mellett lehetséges.

A lőszerke műszaki állapotának ellenőrzése

A lőszerke műszaki állapotának ellenőrzése az érvényben levő dokumentációk alapján történik, kezdve a gyártó üzemtől történő átvételükkel és befejezve a csapatok lövészetein tapasztalható működésük nyilvántartásával.

A csapatoknál és központi raktáraknál a műszaki állapot ellenőrzése a szűrőpróbaszerűen kiválasztott lőszerkeken szemmel, külső megvizsgálással történik.

A lőszerke műszaki állapotának ellenőrzési rendszerében nagy jelentőségű van a laboratóriumi vizsgálatoknak és kutatásoknak. A laboratóriumi vizsgálatok

² A. G. GORSZT: „Lőporok és robbanóanyagok” Nehézipari könyv és folyóiratkiadó Vállalat 1954. Bp.

³ Dr. Kazinczi István ny. alez. a hadtudományok kandidátusa: „Lőszerfelhasználás történelmi tapasztalatai” Tanulmány 1978.

⁴ Mészáros Ferenc: „Lenyűgöző erő a Dvínán” Néphadsereg 1970/13. szám.

és kutatások eredményeinek értékelése alapján nemcsak a lőszernek, lőszerelemnek, hanem a lőszerelemet alkotó egyes alkatrészeknek és szerkezeti egységeknek a harci alkalmasságát is meghatározzák.

A lőszernek és kompletált elemei minőségi vizsgálatokor végrehajtandó munkák tartalmát az *1. sz. táblázat* tartalmazza.

Melyek a lőszernek romlását előidézõ okok

A lőszernek harcértékének romlását előidézõ fő okok a következők:

- a) – a fokozott nedvességtartalom;
- b) – a levegõ hőmérséklet erős ingadozása;
- c) – az anyagok természetes öregedése;
- d) – a különféle mechanikai behatások, amelyek érik a lőszernek kezelésük alatt (tartós rázkódás szállítás alatt, többszöri átrakás stb.).

A fokozott nedvességtartalom

A fokozott nedvességtartalom elősegíti a lőporok hidralitikus felbomlását, valamint a pirotechnikai elegyek fiziko-kémiai tulajdonságainak megváltoztatását.

A lőszernek erősen páras körülmények közötti tárolás esetén a lőszernek higroszkópikus elemei és alkatrészei (lőporok, lőportöltetek, gyullasztók, gyújtóalkatrészek, füstölőporból készített gyullasztóeszközök, vagy pirotechnikai elegyek, ammonalétrum bázisú robbanótöltetek, pirotechnikai eszközök, kartonkészítmények stb.) gyorsan átnedvesedhetnek, minek következtében a lőszernek harci alkalmazásakor a gyújtás kimaradás, gyenge szúróláng, elcsettenés, állva-maradás, vagy egyéb szabálytalan működés következhet be.

A nedvesség tartós behatása esetén a lőszernelemek korrózió elleni védőbevonatainak sérülése, a szerelési egységek és alkatrészek fokozott oxidációja, sőt teljes roncsolódása következhet be.

A levegõ hőmérsékletének erős ingadozása

Ha a lőszernek nagy pozitív hőmérsékleten és erős hőmérsékleti ingadozások mellett tárolják, meggyorsul a lőporok kémiai felbomlásának folyamata, megolvad a lövedékekben a ragasztóanyag, amivel a robbanótöltetek vannak beragasztva, elmozdulnak a robbanótöltetek, kiválik a trotilolaj, előáll a robbanótöltetek duzzadása stb. Ezek az elváltozások a lőszernek alkalmatlanná, sőt harci felhasználásra veszélyessé tehetik.

Az anyagok természetes öregedése

A lőszernekbe szerelt anyagok természetes elöregedése is a minőségi változásokhoz vezet, amelynek eredményeképpen a lőszernek fiziko-kémiai, mechanikai és ballisztikai tulajdonságai megváltoznak. A változások a biztonság és a működőképesség csökkenéséhez vezetnek.

A mechanikai behatások:

A lőszernekre gyakorolt mechanikai behatások (rázkódás szállítás közben, többszöri átrakódás, leejtés meg nem engedett magasságból stb.) az egyes elemek, szerelési egységek és alkatrészek sérülését okozhatják és a lőszernek harci fel-

használásra alkalmatlanná, vagy veszélyezteté tehetik. (A gyújtók élesítődése és félig éles helyzetbe állítódása, az egyes alkatrészek és szerkezetek szétszerelődése, a gyújtók membránjainak sérülése, benyomódások a lövedékek ballisztikai süvegein, a töltetek légcserementességének megszűnése, a lövedék kihúzóerő csökkenése, a lőportöltetek szétszerelődése stb.).

A hadsereg tartalékaiban tárolt lőszer fajták, vagy lőszerelemek hadihasználatra való alkalmatlanságának, vagy veszélyességének kellő időben történő megállapítása céljából a lőszereket kezelésük és tárolásuk egész ideje alatt állandóan ellenőrizni kell a tárolási helyeken végzett rendszeres műszaki vizsgálatokkal, laboratóriumokban és lőtereken végzett vizsgálatokkal, valamint csapatoknál a lőszer hatásának gyakorlati lövészetek alkalmával történő alapos elemzése útján. Az ellenőrzés célja:

- a lőszer állandó hadihasználható állapotban tartása;
- a lőszer veszélytelen tárolásának biztosítása;
- a tárolt lőszer tartalékok veszélytelen szolgálati és harci használatának biztosítása.

Vizsgálati módszerek a lőszer műszaki állapotának ellenőrzésére

A lőszer műszaki állapotának ellenőrzésével kapcsolatos feladatok csak abban az esetben teljesíthetők, ha széles körben felhasználjuk a lőszer műszaki állapotát jellemző összes forrásokat.

Ezek a források a következők

a) a műszaki ellenőrzések alkalmával felfedett hibák kivizsgálása céljából, vagy külön vizsgálati terv szerint a tárolásból kivett lőszerminták laboratóriumi vizsgálatai;

b) a lőszer műszaki ellenőrzése a tárolási helyeken (központi és csapatraktáraknál);

c) a tárolt lőszer javítás utáni hibáinak nyilvántartásba vétele;

d) a lőszer ballisztikai vizsgálatai;

e) a gyakorlati (kiképzési) lövészeteken a lőszer hatásával kapcsolatban szerzett tapasztalatok nyilvántartása és általánosítása;

f) a lőszer rendeltetésszerű felhasználása során bekövetkezett rendkívüli események és rendellenes működések okainak kivizsgálása;

g) a lőszer kísérleti tárolásának megszervezése különböző helyeken (központi laboratóriumnál, raktáraknál és gyárnál);

h) a tartós tárolás folyamán a lőszer harcértékének (felhasználhatóságának) tanulmányozásra irányuló tudományos kutatómunkák megtervezése és végrehajtása.

Az információs források elvi vázlata a lőszer megbízhatóságáról és műszaki állapotáról a 2. táblázatban látható!

A vizsgálati módok részletezése

a) A lőszer laboratóriumi vizsgálatainak célja a tárolási idő folyamán a lőszer és lőszerelemek hadihasználhatóságának és harcérték csökkenési

fokának megállapítására. Ezenkívül a laboratóriumi vizsgálatok során megállapítják a gyártmányok belső alkatrészeiben bekövetkező változások jellegét, valamint a változások és a különböző tárolási feltételek közötti összefüggést.

A laboratóriumi vizsgálatokon kapott eredmények alapján meghatározható a lőszer hadihasználhatósági idejének a megállapítása a tárolás folyamán. A lőszer laboratóriumi vizsgálatának elvi vázlata a 3. sz. táblázaton látható.

b) A gazdasági és műszaki okok nem teszik lehetővé, de nem is célszerű – a lőszersorozatok 100%-os ellenőrzését laboratóriumi vizsgálatokkal. Ezért nagy szerepe van a műszaki állapot meghatározásában az olyan pontos és megalapozott műszaki ellenőrzések végrehajtásának, amelyek keretében az egész tárolt lőszer tartalék megvizsgálásra kerül. A műszaki ellenőrzések során lehetőség van az olyan hibák felfedezésére, amelyek az ezt követő javítással megszűnhetnek.

A lefolytatott vizuális műszaki ellenőrzéssel megállapítható

– a lőszer külső állapotában bekövetkezett változás az előző ellenőrzés óta;

- a szükséges javítási munkák terjedelme;
- a lőszer hibátlansága és hadihasználhatósága;
- be vannak-e tartva a lőszertárolás optimális feltételei.

c) A műszaki ellenőrzések – bár azok széleskörűek – nem teljesek, mivel a lőszer szétszerelése nélkül kerülnek végrehajtásra. Ezért amikor a lőszer javítása elemekre való szétszereléssel történik feltétlenül rögzíteni kell az állapotát, mivel pontos adatokat lehet kapni a beszerelt elemek állapotáról. A műszaki ellenőrzés és javítás alkalmával év végén a többi eredménnyel együtt meg kell küldeni a Lőszerbevizsgáló laboratóriumnak.

d) A ballisztikai lövészeteknek az a célja, hogy ellenőrizzék a lőszer működését lövéskor és meghatározzák a ballisztikai jellemzők változását a tárolás folyamán. A vizsgálatkor megállapítják, hogy a kapott adatok kielégítik-e a vizsgált lőszer rajzaiban és technikai utasításaiban meghatározott követelményeket.

e) A gyakorlati (kiképzési) lövészeteken a lőszer működésével kapcsolatban tapasztalt adatok nyilvántartása és elemzése lehetővé teszi a lőszer valószínű körülmények közötti vizsgálatát, illetve a kapott eredmények felhasználását és általánosítását. A vizsgálatoknak ez a fajtája a legteljesebb, mivel a kapott eredmények helyes értékelése lehetővé teszi a tárolt lőszer minőségének kellő pontosságú értékelését felhasználás közben.

f) A lőszer műszaki állapotának tanulmányozásánál különleges helyet foglal el a lőszer lövészetek alkalmával történő rendellenes működésének kivizsgálása. Az ilyen esetek alapos tanulmányozása lehetővé teszi a rendellenes működés okának megállapítását a lőszersorozat felépítésének, a tárolási viszonyoknak, a kezelésnek a harci felhasználás rendjének megfelelő módosítását.

g) A lőszer különböző helyeken és feltételek közötti kísérleti tárolásának, majd ezt követően laboratóriumban és lőtereken végzett vizsgálatának az a célja, hogy figyelemmel kísérhető legyen a lőszer minőségi változása a különböző tárolási feltételek mellett.

f) A lőszeres műszaki állapotának és a minőségi jellemzők tanulmányozásával kapcsolatos tudományos kutató munkákat a Lőszerbevizsgáló laboratórium hajtja végre. Cél az optimális tárolási viszonyok kutatása, a különféle korróziógátló bevonatok minőségének továbbfejlesztése, a pirotechnikai elegyek, lőporok, robbanó anyagok fiziko-kémiai változási folyamatainak tanulmányozása, valamint az új, korszerű vizsgálati módszerek kidolgozása és bevezetése.

Az elemek vizsgálati határideje függ a raktározás feltételeitől. Ezt a függőséget a 4. sz. táblázat tartalmazza.

E cikkben a lőszeres hadrafoghatóságának fontosságát, annak biztosíthatóságát próbáltam elemezni. A lőszeres élettartamának növelése jelentős anyagi megtakarítást jelent. Amennyiben a felhasználhatósági időtartam megnövekszik, nem kell a lőszerkészleteket, vagy egy részét kicserélni, megsemmisíteni és újjal helyettesíteni.

A rendszeres vizsgálatok kimutatják és lehetővé teszik azon sorozatok első-sorban való felhasználását, amelyek alkotó elemeinek öregedési folyamata előrehaladott. A vizsgálatok nyomán intézkedés történhet a felhasználás sorrendjére, a karbantartásjavítására, a tárolás körülményeinek javítására. A vizsgálatok rendszeressége megteremtí a teljes biztonságot és működési megbízhatóságot is.

(A táblázatok a folyóirat végén találhatóak).

Vegyes anyagellátó és ételmezési anyag feldolgozó állomás összetétele, célja, feladatai

Lázár Béla őrnagy

A DUNA-80 fedőnevű gyakorlat 1980 augusztus 22-től 29-ig (6 nap keretében) az ellátó zászlóalj szervezésében a magasabbegység hadtáptörzs irányításával a romlandó élelmiszerek beszerzésére, konyhakész állapotba való feldolgozására és az alárendelt egységek részére naponként történő kiadására – kísérletképpen – vegyes anyagellátó és ételmezési-anyag feldolgozó állomást működtettünk Zirc, illetve Mór vasútállomáson.

a) *A vegyes anyagellátó és elm. anyag feldolgozó állomás személyi, anyagi-technikai biztosítottsága:*

– 1 tiszt, 4 tiszthelyettes parancsnoki, raktárvezetői, beszerzői, anyagfeldolgozási-kiadási feladatok végrehajtására.

– Sorállomány: 2 raktárkezelő, 8 hentes, 1 szakács, 2 konyhai kisegítő, 2 rakodó, 8 őrkatoná, 7 gépkocsivezető.

b) *Anyagi-technikai biztosítottság:*

– 2 db hűtő, 2 db kenyérszállító, 2 db 5 t., 1 db 1 t. szállító gépkocsi, 1 db 69M mko, 1 db 10001-es vízszállító utánfutó.

– MÁV-tól: 2 db 15,3 t. hűtővagon, 5 db 2 tengelyes vagon anyagok tárolására, – feldolgozásra, személyi állomány pihenetetésére.

– 8 db 63 M egységes sátorkészlet (1 órsátor, 1 munka, 2 főzőpont, – 2 étkező –, 2 pihenősátor) 50% felsőruházat, lábbeli és fektetőanyag).

A működtetett ételmezési anyagfeldolgozó állomás (vagon) berendezése, felszerelése a következőkből tevődött össze:

– 4 db húsvágó asztal tőkével, 2 db húsállvány, 1 db 500 kg-os tolosúlyos mérleg, 4 db 20 kg-os BERKER mérleg, 4 db húszállító láda kicsi, 8 db húsvágó deszka, valamint a szakácsállomány részére a csontozáshoz, feldolgozáshoz szükséges ételmezési felszerelési anyagok, védőfelszerelés, védőruházat és 1 db folyóvízes kézmosó (háziilag készített).

A húspari termékek konyhakész feldolgozásához szükséges berendezéseket vagonban történt elhelyezését az 1. számú mellékletben foglaltak ábrázolják.

A higiéniai rendszabályok és a folyamatos tisztántartási követelmények biztosítása érdekében a feldolgozó vagon padozata be lett vonva műanyagpadlóval (linóleum), az oldalfalai pedig műanyag fóliával.

A lebiztosított 2 db hűtővagon két ízben került szárazjéggel feltöltésre, első ízben augusztus 22-én reggel Répcelakon, másodszer pedig augusztus 25-én Zirc vasútállomáson. Összesen 11 tonna szárazjég került felhasználásra. 69 300 Ft értékben.

A vegyes anyagellátó és élelmezési anyagfeldolgozó állomás az alábbi cél és feladat megoldására került létrehozásra

- A gyakorlaton kintlevő össz személyi állomány részére a szükséges romlandó élelmiszerek (húsok, húsipari termékek, földesárak, zöldségfélék-félék, kenyér) polgári vállalatoktól történő naponkénti folyamatos átvétele, szállítása, tárolása, konyhakész feldolgozása és naponkénti kiadása az alárendelt egységek részére, illetve ruházati anyagok tárolása.

Közismert, hogy az egyik legmunkaigényesebb tevékenység a z. elló. szakaszok (főzölapok) által a húsok, húsipari termékek és földesárak konyhakész feldolgozása, melyre sok esetben még a legalapvetőbb higiéniai követelményeket is csak nagy nehézségek árán tudják biztosítani és a földesárunknál (elsősorban a burgonyára és zöldségfélékre gondolva) konyhakész feldolgozása kézzel, igen munkaigényes, melyre megfelelő számú kisegítő munkaerő nem áll rendelkezésre, ezen tevékenység megoldását is hivatva volt biztosítani a feldolgozó állomás.

- A működtetett 2 db hűtővagonban biztosítani tudtuk az anyagok szabályos és talán kissé túlzottnak nevezhető hőmérsékleten való higiénés tárolását. A hentesáru félék tárolásához a békehelyőrségben a ZÖLDÉRT vállalatától kölcsönhasználatra átvettünk 6 db műanyag rekeszt annak érdekében, hogy az anyagok ne ömlesztve legyenek tárolva a hűtővagonban.

- Takarékosági szempontokat figyelembe véve a jelenlegi ellátás (vételezés) jóval kedvezőbb volt a csapatok számára, mivel az elhelyezési körleteiktől sokkal közelebb esett, mintha ugyanazon anyagokat különböző állami vállalatoktól kellett volna naponta beszerezniük, nem is beszélve az időtényezőről, mely lényegesen rövidebb volt (mintegy 15-20 perc alatt nyert egy-egy egység kiszolgálást) és egy helyen minden romlandó élelmezési anyagot megkapott az egység.

A működtetés ideje alatt (aug. 24-29.) összesen: 6 t hús és hentesáru, 5 t burgonya, 2 t zöldpaprika, 1 t tejtermék, 34 t kenyér, 19 000 db tojás feldolgozásra, illetve kiadásra a csapatok részére.

Az ellátó zászlóalj tábori sötődéje 4 db kemencével üzemelt, mely naponta 3 tonna kenyeret sütött le és adott át a feldolgozó állomás részére.

A működtetés megszervezése és végrehajtása során szerzett tapasztalatok

Mivel a magasabbegységünk gyakorlaton első ízben üzemeltetett vegyes anyagellátó és élm. feldolgozó állomást, megszervezésre és működtetésre vonatkozóan gyakorlati tapasztalatokkal ezirányban nem rendelkezünk. Más magasabbegységtől kapott információk és a feladatok felmérése alapján megállapítottuk, hogy a működés feltételeit magasabbegységen belül csak részben tudjuk biztosítani, mivel ilyen állomás működtetéséhez külön állománnyal nem rendelkezünk, így az alábbi személyi állomány biztosítását kértük az előljárótól:

1 fő szaktiszt (a PK-i, vezetési és irányítási feladatok ellátására,

2 fő tts.-t beszerzői feladatok ellátására,

8 fő sorállományú hentest (húsipari szakmunkást) feldolgozó feladatok elvégzésére.

Vállalatoktól kölcsönhasználatra átvettünk:

- 2 db hústároló állványt, húshorgokkal ellátva;
- 60 db műanyag rekeszt (hentesáru tárolására);
- szükséges lett volna továbbá a létszámnak megfelelő mennyiségben 25-30 kg-os műanyag fóliaszák a feldolgozott húsok és földesáruk tárolásához, egységek részére történő kiadásához. Jelen esetben (nagy melegre való tekintettel) szükségmegoldásként kombinált kenyérszállító ládákkal oldottuk meg a már említett feladatokat.

A többi fel nem sorolt anyagi, technikai eszközöket részben az alárendelt egységek készleteiből, részben pedig a magasabbegység II. típ. raktár felszerelési készletével biztosítottuk.

Az étlap szerint biztosított húsféleségek kicsontozási és konyhakész feldolgozási feladatait a húsok fajtájától és mennyiségétől függően a 8 fő hentes naponta 8-10 óra alatt hajtotta végre.

Az alárendelt egységek részére a naponként kiadásra kerülő 8-10 fajta romlandó élelmiszer kiutalványozása, kimérése, kiadása mintegy 4-4,5 órát vett igénybe.

A négy kemencével üzemelő sütőde a napi 3 tonna kenyér mennyiségét 12 órai munkával sütötte le és juttatta el a vegyesanyag ellátó állomásra. A szükséges további kenyér mennyiség a Sütőipari Vállalattól került lebiztosításra és naponkénti átvételre.

A vegyes anyagellátó és feldolgozó állomás tevékenységéről és rádió összeköttetés hiányában az állomásparancsnok ho. HVP-ra történő naponkénti berendelés és a ho. ÉSZF által történt helyszíni ellenőrzések útján győződünk meg.

Véleményünk szerint a működtetett újszerű anyagellátó és feldolgozó állomás a kezdeti kisebb nehézségektől eltekintve feladatát eredményesen oldotta meg.

Javaslatok a vegyes anyagellátó és élelmezési anyag feldolgozó állomás jövőbeni zökkenőmentes tevékenységének és az ellátandó hadtáp anyagok körének bővítésére

A jövőre vonatkozóan javasoljuk a csapatok elhelyezési (megindulási) körleteihez legközelebb eső olyan vasútállomás kijelölését erre a célra, ahol megfelelő területet és zárt vasúti (vagy) vágány áll rendelkezésre, amely biztosítja a zavartalan feldolgozást, anyagkiadást, a működtetéshez szükséges gépkocsik elhelyezését, főzőpont működtetést, vételező gépkocsik várakozását, vételezés során azok körforgalmát, a feltételek meglétének időben történő szemrevételezését.

- A működtetésnek egyik legfontosabb feltétele a villanyáram biztosítása (a gépek üzemeltetéséhez, feldolgozó és tároló vagonok megvilágítására stb.). Igen fontos továbbá a földesáru feldolgozásához folyóvíz biztosítása és a felhasznált víz elvezetésének megoldása. Mivel jelen esetben az utóbbiakra vonatkozóan csak ígéretet kaptunk a vasútállomás főnökétől, a biztosítás azonban elmaradt.

A végleges megoldás érdekében javasolunk biztosítani:

- 1 db VASZ-62 áramfejlesztő aggregátort gépkocsival és kezelő személyzettel együtt, 1 db 3000 literes vízszállító gépkocsit, vezetővel (folyóvíz biztosítására a gépek működéséhez, főzési feladatokra, a terület időszakonkénti felcsololására, portalanítására).

- 4 db 500 kg-os toló súlyos mérleget;
- 4 db húsvágó asztalt tőkével;
- 2 db horganyzott lemezzel bevont asztalt (zöldségféle és hagyma) feldolgozásához;
- 2 db hústároló állványt, egyenként legalább 12-12 húshoroggal, alájuk lemezből készült tálcákat a húsokból kicsepegő véres folyadék felfogására;
- 2 db burgonyahámzó gépet;
- 1 db EK-2000 univerzális konyhagépet;
- 2 db húsdaráló gépet;
- 10 klt. feldolgozó és védőfelszerelést a hentesállomány részére;
- 100 db műanyag rekeszt hentesáru-féle tárolására, szállítására;
- 150 fm műanyag padlót (a 2 db feldolgozó vagon padozatának bevonására és a húsfeldolgozó vagon belső oldalfalának 1,30 méter magasságig történő befedésére);
- 100 fm legalább 6 méter széles műanyag fóliát a feldolgozó vagon belsejének kibélelésére;

a létszám függvényében megfelelő mennyiségű 25-30 kg-os műanyag fóliazsákokat (a konyharész hús és húspari termékek, valamint a feldolgozott burgonya, zöldségféle és hagyma tárolásához csapatok részére történő kiadására);

- 1 db fóliaragasztó gépet (a megtöltött fóliazsákok légmentes lezárására).

A földesáru konyhakész feldolgozásához, mivel a gépek vagonban történő működtetése, felhasznált szennyvíz elvezetése kevésbé látszik megoldhatónak, így javasoljuk erre a célra egy gépkocsira szerelt, vagy gépkocsi által vontatható konténer kialakítását, ezáltal a vizelvezetés megoldást nyerne, mert nem volna kötve az elhelyezése vasúti sínhez. A földesáru feldolgozó berendezése a 2. sz. mellékletben van rögzítve.

A higiéniai feltételek biztosítása indokoltá teszi a hűtő-feldolgozó vagonban és hűtő, valamint kenyérszállító gépkocsiban dolgozók részére gyékény papucs rendszeresítését. Feltétlenül szükséges továbbá (téli időjárás kivételével) a feldolgozó vagonok mindkét ajtajára kerettel ellátott szunyogháló felszerelése.

A tapasztalatok szerint egy-egy hűtővagon első feltöltéséhez 2,5-2,5 tonna szárazjég szükséges. Ezzel kapcsolatban az a javaslatunk, hogy a hűtővagonokat ne Répcelakon töltsék fel, hanem a szükséges jeget onnan szállítsák el a berakó állomásra, ezáltal egy nappal tovább tart a hűtővagonban az átvett jég-mennyiség. Mivel a fenti vagonokban tárolt hús- és húspari termék (megfelelő bejégelés után) kb. -25 -30 °C hőmérsékletet biztosít, ezáltal az áru annyira átfagy, hogy a húsok feldolgozását csak akkor lehet másnap reggel megkezdeni, ha előző nap este átteszik a feldolgozó vagonba. A lehűtés és felengedés következtében a már említett terméknel mintegy 2,5-3%-os veszteség keletkezik, melynek elszámolására jelenleg legális úton lehetőség nincs biztosítva.

Igen fontosnak tartjuk továbbá a hűtőlánc, ellátó szakasz, élm. ellátó raj (főzőpont)-ig folyamatos biztosítását, melyet nagyobb létszámú egységek esetében azok határai részére az előjáró szervek által hűtőgépkocsi biztosításával, az aránylag kislétszámú egységeknél és alegységeknél pedig szárazjég beszerzés és biztosítás útján.

Javasoljuk az egységek által működtetett kereskedelmi boltok (kantinok) naponkénti feltöltését ezen állomás útján megoldani, melyhez véleményünk szerint egy fő kereskedő szakképzettségű tiszthelyettes és 2 fő sorállományú, szintén

kereskedelmi szakképzettségű katona lenne szükséges, valamint 1 db tehergépkocsi és 1 db két-tengelyes zárt vagon. Ezzel szintén megtakarítás lenne elérhető, mert az élelmezési anyagot vételező gépkocsi egyben a kázinó feltöltéséhez szükséges árut is el tudná szállítani az egység részére, azért nem kellene külön gépkocsival naponta feltöltést eszközölni a környéken levő városból, faluból, ezzel a különböző felesleges mozgásokat is lényegesen le lehetne csökkenteni.

Célszerűnek tartanánk továbbá téli időszakban a csapatok tűzifa ellátását is ezen állomáson keresztül biztosítani, mely tevékenységet a ruházati raktárvezető és kezelő a meglévő feladata mellett el tudná látni. Természetesen a torlódás elkerülése érdekében a tűzifa csapatok részére történő kiadását a délelőtti órákban lenne célszerű végrehajtani, amikor még élm. anyag kiadás nem folyik.

Ugy szintén a gazdaságosságot alapul véve, célszerűnek tartanánk, ha az ellátó zászlóalj által működtetett tábori sütőde ezen állomáshoz aránylag közel, a követelményeknek megfelelő helyen települhetne és üzemelhetne.

További javaslatunk, hogy a gyakorlatok esetében más magasabbegységek alárendeltségébe tartozók ezen állomástól történő ellátását is, mivel a hűtővagonok kapacitása ezt lehetővé teszi, csupán a feldolgozást végző személyzet létszámát kellene felemelni.

Utoljára, de nem utolsó sorban javasoljuk az állandó összeköttetés megoldását távbeszélőn a hadosztály HVP és az anyagellátó és feldolgozó állomás között. A legegyszerűbbnek látszik az ha a hadosztály HVP-től legközelebb eső vasútállomásra egy távbeszélő vezetékot csatlakoztatnának, onnan már a szükséges állomás aránylag gyorsan elérhető lenne. A tábori sütődétől pedig a vegyesanyag ellátó állomás PK-hoz javasoljuk vezeték kiépítésének megoldását, így a folyamatos ráhatás, információ szerzés a tényleges ellátás egyik igen fontos bázisává megbízhatóan megoldást nyerne. A megbízható összeköttetés másik formája lehetne egy darab R-130 típusú rádió beállítása, amely a HOPK HTPH rádióhálózában üzemelne. Ezáltal az alárendelt egység PK HTPH-ek is rendelkeznének információkkal az anyagkiadások helyzetéről.

A leírt javaslatok és tapasztalatok figyelembevételével a kibővített vasúti vegyes anyagellátó és élelmezési anyag feldolgozó állomás egy célszerű telepítési vázlatát a 3. számú mellékletben tüntettük fel. Természetesen a telepítés függ attól, hogy az adott (kijelölt) vasútállomáson milyen lehetőségek vannak az általunk leírt követelmények megvalósítására.

Megjegyezni kívánjuk, hogy a földesáru előkészítőt és feldolgozót objektív okok miatt a jelenlegi elgondolás szerint vasúti vagonban még egy esetben sem üzemeltették, így arra vonatkozóan csupán elgondolást javasoltunk melynek megnyugtató működése még kikísérletezést igényel. A magunk részéről e célra ismételten a nagymérvű konténerből (20 t.) kialakítandó földesáru előkészítő és feldolgozó megvalósítását javasoljuk az illetékes szervek felé. Véleményünk szerint az így kialakított és bevált feldolgozót a magasabbegység által végrehajtásra kerülő gyakorlatokon lehetne üzemeltetni és ezen konténer csak a már említett célt szolgálná.

A szerzett tapasztalatok és a kibővített megoldandó feladatok eredményes, zökkenőmentes végrehajtása érdekében az anyagi eszközökön kívül amelyre már javaslatot tettünk, az alábbi heosztású sorállományú személyekkel történő kiegészítést javasoljuk:

1 fő írnok adminisztrációs munka végzésére,

+ 1 fő élelmezési raktár kezelő,

4 fő földesáru előkészítő, feldolgozó és csomagoló, valamint ezen feladat szakszerű irányítására, segítésére egy fő szakács.

A felsoroltakkal kívántunk javaslatokat tenni, segítséget nyújtani a magasabbegységek és seregtest által a jövőben végrehajtásra kerülő gyakorlatok hadtáp anyagokkal – vasútállomáson működtetett – vegyes anyagellátó és élelmezési anyag feldolgozó állomás eredményesebb tevékenysége, a csapatok koncentráltabb, egyes munkaigényesebb anyagok konyhakész állapotban történő ellátása érdekében.

(A mellékletek a folyóirat végén találhatóak).

Csathadomány feladatai békében különleges körülmények között

Király Imre katonai főiskolai hallgató

A Magyar Népköztársaság Honvédelmi Minisztere az Országgyűlés 1980 őszi ülészakán a Honvédelmi Törvény előterjesztésekor az alábbiakat mondta:

„A szocialista állam hadserege, fegyveres erői és testületei számára mindig elsőrendű politikai, erkölcsi és szolgálati kötelességet jelent, ha bármilyen természeti katasztrófa sújtja az országot, a népet, az első sorban küzdjön annak elhárításáért, az élet, a közösségi, személyi és anyagi javak mentesítéséért. Ez a jövőben is – függetlenül a szolgálati időtől – mindig kötelességünk marad.

Előzetes számításaink szerint a mezőgazdaságot az őszi csúcs betakarítási időszakban a jövőben is az eddigig megközelítő nagyságrendben tudjuk segíteni.”

Czinege Lajos hadseregtábornok elvtárs idézett nyilatkozatából egyértelműen kitűnik, hogy a fegyveres erők feladatköréhez tartozik – az eddigi gyakorlattal összhangban – a hadsereg alapvető feladatai mellett népgazdaságunk termelő tevékenységének segítése, valamint a különböző okok miatt bekövetkezett katasztrófák következményeinek felszámolásában való részvétel is.

E cikk keretében megkíséreltem bemutatni a csathadomány-szolgálati ágainak feladatait, a fenti körülmények között tevékenykedő személyi állomány anyagi, egészségügyi ellátásának érdekében.

A feladatok tisztázásának alapja mindenkor az általános jellemzők számbavétele.

Katasztrófa helyzetek létrejöhetnek *természeti és társadalmi* okokból. A természeti okokból leggyakrabban előforduló katasztrófa helyzetek a *földrengés, árvíz, nagy kiterjedésű tűzvész és tömegesen fellépő fertőző megbetegedések*.

Társadalmi okok miatt bekövetkező katasztrófa helyzetek *közlekedési (légi, vasúti) és üzemi katasztrófák stb.* lehetnek.

A legnagyobb mérvű társadalmi okból bekövetkező katasztrófának tartjuk a *báborút*, melynek a tömegpusztító fegyverek megjelenésével az egész emberiség sorsát befolyásolhatják. Az utóbbival most nem foglalkozom, mivel az ellátás rendjét e területen szabályzataink egyértelműen rögzítik.

A katasztrófa helyzetek általános jellemzői, hogy fellépésük előre nem látott, nem kiszámítható, a következmények felszámolásában bevont honvédségi erők alkalmazása általában előre nem tervezettek. A feladatok végrehajtásának

szervezése jóformán egybeesik a végrehajtással. Az egységek feladataikat nem köteletben, hanem a kialakult helyzetnek megfelelően kis alegységekkel, vagy önállóan hajtják végre.

A fenti általános jellemzőkből kitűnik, hogy az anyagi és egészségügyi ellátásra különleges követelmények hatnak. Alegységek, egységek ételmezési ellátása kétféleképpen oldható meg. Ezen ellátási feladatokat átvehetik a polgári szervek, vagy ha a körülmények úgy kívánják, a csapathadtáp hatáskörében maradnak. Abban az esetben, ha az ételmezési ellátást polgári szervek biztosítják, akkor a csapathadtáp tevékenysége csak az ellenőrzési feladatokra terjed ki.

Ezen ellenőrzési feladatok:

- megfelelő energiaigény biztosítottságára (16744–18837 J = 16,8–18,8 kJ) ·
 - étkezés helyes tápanyagellátottságára
összfehérje szükséglet	130–140 gr (60 gr állati eredetű)
zsír szükséglet	130–135 gr
szénhidrát szükséglet	550–590 gr
- vitamin és ásványi anyagtartalomra;
 - élelmiszeranyagok vételezésének, szállításának, tárolásának, raktározásának, előkészítésének, feldolgozásának közegészségügyi helyzetére.

Amennyiben az egységek, alegységek ételmezési ellátását a csapathadtáp végzi, a fenti körülmények között, a felsorolt ellenőrzési feladatok mellé jelentkeznek a tényleges biztosítási feladatok is.

A tényleges ellátást befolyásolják az alábbi körülmények:

- a személyi állomány fizikai igénybevétele hullámzó és időben elhúzódozó lehet, de a tápanyag és energia-ellátás nem tud minden esetben a szükséglethez igazodni;

- kisebb csoportok önálló feladatokat kaphatnak, ezek ellátásának biztosításának biztosítása külön szervezést igényel. Előtérbe kerül az alegységeknek történő főzése, ételkészítése (decentralizált ételkészítés). Előfordulhat, hogy az elkészített ételeket a munkahelyre kell kiszállítani, mert a személyi állomány még rövid időre sem vonható ki a munkaterületről;

- különleges higiéniai körülmények között kell az ellátási feladatokat megoldani, még rövid ideig nem tárolhatók az ételek;

- ellátási nehézségek miatt, a fokozott fizikai igénybevétel eredményeként ideiglenes tápanyagcsökkenés léphet fel az ellátásban. Ennek ellensúlyozása érdekében előtérbe kerülnek a konzerv és készételek, valamint a száraz élelmiszerek alkalmazása;

- a melegek kiszolgálása leggyakrabban a munkaterületekről való kivonás után történik, ezért a táplálkozás ritmusa eltér a megszokottól. Háttérbe szorul a helyi beszerzés, és megnövekszik a nyersanyagok központi beszerzésének, biztosításának jelentősége. A nyersanyagok feldolgozása a legegyszerűbb konyhatechnikai módszerekkel történik, nincs lehetőség az egyéni ízlések figyelembevételére, nincs választási lehetőség. A vízellátás önálló feladatként jelentkezik.

Mostoha körülmények között huzamosabb ideig végzett mentési munkálatokba bevont állomány személyi higiéniai feltételeit – egészségének megóvása érdekében – folyamatosan biztosítani kell.

Alapvető személyi higiénés követelmények:

- a munkaterületről való bevonulás után az alapvető tisztálkodási feltételek biztosítottak legyenek;

- meg kell szervezni, hogy hetente minimálisan egy alkalommal végrehajtható legyen a fürdés és fehérműváltás. Fehérműváltás mellett folyamatosan gondoskodni kell az átázott, vagy erősen elszennyeződött ruházat cseréjéről az eltelt időtől függetlenül. Az időjárásban bekövetkezett hirtelen változásnak megfelelően biztosítani kell a ruházatok kiegészítését. A fürdetés végrehajtható a fürdő vállalatok kezelésében levő fürdőkben, vagy az elhelyezési körlet közelében levő ipari vagy mezőgazdasági üzemek fürdőiben. Szükség esetén a tábori körülmények között is üzemeltethető fürdető és mentesítő állomás telepítését kell végrehajtani, és a személyi állomány fürdetését ily módon kell megoldani;

- cigaretta, szappan, fogkrém és borotválkozáshoz szükséges anyagokat célszerű mozgókantin rendszerrel biztosítani, amennyiben erre lehetőség nincs, úgy ezen anyagokkal történő ellátásnál pénzübeni ellátásról a természetbeni ellátásra kell áttérni.

A személyi állomány *elhelyezése* történhet iskolákban, kulturális helyiségekben és egyéb középületekben. Bármely elhelyezési formában gondoskodni kell az állomány zavartalan pihenéséről, az elhelyezés közegészségügyi követelményeinek betartásáról (helyiségek fűtése, világítása, szellőztetése és a mellékhelyiségek kigiéniája).

Az *egészségügyi ellátás* legnagyobb problémája, hogy nincs lehetőség előzetes egészségügyi felderítésre. Az egészségügyi felderítést a munka megkezdésével egy időben kell elvégezni. A tevékenység kiterjed a munkaterület közegészségügyi és járványügyi helyzetének felderítésére. Ehhez adatot az egészségügyi szolgálat részére a polgári (helyi) egészségügyi szervek szolgáltatnak. Fel kell deríteni a személyi állomány elhelyezési körletének közegészségügyi helyzetét, víznyerőhelyeket. Folyamatossá kell tenni az egészségügyi ellenőrzést, melynek ki kell terjedni a személyi állomány erőnlétére, igénybevételének fokára; a víz, élelem és elhelyezés higiénés követelményeire; a személyi tisztaságra. Szükség esetén védőoltásokat kell végrehajtani. Gondoskodni kell a személyi állomány egészségügyi ellátásáról, ezen ellátás folyamatosságáról. Járványveszély esetén operatív intézkedéseket kell hozni a személyi állomány védelme érdekében. Az egészségügyi ellátást megnehezíti, hogy a szállítási utak zsúfoltak, esetleg nehezen járhatók, a katasztrófa körzetében levő egészségügyi intézetek túlszűfoltak. Ezért akadozhat az egészségügyi anyagokkal történő ellátás is.

A fentiekből egyértelműen következtethetünk arra, hogy a különleges körülmények között folyó munka a csapathadtáp törzsben dolgozók összehangolt tevékenysége alapján, a parancsnok hadtáphelyettes koordináló tevékenysége mellett oldható csak meg. Alapvetően az a személyi állomány anyagi, egészségügyi ellátására irányul és ebben a helyzetben minden tevékenység az egészség megővására, a munkaképesség fenntartására irányul.

A Magyar Néphadsereg feladatkörébe tartozik a népgazdaság *termelő tevékenységének* megsegítése. *Kiváltó tényezők közé tartoznak* a kedvezőtlen időjárás, a rossz útviszonyok és a mezőgazdaságban dolgozók kis létszáma. A népgazdaságban ideiglenesen dolgozó személyi állomány anyagi, egészségügyi ellátását végző csapathadtáp szolgálati ágakra nehéz és sokrétű feladat hárul.

A fent említett helyzet általános jellemzője, hogy ez esetben tevékenységük előre tervezhető, tehát a megsegítésbe bevont honvédségi erők alkalmazás előtt felkészíthetők az elvégzendő feladatra. A feladatok végrehajtása nem esik egybe a szervezéssel. A feladatokat szakaszonként, vagy önállóan oldják meg, nem pedig kötetlenségben.

A fenti általános jellemzőkből kitűnik, hogy az anyagi és egészségügyi ellátásra jelentős követelmények hárulnak. Az alegységek, egységek ételmezési ellátását a polgári szervek végzik. Ebben az esetben a csapathadtáp tevékenysége az ellenőrzési feladatokra terjed ki.

Az ellenőrzési feladatok kiterjednek:

- élelmiszerek vételezésének, szállításának, tárolásának, raktározásának, feldolgozásának, kiosztásának és a kiosztóhelyek közegészségügyi helyzetére;
- megfelelő energiaigény biztosítására;
- helyes tápanyagellátottságra;
- vitamin és ásványi anyagtartalomra;
- ételmezési helyen dolgozók egészségügyi állapotára, egészségügyi vizsgálatok eredményeinek érvényességére és a személyi higiéniára.

Tényleges ellátás jellemzői:

- a személyi állomány igénybevétele megnövekszik, de a tápanyag és energiaellátás a szükséglethez igazítható;
- ételeket nem kell szállítani, nem jellemző az ételek decentralizált készítésének módja. Az ételeket túlnyomórészt nem kell szállítani a munkahelyre, hanem a munkából való kivonás után oldható meg az étkeztetés;
- nem jellemző az egytálétel, nem kerül előtérbe a konzervvel való ellátás;
- a vízellátás megoldott;
- étkezés ritmusa igazítható a megterheléshez, nem lesz jellemző a szervezet igénye alatti étkezés.

A népgazdasági munkába huzamosabb ideig bevont állomány személyi feltételeit egészségének megóvása érdekében biztosítani kell.

A csapathadtáp alapvető feladata az előzetes egészségügyi felderítés a helyi szervekkel együttműködésben. Abban az esetben, ha a lakosság körében fertőző megbetegedések jelentkeznek, a személyi állomány kapcsolatát a polgári lakossággal meg kell szüntetni. Szükség esetén védőoltásokat kell elrendelni.

Alapvető személyi higiéniás követelmények:

- a munkaterületről való kivonás után a tisztálkodási feltételek biztosítottak legyenek. A mosdók követelménye, hogy 5-7 főre 1 vízcsap; 10-12 főre 1 zuhanyzó jusson. A mosdók falai csempézettek és könnyen tisztítható padozatúak legyenek.
- biztosítani kell legalább heti kétszeri zuhanyozást, minden esetben össze kell hangolni a fehérnemű-cserével. Folyamatosan kell gondoskodni az elszennyezett ruházat cseréjéről;
- a személyiállomány elhelyezési körletének száraznak, jól szellőztethetőnek és világosnak kell lenni.

Az egészségügyi felderítést a munka megkezdése előtt kell elvégezni. A tevékenység kiterjed a munkaterület közegészségügyi és járványügyi helyzetének felderítésére. Ki kell terjedni a személyi állomány elhelyezési körletének; víz-

lelőhelyek; ételmezési ellátás közegészségügyi helyzetére. Folyamatosan kell ellenőrizni az állomány személyi higiénáját; igénybevételi fokát; elhelyezési körletek higiénáját.

Biztosítani kell a folyamatos egészségügyi ellátást, ami a helyi egészségügyi szervek bevonásával lehetséges (orvos, kórház).

A fentiekből kitűnik, hogy békében különleges körülmények között a csapathadtáp szolgálati ágainak tevékenysége elsősorban a folyamatos ellenőrzésre irányul azzal a céllal, hogy az anyagi és egészségügyi ellátás zavartalan legyen, az alegységek-, egységek személyi állománya egészségének és munkavégzésének biztosítása érdekében.

Kórházi textíliák korszerű, higiénikus karbantartási rendszerének kialakítása

Erdélyi Tibor kinevezett polgári alkalmazott

A kórházi ruházati anyagok *textilkezelését* úgy kell megszervezni – a ráfordítási adottságok figyelembevételével –, hogy a kórház-higiéniai alapelvekre épüljön és szolgáltatási jelleggel működjön.

A szervezés kialakítását – kórházunkban – az tette szükségessé, hogy a korábbi nehézkesen működő mechanizmus nem tudta rugalmasan követni a reális igények alakulását, nem felelt meg az egészségügyi előírásoknak, nem biztosította az anyagokkal foglalkozó dolgozók védelmét, sok felesleges munkafázist tartalmazott.

A probléma alapos tanulmányozása alapján feltételeztük azt is, hogy a gyakorlatban kialakult helytelen módszerek az ún. *iatrogén infekciók* előfordulásához is vezethetnek, jelentős ápolási napszám, a dologi kiadások növekedését és termelékiesést is eredményeznek.

Az elemzés sikere érdekében célszerű a karbantartási rendszert fázisaira bontva vizsgálni. (A karbantartási rendszert az *1. sz. melléklet* szemlélteti.)

Mivel e fázisok a kórházi karbantartási rendszert mindig jellemzik, ezért a helyzetfelmérésen és az elemzésen túl, az új szervezési javaslatot is erre a vázra építve alakítottuk ki. Szükségessé vált továbbá a textíliák útvonal sémájának fel-fektetése is, mert segítségével a feleslegesen végzett tevékenységek jól kimutathatók.

1. Karbantartási rendszer

1.1. Szennyeskezelés

A betegek ellátása, ápolása során minden kórházban igen nagy mennyiségben keletkezik kórházi szennyesruha. Mivel a beteget közvetlenül körülvevő közeg milyenségét (az iatrogén infekciók lehetőségét) nagymértékben meghatározza a textíliák mosásának, karbantartásának és kezelésének színvonala, ezért a kórházakban igen nagy súlyt kell helyezni erre a tevékenységre.

A ruházati ellátást csereraktár-rendszerrel biztosítjuk. A csereraktárak a le-adott szennyesruha mennyiségének megfelelő tisztaruha azonnali visszaadását teszik lehetővé. Kórházunk saját mosoda üzemmel nem rendelkezik, ezért részünkre a mosatást, vegytisztítást és legújabbán a varrodai javítást az MN Textil-tisztító és Javító Üzem (továbbiakban: MN TJÚ) végzi.

1.1.1. Szennyesruha-kezelés a felhasználási helyen

A szennyezett (fertőzött) ruházati anyagokat – korábban – az általánosan elterjedt gyakorlat szerint, a kórtermek padozatán elhelyezett lepedőbe dobták, majd ennek segítségével az osztályos szennyesruha-raktárba szállították, többnyire a földön húzva.

Mintegy 10 évvel ezelőtt a fenti helytelen kezelés kiküszöbölésére kialakítottuk kórházunkban az ún szennyesruha-gyűjtőkocsikat. A kocsikon 1 db gyűjtőzsák volt elhelyezve. A szennyesruhákkal foglalkozók ezt a típust azonban nem kedvelték, mert bár a szállítás könnyebb lett, de az anyagok szortírozása és továbbadása még körülményesebbé vált, mint a bevezetést megelőzően volt. Nem szűnt meg a műtők előterében, az osztályos raktárakban végzett válogatás, teregetés, tekerceselés. Az osztályos raktárak hetenként egy alkalommal kerültek kiürítésre, takarításra, fertőtlenítésre.

1.2. Szennyesruha-kezelés a szállításnál

Az osztályos raktárakban egy hét alatt felgyülemlett nagy mennyiségű szennyesruhát csomagolás nélkül, nyitottan, kézi kocsira vagy betegtoló kocsira rakták, s ezek segítségével elszállították a szennyesruha-raktárba. A szennyes szállítás után a száállítóeszközök, megfelelő technikai berendezések híján nem kerültek fertőtlenítésre. A tisztaruha visszaszállításához ugyanezeket a kocsikat alkalmazták.

1.3. Szennyesruha-kezelés a csereraktárban

A rakátorok darabonkénti átvétellel vették át az anyagokat a rendszeretlenül érkező osztályos anyagkezelőktől. A szervezetlen átadás az anyagkezelők közötti állandó konfliktusokhoz vezetett. A szennyesruha-raktárba beosztott rakatárosok ezt követően előkészítették átadásra a szennyesruhát, és az MN TJÜ átvevőinek a hét meghatározott napján, ugyancsak darabonkénti elszámoltatással átadták.

Az erősen szennyezett (véres stb.) anyagok, mosásba adás előtt előmosásra kerültek. Az előmosadában az anyagok feldolgozása a géppark korszerűtlensége és hiányos volta miatt jórészt kézi erővel történt. Az előmosodából az előmosott anyagokat az osztályokra visszavitték, és csak a többi szennyesruhával együtt adták le a szennyesruha-raktárban. Ez a „visszaút” azonban nemcsak felesleges és gazdaságtalan, hanem igen veszélyes fertőzésforrás is.

2. Tisztítás

A mosatás és javítás technológiai kérdéseiről, tekintve, hogy nem az általunk irányított üzemben történik, annyit említünk, hogy a kórházi textíliák az előírásoknak megfelelő ún. chemo-thermo-desinfektios tisztítási eljárással kerülnek feldolgozásra.

Az elvégzett közegészségügyi ellenőrzések és vizsgálatok a feldolgozási technológiát megfelelőnek tartják. A tisztítás, karbantartás színvonalát rontja a szállítás esetenkénti pontatlansága, és a szállítóeszközök nem mindig megfelelő tisztasága.

3. Tisztaruha-kezelés

Az MN TJÜ-ből visszaszállított anyagok kezelésére a „nyitott” jelleg volt a

jellemző. Ez azt jelenti, hogy az MN TJÜ-ben fertőtleníve mosott textíliák, elsősorban a megfelelő zárt szállítóeszközök hiánya miatt, szállítás közben is szennyeződhetnek.

3.1. Tisztaruha-kezelés a csereraktárban

Az MN TJÜ által tisztaruha-raktárunkba visszaszállított anyagokat darabonkénti átadás-átvétellel gyakorlatilag a szabad ég alatt vették át. A raktárba az anyagok ömlesztve kerültek, az anyagmozgatás kizárólag fizikai erővel történt.

3.2. Tisztaruha-kezelés a szállításnál

Az alegységek (osztályok) anyagkezelői a leadott szennyesruha mennyiségének megfelelő tisztaruhát a raktárban felvételezték, kézi vagy betegtolókocsra rakták, majd az osztályos raktárba szállították. Itt a meglévő beépített szekrények méreteinek megfelelően a textíliákat darabonként hajtogatták, és a szekrénybe helyezték, ahol is felhasználásig tárolták azokat.

3.3. Tisztaruha-kezelés a felhasználási helyen

Az ágyhúzásnál, szükséges cserénél az ágyazást végző személy a leszedett szennyesruha mennyiségének megfelelő tisztaruhát az osztályos raktárból kivételezett és kézben a felhasználás helyére szállított. Az ilyen módszernél az előírt kézfertőtlenítést, ruhaváltást stb. nem lehet megoldani.

A rendelkezésre álló (régi) technika jellemzése

A teljesség igénye nélkül meg kell említeni, hogy az eddigiekben ismertetésre került technológia technikai háttere, ezek állapota és sok esetben hiánya, eleven korszerűtlen módszereket határozott meg.

A helyzetfelméréskor a központi ruházati raktár a szennyes- és tisztaruha-csereraktár állaga és felszereltsége a követelményeknek nem felelt meg. Az előmosó gépi felszereltsége elavult és hiányos volt.

Az osztályokon alkalmazott egyzsákos szennyesgyűjtő kocsik az előzőekben említett negatívumokkal rendelkeztek. Az anyagok szállítására nem állt rendelkezésre megfelelő szállítójármű.

A szennyes- és tisztaruha-kezelést végző személyzet helyzetének, felelősségének, munkakapcsolatainak alapvető jellemzői

A szennyes- és tisztaruha-kezelést az osztályokon a gazdasági nővérek, a raktárakban raktárosok végzik. Anyagi felelősségük igen nagy, helyzetük az ellenőrzések büntető jellege miatt bizonytalan, az egymáshoz való viszonyuk a kártérítéstől való félelmük miatt bizalmatlan volt. Ugyanakkor jövedelmük a kórházi átlagot nem érte el.

Természetesen ahhoz, hogy a továbblépés lehetőségét megteremtjük, az egyik legfontosabb feladatunk, a ruházati anyagokkal foglalkozók helyzetének stabilizálása, a bizalmatlanság eloszlátása, a bérezés rendezése volt. A helyzetfelmérés és az elemzések tapasztalataiból kiindulva meghatároztuk a fejlesztés szükséges – egymással összhangban levő – irányait.

4. Fejlesztési irányok

4.1. Mennyiségi fejlesztés

4.2. Kezelési technológia és technika fejlesztése

4.3. A szolgáltatás körének bővítése

4.4. A tevékenységet végzők helyzetének javítása

4.1. Mennyiségi fejlesztés

A megfelelő színvonalú ellátás, valamint a kórház higiéniai követelmények kielégítése csak akkor biztosítható, ha a megfelelő mennyiségű tisztaruha rendelkezésre áll. Alapvető szempontunk az volt ezen a területen, hogy a reális szükségletek szerint tudjuk az anyagi igényeket kielégíteni.

A kórházak textillellátásának minősítésére az ágyra jutó mosott anyag napi mennyisége jól felhasználható. Elért eredményeinket a következő táblázat, és a 2. sz. melléklet szemlélteti.

Mosási forgalom alakulása (bruttó) 1972–1980.

Év	Mosott anyag mennyisége			1 ágyra jutó mosott ag. kg/nap	Növekedés %-ban
	q/év	kg/hét	kg/nap		
1972.	3870	7440	1063	1,063	100
1973.	4600	8846	1263	1,263	119
1974.	4650	8940	1277	1,227	120
1975.	4800	9230	1318	1,318	123
1976.	4950	9520	1360	1,36	127
1977.	5130	9865	1409	1,4	132
1978.	5600	10 769	1538	1,54	144
1979.	6000	11 538	1648	1,64	154
1980.	6292	12 100	1729	1,73	163

A mennyiségi fejlesztést jórészt intenzív jelleggel hajtottuk végre, azaz a hetenként egyszeri csere helyett – az MN TJÜ-vel együttműködve – háromszori cserét vezettünk be. Ennek előnyei: az osztályos körletben már legfeljebb csak 48 órát tároljuk a szennyes ruhát, továbbá, hogy az alegységeknél képzett biztonsági tartályok lecsökkentek. További célkitűzésünk ezen a területen a szennyes és tisztaruha naponkénti cseréjének biztosítása.

4.2. Kezelési technológia és technika fejlesztése

A kezelési technológia fejlesztésénél a következő szempontokat vettük figyelembe követelményként:

- karbantartás egy körben történjen, elhagyva a ki- és visszatérő hurkokat,
- egyértelmű legyen az anyagok vándorlásának útvonala,
- a vezetési és minőség ellenőrzési pontok essenek egybe,
- a külön mosató osztályok a szennyes- és tisztaruha-csereraktárakon keresztül kapjanak ellátást.

A gyakorlatban a követelményeket maradéktalanul ki tudtuk elégíteni, s ezáltal az anyagkezelés gazdaságosabbá vált, csökkent a fertőzés veszélye, javult a minőség és az ellátás színvonala, nőtt az MN TJÜ fogadóképessége.

4.2.1.1. *Javaslat a szennyesleszedés módjára, a felhasználási helyen*

A kórteremben (műtőben) keletkezett szennyesruhák gyors és hygiénikus kezelésének biztosítására ún. többszörös szennyesleszedő kocsi alakítottunk ki. A kocsi szerkezete lehetővé teszi, hogy a rajta elhelyezett zsákokba fajtánként lehessen az anyagot már a kórteremben osztályozni, illetve elhelyezni, anélkül, hogy a szennyes a padozatot vagy más közösen használt közeget érintene. A megtelt és bekötött zsákokat az osztályos szennyesraktárba kell szállítani a kocsi segítségével. A kocsi tehát egyben szállító-, szortírozó- és tárolóeszköz is. Méretei a betegszállítókosciéval megegyezők. A kocsik és zsákok alkalmazásával az ápoló személyzet sok munkaórát lehet megtakarítani. A felszabaduló munkaidőt a betegellátással kapcsolatos alaptevékenységre fordítják, ezáltal a betegellátás színvonala javul, a nagymérvű munkaerőhiány enyhül.

4.2.1.2. *Szennyesruha-kezelési technológiai javaslat szállításnál*

Az osztályokon zsákba gyűjtött szennyesruhát minden további manipuláció nélkül, a zsákok originalása után, a szennyesruha-raktárba kell szállítani. A szállításhoz elektromos targoncákat (utánfutókat) és multicar kisautót alkalmazunk. Az anyagok átadás-átvétele kidolgozott időprogram szerint történik. A szállítás során a zsákokat kinyitni nem szabad. A szállítások befejezése után a szállítóeszközöket lemosással fertőtleníteni kell.

A szállítást végző személynek más (tisztább) jellegű tevékenység végzése előtt ruhát kell váltani, valamint a szükséges és előírt fertőtlenítésről (kéz stb.) gondoskodni kell.

4.2.1.3. *Kezelési technológiai javaslat a szennyes csereraktárban*

A kezelési technológia fejlesztése érdekében is jó kapcsolatokat építettünk ki az MN TJÜ-vel. Szoros együttműködésünk keretében meg tudtuk oldani – hogy javaslatunknak megfelelően – az osztályos anyagkezelőktől nem a kórházi raktárosok, hanem az MN TJÜ átvevői veszik át az anyagokat bizonylat ellenében. Az átvétel után az MN TJÜ gondoskodik a szennyesruhák elszállításáról.

A fentiekből is látható, hogy a régi módszer szerinti manipuláció (válogatás, teregetés, tekerccselés) nagyrésze, valamint egy teljes átvételi fázis (anyagkezelő-raktáros) elmarad. Ez az egyszerűsítés azon túl, hogy a mosodába kerülésig biztosítja az anyagkezelés „zárt” jellegét, jelentős munkaidő-megtakarítást eredményez. Ez a munkaidő-megtakarítás tette lehetővé, többek között, a hetenkénti egyszerűhől háromszori cserére való áttérést változatlan raktárosi létszámmal.

4.2.2. *Tisztaruha-kezelési technológiai javaslat*

A korszerű kórháztechnikai követelményeknek megfelelő „zárt” rendszerű tisztaruha-kezelést, a fizikai munka egy részének elhagyását, a manipuláció minimumálisra csökkentését ún. konténeres programmal tudjuk biztosítani.

4.2.2.1. *Javaslat a tisztaruha kezelésére a csereraktárban*

Az előírásoknak megfelelően kimosott, tisztított és vasalt ruhát a kórház raktárosai veszik át az MN TJÜ tisztaruha kiadójában (itt is elmarad egy átvételi fázis). Terveink szerint az átvétellel egyidejűleg megtörténhet majd az ún. önjáró kiskonténerek feltöltése is, melyeknek biztosítása jelenleg folyamatban van.

A feltöltött és lezárt konténereket az MN TJÜ szállítja át majd kórházunk tisztaruha raktárába. A leadott szennyesruha mennyiségének megfelelően komp-

lettírozott készletek ugyanezen konténerekben kerülnek kiadásra az alegységeknek. A módszer előnyét abban látjuk, hogy a feltöltött konténerben elvégzett kompenzálás eredményeképpen sok anyagmozgatási munka elhagyható, továbbá az árvétel és a szállítás időpontja egymáshoz képest eltolható.

4.2.2.2. *Javaslat a tisztaruha-kezelésre szállításnál*

A feltöltött kiskonténerek eljuttatását az alegységekhez emelővillás targoncával tudjuk majd a legcélszerűbben biztosítani. A szállítók a lezárt konténereket az úttesttel nem érintkező módon az épületek felvonóihoz szállíthatják. A felvonó segítségével az adott emeletre jutva a konténerek az osztályos raktárba tolhatók.

4.2.2.3. *Javaslat a tisztaruha-kezelésre a felhasználási helyen*

Az osztályos raktárba juttatott konténerek egyben tároló eszközök is lehetnek, így az anyagok további átmozgatására nincs szükség. Célszerű volna Dexion-Salgó elemekből ún. konténer garázsok kialakítása is.

A jelenleg meglévő beépített szekrények felszabadulnának, ugyanakkor más területen (irodák, irattár stb.) felhasználhatók volnának.

Az ágyazásnál, a tisztaruha ágyhoz való kiszállításához, a belföldi kereskedelmi forgalomban meglévő kézikocsik alkalmazhatók, pl. a MŰÁRT Vállalat által forgalmazott Olympia típusú kézikocsi.

4.2.2.4. *Technikai háttér biztosítása*

Kitűzött céljaink elérése érdekében a raktárak és előmosó állagát és technikai felszereltségét is jelentősen javítani kellett. A teljesség igénye nélkül néhányat megemlítnék közülük.

Szennyesruha-raktárban: kiépítettük a hideg-melegvíz hálózatot, korszerűsítettük a világítást, kicseréltük a nyílászárókat, belső átalakítást hajtottunk végre, szellőztető ventilátort építettünk be, és elvégeztük a szükséges festési és mázolás munkálatokat. A fűtés korszerűsítése folyamatban van.

Tisztaruha-raktárban: a korábbi elavult, korszerűtlen, felvonulási épületből kialakított raktár helyett a mai követelményeknek megfelelő teljesen új raktár létesült.

Központi ruharaktárban: korszerűsítettük a világítást, a régi fapolcokat Dexion-Salgó elemekből összeállított (nagyobb tárcapacitást biztosító) polcokkal cseréltük ki és elvégeztük a szükséges festési, mázolási, valamint fűtés felújítási munkálatokat.

Előmosodában: új nagyteljesítményű gépeket szereztünk be, és a belső átalakítással egybekörve telepítettük ezeket. Korszerűsítettük a világítást, és elvégeztük a szükséges festési, mázolási munkálatokat.

A fizikai munka megkönnyítése érdekében gördíthető és állítható magasságú szállítószalagot, kézi emelővillás targoncát és szabvány raklapokat szereztünk be.

4.3. *Szolgáltatás körének bővítése*

Kórházunkban az eddig kitűzött és nagyrészt megvalósított fejlesztési céljaink mellé folyamatosan új feladatokat is felvesszünk.

Ezek közül a legfontosabbak a következők:

- naponkénti szennyes- és tisztaruha-csere biztosítása;

- a betegenkénti ágyfertőtlenítés megoldása;
- az előmosó kapacitásának bővítése.

(Ez utóbbi két feladat elvégzéséhez szükséges kis üzem létesítése folyamatban van.)

4.4. *A tevékenységet végzők helyzetének javítása*

Az új szervezés sikeres megvalósításához elengedhetetlenül szükséges volt a gazdasági nővérek és raktárosok helyzetének stabilizálása, feladatkörük pontos meghatározása, felelősségük mértékének tisztázása és rendezése.

A munkaköri leírások az anyagkezelők feladatkörét egyértelművé tették.

Összefoglalva

A kórházi textilellátás és -karbantartás folyamatos fejlesztése, valamint a szervezés rendszeres karbantartása alapvető követelmény. Céltudatos munkaszervezéssel, viszonylag kis ráfordítás mellett, jelentős eredmények érhetők el e területen. A szolgáltatások színvonalának javítása azonban csak akkor biztosítható, ha az alapvető technikai eszközök és más feltételek is rendelkezésre állnak.

(A mellékletek a folyóirat végén találhatóak.)

Gépkocsi szállítókötélékek teljesítőképessége (kapacitása) A teljesítőképesség növelésének lehetőségei

Boros János mk. alezredes

A csapatok állományába szervezett korszerű harcitechikai eszközök rendszerbe állítása és üzemeltetése a kiszolgálásukhoz szükséges különböző hadtápszervezetek és hadtáptechnikai eszközök megfelelő módosítását, folyamatos fejlesztését kívánja meg. A hadtápaegységek (egységek) fejlesztése – mely törvényszerű, hogy nem előzheti meg a csapatok szervezeteinek korszerűsítését – mindig „lépést” kell hogy tartson az új technikai eszközök rendszerbe állításával összefüggő változásokkal, és állandóan biztosítaniuk kell azok megbízható kiszolgálását.

A korszerű új, és hagyományos „rég” eszközök viszonylagos üzemeltetése, a zökkenőmentes fejlesztés biztosítása szükségszerűen veti fel a kiszolgáló állomány racionális igénybevételét, azok teljesítőképességének megfelelő kihasználását, *amennyiben pedig soraikban is szervezeti módosítások kerülnek végrehajtásra, akkor teljesítőképességük meghatározását.*

Teljes mértékben érvényes ez a követelmény a gépkocsi szállító kötélekek alkalmazására vonatkozóan is. Ismeretes, hogy az új harcjárművek rendszerbeállításával „erősen” megnövekedtek a szállítási szükségletek mind lőszer, mind hajtóanyag vonatkozásában, a szállítási igények kielégítéséhez szükséges időtartamok viszont inkább csökkentek, mintsem kedvezőbbé váltak volna. Ezért célszerű – a szállítások szervezése és végrehajtása területén érvényesülő sok feltétel közül egyet kiemelve – *a gépkocsi szállító kötélekek teljesítőképességének (a teljesítőképesség növelésének lehetőségeivel összefüggő kérdések) elemzésével foglalkozni.*

Mit értünk teljesítőképesség (kapacitás) alatt?

Az *ipar* területén általánosságban: a termelő tényezők maximális termelő-képességét. A *közlekedésben*, a szállításban közreműködő szállítási tényezők együttes maximális szállítóképességét.

Ismeretes, hogy az ipari termelő üzemek általában akadály nélkül dolgozhatnak három műszakban, ha a népgazdasági terven belül erre szükség van. A gépkocsi szállítási vállalat bármennyire is kívánna több műszakban, illetve éjszaka is szállítani, igyekezete eredménytelen marad, ha nincs éjszakai szállítási igény. Következésképpen az ipar – és az élet különböző termelő – területein a teljesítőképesség meghatározása viszonylag nehézségek nélkül könnyen meg-

oldható, de a közlekedésben – azon belül gépkocsiszállítások viszonylatában – a kapacitás számszerű nagyságát már nem lehet ilyen egyszerűen meghatározni.

Összehasonlíthatatlanul nagyobb körütekintést kíván és mélyebb elemzést követel hadseregben, a csapatok szállítási igényeit közvetlenül kielégítő gépkocsi szállító kötelekek teljesítőképességének meghatározása. Így pl. nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a különböző területeken felmerülő szállítási igények gyakran nem ott kerülnek kielégítésre, ahol jelentkeznek, mert a fogadó csapat már megváltoztatta a helyét, vagy azt sem, hogy az anyagi bázisok viszonylag gyakran áttelepülnek; továbbá meghatározó tényező az is, hogy egy bizonyos mélységig a szállító gépkocsi maga az ellátási forrás „mozgóraktára”.

Tovább bonyolítja a teljesítőképesség meghatározását az a tény is, hogy a feladatot végrehajtó gépkocsi – helyzettől függően, munkáját elvégezve, üresen – visszatér a kiindulási helyére, amikor is „*magával viszi a szállítási lehetőséget*”, ugyanakkor szállítási munkát nem végez.

Tovább lehetne folytatni a különböző – teljesítőképességet meghatározó mutatók – feltételek elemzését, a realitások talaján állva azonban felmerül a kérdés: *hogyan határozható meg a csapatok állományába szervezett, vagy adott időben mozgósítás útján megalakított szállítókötelekek kapacitása?*

Ehhez a feladathoz mindenekelőtt célszerű meghatározni a gépkocsi szállítókötelekek teljesítőképességének fogalmát.

Gépkocsi szállítókötelekek teljesítőképessége.

„Az a szállítási munkát, amelyet egy-egy szállítókötelek meghatározott darabszámú és teberbírási járműállományával, azok gyakorlati megterhelésével, adott szállítási idő alatt, az útvonalon elérhető menetsebességgel, a korszerű szállításszervezési módszerek alkalmazásával, a biztonságos közlekedésre előírt rendszabályok betartásával képes elérni, a szállítókötelek teljesítőképességének (kapacitásának) nevezik”.

A fogalom meghatározásából kitűnik, hogy a teljesítőképesség – bármennyire is gyakorlatra való hivatkozással kerül meghatározásra – egy elméleti érték, annak is egy adott időben elérhető felső határa. Elméleti érték azért, mert mindig egy időegységre kerül meghatározásra, s nagyságrendi alakulását a vizsgált időszakban érvényesülő mutatók (sebesség, időtartam stb.) határozzák meg. Az elméleti érték felső határának megszabása és állandósítása is nehézségbe ütközik, ugyanis a korszerű módszerek alkalmazásával minden „új” megdönti az elért eredményeket, és a teljesítőképesség is annak megfelelően alakul.

A szállítókötelekek teljesítőképességének vizsgálatánál nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a szállítási szükséglet, amely viszonylag mindig könnyebben felmérhető, konkrét formában adott. A szállítási lehetőség, mely mindig különböző mutatók számszerű értékétől függ, számítások útján nyer meghatározást, és mindig feltételek.

Míndezek azt a követelményt hozzák magukkal, hogy a szállítókötelekek teljesítőképessége (kapacitása) ott nyerjen meghatározást, ahol számukra a feladat megszabása történik, vagyis a különböző szintű hadtáptörzsekben.

A szállítókötelekek teljesítőképességét – melynek számítási módszere részletesen elemzésre kerül – különböző mutatók számszerű értékei igen érzékenyen befolyásolják. *Ezek a mutatók két nagy csoportra bonthatók, úgymint:*

- alapvető mutatók és;
- járulékos mutatók.

A teljesítőképesség értékét meghatározó *alapvető mutatók* csoportjába tartoznak mindazon mutatók, *amelyek nélkül a teljesítőképesség számítása nem bír értelemmel*. Ezek közé tartoznak:

- gépjárműállomány (gk. darabszám, raksúly stb.);
- sebesség (átlagolt értékkel);
- szállítási idő (óra, nap, hadműveleti nap);
- szállítási távolság, illetve szállítási tagozaton belüli távolság, vagyis az ellátási források térbenisége;
- forgalomképesség (járművezető-állomány megléte stb.).

Az alapvető mutatók jelentősége abban van, hogy gyakorlatilag a szállítási szükségletek kielégítésének feltételeivel közvetlenül kapcsolatban vannak. Amennyiben pl. nincs jármű, szállítási lehetőségekről beszélni értelmetlen. Amennyiben a mozgás feltételei nincsenek meg, akkor nincs helyváltoztatás, vagyis nincs szállítás sem. Márpedig a sebesség, szállítási idő és távolság, illetve a térbeniség, valamennyi a mozgás feltételei és egyben a teljesítőképességet alapvetően meghatározó mutatók.

Külön kell kezelni a szállítókötélekek teljesítőképességének meghatározásánál a gépkocsivezető-állománnyal való feltöltöttséget és azok alkalmazhatóságát, vagyis a kötélek ezirányú forgalomképességét. Gyakorlatban megtörténhet, hogy a gépkocsivezető-állomány – mely viszonylag *mindig „mozog”* – olyan mérvű sugárszennyezettségen esett át, hogy ki kell vonni a forgalomból. Ebben az esetben a szállítókötélek teljesítőképessége – bár technikai vonatkozásban megalapozott – teljes mértékben a személyi állomány igénybevételének lehetőségétől függ.

A teljesítőképesség számszerű értékét befolyásoló mutatók másik csoportjába tartoznak az ún. járulékos mutatók.

A járulékos mutatók csoportjába sorolhatók:

- a raksúlykihasználási együttható;
- szállítási idő-kihasználási együttható;
- a futáskihasználási együttható.

Feltétlenül meg kell jegyezni, hogy a járulékos mutatók számításbavétele nélkül is meghatározható a teljesítőképesség, a feladat végrehajtást is nyer, csak olyan különböző torzulásokkal, amelyek alapvetően kedvezőtlenül befolyásolják mind a személyi, mind a járműállomány igénybevételét, az alárendeltek ellátását. A járulékos mutatók figyelmen kívül hagyása olyan következményekkel járhat, pl. raksúlykihasználási együttható viszonylatában, hogy kevés lesz a jármű a feladat végrehajtásához, vagy „főlösképpen” kerül az állomány igénybevételre. A mozgáselemekkel számított együtthatók elhanyagolása pedig felboríthatja a csapatok időbeni ellátását, ugyanis a szállítókötélekek ismételt igénybevétele időben aránytalanul eltolódhat a tervekben meghatározott időadatokhoz viszonyítva.

A szállítókötélekek teljesítőképessége különböző részkapacitások számításával határozható meg. (A részkapacitások elemzésére a későbbiekben sor kerül). Előbb azonban célszerű megvizsgálni, hogy milyen forrásokból tudja megszerezni a szállítások szervezője azokat a mutatókat, amelyek mind a részkapacitások, mind a kötélek teljes kapacitásának meghatározásához szükségesek.

Ismeretes, hogy a szállítások szervezésével foglalkozó hadtáptörzsek (szállítás-szervezők) területileg általában távol (vagy legalább is nem közvetlenül egy területen dolgoznak) vannak az ellátási források helyétől, a szállítókötelékek törzseitől. Ezért a szállítókötelékek teljesítőképességének számítása (mely teljesítőképesség szállítási tagozatonként változik) megbízható folyamatos együttműködést kíván valamennyi gépkocsi szállítási munkában érintett szerv között.

A teljesítőképesség meghatározásához szükséges mutatók forrásai a következők lehetnek:

Szállító (ellátó) kötélekek törzseinek jelentése

A szállító (ellátó) kötélekek törzsei az előjáró által meghatározott időpontokban és részletességgel jelentést tesznek saját szállítókötelékeikről. *Jelentéseik tartalma* (egy változatban):

- személyi állomány (gépkocsivezető, szerelő stb.) létszáma, harcértéke;
- gépjárműállomány (gépkocsi, pótkocsi, vontató);
- gépjárműállomány rakott, üres bontásban;
- gépjárműállomány műszaki-forgalmi jellemzői (forgalmi képesség az adott időben);
- egyéb (gépkocsi szállításra vonatkozó) adatok jelentése.

A szállítóköték törzseinek jelentése ebben a változatban alapvetően csak a teljesítőképesség számításához szükséges mutatókra van szűkítve, vagyis itt nem tartalmazza a törzsek valamennyi kötelmeivel összefüggő jelentési adatokat.

A közúti komendáns szolgálat jelentései (közlései)

A különböző szállítási tagozatokban a mozgásviszonyok jellemzőit a gépkocsi szállítások szervezői a közúti komendáns szolgálat jelentéseiből kapják, illetve veszik át. *Ezen mutatók csoportjába tartoznak:*

- szállítási utak állapota;
- rombolt műtárgyak megkerülési feltételci;
- szennyezett útvonalszakaszok;
- mozgásszabályozás az utakon;
- forgalomszabályozás mérve az utakon;
- különleges rendszabályok (egyirányú forgalom, csak éjszakai mozgás engedélyezése stb.).

Amennyiben a közúti komendáns szolgálat nem képes a szükséges mutatókat szolgáltatni, vagy az adott szállítási tagozatban nem működik ilyen szerv, akkor a szállító (ellátó) kötélek törzsének meg kell szerveznie az után-hátraszállítási utak felderítését, és így kell megszerezni a szükséges mutatókat.

Szállítás tervezők által felvett mutatók

A szállítókötelékek teljesítőképességének számítása a szállítás-szervezési munkának egy része, vagyis nem választható el a különböző szállítási tervek kidolgozásától. A teljesítőképesség egyes értékei (részkapacitások) alapvetően a szállítási tervek kidolgozása előtt már rendelkezésre kell hogy álljanak, így a tervezők a különböző jelentések tartalmából kivett (átvett) mutatók alkalmazásával, szakmai felkészültségük birtokában számítják a kötélekek teljesítőképességét. Ehhez a munkához néhány mutatót a tervezőknek kell elfogadniuk. *Ezek a mutatók a következők lehetnek:*

- raksúlykihasználási együttható;

- szállítási idő kihasználási együttható;
- átlagos menetsebesség;
- egyéb mutatók (az előjáró döntése alapján pl. futáskihasználási együttható, megemelt raksúly, csökkentett rakomány súly stb.).

A tervezők alapvetően a szállítás-szervezéshez szükséges mutató értékeket fogadják el olyan számszerű értékekkel, amilyenekkel a szállítási feladatok megbízhatóan végrehajthatók.

A szállítókötélekek teljesítőképességét az előjárók különböző intézkedésekkel is módosíthatják. *Ilyen intézkedések lehetnek:*

- anyagátadás-árvétel járműcserés anyagátadási móddal;
- különböző rakodási-szállítási kötöttségek feloldása (pl. lőszerszállítás esetében stb.);
- után- és hátraszállítások összekapcsolása (egy-egy szállítókötélekek viszonylatában);
- járművek raksúlyának megemelése (gyakorlatilag túlterhelése egy-egy feladat megoldása viszonylatában).

A rendelkezésre álló mutatók birtokában a szállítások szervezői most már meghatározhatják a szállítókötélekek teljesítőképességét.

A szállítókötélekek teljesítőképessége különböző részkapacitásokból tevődik össze. Gyakorlatban a következő részkapacitások kerülnek számításra és alkalmazásra.

Raksúlykapacitás

A raksúlykapacitás a rendelkezésre álló üzemképes szállítójárművek raksúlyának összege tonnában kifejezve. *(Meg kell jegyezni, hogy a gyakorlati életben tévesen „szállítótér” fogalma alatt honosodott meg ez a mutató, megfelelkezve arról, hogy SZÁLLÍTÓTERET tonnában kifejezni nem lehet).*

A kötélekek raksúlykapacitása valamennyi szállítási tagozatban alkalmazásra kerülő mutató. Úgy is mondható, hogy ahol gépkocsi szállítási munkák szervezése folyik, ott a raksúlykapacitás nélkülözhetetlen.

A szállítókötélekek járműállománya – attól függően, hogy milyen kötélekekhez vannak szervezve – változó. Járműveik műszaki-forgalmi jellemzői is lehetnek különbözőek. A szállításra kerülő anyagi eszközök fajtái is különbözőek, így szállítás-szervezéshez olyan induló alap kell a szállítási lehetőségek viszonylatában, amely egyformán értelmezhető minden szállítási tagozatban, valamennyi ellátási forrásnál, illetve valamennyi szállító (ellátó) kötelék törzsében. *Ez a mutató a szállítókötélekek raksúlykapacitása.*

A szállítókötélekek teljesítőképességének meghatározásához – ahogyan az már többször is említésre került – több részkapacitás alkalmazása szükséges. *Ilyen mutató a következő, vagyis a raksúly kihasználási kapacitás.*

A raksúlykihasználási kapacitás egy-egy szállítókötelék járművei raksúlyának különböző anyagi eszközökkel való terhelhetőségét jelenti tonnában kifejezve. („Mit bír a kötelék felemelni” – forgalomként használatos a gyakorlati életben). *A kötélekek raksúlykihasználási kapacitása szintén valamennyi szállítási tagozatban alkalmazásra kerül.* Ez a mutató azonban már nem induló adat a tervezők számára, hanem egy olyan tervezett lehetőség, amely a szállításra kerülő anyagi eszközök fajtájának és a szállítókötélekek járműállományának műszaki-

forgalmi jellemzői alapján nyert meghatározást. Következésképpen: a *raksúlykihasználási kapacitás* nem egy olyan állandó érték, mint a *raksúlykapacitás*, hanem a szállított anyagi eszközök fajtáitól, a szállítójárművek kihasználási lehetőségeitől függően változó.

A raksúlykapacitás a szállítást szervezők számára egy tervezési mutató valamennyi szállítási tagozatban, a raksúlykihasználási kapacitás pedig már a tervezők által tervezett – elfogadott – „teljesítőképesség”.

Felvetődik a kérdés: amivel a szállítókötélekek teljesítőképességének számításához a részkapacitásokból *csak egy konkrét mutató* van a PK HTPH birtokában – és ez a mindenkor meglévő járműállomány raksúlykapacitása –, milyen elvek alapján kell, vagy célszerű annak számszerű értékét meghatározni?

A válasz egy változata: a raksúlykapacitás meghatározásához kiinduló adat egy-egy kötélék anyaga raktári mozgókészletének megemlése és szállítása. A gyakorlati megoldás alapja ez, azonban célszerű ehhez néhány tényezőt külön elemezni. Elsősorban gépesített lövész-kötélekek viszonylatában a raktári mozgókészletek megemlése mellett nem hagyható figyelmen kívül (pl. löszerszállítás vonatkozásában) az alárendeltek ellátása érdekében az anyagcsoportosítás. Így pl. a raktári készletből a löszert mennyiség és fajta szerint úgy kell csoportosítani és szállítani, ahogyan azt a közvetlen felhasználók végrehajtandó feladata megkívánja.

A löszer ellátás érdekében csoportosítása alapvetően két változat szerint kerülhet végrehajtásra. *Egyik változat:* a PK HTPH kezében egy bizonyos mennyiségű „tartalék” jármű van, és azok igénybevételével közvetlenül járműről-járműre való rendezéssel végzik el a csoportosítást. *Másik változat:* a járművekről földre lerakják a löszert és onnan veszik fel gépkocsikra a különböző anyagmennyiségeket. Mindkét változat alkalmazása visszavezethető a szállító-kötélekek raksúlyának, illetve teljesítőképességének meghatározásához.

A részkapacitások számításának módszerét alkalmazva, most már megválaszolható egy-egy szállítókötélék raksúlyának és raksúlykihasználási kapacitásának számszerű értéke. Ez azonban még csak részeredmény, ugyanis a szállítókötélekek szállítóképességének meghatározása megkívánja valamennyi mozgással összefüggő mutató számításba vételét is. Vagyis csak arra válaszolni, hogy *mit tud egy szállítókötélék „egyszerre felemelni”* – kevés, azt is meg kell határozni, hogy adott idő alatt – különböző szállítási tagozatokban – „*milyen távolságra képes*” az egyszerre felemelt anyagot szállítani. Természetesen a „milyen távolságra képes”-fogalom csak képletes, ugyanis egy-egy szállítási tagozaton belül, vagy tagozatok között adott idő alatt a kötélékek több fordulót is teljesíthetnek.

A szállítókötélekek helyváltoztatásával összefüggő részkapacitás további számításához egy új fogalom megismerése szükséges, legyen ez a fogalom a *dinamikus szorzat*.

A dinamikus szorzat egy-egy szállítókötélék által adott szállítási idő alatt – a szállítási folyamaton belül felmerülő állásidők számításbavételével – teljesített üres vagy rakott futás számszerű értékét adja kilométerben.

Ismeretes, hogy a szállítási idő több összetevőből áll, vagyis magában foglalja a rakodáshoz, a járművek rakodóállásokba való bevezetéséhez, a gépkocsioszlopok megalakításához szükséges állásidőket, valamint az adott távolságok leküzdéséhez szükséges menetidőt. Ez azt jelenti, hogy a szállítási időnek csak egy része a menetidő, amely alatt a járművek mozognak, tehát a helyváltoztatás

értékének meghatározása is csak a menetidő alapján történhet. A szállítási időn belüli állásidő értéke viszont szállítási tagozatonként változó, annak megfelelően, ahogyan a „munkafeltételek” javulnak. Ez a változás a szállítási időkihasználási együtttható alkalmazásával kerül kifejezésre.

A gépkocsi szállítókötélekek teljesítőképessége növelésének lehetőségei

A gépkocsi szállítókötélekek teljesítőképességének növelésére többféle lehetőség van. A teljesítőképesség növelésének lehetőségei egy-egy szállítókötclék viszonylatában – bármelyik szállítási tagozatban kerüljön is az alkalmazásra – két nagy csoportra oszthatók. Az egyik csoportba tartoznak azok a mutatók, amelyek megfelelő beruházást, gazdasági ráfordítást kívánnak, a másik nagy csoport elemei viszont azok, amelyek megfelelő munkaszervezéssel, a szállítási munkák megbízható vezetésével, reális munkafeltételek megteremtésével növelik a teljesítőképességet. A két csoportba sorolt lehetőségek természetesen nem választhatók el egymástól (köztük ún. valószínűségi függőség van), azt azért kijelenthetjük, hogy a meghatározó mégis a gazdasági, vagyis a ráfordítások oldala.

A teljesítőképesség növelési lehetőségeinek elemzése érdekében célszerű visszanyúlni a szállítókapacitás meghatározásához alkalmazott összefüggéshez.

Ahhoz, hogy egy gépkocsi szállítókötcléknek teljesítőképessége legyen, annak első előfeltétele a gépjárműállomány megléte, a másik a járművek teherbírása, a harmadik pedig az eszközök hadrafoghatósága.

A járműállomány darabszáma és a járművek teherbírása szoros összefüggésben vannak egymással a teljesítőképesség növelése szempontjából. A gépjárművek darabszámának növelése – azonos teherbírás esetén is – a teljesítőképesség növelését jelenti, csakúgy, mint a nagyobb teherbírású járművek rendszerbeállítása a darabszám változtatása nélkül. A gépjárművek darabszámának – és a szállítóeszközök – megfelelő raksúlyának elfogadása „önálló” elemző munkát kíván, mégpedig attól függően, hogy melyik szállítási tagozatban milyen kötelek kiszolgálását biztosítja a szállítókötclék.

A járművek raksúlyának kihasználása szintén teljesítőképesség-növelési mutató. Számszerű értéke azonban több olyan tényezőtől függ, amelyik nem a szállító, hanem a szállítató követelményei és lehetőségei, illetve a közvetlen felhasználó (csapat) igényei alapján kerül meghatározásra. Ide sorolható az anyagi eszközök csomagolása, készletezettsége, egységirakományokba képzése, azok együttszállíthatóságának szabályai, s talán az egyik legfontosabb, a közvetlen felhasználók érdekébeni anyagcsoportosítás.

Matematikai összefüggések felhasználásával az egy szállítókötclék járműállományának futásteljesítménye a következőképpen alakul:

$$F = t_n \cdot v_m \frac{t_m}{t_{be} + t_{ra} + t_{oszl} + t_m} \text{ km};$$

- F – a járműállomány futásteljesítménye (km);
- t_n – szállítási idő (óra);
- v_m – átlagos menetsebesség (km/óra);
- t_m – menetidő (óra);
- t_{be} – járművek bevezetési ideje a rakodóállásokba (óra);
- t_{ra} – rakodási állásidő (óra);
- t_{oszl} – járművek oszlopba rendezéséhez szükséges idő (óra);

Az ismertetet összefüggés alapján most már nézzük meg hogy a különböző időelemek módosításával hogyan növelhető a szállítókötelékek futásteljesítménye, illetve teljesítőképessége.

A szállítási idő növelésével – bár feladattól függően előfordulhat – *alapotően nem számolhatunk*. Az egyes szállítási feladatok végrehajtási ideje inkább csökken, mintsem nőne, ez ugyanis „kényszer-követelmény”. A szállítási időn belüli részidők csökkentésére viszont megvannak a reális lehetőségek mind gazdasági, mind munkaszervezési viszonylatokban.

A menetidő csökkentésének lehetőségei viszonylag korlátozottak. A gépkocsitakon a mozgásszabályozás rendje, a forgalomszabályozás mérve, a meghatározott átlagos menetsebesség tartása, az oszlopok vezetésének megbízhatósága azonban kedvezően befolyásolja a teljesítőképesség alakulását.

A járművek rakodóállásokba való bevezetési ideje megfelelő munkaszervezéssel, a személyi állomány felkészítésével, a vezetéshez szükséges technikai eszközök biztosításával csökkenthető.

Az anyagi eszközök rakodási ideje az egyik legfontosabb, a teljesítőképesség alakulását igen érzékenyen befolyásoló összetett mutató. Számszerű értékének módosulása függ: a rakodásra való anyag mennyiségétől, milyenségétől, a rakodás feltételeitől, az anyagátadás-átvétel módjától, a rakodást végrehajtó személyi állomány erkölcsi-politikai állapotától, az alkalmazott mutató értékek realizálásától. A rakodási idő vonatkozásában – meg kell mondani – *nincsenek olyan tapasztalataink, amelyeket 800–1000 tonna, gépkocsival szállított anyag gépkocsira történő átadása során lehet szerezni*. Ebben a viszonylatban a rakodás mellett nagy volumenű gépjárműforgalmat is le kell bonyolítani az anyagátadás helyén, továbbá figyelembe véve az alárendeltek különbözőségét (értve ez alatt anyagaik sajátosságait), a munka feszítettségét stb., levonható az a következtetés, hogy egy-egy szállítási feladat végrehajtásában meghatározó lesz a rakodás, a szállítási idő alakulásában pedig a rakodási idő. A rakodási idő értékének módosítása viszont érzékenyen változtatja a kötelék teljesítőképességét.

A járművek oszloparendezéséhez szükséges idő alakulásában szerepet játszik valamennyi járműmozgás szigorú szabályozása, a folyamatos rugalmas vezetés. Ehhez a munkához – a személyi állomány felkészítése mellett – azon vezetési eszközök (kisteljesítményű rádiók, egységes okmányok, előre kidolgozott jelentés-változatok stb.) szükségesek, amelyek alkalmazásával nagymértékben reálissá tehető az oszlopképzési idő, mely szintén kedvezően módosíthatja a szállítókötelékek teljesítőképességét.

A szállítókötelékek teljesítőképessége növelését, majd a teljesítőképesség kihasználását erősen befolyásolják olyan tényezők, mint pl. a szállítókötelékek, gépkocsioszlopok anyagi, technikai, egészségügyi biztosítása, a hadtáp őrzése-védelme. Ezekre a kérdésekre már az adott szervezet kialakításánál kell legelőször gondolni. Ismeretes, hogy egy-egy szállító (ellátó) kötelék viszonylag párhuzamosan több irányban (több alárendelthez) hajtja végre feladatát. A szállító zászlóalj egy-egy szakasza (mely komoly szállítási lehetőség pl. 27–30 db gépkocsi 150–180 tonna rakással) gyakran önálló feladatot kap. Ennek megfelelően az oszlopok anyagi, technikai, egészségügyi biztosítását, őrzés-védelmét is teljesen önállóvá kell tenni a feladat végrehajtási idejére. Ehhez viszont ki kell különíteni a zászlóalj állományából a szükséges erőket.

A szállítókötélek teljesítőképessége növelésének egyik leghatékonyabb változata a gépkocsivezető-állomány kettőzése. Ennek valamennyi területen – értve ez alatt a különböző szállítási tagozatokban alkalmazásra kerülő szállítókötéleket – nem lehet eleget tenni. Azokban a tagozatokban viszont, ahol ez a megoldás elengedhetetlen (pl. ki-berakó vasútállomásokat kiszolgáló szállítókötélek esetében) biztosítani kell a két változashoz szükséges gépkocsivezető-állományt.

Célszerű néhány szót ejteni a szállítókötélek kapacitásának kihasználásáról. Ez a feladat alapjaiban hasonló a teljesítőképesség-növelés lehetőségeinek elemzéséhez. A csapatok érdekébeni (ellátási) szállítások viszonylatában a szállítókötélek kapacitásának kihasználása a részleteiben kidolgozott szállítási tervek végrehajtásában realizálódik. A kapacitáskihasználás mérése pedig a szállítókötélek teljesítőképességének számításával, majd a számított teljesítőképesség és a ténylegesen végrehajtott szállítási munka összehasonlításával végezhető el.

HASZNOS TAPASZTALATOK

Magasabbegység egészségügyi és élelmezési szolgálatánál végrehajtott témavizsgálat eredményei, tapasztalatai

*Dr. Svéd László o. őrnagy,
Molnár Béla főbadnagy*

I.

Magasabbegységünk parancsnoksága, pártpolitikai apparátusa és htp. szolgálata, az elmúlt évek során kiemelt figyelmet fordított a személyi állomány el-látására.

Ennek megfelelően intézkedések születtek, fórumokat hoztunk létre, melyen az érintett állomány kifejtette véleményét a megvalósulás helyzetéről, tájékoztatókat szerveztünk, módszertani bemutatók sorát vezettük le, tapasztalatcserét szerveztünk.

Így az 1980. évben megrendezett ellátási konferencia, htp. és eü. kiképzési módszertani bemutató, 1981. évben a kisegítő gazdaságok helyzetével kapcsolatos tanácskozás eredményesnek bizonyult, és felhívta a parancsnoki, politikai és szakmai állomány figyelmét a magasabb szintű ellátás irányában történő törekvéseinkre.

Az információk áramlása azonban egyoldalúnak bizonyult. A felügyeleti szemlék, céllenőrzések során a végrehajtás végpontjain nem minden esetben adatik meg a teljes felmérés lehetősége.

Az előzőekben felsorolt módszerek, tapasztalatok, intézkedések követése a végpontokig, új vizsgálati módszert követel.

Az érvényben levő utasítások és intézkedések alapján a témavizsgálat lehetőségei biztosították számunkra az objektív helyzet legjobb megismerését.

Kezdeti lépésként két fontos szolgálati águnknál határoztuk el a vizsgálatok elvégzését. Mindkét szolgálat tevékenysége, munkájának minősége meghatározza a személyi állomány általános közérzetét, hangulatát, és szorosan összefügg a vezetés következettségével.

A vizsgálat végrehajtását a hadtáp szolgálat 1981. évi fő célkitűzése is indokolta.

A két szolgálatra vonatkozóan ez azt jelenti, hogy a hatékonyság és szerveztség növelésével, a parancsnoki és szakállomány szakmai hozzáértésének fokozásával, az alegység szintű gazdálkodás színvonalának jelentős emelésével, a ki-

segítő gazdaságok átfogó fejlesztésének, az ésszerű takarékoság követelményeinek érvényesítésével, az ellátás és szolgáltatások területén, a rendszeresség mellett a minőség fokozása a cél.

Mindezen körülmények figyelembevételével határoztuk meg a *témavizsgálat célját*:

– elsődlegesen az igénybevett és befektetett anyagi-technikai eszközökkel való gazdálkodás, a magasabbegységek és egységek vezetése által a vizsgált két területre kifejtett energiájának hatékonysága az ellátási végpontokon;

– másodlagosan és nem utolsó sorban az egészségügyi és ételmezési ellátás tényleges színvonalának felmérése, a további tennivalók meghatározása.

A *témavizsgálat módszere*, az írásos tényfeltárás volt, melyet ellátási válaszlapokra rögzítettünk, melynek előnye az objektivitás mellett az irányított kérdésfeltevés és a vizsgálat gyorsasága.

Az 1. sz. *melléklet* a használt válaszlapot mutatja, az általunk pozitívnak ítélt válaszokkal, a kérdésekre adott létszám- és százalékos adatokkal.

A témavizsgálatokat a magasabbegység részéről az érintett szolgálati ág főnökök, valamint a politikai osztály egy tagja vezette, az egységtől a PK HTPH, politikai helyettes és a két szolgálati ág főnök került bevonásra.

A vizsgált területek az egyes szolgálati ágakról az alábbiak voltak:

a) *Egészségügyi szolgálat*

A járó- és fekvőbeteg-ellátás szervezettsége, minősége, a fogászati ellátás helyzete.

A munka- és személyi higiéniai feltételek minősége, a lehetőségek kihasználása, az általános közegészségügyi helyzet megítélése. Az egészségügyi kiképzés és kiképzettség helyzete, a szűrővizsgálatok végrehajtottsága és hatékonysága.

b) *Ételmezési szolgálat*

Az ételmezési szolgálatnál, az ellátás területén vizsgált kérdések:

– ételmezésre rendelkezésre álló illetmények felhasználása, ezzel összefüggésben az étlaptervezés – anyagbeszerzés – katonai vegyesbolt forgalma;

– konyhai és éttermi felszerelésekkel való ellátottság, azok karbantartottságának helyzete;

– élm. szakállomány szakmai felkészültsége;

– kiegészítő gazdaság szerepe az állomány mennyiségi és minőségi ellátásában.

II.

A vizsgálat lefolytatása és az eredmények elemzése alapján szerzett tapasztalatok

A 2-es és 3-as számú *melléklet* az egészségügy, illetve az ételmezési szolgálat válaszlapok útján megítélt grafikus helyzetét mutatja egységenként és kérdésenként.

A vizsgálat értékelését a kérdésekre adott pozitív választ adók százalékos arányából tudtuk a legjobban végrehajtani.

A válaszadók százalékos arányából meghatároztuk a minőségi százalékot, melyek a következők:

40 % alatt kritikus terület

40–50⁰/₀ között megfelelő terület
50–80⁰/₀ között jó terület
80 ⁰/₀ felett kiváló terület

Mindezek alapján szolgálatonként, kérdésenként és egységenként az alábbiakat állapítottuk meg:

a) *Egészségügyi ellátás területén*

A kérdésekre adott válaszok alapján összességében jónak ítéltető a segélyhelyeink általános rendje, tisztasága.

A válaszadók 7⁰/₀-a nyilatkozta csak azt, hogy rossz érzésekkel és benyomásokkal távozott a gyengélkedőről.

Az utóbbi két-három évben hatalmas energiát fordítottunk segélyhelyeink korszerűsítésére, belső rendjének szilárdítására. Ezért megnyugtatóak a válaszok, ugyanis azt bizonyítják, hogy erőfeszítéseink nem voltak hiábavalóak.

A rendelési idő kérdésében három egységünkönél kritikus területre esett a válszadás. Ez csak annak a következménye, hogy mi azt szeretnénk, hogy ha délelőtt lenne a rendelési idő, pontosan a hatékonyabb munkaszervezés és a szolgálatképtelen napok számának csökkentése miatt.

A kritikusságot jelen esetben a közömbösség jelenti, ugyanis az állomány 47⁰/₀-a úgy nyilatkozott, hogy mindegy, hogy mikor van rendelés, csak legyen.

Jó szintűnek kell megítélni az egészségügyi szolgálat egészségügyi felvilágosító tevékenységét a válaszok alapján.

Az egységek közötti szórás figyelemre méltó, ugyanis 50–70⁰/₀ között oszlik meg a válaszadók száma.

A felvilágosító tevékenységen az állomány az alapkiképzésen végrehajtott kiképzést érti, mintahogy az a helyszíni vizsgálatok során kiderült.

Ezt támasztja alá a kiképzési óraszámok mennyiségére vonatkozó kérdés megválaszolása is. A jó színvonal mellett kevésnek ítélik meg a kiképzésre biztosított óraszámot.

Ebben az esetben az általunk megkívánt válasz egybeesett az állomány igényével.

Tény az, hogy olyan fontos kérdések, mint az elemi újraélesztés szabályai, vérzescsillapítás, törések rögzítése, az egyéni egészségügyi felszerelések ismerete elengedhetetlen. Ez részét képezik az egészségügyi biztosítás megszervezésének, bármilyen körülmények között. Ezen ismeretek elsajátítására biztosított 6 óra egyértelműen kevés. A helyszíni vizsgálatok során bebizonyosodott az is, hogy a 14/1974. MN EÜSZF-i intézkedésben meghatározott, elemi újraélesztéssel foglalkozó és a kiképzési óraszám felül biztosítandó 12 órás foglalkozásokat nem hajtják végre, időhiányra hivatkozva.

Ezért javasoltuk a politikai és KISZ-szervezeteknek, hogy a délutáni szabad idő programban filmvetítések, vetélkedők előtt egészségügyi jellegű rövidfilmek vetítésével, állandó eü. plakátkiállítással segítsék az eü. szolgálat kiképzési és felvilágosító munkájának hatékonyságát.

A járóbeteg-ellátás, mint az egészségügyi szolgálat alaprendeltetési fő feladata, három egységnél megfelelő, három egységnél jó minősítést kapott.

A követelményeink alapján ez nem enged teret a túlzott optimizmusnak.

Érdkes módon a legtapasztaltabb ht. orvossal rendelkező egységünkönél a legalacsonyabb szintű (40⁰/₀) az elégedettségi fok. A magyarázat kézenfekvőnek mu-

tatkozik. A ht. orvos szakvizsgája miatt 7 hónapot távol töltött az egységtől, s ez idő alatt tartalékos orvosok és eu. tiszthelyettesek vezették a segélyhely rendeleit.

Az sem megnyugtató, hogy az állomány 36⁰/₀-a válaszolta azt, hogy „azt hiszik semmi bajom, csak egészségügyi szabadságot akarok”.

Ez csak részben magyarázható a segélyhelyek nagy járóbeteg-forgalmával. A rendelési idő alatt ténylegesen csak egy helyőrségben képtelenek ellátni a betegeket. Az egy hivatásos orvos, főleg ha délután parancsnoki értekezleten, vagy biztosítási feladaton vesz részt, akkor csak a késő esti órákban képes ellátni a jelentkezőket. Az adminisztráció miatt a leggyorsabban akkor „szabadulnak meg” a betegektől, ha egészségügyi szabadságot adnak.

Megoldást jelent az, ha a betegekkel nemcsak az orvos, hanem előzőleg már a tiszthelyettesi állomány is foglalkozik, például laborvizsgálat, láz mérés, kötés-csere stb. Ez mindenképp segítené az ellátás minőségi megítélését.

A fekvőbeteg-ellátásról sokkal kedvezőbb kép alakult ki. Egyedül egy helyőrségben alakult kritikusan ez a terület. Az okokat keresve, a helyszíni vizsgálat során megállapítottuk, hogy egyetlen helyőrségünkben sincs akkora polarizáció a különböző alárendeltségű szolgálatok között, mint itt. Az illető egység orvososa csak a „saját” betegét hajlandó ellátni, ez már etikai problémákat is felvet. A másik ok, hogy itt kiemelt figyelmet fordítanak a segélyhely körtermeinek és fekvőbeteg-ellátó részlegeinek rendjére, amit a fekvőbetegek nem minden esetben értékelnek „pozitívan”. Ahol csak megfelelő a fekvőbeteg-ellátás, ami az előző kérdés megválaszolásával és értékelésével szorosan összefügg: a nagy betegforgalom a fekvőbeteg forgalomra is hatással van. Bizonyítja ezt az, hogy míg a többi segélyhelyünkön 80–83⁰/₀-os ágyforgó értékeket találunk, azaz akút kórházi osztályokra jellemző értéket, ami kedvező, addig itt időnként a 100⁰/₀-ot is eléri, ami megközelíti a krónikus osztályok értékeit.

A fekvőbeteg-ellátás sokkal több energiát, türelmet és szakértelmet követel, mint a járóbeteg-ellátás, ezért itt is érvényes az, amit a járóbeteg-ellátás kapcsán leírtunk, azaz a középkadereket fokozottabb mértékben kell bevonni az ápolási és gondozási feladatok végrehajtásába.

A fogászati ellátás helyzetét, a kritikus területet érintő egységeket is figyelembe véve, jobbnak ítéljük meg, mint a seregest átlaga.

Egyértelműen következik a grafikus ábrázolásból, hogy ott, ahol főállású fogorvos van, ott jó az ellátás, a többi helyőrségünkben a szerződéses fogorvosok képtelenek ellátni a biztosított rendelési idő alatt a jelentkező betegeket.

Laktanyáink közegészségügyi helyzetét az állomány ugyanúgy ítélte meg, mint ahogyan azt a témavizsgálattal egy időben végrehajtott közegészségügyi felülvizsgáló ellenőrzés megítélte.

Egy helyőrség kivételével laktanyáink közegészségügyi helyzete kedvező és jó, míg a már jelzett laktanyák higiéniai állapota kritikus. Sajnos az elhelyezési feltételek, az objektumok általános állaga közegészségügyi intézkedésekkel már nem javíthatók. Intézkedéseink egy része csak az állapotok konzerválását, másik része a veszélyes helyzetek kialakulásának a megelőzését szolgálják.

Szorosan kapcsolódik az előzőekhez a személyi higiéniaiával kapcsolatos kérdés is.

Alapvetően az új és felújított laktanyáinkban e téren kiváló a helyzet, míg másik két helyőrségünkben kritikus, illetőleg megfelelő.

Az alakulatok közül ezen a területen a legnagyobb a különbség. 98%-os kiváló és 32%-os kritikus szint jelenti a két végletet.

Megdöbentő a válaszadók 13%-ának az állásfoglalása, miszerint számukra közömbös a saját higiénijük.

Az egészségnevelő és felvilágosító munka területén ezen kérdésekben többet kell tenni.

Megnyugtató és a legegységesebb a kép a munkavédelmi és baleset-elhárítási munka területén.

Az állomány 65%-a úgy érzi, hogy az egészségi állapotuk megóvása érdekében a megelőző rendszabályokat foganatosítják.

Megvizsgáltuk azon vélemény okait is – 21% –, akik szerint nem érdekel senkit sem az egészségi állapotuk, csak az a fontos, hogy munkájukat elvégezzék. Ezek a válaszadók nem szervezett, kampányjellegű, előkészítetlen feladatok végrehajtásában vesznek részt, illetőleg vettek részt. Így az ittlevő munkahelyi parancsnokok is felkészületlenek, tájékozatlanok voltak az egészségvédelmi rendszabályokkal kapcsolatban.

A szűrővizsgálatok végrehajtottságának vizsgálatából a magasabbegység fegyvernemi sajátosságaiból következő aránytalanság a harckocsizók és egyéb fegyvernemek között egyértelműen kitűnt.

Míg a lövész, légvédelmi tüzér – és tüzércsapatainknál a válaszadás az érvényben levő szabályzóknak megfelelően történt, a harckocsizó csapatainknál a szűrőcsoportos és csak a kezelő személyzetre vonatkozó vizsgálatokon vett részt az állomány.

Az állomány többi része csak a bevonulás során vett részt szűrővizsgálaton.

Ezért található a három harckocsiegységünk grafikus vonala a kritikus területen.

Összességében a témavizsgálat az egészségügyi ellátás területén feltárt néhány olyan tény, amellyel ezidáig nem számoltunk és látszólag jelentéktelennek tűntek. Elsősorban a járóbeteg-rendelés elnagyolása, a kiképzés és egészségnevelő funkciók azonosítása, a személyi higiénijával kapcsolatos közömbösség, és a szűrővizsgálatok szabálytalansága.

Ezek mindegyike szorosan összefügg az egészségügyi ellátás minőségével. A vizsgálat során így fény derült azokra a hibákra, melyek kiküszöbölésével eleget tudunk tenni a magasabbegység htp. szolgálat fő célkitűzéseinek, azaz a minőségi munka jelentős emelésének 1981. évben.

b) Az ételmezési ellátás területén

Az egységek élm. szolgálatai a rendelkezésre álló élm. illetménnyel megfelelően gazdálkodnak. Az illetmény felhasználására a takarékoság a jellemző.

A gazdálkodásban ez pozitív mutatóként jelentkezik, viszont az állomány el látásában negatívumokat von maga után. Következésképpen az ételek mennyisége arányosan csökken. Ez a vizsgálat során egyértelműen bebizonyosodott, ugyanis a maeg. összes egységénél az állomány kevésnek tartja a kiszolgáltattott ételek mennyiségét.

Az ételek mennyiségi növelése érdekében két alapvető feladatot kell megoldani. Az „óvatos”, minimálisan engedélyezett 90%-os illetményfelhasználást növelni kell 95–100%-os tervezéssel.

Az eddigiektől sokkal következetesebben és előre megtervezve kell a kiegészítő gazdaságtól étkezésfeljavításra átadott termékek értékével az illetményt növelni.

Az elmúlt időszakban rendkívül sok panasz volt a levesek ízletességével kapcsolatban. Az e téren foganatosított intézkedések hatására némi javulás tapasztalható, de még mindig nem éri el a kívánt szintet. Viszonylag jó a vélemény két egységnél, ahol az állomány alapvetően elégedett a levesek ízletességével. Ezzel szemben a többi egységnél ritkán kap finoman, ízletesen elkészített leveket az állomány.

Ez a negatív jelenség két okra vezethető vissza. Egyik ok az, hogy a meglévő szakácsállomány szakmai felkészültsége ezen a területen nem megfelelő. A másik, sokkal valószínűbb ok az, hogy nem fordítanak kellő gondot a hagyományos ízesítőkön (só, paprika, bors), túl más ízhatást biztosító fűszerek használatára.

Ebből adódóan a havonta elrendelt módszertani főzési foglalkozásokon kiemelten kell foglalkozni a levesek elkészítésével, ízesítésével, valamint az ízesítő asztalokra többféle fűszert kell biztosítani, hogy egyénileg is ízesíthetők legyenek az ételek.

A követelménytámasztás ellenére sem készülnek változatos ételek. A megszokott, sablonos ételeket nagyon ritkán váltja fel egy-egy hagyományostól eltérő ételféleség, ami alapvetően étrendszerkesztési hiányosság.

Ugyancsak erre az okra vezethető vissza az, hogy az étkezésekhez csak ünneplés alkalmakkor biztosít a szolgálat süteményt, gyümölcsöt. A gyümölcsbiztosítás hiányának objektív oka, hogy a vizsgálat időszakában a gyümölcs beszerzése, elfogadható áron nagyon nehéz.

Ennek enyhítésére feltétlenül áthidaló megoldásnak a befőttek gyakoribb étlapba történő tervezése és biztosítása.

Viszonylag pozitív a helyzet a választáson alapuló étkeztetés tekintetében. Összességében, általában az állomány a kiválasztott menüt kapja. A legkedvezőbb 75⁰/₀-os, míg a leggyengébb 30⁰/₀-os, az ilyen irányú igények kielégítése.

Sokkal nagyobb gondot kell fordítani a választható ételek, tapasztalatokon alapuló mennyiségének arányára, valamint az előzetes igények felmérésére, ami nem realizálódik a szolgálati ágnál.

A felmérés tapasztalatai alapján, az étrendek összeállításánál nem veszik figyelembe az állomány igényeit, kívánságait. Egy egységnél tapasztalt tény, hogy minden étrendszerkesztésben való részvételt az alegységek képviselőiben az alegység KISZ-titkárok aláírásukkal igazolják.

Ezért ennél az egységnél azt a következtetést lehet levonni, hogy az állomány tájékoztatása ezen a területen nem megfelelő módon történik, vagy pedig az aláírások az étlapokon csupán formalitást takarnak.

Annak ellenére, hogy az állomány kevésbé elégedett az ételek mennyiségével, kedvező a tapasztalat a katonai vegyesboltból vásárolt élelmiszerek mennyisége és értéke tekintetében. Az állomány 100–200 Ft közötti értékben, alapvetően az étkezéseket kiegészítő élelmiszereket, befőttet, édességfélét vásárol.

A vizsgálat során kiemelt terület volt az étkeztetés feltételeinek, a szakállomány szakmai felkészültségének helyzete is.

Két egység kivételével alapvetően korszerű étkezdé és konyhablokk áll rendelkezésre. Egyik egységnél ideiglenes jelleggel működik e két objektum. A másik egységnél viszont a régi épületek mellett még a higiéniai rendszabályok betartását is elhanyagolják. Az ételek elkészítésének feltételeivel, a szükséges konyhatechnikai eszközökkel minden egység rendelkezik. A szakácsállomány szakmai felkészültsége lehetővé teszi a jó minőségű ételek készítését, viszont megfelelő követelménytámasztás hiánya miatt ez nem minden esetben kerül felszínre.

A korszerű étkezdék ellenére az álmány, egy egység kivételével, nincs megelégedve az étkezdék berendezésével, Nem tartják kultúráltnak, otthonosnak. Erre a kérdésre adott válaszokat értékelve felfedezhető egy bizonyos fokú közömbösség, a „jó ahogy van” álláspont.

A válaszadók 22⁰/₀-a nem szívesen étkezik az étkezdében, mert kultúrátlan, piszkos. Ez a vélemény alapvetően egy egységnél alakult ki, ahol hosszú ideje gondot jelent az étkezési feltételek megkövetelt szintű biztosítása. Az ok, a hivatásos állomány nemtörődömsége és az a tény, hogy az élm. ellátást „csak” az élm. szolg. feladatának tekintik.

Pozitívnak ítéltető meg az, hogy az ételkiosztáshoz, étkeztetéshez szükséges felszerelési eszközöket az élm. szolg. tiszta állapotban tartja, növelve az étkeztetés kultúráltságát.

A színvonalas élm. ellátás megszervezésével és biztosításával kapcsolatosan megoszlanak a vélemények a laktanyai és tábori körülmények között. Az állomány 51⁰/₀-a laktanyában, míg 49⁰/₀ gyakorlaton, tábori körülmények között tartja jobbnak. Érdekes az a következtetés, hogy a 49⁰/₀ alapvetően a II. és III. időszakos állományból tevődik össze. A jobb laktanyai ellátás mellett az I. időszakos állomány foglalt állást. Ez következhet abból, hogy kevés alkalommal vettek részt gyakorlaton, táborozáson.

Az egységeknél működő kisegítő gazdaságok eredményessége nem realizálódik megfelelően az ellátásban. Az állomány nincs kellő mértékben tájékoztatva, amikor a kisegítő gazdaság termékei kerülnek kiszolgálásra. Kivétel egy egység, ahol gazdasági nap keretén belül rendszeresen házi disznótorost is készítenek az állomány részére. A gazdaság termékeinek étlapba való tervezése nem realizálódik megfelelő mértékben.

III.

A témavizsgálatokból levonható következtetések és ajánlások a parancsnoki, politikai és szakmai vezető szervek számára

a) *Egészségügyi szolgálat területén* a segélyhelyek belső rendjének további szilárdítása és állandósítása jelentősen hozzájárul a gyógyító-megelőző ellátás szerveztségéhez, ebből következően hatékonyságához. Ezt tartósítani, csak az Eü. Szolg. főnökök követelménytámasztásának fokozásával lehet. A vizsgálat egyértelműen bizonyította, hogy Eü. Szolgálat főnökeink ilyen irányú tevékenysége nem megfelelő.

A kiképzések színvonala csak részben függ az egészségügyi szolgálat tenni-akaratától. Az egységek kiképzéséért nemcsak az egészségügyi szolgálat felelős. A kiképzések tervezése időszakában ne az egészségügyi kiképzés idejéből csoportosítsanak át az illetékesek, hanem a más kiképzési feladatok végrehajtását tervezzék az előírtaknak megfelelően.

Ellenőrzéseink során gyakran megállapítható, hogy például a gyakorlótereken a szigorúan egészségügyi biztosításra fordított idő – mely főleg a harcokcsigységeknél jelentős mérvű – kihasználása a 10⁰/₀-ot alig éri el. Ezt a holt időt orvosaink, vagy eü. tiszthelyetteseink nem használják fel önképzésre, vagy ami ennél is többet jelentene eü. kiképzési feladatok végrehajtására. A kiképzési feladatokban ezeket a holt időket be kell tervezni.

Az egészségügyi szolgálat talán az egyetlen szolgálati ág, ahol a főnök a munkaszervező és végrehajtó is, hisz a betegellátásban személy szerint és konkrétan érintett. Így nagyon sok minden függ az adott orvos rátermettségétől, szakértelmétől, szervező készségétől. Ezért rendkívül fontos, a csapat orvosok állandó szakmai önképzése, továbbképzése, katonai nevelése, hivatástudatuk erősítése.

Ezek a feladatok önmagukban is nagy koordináló készséget jelentenek. Ezért javasoljuk a pártpolitikai szerveknek a kiemelt figyelemfordítást az állományra.

Jelentős együttműködés szükséges a párt- és politikai szervekkel, KISZ-szervezetekkel az egészségnevelési és felvilágosító tevékenységben.

A betegségek, sérülések gyógytartamának ismeretéből következik, hogy az egészségügyi szolgálat nem tudja terápiás eszközökkel a szolgálatképtelen napok számát tovább csökkenteni. Erre egyedüli lehetőség a rendelési idők délelőttre történő áthelyezése, mivel a kórházba és szakrendelésre utalt betegek utazással eltöltött idejét, és az azzal kapcsolatos útbaindítási idő mérséklésével – számításunk alapján 2-3 nappal – csökkenteni lehet a kiképzésből kiesett napok számát.

A gyógyító-megelőző munkához kapcsolódó adminisztráció nagysága sokszor a tényleges ellátási idejét csökkenteni. Ezért fordulhat az elő, hogy orvosaink a kényelmes megoldást választva, a legkevesebb adminisztrációval járó egészségügyi szabadság adását választják, terápiás eszközként.

b) Az ételmezési szolgálat területén

Az élm. szolgálatnál vizsgált területeket összegezve megállapítható, hogy az ételmezési ellátásban jelentkező negatívumok alapvető oka, egyrészt a szakmai ismeretek hiányosságai, másrészt az állomány magas színvonalú ellátása iránt érzett felelősség hiánya, a „jó, ahogy van” elv.

Ahol a parancsnoki állomány többet foglalkozik a katonák étkeztetésével, ott néhány területen jó eredményeket érnek el.

A PK-i állomány felelősségét fokozni kell a beosztottaik élm. ellátásában, étkeztetésében. A legfontosabb teendő, hogy az étkezési fegyelem megszilárduljon. Ehhez elengedhetetlenül feltétel, hogy az aeg. parancsnokok vezessék állományukat az étkezdébe, legyenek jelen az étkezések ideje alatt, tartassák be a rendet, tisztaságot, szükség esetén fegyelmezzék katonáikat.

A *konyhaügyletes* szolgálatok vezénylésekor a legrátermettebbeket osszák be a konyhára. Az ellenőrzésre jogosult 24 órás szolgálatok ne csak a hibák megállapítására törekedjenek, hanem hatékony segítséget is nyújtsanak jelenlétükkel a szakállomány munkájához.

Nagy segítséget tehetnek a politikai szervek az eszközök, felszerelések és berendezések megóvására felhívó propagandával is. Meg kell, hogy követeljék az élm. szolgálattól azt, hogy az állomány képviselőiben aegységénként egy-egy fő részt vehessen az étrendek összeállításában.

A bírálatok mellett, célszerű javaslatokkal is éljenek a párt- és KISZ-szervezetek, annak megvalósításában aktívan vegyenek részt. Az élm. szolgálatban elért eredményeket megfelelő fórumokon, taggyűléseken népszerűsítsék az állomány körében.

Az étlapok tervezésénél messzemenően figyelembe kell venni az állomány igényeit.

Az ÉSZF irányításával az étrendszerkesztésbe rendszeresen be kell vonni az állományt.

A polgári oktató főcsakács vezetésével meg kell követelni a szakácsállománytól, hogy szakmai tudásuk legjavát nyújtsák, ne csak kötelességből főzzenek.

Az étrendek változatossága érdekében folyamatos piackutatással, bővíteni kell a gazdaságosan beszerezhető, az eddigi étrendekben megszokott, élelmiszerek körét.

A szakácsállomány kiválasztásánál vegyék figyelembe azt a lehetőséget, hogy szakácsbeosztásba cukrász képzettségű katonák is kerülhetnek, ha lehetőség van rá, kerüljenek is, ami által megvalósítható a saját készítésű sütemények rendszeres biztosítása.

Az ételek mennyiségi és minőségi javítása érdekében a kisegítő gazdaságok termékeinek felhasználását előrelátóan meg kell tervezni.

(A mellékletek a folyóirat végén találhatóak.)

A hátországvédelmi csapatok kisegítő gazdaságainak működési tapasztalatai, továbbfejlesztésük lehetőségei

*Kara Tibor alezredes,
Varga Mátyás főhadnagy*

Napjainkban – a takarékos és ésszerű gazdálkodást mindinkább kívánó időszakban – egyre nagyobb szerepet és jelentőségeket kap a kisegítő gazdaságok tevékenysége.

A hadtápszolgálat e területének irányításában és végrehajtásában dolgozókra is érvényes az MSZMP XII. kongresszus határozata, mely kimondja: „Mind a növénytermesztésben, mind az állattenyésztésben a fő teendő a hatékonyság és a minőség javítása, a hozamok növelése, a költségek csökkentése, a természeti feltételek ésszerűbb kihasználása”.

E gondolatokból kiindulva vizsgáltuk és kívánjuk bemutatni kisegítő gazdaságaink helyzetét. A tízéves HÁVP kezdeti időszakát jelentő 1971–1972- s esztendő a parancsnokság alárendeltségébe kerülő egységek megismerésével, a rendelkezésre álló anyagi eszközök és lehetőségek felmérésével teit el. Már a kezdeti időszakban láttuk, hogy a lehetőségek széles skálájával rendelkező, az irányítás szempontjából heterogén alapot vettünk át. Ebből a heterogén alapból egy egészséges, a parancsnokság célkitűzéseinek megfelelő és a helyi adottságokat jól kihasználó gazdálkodási bázist kellett képezni úgy, hogy ne következzen be visszaesés és a gazdaságok bizottságai önállóan határozzák meg fejlesztésük ütemét, végezzék a rájuk háruló gazdálkodási feladatokat. Tevékenységünk alakulását a követelmények teljesítését, a kisegítő gazdaságainknál folyó gazdálkodási tevékenység elemzésével, elsősorban *hatékonyság és az azt befolyásoló*

- tenyésztői tevékenység, takarmányozás;
- a korszerű állattartás feltételeinek biztosítása;
- az állategészségügyi ellátás, a környezetvédelem megszervezése;
- a saját vágás lehetőségeinek megteremtése;
- a rendelkezésre álló földterület hasznosításának vizsgálata útján kívánjuk bemutatni.

Hatékonyság, gazdaságosság

A kisegítő gazdaságaink hatékonyságának mérésénél, elemzésénél figyelembe kell vennünk a rendelkezésre álló lehetőségeket és erőforrásokat. (Földterület, földrajzi elhelyezkedés, lőtér, kiképzési terület stb.). Az egy főre 1 napra átadott

étkezés feljavítás összegét pedig a kiszolgáltató ételadagszám függvényében kell értékelni. Vizsgálni kell, hogy újonnan létesített vagy már beállt gazdaságról van-e szó stb. A gazdálkodási tevékenységet objektíve befolyásoló tényezők ismeretében célszerű a számszerűsítés, az eredményesség értékelése, a szükséges következtetések levonása és a további feladatok meghatározása.

A hatékonyság és számszerűség alakulását pozitívan vagy negatívan befolyásoló tényezők vizsgálatától – mivel csak számunkra adnak támpontot – e cikk keretében eltekintünk és inkább néhány számadat közreadásával szemléltetjük gazdaságaink termelői tevékenységét, hatékonyságának alakulását. (1. táblázat)

A táblázatból: túl azon, jól reprezentálja a fejlődést mindössze annyit, hogy gazdaságaink a megtermelt húsmennyiséggel az évek során bár szerény mértékben, de tehermentesítették a népgazdaságot. Csapataink éves marha- és sertéshús fogyasztását figyelembevéve az élelmezési szolgálatnak átadott sertéshús mennyisége 70–80 napi szükségletnek felelt meg.

1. sz. táblázat

A gazdálkodási tevékenységet számszerűen reprezentáló adatok

Mérhető gazdálkodási mutatók	É V								Megjegyzés
	1973.	1974.	1975.	1976.	1977.	1978.	1989.	1980.	
Étkezés feljavítás e Ft-ban	1990	1640	1850	2127	2712	2755	3292	2835	A xx-el jelölt adaknál már 500 000 Ft új beruházásra került felhasználásra
Étkezés feljavításra átadva Ft/fő/nap	0,78	0,77	0,89	1	1,16	1,26	1,65	1,33	
Költségek e Ft-ban	1354	937	1070	1347	1393	1830	1895	xx 2492	
Nyert termékek (csak hús) súlya q-ban	550	385	407	473	395	457	604	535	
Szaporulat db	1422	1249	1141	1544	1634	1840	1618	1543	
Elhullás db	353	395	318	301	366	390	358	265	
Állatok, termények értéke évvégén e Ft-ban	1581	1453	1674	2028	2328	2541	2945	3005	
Értékesítés db	434	440	450	554	855	861	500	360	

Megjegyezzük, hogy elsődlegesen azért kell a nyersanyag – hús, zöldségfélék – megtermelésére és saját felhasználására ösztönözni a gazdaságokat, mert az ilyen irányú tehermentesítés, a felszabaduló áru mennyiségében a másik oldalon növelheti a népgazdaság deviza bevételét, segítheti a lakosság még jobb húsellátását. Ugyanakkor azt sem téveszthetjük szem elől, hogy a megtermelt és étke-

zés feljavítására átadott termékek értékével keresletnövelő tényezőként is hatunk az élelmiszeripar más területén.

Tudatosítanunk kell és ezt tesszük is, hogy gazdaságainknál a hatékonyságot tovább kell növelni s növekedése részben csak azon múlik, hogy a helyi vezetés a gazdasági helyzetből adódó feladatokat hogyan határozza meg, milyen az alkalmazkodó képessége, hogyan tudja gazdálkodásában a már meglévő és jól bevált módszereit szintentartani és hogyan tud új elemeket, területeket beépíteni.

Tenyésztői tevékenység alakulása

E területen alapelveként fogadjuk el, hogy a sertésállomány folyamatos utánpótlását, a megfelelő tenyészállomány kialakítása után saját szaporulatból kell biztosítani.

Az utánpótlási tevékenység fenti formája sokáig nem tudott megfelelő tért hódítani, költség csökkentő hatása nem mindenütt jutott el a tudatig, és mivel nem volt tervszerű és körültekintő ezért az időbeni frissítés elhanyagolása helyenként beltenyésztéshez és ebből eredően az elhullási arány növekedéséhez vezetett.

A szaporulat alakulásában az anyaállatok kihasználtságában még jelenleg is elmaradunk az országos – mezőgazdasági nagyüzemi – átlagtól, ami 2,5 fiók (év és 20 db) anyaállat. Ahol arra lehetőség volt ott is csak nehezen tudtuk elfogadtatni a mesterséges megtermékenyítésben (inszeminátor alkalmazásában) rejlő előnyöket, a tudomány által nyújtott segítséget. Nem volt megfelelő ráhatásunk a szakkönyvek tanulmányozására, szakfolyóiratok megrendelése, tapasztalatcserék szervezése területén. Még mindig nem kielégítő a falkásítás megteremtése, a biológiailag gyengébb alanyok időbeni leválasztása, elkülönítése.

Néhány év adatainak közreadásával kívánjuk szemléltetni a szaporulatnak és az elhullás %-ának alakulását.

Vizsgált terület	Vizsgált év			
	1973.	1975.	1978.	1979.
Szaporulat anya/db	12,8	13,2	11,9	13,7
Elhullás %	24,8	27,8	21,1	17,1

A mezőgazdasági nagyüzemek állomány frissítési tevékenységét és az ebben szerzett tapasztalatait feldolgozva kezdjük megérteni a tenyészállatok 2–3 évenkénti cseréjének szükségességét. Az utóbbi évek tapasztalatai azt mutatják, hogy ezen munkálkodásunk eredménye lassan kezd beérni és egyre több megfelelő tenyészállománnyal rendelkezünk, ami egyik biztosítéka a kiegyensúlyozott tenyésztevékenységnek, a hatékonyság növelésének.

Az elhullási % kedvezőtlen alakulása nálunk is az állattartásban, takarmányozásban, ápolásban és gondozásban elkövetett hibák miatt, tehát a közvetlen környezeti ártalmakkal összefüggően következik be. Még olyan helyen is gondok mutatkoznak a hozzáértésben, ahol polgári gondozó áll alkalmazásban, azokon a helyeken pedig, ahol katona állományú gondozók végzik a munkát általában kifejezetten rossz a tenyésztevékenység, mert sokszor olyan emberek kerülnek a gazdaságokba, akik esetleg „másra már nem alkalmasak”.

Takarmányozás alakulása

A kisegítő gazdaságok elé állított egyik követelmény a keletkezett ételhulladék további hasznosítása, ezért e kérdés vizsgálatánál alapvetően ezt, továbbá a saját erőből termelt takarmányt kellett figyelembe venni.

Az állandó fertőzési veszély felszámolása, az elhullási arány csökkentése érdekében meg kellett teremteni – ott ahol nem volt biztosítva – az ételhulladék felfőzésének lehetőségét.

A takarmányozásnak fenti módja azonban, az állatlétszám növekedésével, valamint a gazdaságokba újolag bekerülő állatok biológiai, genetikai tulajdonságainak megváltozásával előtérbe helyezte a szemestakarmányok és takarmánytápok nagyobb mennyiségben való felhasználását. Gazdaságaink nem rendelkeznek jelentős földterülettel, így a megfelelő takarmányozás többletköltségeket eredményezett. A többletköltségek jelentkezése mellett is célszerű a tápok alkalmazása; a) fialás után a megfelelő tejelés érdekében a kocatáp; b) a malacoknak a béby starter táp adása 3 hetes kortól a leválasztásig; c) a tenyésztés ütemében pedig a süldőtáp és hizótáp. Fokozott gondot kell fordítani a takarmányraktárak kialakítására és a megfelelő tárolási körülmények betartására. A tápok tárolásánál különös figyelmet kell fordítani a szavatossági idők betartására.

Még nem mindenütt találtuk meg a vegyes takarmányozás – ételhulladék, szemestermények, tápok alkalmazásának – helyes arányát, mivel ez mindenütt a tenyészalanyok függvénye is. A mezőgazdaságban 1 kg élősúlyra 4,2 kg takarmányfelhasználás esik (1980. évvégi adat), a gazdaságainknál azonban bármilyen adat közlése is tévútra vezethet, mivel a nálunk felhasznált ételhulladék és táp nem egységes, a tenyésztés nem zárt rendszerben történik, ezért a hasznosulás sem kellően intenzív. Mi úgy ítéljük meg, hogy a hadsereg viszonyai között célszerűbb a tartási napok számát figyelembevéve következtetéseket levonni a takarmányozás alakítására, az alanyok kiválasztására.

A korszerű állattartás feltételeinek biztosítása

Kezdetől fogva nem sertéskombinátokat kívántunk létrehozni, de az alapvető tartási feltételeket igyekeztünk megkövetelni. Abból indultunk ki, hogy az állatnak is – mint biológiai lénynek – meghatározott környezeti igényei vannak és ha ezt a tartás folyamán nem vesszük figyelembe, természetes az állat szervezetének kedvezőtlen reakciója. A nem megfelelő körülmények károsan visszahatnak a termelésben, a tartásban, a hizlalásban és a szaporulat alakulásában. Az elmúlt évtizedben ezen a területen jelentkezett a legtöbb gondunk. A stacionált elhelyezkedésű csapataink az évek folyamán nem fordítottak kellő gondot az épületek állagmegóvására, az építő műszaki csapataink pedig az alkalmazásukból eredő sűrű diszlokáció miatt nem ruháztak be nagyobb összegeket korszerű férőhelyek létesítésére.

Volt olyan gazdaságunk is, ahol az alapvető higiéniát szolgáló évi egyszeri fertőtlenítő meszelést is elhanyagolták. Kezdtett kialakulni az a káros gyakorlat, mely odavezetett, hogy szinte a parlagi állattartás került előtérbe. Több helyen nem törődtek az ólak felújításával, az állagmegóvással, a környezetvédelemmel. A rend és tisztaság alapvető követelményére sem fordítottak kellő gondot. Megítélésünk szerint közrejátszott e terület elhanyagolásában az is, hogy 1979-ig a berubázások és felújítások értéke csak mint költségtenyező jelentkezhetett.

Következésképpen, szívós munkánk eredményeként ma már egyre több gazdaságunkra mondható el, hogy megközelíti a korszerű fogalmát, megfelel a mai követelményeknek, megtalálható mindaz a felszerelés, amely elengedhetetlen a folyamatos kiegyensúlyozott gazdálkodáshoz. A gazdasági épületek állaga javult, a gazdasági udvarok kialakítása megfelel a környezetvédelmi előírásoknak. 1-2. sz. fénykép.

Allat egészségügyi biztosítás, környezetvédelem

Gazdaságaink ezt a területet sokáig csak másodlagos szempontként kezelték. A legtöbb helyen nem kérték az állatorvos segítségét, szakvéleményét, felügyeletét és 1978-ig az állatorvosi ellátás „ha baj van jön” alapon nyugodott.

A CSHSZ VI. rész életbelépésével, valamint ráhatásukra a szerződéses állatorvosi ellátás folyamata megindult és ma már mindenütt érzik mennyit is ér a szakember állandó felügyelete, segítségnyújtása.

A gazdasági udvarok kialakítására kezdetben helyenként nem fordítottak kellő gondot, 1976-ig, a keletkezett trágya, trágyalé, szennyvíz gyűjtése sok helyen nem trágyaszarvasokban vagy derítőkben történt. Ezt a tarthatatlan állapotot azonban szívós munkával felszámoltuk és ma már elmondhatjuk, hogy minden gazdaságunknál megfelelő a trágyagyűjtés. Különösen a kisebb gazdaságoknál jelentett és jelent nagy gondot a derítő megépítése.

A gazdaságokkal szemben támasztott követelmények is megnövekedtek és az állategészségügyi biztosítás, a környezetvédelem mint olyan terület amelynek jelentősen befolyásolják a gazdasági hatékonyságot megfelelő helyet kell, hogy kapjanak a hosszabb távú tervezéseknél, a helyi adottságok figyelembevételénél. Ha kell kellő szigorral is betartatjuk kisegítő gazdaságainkban az állategészségügyi és környezetvédelmi előírásokat.

Saját vágások lehetőségének megteremtése

Gazdaságaink állatlétszáma nagyon eltérő, a 20-tól 250 darabig terjed, ezért egy mindenkire egységes kötelező érvényű követelményt csak abban tettünk, hogy a vágóhelyeknek – legyen az zárt vagy nyitott – minden esetben mosható padozattal, lefolyóval kell rendelkeznie, továbbá a vágások végrehajtásához az állategészségügyi szolgálattól engedélyt kell beszerezni.

Bár a fenti követelmények nem igényelnek nagy anyagi ráfordítást, mégis van olyan gazdaságunk ahol még ilyen vágóhely sem áll rendelkezésre. Az is igaz, hogy a higiéniai rendszabályokat teljes egészében kielégítő vágóhelyekkel is rendelkezünk, amit a fénykép is bizonyít. Részben az idegenkedés a hozzá nem értés miatt, – részben a technológiai folyamathoz szükséges elemek hiánya miatt – még jelenleg sincs olyan gazdaságunk, ahol a nyert termékeket továbbfeldolgoznak. A magasabb áru, értékesebb termékek előállítását pedig a továbblépés egyik útjának kell tekinteni, hiszen ezáltal a választék bővülését is jelentősen tudjuk segíteni.

Földterület hasznosítása

E területen lehetőségeink nem nagyok, csapatainknak mintegy 12 ha. megművelhető földterület áll rendelkezésére és ez is csak két egység kisegítő gazdaságának eredményességében jelentkezik. Kiképzési területünk nagyságrendje és lótereinek száma sem számottevő. Azt is látjuk, hogy e néhány lóter hasznosítása

sem kellően szervezett, a juhtartásban rejlő lehetőségeket 1976. óta mindössze két gazdaságunk hasznosítja. Meg kell jegyeznünk, hogy még a termőterülettel rendelkező gazdaságaink ezirányú tevékenységét is erősen befolyásolja az időjárási tényező és a hozzá nem értés. A fentiekben felül maradt még számunkra a laktanyán belül megművelhető földterület vagy a gombatenyésztés. A kezdeti lépések megtételéhez nyújtott segítségünknek van is, de nem jelentős eredménye. Az a véleményünk, hogy ezen a területen kell tudatosítani és szorgalmazni a kezdeményezést és kiaknázni a lehetőségeket.

Hogyan tovább

A helyszíni ellenőrzések tapasztalatai és az éves értékelések egyre inkább azt bizonyították számunkra, hogy a seregtest szakszolgálatának is hatékonyabban kell segíteni a kisegítő gazdaságok tevékenységét és ha szükséges az eredmények növelése érdekében parancsnoki szigort kell alkalmazni.

Az elhatározást tett követte és 1979. júliusában alapos felmérő munkát követően seregtest parancsnoki intézkedés került kiadásra, melyben a parancsnok elvtárs értékelte a kisegítő gazdaságok munkáját, elért eredményeit és meghatározta a legsürgősebb teendőket.

Az MNHF elvtárs 124/1979-es számú intézkedése fokozta erőfeszítéseinket és a beruházási, felújítási tevékenységet, kedvet. Ezt a táblázat xx-el jelölt adata is bizonyítja, mert ebből az összegből jelentős a beruházásra fordított költség.

Részleteiben a cikk keretében nem kívánjuk elemezni a továbblépés, az előrehaladás lehetőségeit, hiszen ez minden gazdaságnál más és más. A lehetőségekkel már részletesen az 1975/4., az 1977/1. számú hadtápbiztosításban megjelent cikkek foglalkoztak és az ott szereplő megállapítások ma is érvényesek.

Úgy érezzük, hogy a továbbiakban mindannyiunk számára a XII. kongresszus határozata kell, hogy meghatározza a csapatgazdálkodásban a kisegítő gazdaságok helyét és szerepét. Idézzük: „Változatlanul ösztönözni kell a háztáji és kisegítő gazdaságok termelését, elő kell segíteni szorosabb együttműködésüket a nagyüzemekkel” . . . Miben látjuk annak lehetőségét, hogy a határozatban foglalt végrehajtását mi is jelentősen elősegítsük.

Javasoljuk a felső vezetés (ÉSZF-ség) részéről a szabályozók további módosításával megvizsgálni annak lehetőségét magasabbegységekig bezárólag, hogy az étkezés feljavítására évente átadott összegek 5⁰/₁₀-ának befizetésével 5 éves viszonylatban beruházási alapot létesítsenek. Ebből az összegből a gazdaságok központi elbírálás alapján – az igényeknek megfelelően – kedvező visszatérítési kötelezettség mellett finanszírozzák beruházásaikat. Így jelentősebb beruházást is könnyebben kezdeményeznének a gazdaságok. Az 5 év elteltével, vagy más csapat alárendeltségébe kerülés esetén a gazdaságok a befizetett összeget vissza kapnák.

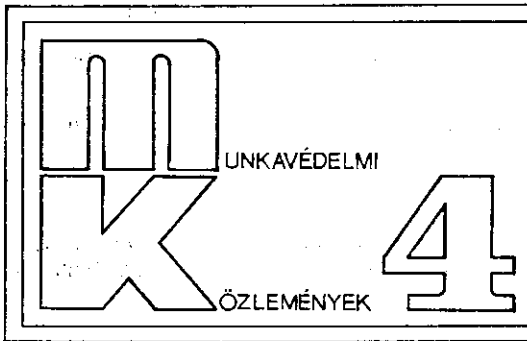
Saját hatáskörben

– parancsnoki beleegyezéssel szorgalmazzuk az egy helyőrségben levő gazdaságok együttműködését, esetleges összevonását, természetesen a jogok és kötelezettségek szigorú meghatározása mellett;

– továbbképzéseken látogatásokat szervezünk mezőgazdasági üzemekbe, TSZ-ekbe, ahol tapasztalatokat szerezhetnek szakembereink;

- éves értékeléseinkkor tudatosítjuk a ht., tsz. állomány előtt a kisegítő gazdaságok jelentőségét, szerepét, tevékenységét;
- évente meghatározzuk a gazdaságok fejlődésének lehetséges irányát, velük szemben az elvárásokat.

Úgy véljük, hogy az itt leírtak nem minden olvasónak nyújtanak újat, célunk az volt, hogy szélesebb körben ismerjék meg ezirányú tevékenységünket, kapjanak képet a kisegítő gazdaságaink eredményeiről, és megfogalmazott jövőbeni feladatainkról.

*Összeállította az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség
baleset-elbáritási és munkavédelmi osztálya*

Tartalom:

1. Az 1981 július 1-én hatályba lépett munkavédelmi jellegű országos szabványok.
2. Az 1981 július 1. előtt meghirdetett, későbbi időben hatályba lépő országos szabványok.

1. 1981 július 1-én hatályba lépett munkavédelmi jellegű országos szabványok

MSZ 144/1-75 M (1980)	Gumiszigetelésű erősáramú vezetékek. Műszaki követelmények és vizsgálatok. Az MSZ 144/1-75-höz, az MSZ-05 4840-74 helyett (F44).
MSZ 445-80	Mentődoboz elsősegélynyújtás céljára (R14).
MSZ 595/5-80	Építmények tűzvédelme. Tűszakaszok (G26).
MSZ 595/6-80	Építmények tűzvédelme. Kiürítés (G26).
MSZ 824-80	Sugárzás elleni védelem orvosi és állatorvosi röntgen munkahelyen (W07).
MSZ 1166/1-75 M (1980)	Műanyagzigetelésű erősáramú vezetékek. Műszaki követelmények és vizsgálatok. (F44) MSZ 1166/1-75-höz, az MSZ-05.485008-74, MSZ-0548.5009-74, MSZ-05 48.5011-75, MSZ-05 48513-74 helyett.
MSZ 1580/3-81	Nagyfeszültségű kapcsolókészülékek. Villamos szilárdsági vizsgálatok (F42). Hatálytalanítja az MSZ 1580/1-70 9. fejezetét.
MSZ 1891/2-80	Acélfelületek előkészítése felületvédelemhez. Képződött szennyeződések vizsgálata, minősítés (C06).
MSZ 2282-80	Hatlapfejű nagyszilárdságú feszítőcsavar (D31).

MSZ 2283-80	Hatlapú nagyszilárdságú feszítőanya (D33).
MSZ 2284-80	Alátét nagyszilárdságú feszítőcsavarhoz és feszítőanyához (D36).
MSZ 3881-70	Központfúrók minőségi követelményei és vizsgálata (D23).
MSZ 4004-80	Védőszűrők vizsgálata és minősítése (C07).
MSZ 4505/4-80	Köszörszerszámok általános minőségi követelményei és vizsgálata (D25). Hatálytalanítja az MSZ 4505-66 4. fejezetét.
MSZ 4551-80	Csiszolószerszámok általános minőségi követelményei és vizsgálata (D25).
MSZ 4558/2-80	Csiszolószerszámok mikroszemcséi. A granalometriai összetétel vizsgálata (D25).
MSZ 4781/1-80	Vezetéktartó vasbeton és feszített vasbeton oszlopok. A minőség ellenőrzése (G33).
MSZ 4781/2-80	Vezetéktartó vasbeton és feszített vasbeton oszlopok Kis csúcshúzású feszített vasbeton oszlopok (G33).
MSZ 4781/3-80	Vezetéktartó vasbeton és feszített vasbeton oszlopok. Nagy csúcshúzású feszített vasbeton oszlopok (G33).
MSZ 6706-80	Kézi hajtású láncos emelő (D86). Hatálytalanítja az MSZ 6706-75-öt, MSZ 6707-75-öt, MSZ 6708-75-öt.
MSZ 6708-80	Kézi hajtású láncos emelő vizsgálata (D86).
MSZ 7050/1-80	Gázüzemű berendezések létesítése. Elgőzölögtető berendezés telepítése.
MSZ 7472/1-80	Hidraulikus irányítókészülékek. Nyomásirányítók fő jellemzői (P71).
MSZ 7472/2-80	Hidraulikus irányítókészülékek. Áramirányító fő jellemzői (P71).
MSZ 7472/3-80	Hidraulikus irányítókészülékek. Útváltók fő jellemzői (P71).
MSZ 7472/4-80	Hidraulikus irányítókészülékek. Visszacapószelepek fő jellemzői (P71).
MSZ 7491/1-80	Hidraulikus kiegészítő szerelvények. Szűrők fő jellemzői. Hatálytalanítja az MSZ 7472/3-6-ot.
MSZ 8691/1-80	Országos közforgalmú vasútak úrszelvénye. Általános előírások (G83).
MSZ 8691/2-80	Országos közforgalmú vasútak úrszelvénye. Vágánytávolság (G83). Hatálytalanítja az MSZ 8691-63-at.
MSZ 8863/4-80	Csőves olvadóbiztosítók. Érintés ellen védett biztosító foglalat 20/5,2 és 32/6,3 méretű betétekhez.

MSZ 8911/1-80	Irodabútorok. Általános előírások (K25).
MSZ 8917/8-80	Iskolabútorok. Asztalok természettudományi oktatáshoz (K25). Hatálytalanítja MSZ 12507-53-at.
MSZ 9587-80	Finomvegyszerek vizsgálati módszerei. Komplexometriás módszerek (L59).
MSZ 9781/1-80	Sprinkler-berendezés. Általános előírások (G26). Hatálytalanítja az MSZ 9781-52 1., 2. és 8. fejezeteit.
MSZ 9781/3-80	Sprinkler-berendezés. Vízellátás és csőrendszer (G26). Hatálytalanítja az MSZ 9781-52 5. fejezetét és az MSZ 15634-54-et.
MSZ 9781/2-80	Sprinkler-berendezés. Méretezés (G26). Hatálytalanítja az MSZ 9781-52 4. és 6. fejezeteit.
MSZ 9785/2-80	Tűzelőberendezések. Főbb egységek; létesítés és felülvizsgálat (G26). Hatálytalanítja az MSZ 9785-66 3-8. fejezetét.
MSZ 9850/1-80	Műanyag védőcsövek és tartozékaik szigetelt villamosvezetékekhez. Általános műszaki követelmények és vizsgálati módszerek (F36). Hatálytalanítja az MSZ 9850-68-at.
MSZ 9850/2-80	Műanyag védőcsövek és tartozékaik szigetelt villamosvezetékekhez. Merev PVC védőcsövek (F36).
MSZ 9850/3-80	Műanyag védőcsövek és tartozékaik szigetelt villamosvezetékekhez. Hajlítható PVC védőcsövek (F36).
MSZ 9850/5-80	Műanyag védőcsövek és tartozékaik szigetelt villamosvezetékekhez. Hajlékony PVC gégecső (F36). Hatálytalanítja az MSZ-05 49.5706-72-t.
MSZ 9851/1-80	Fém védőcsövek és tartozékaik szigetelt villamosvezetékekhez. Védőcsövek műszaki követelményei és vizsgálati módszerei (F36) MSZ 9850-68 helyett.
MSZ 9941-80	Tűzveszélyes folyadékot túlnyomás nélkül szállító vasúti tartálykocsi tűzvédelmi és biztonsági előírásai (G26).
MSZ 10.190-80	Professzionális távközlő készülékek és berendezések biztonsági előírásai (X07).
MSZ 10.783/1-80	Textil padlóburkoló anyagok vizsgálati módszerei. Fogalmak és csoportosítás.
MSZ 11.996/1-80	Szignálgenerátor. Fogalommeghatározások (P93). Hatálytalanítja az MSZ 11.823-74, MSZ 11.828-72, MSZ 11849-75, MSZ 12176-74, MSZ 13108-75 1. fejezeteit.
MSZ 11.996/2-80	Szignálgenerátor. Műszaki követelmények és vizsgálatok (P93). Hatálytalanítja az MSZ 11.823-74, MSZ 11.828-72, MSZ 11. 849-75, MSZ 12.176-74, MSZ 13.108-75-öt.

MSZ 13.344-80	Rönk és kivágás tárolása (K11).
MSZ 13.409/5-80	Védőruházat és védőeszközök bőrből. Karvédő (M18).
MSZ 13.409/6-80	Védőruházat és védőeszközök bőrből. Alkarvédő (M18).
MSZ 14.345/3-80	Nukleáris terminológia. Atomenergetikai, atomerőművi alapfogalmak (W00).
MSZ 14.800/6-80	Tűzállósági vizsgálatok. Tűzterjedés vizsgálata épület-homlokzatokon (G26). MSZ-04 103-74 helyett.
MSZ 14.800/8-80	Tűzállósági vizsgálatok. Építőipari műanyag szerkezetek égvecsepegésének vizsgálata (G26).
MSZ 15.490/2-80	Légzésvédő készülékek. Por ellen védő álarcok műszaki követelményei és vizsgálata (R14).
MSZ 15.490/5-80	Légzésvédő készülékek. Tömlős készülékek műszaki követelményei és vizsgálata (R14).
MSZ 15.490/6-80	Légzésvédő készülékek. Oxigénes készülékek műszaki követelményei és vizsgálata (R14).
MSZ 15.490/7-80	Légzésvédő készülékek. Sűrített levegős, palackos készülékek műszaki követelményei és vizsgálata (R14)
MSZ 15.490/8-80	Légzésvédő készülékek. Menekülőkészülékek műszaki követelményei és vizsgálata (R14).
MSZ 15.763-80	Polgári kézi lőfegyverek és töltényeik (L71).
MSZ 15.764-80	Töltények minősítése a löporgázok nyomásának és a lövedék mozgási energiájának meghatározása alapján (L71).
MSZ 19.105-80	Traktorok és mezőgazdasági gépek gépkönyvében megadandó biztonságtechnikai előírások (T38).
MSZ 19.187/1-81	Hajlékony falú egységakománny-képző eszköz. Emelőfüles zsák (D86).
MSZ 19.357/2-80	Szilárdtest dozimetria. Termoluminescens dozimetria általános előírások (W79).
MSZ 19.391/1-81	Felületek radioaktív szennyezettségének meghatározása. Dörzsmintavétel sík felületről (W09).
MSZ 19.391/2-80	Felületek radioaktív szennyezettségének meghatározása. Tríciumszennyezettség mérése (W09).
MSZ 20.432/1-80	Acélszellőzők. Méretértelmezés, általános műszaki előírások (G34). Hatálytalanítja az MSZ 20.400/6-64-et.
MSZ 20.432/2-80	Acélszellőzők. Perforált lemezbetétes szellőző (G34). Hatálytalanítja az MSZ 20.400/6-64-et.
MSZ 20.432/3-80	Acélszellőzők. Rögzített zsaluleveles szellőző (G34). Hatálytalanítja az MSZ 20.400/6-64-et.

MSZ 20.432/4-80	Acélszellőzők. Mozgatható zsaluleveles szellőző (G34). Hatálytalanítja az MSZ 20.400/6-64-et.
MSZ 21.413-80	Mechanikai védőszemüveg betét (D07).
MSZ 21.457/3-80	Légszennyező anyagok transzmissziós paraméterei. A szélmező meghatározása településeken (G23).
MSZ 21.863-80	Gépjárművek belső tere légszennyezettségének megengedett mértéke és vizsgálata (G23).
MSZ 24.006/1-80	Ipari porleválasztó berendezések. Forgalm meghatározások (G24).
MSZ 24.030/2-80	Atomerőművi berendezések. Csoportosítás a tárolás szerint (W39).
MSZ-KGST 343-76	Légbeszívó és légbeszívó-légtelenítő szelepek típusai, műszaki követelményei és vizsgálata (D18).
MSZ-KGST 621-77	Általános rendeltetésű ipari gázégők. Vizsgálatai módszerek (G24).
MSZ-KGST 761-77	Gáztüzelésű nagykonyhai készülékek. Vizsgálatai módszerek (D78). Hatálytalanítja az MSZ 11.424/1-76-ot.
MSZ-KGST 1035-78	Pneumatikus analóg alapjeladó általános műszaki követelményei és vizsgálatai módszerei (P72).
MSZ-KGST 1051-78	Általános rendeltetésű ipari gázégők. Követelmények (G24).
MSZ-KGST 1244-78	Radiál gumiabroncsok személygépkocsikhoz. Megnevezés, fő méretek, üzemeltetési előírások és megjelölés (L62).
MSZ-KGST 1245-78	Diagonál és radiál gumiabroncsok kis tehergépkocsikhoz. Megnevezés, fő méretek, üzemeltetési előírások és megjelölés (L62). Hatálytalanítja az MSZ 11085-73-at.
MSZ-KGST 1370-78	Gőz- és forróvíz kazánok megjelölése (D07).
MSZ-KGST 1407-78	Általános előírások építmények teherbordó szerkezeteinek terheire és hatásaira (G02).
MSZ-KGST 1603-79	Ólomakkumulátor-telepek, motorkerékpárok és robogók számára. Műszaki követelmények és vizsgálatok (F51). Hatálytalanítja az MSZ 1843/1-71-et.
MSZ-KGST 1740-79	Növényvédelem fogalmai és meghatározásuk (S00).
MSZ-KGST 2065-79	Gőz- és forróvíz kazánok membránfalainak gyártási követelményei és vizsgálata (D07).

**1981 január 1-től meghirdetett,
1981 július 1. előtt hatályba lépett országos szabványok**

MSZ 1-80	Villamos hálózatok névleges feszültsége (F02). Hatályos: 81. 04. 01-től
MSZ 515-80	Villamos forgógépek névleges teljesítménye, feszültsége, fordulatszáma és frekvenciája (F61). Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 595/7-80	Építmények tűzvédelme. Tűzterhelés és mértékadó tűz-állósági követelmények számítása (G26). Hat.: 81. 03. 31-től
MSZ 1543-80	Lemezvágo kéziollók, műszaki követelmények és vizsgálatok (D24). Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 2340-80	Villamosipari szigetelt nyelvű kéziszerszámok általános biztonsági követelményei és vizsgálata (D24). Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 4505/3-80	Köszörszerszámok általános minőségi követelményei és vizsgálata (D25). Hatálytalanítja az MSZ 4505-66 3. fejezetét. Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 5502-80	Ipari szemeslánc. Függeszték horgos és végszemes láncból (D86). Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 6726/4-80	Emelőgépek vizsgálata. Hidraulikus berendezések (D86). Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 7383-80	Bányász munkanadrág (M38). Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 7384-80	Bányász munkazubbony (M38). Hat.: 81. 03. 01-től
MSZ 7400/6-80	Kazánok és nyomástartó edények biztonsági szerelvényei. Nyomástartó edények folyadékszint-jelzői (D07). Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 7473/1-80	Hidraulikus munka-folyadéktárolók. Tartály fő jellemzője (P71). Hatálytalanítja az MSZ 7472-69-et. Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 7473/2-80	Hidraulikus munka-folyadéktárolók. Gyűjtőtartály fő jellemzői (P71). Hat.: 81. 04. 01-től
MSZ 7373/3-80	Hidraulikus munka-folyadéktárolók. Gázpárnás hidrokumulátorok fő jellemzői (P71). Hat.: 81. 04. 01-től

- MSZ 7473/4-80 Hidraulikus munka-folyadéktárolók. Súlyterhelésű és rugós hidroakkumulátorok fő jellemzői (P71).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 7473/5-80 Hidraulikus munka-folyadéktárolók. Rugalmas háza hidroakkumulátorok fő jellemzői (P71).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 8808-80 Szikvíz (szódavíz) (N71).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 8817-80 Tűzoltóveder (D88).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 8863/5-80 Beszerelhető biztosítófoglat 20/5,2 és 32/6,3 méretű betétekhez (F71).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 9871/1-80 Háztartási dugós csatlakozók méretei. Kétpólusú csatlakozó védőérintkező nélkül 250 V 10/16 A (F71).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 9871/2-80 Háztartási dugós csatlakozók méretei. Kétpólusú csatlakozó oldalsó védőérintkezővel. 250 V 10/16 A (F71).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 9871/4-80 Háztartási dugós csatlakozók méretei. Kétpólusú csatlakozó dugók II. érintésvédelmi osztályú készülékekhez. 250 V 2,5 és 10/16 A (F71).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 11.414/4-80 Gázelosztáshoz tartozó berendezések. Rugós gömbszelep (D18).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 11.457/1-80 Nyomtatott áramkörök. Nyomtatott huzalozású lapok. Általános követelmények (X20).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 12.897/4-80 Villamos rajzok. Alaki és tartalmi követelmények (T52).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 13.822/1-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Általános előírások (D07).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 13.822/2-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Vékonyfalú hengeres köpenyek (D07). Hatálytalanítja az MSZ 13826-66 1-4. fejezetét, MSZ 13823-66 és MSZ 13824-66-ot.
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 13.822/3-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Kitámasztással merevített és fűtőcsatornás hengeres köpeny (D07).
Hatálytalanítja az MSZ 13.826 5. fejezetét.
Hat.: 81. 04. 01-től

- MSZ 13.822/4-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Domborított edényfenekek (D07). Hatálytalanítja az MSZ 13.825-70 6-7 fejezetét. Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 13.822/5-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Kórkúp alakú övek (D07). Hatálytalanítja az MSZ 13.825-70 9. és 10. fejezetét. Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 13.822/6-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Sík fenekek, fedelek és merevített sík falak (D07). Hatálytalanítja az MSZ 13.825-70 14-15. fejezetét. Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 13.822/7-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Gömbsüveg alakú fenekek és fedelek (D07). Hatálytalanítja az MSZ 13.825-70 11. és 12. fejezetét. Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 13.822/8-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Kivágások megerősítése. Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 15.022/k-71 M (1980) Építmények teherhordó szerkezeteinek erőtanai tervezése. Vasbetonszerkezetek (G02). Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 15.691-80 Rádiózavarszűrő kondenzátorok (X21). Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 19.170/1-80 Emelőgépek tervezésének és létesítésének általános biztonságtechnikai előírásai. Daruk (D86). Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 19.170/2-80 Emelőgépek tervezésének és létesítésének általános biztonságtechnikai előírásai. Hidraulikus berendezések (D86). Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 19.356-80 Szilárdtest dozimetria. Exoelektron dozimetria (W79). Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 21.457/4-80 Légszennyező anyagok transzmissziós paramétereit. A turbulens szóródás mértékének meghatározása (G23). Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ 22.013/1-80 Villamos háztartási mikrohullámú sütők Biztonsági követelmények és vizsgálatok (F75). Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ-KGST 725-77 Daruk biztonsági berendezései (D86). Hatálytalanítja az MSZ 19.171-78-at. Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ-KGST 1260-78 Műanyag hordók általános műszaki előírásai (E93). Hat.: 81. 04. 01-től

- MSZ-KGST 1339-78 Folyamatos üzemi szállítógépek általános biztonság-
technikai előírásai (D86).
Hat.: 81. 04. 01-től
- MSZ-KGST 1725-79 Darugyártás és szerelés ellenőrzése (D86).
Hat.: 81. 04. 01-től

2. Az 1981 július 1. előtt meghirdetett, későbbi időben hatályba lépő országos szabványok

- MSZ 1503-79 Fémvázaz háztartási létrák (V18).
Hat.: 81. 10. 01-től
- MSZ 4505/5-81 Köszörszerszámok általános minőségi követelményei és
vizsgálata. Köszörszemcse (D25). Hatálytalanítja az
MSZ 4505-66 5. fejezetét.
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ 6496-80 Kerékpár műszaki követelményei és vizsgálata (E32).
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ 6726/1-81 Emelőgépek vizsgálata. Általános előírások (D86).
Hat.: 81. 10. 01-től
- MSZ 7584/1-80 Szabadtéri acélszerkezetek korrózióvédelme. Festék és
kombinált bevonatrendszerek tervezésének alapjai
(C06).
Hat.: 81. 10. 01-től
- MSZ 13.822/9-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Kolonnák
szél- és szeizmikus terhelése (D07). Hatálytalanítja az
MSZ 13.830-71 4-5. fejezeteit.
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ 13.822/10-80 Nyomástartó edények szilárdsági számítása. Kolonnák
(D07).
Hatálytalanítja az MSZ 13.830-71 3., 6., 7., 8., 9. feje-
zeteit.
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ 16.225/2-80 Belsőégésű motoros és villamos targoncák. Időszakos
vizsgálata (D86).
Hat.: 82. 01. 02-től
- MSZ 20.053/1-81 Szemüveglencsék. Általános műszaki követelmények,
vizsgálati módszerek (P46).
Hat.: 81. 10. 01-től
- MSZ 20.053/2-81 Szemüveglencsék. Szférikus egy-gyújtópontú szemüveg-
lencse (P46).
Hat.: 81. 10. 01-től

- MSZ-KGST 1000-78 Építéstervezés tűzvédelmi normái. Épületszerkezetek tűzállósági vizsgálata (G26).
Hat.: 81. 10. 01-től
- MSZ-KGST 1340-78 Gőzfűtésű nagykonyhai készülékek műszaki követelményei és vizsgálati módszerei (D78). (MI 17.176-72 helyett.)
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ-KGST 1364-78 Környezetvédelmi KGST szabványok rendszere. Általános előírások (T58).
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ-KGST 1367-78 Általános előírások forgógépek rezgéseirősségének vizsgálatára és értékelésére (T34). Hatálytalanítja az MSZ 19.426-77-et.
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ-KGST 1368-78 Nagy forgógépek rezgéseirősségének helyszíni vizsgálata és minősítése (T34).
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ-KGST 1635-79 Irányítástechnikai gyártmányok általános műszaki követelményei (P70).
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ-KGST 1721-79 Tartóköteles daru biztonsági követelményei (D86).
Hat.: 81. 10. 01-től
- MSZ-KGST 1722-79 Konténerdaru biztonsági követelményei.
Hat.: 81. 10. 01-től
- MSZ-KGST 1851-79 Traktorok és mezőgazdasági gépek vezetőfülkéinek fő méretei és műszaki követelményei (E23).
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ-KGST 1855-79 Manométerek, manovákuum méterek. Számlapok és skálák (P14).
Hat.: 82. 01. 01-től
- MSZ-KGST 2407-80 Manométerek és manovákuum méterek. Hengeres házú nyomásmérők csatlakozó méretei (P14).
Hatálytalanítja az MSZ 11.201/2-66-ot.
Hat.: 82. 01. 01-től

INFORMACIONNIJ SZBORNIIK

A front csapatainak hadtápbiztosítása a támadó hadművelet kifejllesztése során

*Irta: M. G a v a l e c z vezérőrnagy
Csehszlovák Néphadsereg*

(Fordítás az „Informacionnij szbornyik” 1981/21. számából)

A front támadó hadművelet céljainak elérésében az egyik legfontosabb feltételt a csapatok folyamatos hadtápbiztosítása jelenti. Ez a követelmény még nagyobb jelentőségre tesz szert azt követően, hogy a szembenálló felek áttérnek a tömegpusztító eszközök alkalmazásával folytatott harctevékenységre. Hogy mérsékeljük az ellenségnek a front hadtápcsapatai és objektumai elleni tevékenységének következményeit, kellő időben meg kell tenni számos, a hadműveleti hadtápbiztosítás szintje – de különösen a közművezeték rendszer, közte a csővezetékek – stabilitásának és életképességének fokozására irányuló intézkedést.

A hadműveleti hadtápbiztosítás alapvető elemei – de különösen az ellátó bázisok – telepítése és áttelepítése a harcoló csapatcsoporthoz tartozó konkrét szükségletei, a szállítóeszközök lehetőségei, valamint a kellő mennyiségű, üzemképes katonai gépkocsit megléte révén határozható meg.

Az úthálózat szétrombolása kedvezőtlenül befolyásolja a front és a hadsereg ellátóbázisok kellő idejű telepítését és áttelepítését. Ennek következtében a bázisok jelentős távolságra elszakadhatnak a csapatoktól és felbomolhat a készletek csapatokhoz történő eljuttatásának folyamatossága.

Ilyen hadműveleti-hadtápbiztosítás helyzetben felmerül annak szükségessége, hogy a készleteket a hadműveleti hadtápbiztosítás eszközei juttassák el a csapatokhoz, növelve a gépkocsiszállítás fordulójának számát és a munka időtartamát (bizonyos anyagi eszközök be- és kirakására szükséges idő csökkentése mellett). Így például, az üzemanyagszállítás a front tartálygépkocsijaival történhet, kihagyva a front esetleg a hadsereg mozgó bázisát, minek következtében csökken az üzemanyagszállítás átlagideje. Az üzem- és kenőanyagkészlet szintén közvetlenül is eljuttatható a hadsereg és a magasabbegységek gépkocsiszállítóeszközeinek összpontosítási körleteibe. A front gépkocsiszállítóeszközeihez hasonlóan történhet a löszertovábbítás közvetlenül a hadseregraktárakba, kikerülve a frontbázis részlegét, egyes esetekben pedig közvetlenül a hadosztályokhoz, vagy a tüzérségi tüzérellátásokba.

A hadsereg szállítóeszközei a készleteket szállíthatják közvetlenül az arcvonal mögötti területről is, mindenképp az előretolt raktárakból és a kirakóállomásokról.

Amennyiben a frontcsapatok egyrésze nagyobb távolságra elszakadt a fronttól, illetve az ellenség bekerítette, a főbb anyagi eszközfajtákkal történő ellátására (elsősorban lőszer és üzemanyag) célszerű légi szállítóeszközt alkalmazni. Ennek során szükségessé válhat az ellenség által a front tevékenységi sávjában hagyott készletek, mindenekelőtt üzemanyagok felhasználása. A zsákmányolt anyagok összegyűjtését, laboratóriumi elemzését és a felhasználásukra vonatkozó döntés meghozatalát a lehető legrövidebb idő alatt el kell végezni.

A hadműveleti-hadtáphelyzet fejlődésétől és a front hadtápkörletében uralgó terepviszonyoktól, a közművek rongálódásának mértékétől, hegyszorosokon és vízi terepszakaszokon történő átkelés szükségességétől függően gyorsan és komplex módon kell megoldani a közlekedési útvonalak előkészítésével kapcsolatos feladatokat, meg kell szervezni a sérült útszakaszok és létesítmények javítását és helyreállítását, s a gépkocsikat kiszolgálását és karbantartását a csapatok folyamatos ellátását biztosító alapvető feltételnek kell tekinteni.

Számos ok miatt azonban a gépkocsiforgalom haladása a frontutakon az első lépcső hadseregei nyomában nem mindig biztosítható. Ezért annak érdekében, hogy biztosítsák a készleteknek a frontbázis részlegtől az első lépcső hadseregeinek mozgó bázisához történő szállítását, az út- és hidépítő egységeket (alegységeket) egy-két főbb front-gépkocsiút helyreállítására és fenntartására kell összpontosítani. A rombolt hegyi átjárók helyreállítása és a víziakadályok leküzdése céljából az út- és hidépítő alegységekkel manővert kell végrehajtani.

A vasúti szállítás – viszonylag nagy sebezhetősége ellenére is – az anyagi eszközszállítás döntő eszköze marad, elsősorban a mögöttes területről a front ellátóbázisokhoz. A nagyszabású gyakorlatok tapasztalatai azt bizonyítják, hogy ha a frontbázisok nem kerülnek kellő időben a harcoló csapatok közelébe, a csapatok megfelelő ellátása nem biztosítható.

A front vasúti csapatok feladata legalább egy vasúti irány helyreállításának és karbantartásának biztosításában, s ebben az irányban a kirakóállomások berendezésében rejlik, azzal a céllal, hogy a gépkocsiszállítás terhet csökkentse. A fronthadművelet végére biztosítani kell, hogy a front ellátóbázis legfeljebb 300 km távolságra legyen az első lépcső csapataitól.

A közművek megrongálódása esetén növekszik a csővezetékes szállítás jelentősége, amely a többi közlekedési eszközhöz képest viszonylag kevésbé sebezhető. Ugyanakkor figyelembe kell venni azt is, hogy az ellenség légierijének csapásai miatt a tábori főcsővezeték egyes szakaszai ideiglenesen használhatatlanok, ami kedvezőtlenül befolyásolja a feltöltés ütemét, a csővezeték folyamatos működését és egészében véve a teljesítőképességét. Ezért célszerű előírni a csővezetékek más szállítóeszközfajtákkal történő dublirózást.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a kétvezetékes tábori főcsővezeték fektetése és feltöltése lassabban történik, például, 300 km távolságon 7-8 nap szükséges, s míg a 100 mm átmérőjű tábori csővezeték mintegy napi 1400 tonna, addig a 150 mm-es már 5500 tonna üzemanyag továbbítására képes.

Abban az esetben, ha a csapat- és a hadműveleti hadtápnál az üzemanyagszállítás alapvető eszközeként lehetséges a csővezeték alkalmazása, még mindig megmarad a gépkocsiszállítás, melynek teljesítőképessége a rongált úthálózat helyreállítási ütemétől függ.

A támadó hadművelet kifejlesztése során a frontcsapatok biztosításának egyik alapvető előfeltétele az anyagi eszközkészletek kellő idejű képzése és állandó fenntartása az előírt normák szerinti mennyiségben. Ez csak abban az

esetben érhető el, ha a magasabb ellátószervtől az anyagi eszközök szállítását kellő időben, szervezeten, valamennyi szállítóeszköz-fajta optimális kihasználása mellett végzik. Amennyiben a támadó hadművelet folyamán az ellátóbázis elszakad a harcoló csapatoktól, úgy számolni kell azzal, hogy az ellenséges atomcsapások után a hadtáp harckész állapotának helyreállításáig és a támadás következményeinek felszámolásáig a csapatok anyagi eszközzel történő ellátásának ritmikus folyamata felbomlik. A csapatok készletei minden intézkedés ellenére a minimumra csökkenhetnek.

Ezért a csapatok biztosítása céljából a front hadtáptörzs minden szükséges intézkedést megtesz elsősorban a szállítóeszközök és a zsákmányolt anyag hatékony felhasználása, a csapatok rendelkezésére álló anyagi készletek manőverezésének végrehajtása, valamint az anyagi eszközök hadosztály-szállítóeszközökkel történő központosított szállításának megszervezése érdekében. Mindemellett a csapatoknak az anyagi eszközöket feltöltött állapotban célszerű továbbítani, ami növeli a készletek ki- és berakási kapacitását, jelentős mértékben csökkenti a munkaerő szükségletet, a be- és kirakodási időt, a szállítóeszközök várakozási idejét, s ezáltal meggyorsítja a csapatok ellátásának egész folyamatát.

Az atomfegyver alkalmazása közepette folytatott front támadó hadművelet során a hadtápbiztosítás egyik fontos feladata – az egészségügyi ellátás, különös tekintettel a kórház-bázisok kellő idejű telepítésére, ami sérülés után legkésőbb 8–12 órával biztosítja a sebesültek szakszerű orvosi ellátását. Ez a feltétel akkor biztosítható, ha a kórház-bázisok, vagy egyes részlegeik távolsága a hadosztály segélyhelyektől nem haladja meg a 120–150 km-t.

Az egészségügyi eszközök felhasználásának rendjét a front egészségügyi biztosítási terve idejekorán meghatározza.

A tömegpusztító fegyverek alkalmazásával folytatott front támadó hadművelet folyamán a feltételezhető egészségügyi veszteség a frontcsapatok személyi állománya létszámának naponta legfeljebb 2–2,65%-át teheti ki. A gyógyító-hátraszállító biztosítással kapcsolatos számvetések során azonban az első lépcső hadseregeinek tevékenységi irányában a valószínű egészségügyi veszteségből célszerű kiindulni, amely a hadsereg összlétszámának 3,2–4,8%-át teheti ki naponta. Nagy veszteségek következhetnek be a második lépcső hadseregeinek ütközetbe vetése esetén is. Mindezekre tekintettel a kórházak működését mintegy 200%-os megterheléssel kell előirányozni.

Az egészségügyi veszteség mennyisége, mint ismeretes, számos tényezőtől függően változhat, ezért a front és a hadsereg egészségügyi szolgálat vezetőinek kötelessége közé tartozik az egészségügyi helyzet szüntelen szemmel tartása, a helyzet alakulásának előrelátása és a konkrétan kialakult körülményeknek megfelelő reagálás.

Amennyiben az úthálózat megsérül és a csapatok elszakadnak az ellátó bázistól, mindinkább nő a hadtápvezetés – különösen az automatizálási és gépesítési eszközök – szerepe, mivel szükségessé válik a front hadműveleti felépítése különböző elemeinek anyagi eszközfelhasználási normái gyors és differenciált megállapítása és pontosítása, azzal a céllal, hogy megteremtsek a lehető legkedvezőbb feltételeket az első lépcső fő irányában harcoló csapatok számára; ki kell számítani az anyagi készletek manőverezésére vonatkozó adatokat; meg kell szervezni a készletek csapatokhoz történő centralizált továbbítását mindenfajta szállítóeszköz igénybevételével; meg kell határozni a zsákmánygyűjtő szolgálat feladatait az ellenség által hátrahagyott anyagi készletek, különösen az üzem-

anyag, az élelmiszer és a közlekedési eszközök felkutatása terén; a közlekedési utak helyreállítása céljából ki kell számítani az út-hídépítő alegységek és egységek ideiglenes megerősítéséhez szükséges erőket és eszközöket; személyi állománnyal, közlekedési eszközzel és különleges technikával kellő időben fel kell tölteni az útkomendánsi, a gépkocsizó lövész, gépkocsizó, csővezetékes és vasúti alegységeket és egységeket.

Nem kevésbé fontos jelentőséggel bír az egyes hadművelleti irányokban a hadtáp operatív csoportok és iránytisztok igénybevétele a hadtápvezetés biztosítására, hogy operatíven megoldhassák a felmerülő kérdéseket és felterjesszék a front hadtápfőnökének a csapatcsoportosítások hadtápbiztosításával kapcsolatos jelentéseket és javaslatokat, hogy a front hadtáptörzs kellő időben megkapja a csapatok helyzetéről és pontosított feladatairól szóló tájékoztatót, valamint hogy segítsék a fegyvernemek és a szolgálatok vezetése közötti együttműködést.

A korszerű front-hadműveletek jellege egészében véve szükségessé teszi a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos hatékony intézkedések meghozatalát a legbonyolultabb hadművelleti-hadtáp helyzet körülményei között. Ennek nélkülözhetetlen előfeltételeit még békében megteremtik a csapatok anyagi, közlekedési és egészségügyi biztosítása életképességének növelése útján.

A vezető katonai káderek felelősségének és fegyelmének fokozása, munkastílusának fejlesztése

I. N. S k a d o v hadseregtábornok
(Fordítás a „Vojennaja miszl” 1980/12. számából)

A szovjet nép erő kifejtését a kommunista építés feladatainak minőségi végrehajtására irányítva, a Szovjetunió Kommunista Pártja különösen nagy jelentőséget tulajdonít az egész vezetési és irányítási rendszer továbbfejlesztésének. Ezért a párt szüntelen figyelmet fordít a vezető káderek helyes kiválasztására, elosztására, oktatására és nevelésére.

Valamennyi munkaterület vezetőjének fontos tulajdonságai közé tartozik a rábízott munkaterületért érzett egyéni felelősség, a magasfokú fegyelmezetttség. L. I. Brezsnyev elvtárs, az SzKP Központi Bizottságának főtitkára, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának elnöke mondotta a következőket: „A káderek fegyelmezetttségének és felelősségtudatának fokozása – legfontosabb feladataink egyike. De nem a félelemre, a merev bürokráciára épülő fegyelmelemre gondolunk, amely megfosztja az embereket magabiztosságuktól, kezdeményezőkézségüktől és bectelenséget szül. Az emberek magasfokú öntudatára és felelősségtudatára épülő fegyelmelemről van szó... A szocialista fegyelmelem a társadalom minden tagja számára egységes és minden egyes személy számára kötelező fegyelmet jelenti”.¹ Az SzKP Központi Bizottságának 1980 októberében összehívott plénumán mondott beszédében L. I. Brezsnyev elvtárs ismételt hangsúlyozta a káderek fegyelme és szervezettsége további erősítésének, a rájuk bízott ügy iránti felelősségük fokozásának, munkastílusuk tökéletesítésének szükségességét.

A katonai káderek kiképzésével, elosztásával és nevelésével kapcsolatos munka az egész párt és az egész állam kádertpolitikájának alkotórészét képezi, melynek alapvető elveit V. I. Lenin fogalmazta meg és amelyet az SzKP programjának megfelelően folytatnak, miszerint: „a parancsnoki állomány kitartóan sajátítsa el a marxi-lenini elméletet, magasfokú katonai-műszaki felkészültséggel rendelkezzen, feleljen meg a modern katonai elmélet és gyakorlat minden követelményének, erősítse a katonai fegyelmet”.

¹ L. I. Brezsnyev. Aktualnije voproszi ideologicseszkoj raboti KPSzSz, t. I., M., Polittdat, 1978, sz. 486.

A szocialista haza minden agresszió elleni megbízható védelmének megteremtése érdekében a hadsereg és a flotta harcászultságának és mozgósítási készenlétének további erősítésével kapcsolatos feladatok sikeres megoldásának záloga az, hogy a katonai káderek tudatában vannak a rájuk bízott ügy iránti nagyfokú felelősségüknek, kifogástalanul teljesítik a hazával szembeni kötelességüket, szilárdan valóra váltják a párt politikáját, fegyelmezettek, munkájukban pedig a lenini módszert követik.

Az *egyéni felelősség* olyan mértékben jut kifejezésre, ahogyan az ember felismeri a társadalommal szembeni kötelességét és ahogyan kész annak teljesítésére. Nincs és nem is lehet olyan felelősség, amely nem kapcsolódik valamely konkrét teendő végrehajtásához. „... Fáradhatatlanul arra kell törekedni, hogy valóban biztosítva legyen mindenkinek személyi felelőssége a részére kijelölt, szigorúan és pontosan meghatározott munkáért, vagy a munka egy részéért” (V. I. Lenin Összes Művei, 39. kötet, 296. oldal, Kossuth Könyvkiadó, 1973.).

A felelősségnek jogi és morális aspektusa, konkrét történelmi jellege van. Minden társadalom nyújt bizonyos – a jogi dokumentumokban rögzített – magatartási és tevékenységi programot az embernek, jogi és erkölcsi felelősségének mértékét pedig a közvélemény tükrözi. A szocializmus viszonyai között az erkölcsi és jogi felelősség a személyiség és a társadalmi szervezet minden oldalú fejlődésének hatalmas ösztönzőjét jelenti. A szovjet társadalom egész életmódja, a párt, az állami szervek és a társadalmi szervezetek céltudatos eszmei-nevelőmunkája formálja az emberek magasfokú felelősségtudatát kötelességük végrehajtása terén.

A katonai kádereknek az ország védelmi képességéért, a fegyveres erők harcászultságáért érzett személyes felelőssége számos tényező hatására ma valóban óriási és egyre növekvő jelentőségre tett szert. Ez mindenekelőtt a külpolitikai tényezőkkel áll összefüggésben. Az imperialista körök és szekértolók hibájából a nemzetközi katonapolitikai helyzet korunkban rendkívül bonyolulttá vált. Az agresszív NATO katonai tömb, de mindenekelőtt az USA vezetői irányt vettek arra, hogy a világban kialakult katonai egyensúlyt saját javukra, s a Szovjetunió és a szocialista országok hátrányára változtassák meg, fokozzák a fegyverkezési hajszát, provokációkat robbantanak ki a szocialista országok és más független államok ellen, erősítik a NATO-tömböt és az imperialista politika eszközeként funkcióinak kibővítésére törekszenek.

Az Egyesült Államok erőszakolta ki a NATO-ban a közép hatósugarú amerikai rakéták nyugat-európai telepítéséről szóló döntést, az USA hirdette meg az úgynevezett „új atomhadászatot”, példátlan militarista aktivitásról téve bizonyosságot. Szovjetellenes, a béke ügyével szembenálló alapon folyik a nyugati agresszív körök közeledése a kínai vezetéshez.

Ilyen körülmények között a katonai káderek tettere készen fogadták az SzKP Központi Bizottsága júniusi (1980) plénumán hozott határozatot, miszerint „az imperializmus és a béke más ellenzőinek cselszövései szüntelen éberséget és államunk védelmi képességének erőteljes fokozását igénylik azzal a céllal, hogy megghiúsítsuk az imperializmus katonai fölényre való törekvésével és a világuralom megszervezésével kapcsolatos terveit”. Az USA és követőinek kalandortevékenysége, a katonai veszély fokozódása éberséget, fokozott felelősséget igényel a tábornokok, tengernagyok és tisztek részéről abban a tekintetben, hogy az egységek, hajók és magasabbegységek szüntelen készenlétben álljanak minden agresszív elgondolás megghiúsítására.

A katonai káderek személyes felelősségének növekedése a sajátosan katonai tényezőkkel is összefügg.

A korszerű háború – amennyiben az imperializmusnak sikerül azt kirobotantania – a két egymással szemben álló társadalmi rendszer éles osztályküzdelmévé válik, határozott politikai célokért folyik, s a küzdő felek katonai, gazdasági és erkölcsi-politikai erőinek és lehetőségeinek rendkívül kemény próbatételét jelenti. A harctevékenységek nagy intenzitásukkal és gyors lefolyásukkal fognak kitűnni, gyakorta keletkezik válságos és előre nem látható szituáció, a küzdelem rendkívül bonyolult helyzetben és olyan körülmények között játszódik le, amikor a fegyver kifogástalan használata mellett a katonáktól még azt is megkövetelik, hogy képesek legyenek az óriási fizikai és erkölcsi-lélektani terhelés elviselésére úgy, hogy emellett még határozottságról és bátorságról tegyenek bizonyosságot.

Nagy felelősség hárul az egész vezető állományra, azokra a tisztekre, tábornokokra és tengernagyokra, akikre a hadműveletek és harcok szovjer hadművészeti szabályok szerinti, hozzáértő megszervezése és lefolytatása nehezedik. A korszerű harctevékenység néha időt sem ad a parancsnoknak a hosszas gondolkodásra. Ilyen körülmények között a győzelmet csak az a hadvezér tudja kivívni, aki képes a helyzet gyors és szakszerű elemzésére és optimális elhatározás meghozatalára, aki mesterien vezeti a csapatokat (erőket), s azok erő kifejtéseit a leghatározottabban az ellenség szétzúzására irányítja, aki a kitűzött cél elérésében vasakarattal és kellő szilárdsággal rendelkezik, beosztottainak hősiességet és bátor példát mutat, s a harcot vagy ütközetet egyenlő, sőt kisebb erőösszetétel mellett is meg tudja nyerni. A parancsnoknak kell táplálnia beosztottaiban a győzelembe vetett hitet, s a kitűzött feladat végrehajtásában nem engedheti meg a kételkedést.

Amikor a katonai vezető személyes felelősségének kérdését vizsgáljuk, nem feledkezhetünk meg a katonai munka egyre fokozódó differenciálásáról, további szakosításáról és intellektualizálásáról, a korszerű fegyverzet és harci technika bonyolultságáról, alkalmazásának kollektív jellegéről. Az egyes katonaszemélyek és a katonai közösségek felelőssége a harc feladatok sikeres végrehajtásáért – a felsorolt tényezők hatásával egyenes arányban nő. Mindez a fegyelem és a szervezethez való további erősítésének szükségességével, az önkontroll, az önmagunkkal és a beosztottakkal szembeni követelményntámasztás fokozásával jár.

A korszerű háború logikája olyan, hogy a személyi állománynak, mindenekelőtt pedig a tisztikarnak, már békében is kemény megpróbáltatásokkal kell szembenéznie. Ez szükségessé teszi a katonai káderek felelősségének növelését az alárendelt csapatok és törzsek hadműveleti, harc- és politikai kiképzéséért, a lehető legnagyobb fokú pontosságuk kifejlesztéséért.

„Az ország védelmi képességének erősítése és a fegyveres erők ütőerejének növelése – hangsúlyozta D. F. Usztynov elvtárs, a Szovjetunió marsallja, az SzKP Központi Bizottsága Politikai Bizottságának tagja, a Szovjetunió honvédelmi minisztere – elválaszthatatlanul összefügg azokkal a gyökeres társadalmi-politikai átalakulásokkal, amelyek a Szovjetunióban végbe mennek. A szocialista társadalmi viszonyok szüntelen fejlődése, szellemi és kulturális eredményeink a fejlett szocializmus viszonyai között a fegyveres erők társadalmi bázisának megszilárdulásához vezetnek, hozzájárulnak harcckészültségük további fokozá-

sához”.² A hadsereg és a flotta ma már a haza, a párt és a nép iránti önzetlennél odaadó, jól képzett parancsnoki, politikai és műszaki-technikai káderekkel rendelkezik, akik nagy hozzáértéssel, magasfokú felelősségtudattal képesek a kitűzött feladatok teljesítésére mind békében, mind pedig harchelyzetben. Ismereteiket, szervezőképességüket az alegységek, egységek, hajók és magasabbegységek harcászaltsága fokozásának, az alárendeltek kiképzésének és nevelésének szolgálatába állítják.

A Kommunista Párt XXVI. kongresszusának közeledtével a tisztikart a célok, a kommunista meggyőződés, a hazafias törekvések soha nem látott egysége forrasztotta egybe. A tisztii állomány 92%-a ma kommunista és komszomolista, 68%-a katonai felsőfokú képzettséggel és katonai szakképzettséggel rendelkezik. Majdnem minden második tiszt fiatal, mintegy 30 év alatti. Az egységeket, magasabbegységeket, sőt még a seregtesteket is olyan tisztek és tábormokok irányítják, akik a háború alatt vagy a háború utáni években születtek.

Az 1980-ban lefolytatott gyakorlatok és ellenőrzések eredményei arról tanúskodnak, hogy a tisztek, tábormokok és tengernagyok nagyfokú pártos és szolgálati felelősségérzettel oldják meg a kitűzött feladatokat. Munkájukat a párt és a kormány kellőképpen értékeli. Elegendő annyit mondanunk, hogy csupán ebben az esztendőben több száz tábormokot, tengernagyot és tisztet tüntettek ki a Szovjetunió érdemrendjeivel és érdemérméivel, illetve részesítettek egyéb elismerésben.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXV. kongresszusa nagy figyelmet szentelt a párt káderpolitikájának, olyan hajtóerőnek nevezve azt, melynek segítségével befolyásolható a társadalmi fejlődés menete. A kongresszusi határozatok végrehajtása során a parancsnokok, a politikai és személyügyi szervek aktívabbá tették a tisztii káderek kiképzésével, nevelésével és elosztásával kapcsolatos munkájukat.

A fő figyelmet eszmei-politikai, erkölcsi és katonai nevelésük terén a párt követelményeinek, L. I. Brezsnyev elvtárs káderkérdéssel kapcsolatos műveiben és beszédeiben, az SzKP Központi Bizottságának „Az ideológiai, politikai-nevelőmunka további javítása” című határozatában, a Szovjetunió honvédelmi miniszterének, s a Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta politikai főcsoportfőnökének parancsaiban és direktíváiban kifejtett elvek és következtetések szellemében történő tökéletesítésére összpontosítják. Fokozódott a katonai káderek érdeklődése a marxi-lenini elmélet, a lenini eszmei-elméleti hagyaték, a kommunista építéssel és az ország védelmi képességének erősítésével kapcsolatos időszertű feladatok elmélyült vizsgálata iránt.

A csapatoknál és a flottáknál nagy munkát végeznek a tisztek magasfokú erkölcsi-politikai és harci talajdonosságai, a katonai hivatás iránti szeretet, a szovjet fegyveres erőkhöz való tartozás felett érzett büszkeség kinevelése terén, hogy kvalifikált szakemberként, energikusan és kezdeményezően álljanak a kitűzött feladatok megoldásához mind békében, mind pedig harci helyzetben. Növekedett politikai, hadműveleti-harcászati, haditechnikai és módszertani felkészültségük, az egységek és hajók irányítása terén szerzett gyakorlati jártasságuk színvonala. Ugyanakkor azonban a fegyveres harceszközök szüntelen fejlődése, a korszerű fegyverzet rendszeresítése a csapatoknál és a flottáknál, továbbá harci lehetőségeik növekedése a parancsnokok, politikai munkások, minden szintű

² D. F. Usztyinov. Izbrannije recsi i sztatyi. M., Politizdat, 1979, c. 392.

parancsnok szervezőképességének, tevékenysége tartalmának és módszereinek további tökéletesítését teszi szükségessé a hadművelet és a harc előkészítése és folytatása során.

A hadügy fejlődésének jelenlegi szakaszában – mint L. I. Brezsnyev elvtárs megállapítja – „mérhetetlenül megnöttek a tiszti állomány haditechnikai, de bátran mondhatjuk, tudományos felkészülésével szemben támasztott követelmények. Hogy helyesen alkalmazzuk a harci technikát és erre másokat is megtaníthassunk, tökéletesen kell ismerni működésének technikai alapját és széleskörű ismeretekkel kell rendelkezni a tudomány különböző területein. Ezeket a tudományos-technikai ismereteket szüntelenül újabbakkal kell kiegészíteni”.³

A katonai káderek kiképzése és nevelése korunkban újabb szintre emelkedett. Jelentősen javult a hadműveleti, harc- és politikai kiképzés minősége, eredményesebbé vált a katonai akadémiák hallgatói és a tiszti iskolák növendékei, továbbá a magasabb beosztásokba kiemelt tisztek körében végzett munka, valamint a tartalékos tisztek kiképzése és átképzése. Ez azonban nem nyújt alapot az önelégültségre. A párt arra tanítja a katonai kádereket, hogy objektíven, pártos elvszerűséggel értékeljék az elért eredményeket, és nagy figyelmet fordítsanak a kihasználatlan lehetőségekre és tartalékokra.

Ilyen kihasználatlan tartalékok rejlenek még a tiszti káderek körében folyó munkában is. Közülük is legfontosabb – munkastílusuk tökéletesítése, a felelősségtudat és a fegyelem fokozása. Mint D. F. Usztyinov elvtárs, a Szovjetunió marsallja, az SzKP KB Politikai Bizottságának tagja, a Szovjetunió honvédelmi minisztere megállapítja, a párt „magasfokú eszmei-elméleti felkészültséget, szakmai hozzáértést, a lenini munkastílus szigorú betartását követeli a tisztektől. Egy tiszt, bármilyen beosztásban legyen is, nemcsak katonai vezető, szakember, hanem a párt politikájának közvetítője is a hadseregben és a flottánál... És nagyon fontos, hogy a tiszt alárendeltekkel szembeni követelménytámasztását szolgálati kötelmei maradéktalan végrehajtásának személyes példája, az ügy kezdeményező, alkotó megközelítése kísérje”.⁴

A ránk bízott ügyszóhoz való felelősségteljes hozzáállás annyi, mint a szolgálattal érdekeinek önzetlen képviselése, beleadva egész lelkünket, tudásunkat és tapasztalatunkat, küzdve a formalizmus ellen. Sajnos, akadnak még olyan parancsnokok, akik a munkában megmutakozó hanyagságukkal, szervezetlenségükkel idegességet, az önbizalom hiányát idézik elő a katonai közösségekben. Akadnak olyanok is, akik szeretik eltussolni a tevékenységükben előforduló hiányosságokat és felnagyítani eredményeiket. Mindez csökkenti a harc- és politikai kiképzés minőségét, a katonai fegyelem, a rend és a szervezettség, végsősoron pedig a harckészültség szintjét, s a nevelőjelleg komoly veszteségéhez vezet. Nehezen lehet eredményre számítani ott, ahol a vesződéses napi szervezőmunkát szószátyárkodás, fogadkozás és ígéretés helyettesíti.

Helyesen cselekszenek azok a parancsnokok, politikai szervek és pártszervezetek, amelyek határozottan fellépnek a beosztottak körében megmutakozó erkölcsi lazaság, a szolgálattal való visszaélés, a hizselgés, a protekcionizmus és a becstelenség minden jelensége ellen.

Az élettapasztalat, a csapatgyakorlat meggyőzően bizonyítja az alábbiak abszolút igazságát: ha egy vezető nem képes tetteinek irányítására, a rendelke-

³ L. I. Brezsnyev. Na sztrazse mira i szocializma. M., Politizdat, 1979, sz. 172.

⁴ D. F. Usztyinov. Izbrannije reči i sztyati, sz. 503.

zésre álló hatalom ésszerű kihasználására, nem szabad öt egy katonai kollektíva vezetőjévé tenni. Ezért a parancsnokok, az előjárók, a politikai és a személyügyi szervek állandó kötelessége gondoskodni arról, hogy a felelős vezető beosztásokat magasszintű politikai és szakmai ismeretekkel, komoly elméleti és szilárd gyakorlati jártassággal bíró, önfeláldozó, szolgálati kötelmeiket serényen teljesítő tisztek, tábornokok és tengernagyok töltsék be.

Amikor a káderek eme értékes tulajdonságairól beszélünk, hangsúlyozzuk, hogy szüntelenül és kitartóan nevelni és fejleszteni kell a kádereket, meg kell őket tanítani arra, hogy több megbízatást adjanak a beosztottaknak, a feladatokat önállóan oldják meg, s a csapatok és flották vezetésében magabiztosságra tegyenek szert. Nagyon hátrányos – különösen a magasabb beosztásokba kiemelt tisztek számára – ha szolgálati kötelmeik végrehajtása során gyámkodnak felettük. Ez olykor előfordul a különböző ellenőrzések és csapatgyakorlatok során. Egyes magasabbegység- és egységparancsnokok is bizonyos gyakorlatokon csak a megfigyelő szerepében mutatkoznak, vagy más szavait „szajkózzák”. Kétségtelen, hogy segíteni kell a parancsnokoknak, de különösen parancsnokká válásuk idején szükséges ez. A felelősségtudat kinevelése azonban csak akkor lehetséges, ha olyan körülményeket teremtünk számukra, amelyek közepette átérzik a rájuk bízott munkaterület iránti teljes felelősséget.

A vezető káderekkel szemben támasztott egyik legfontosabb pártkövetelmény – a legmagasabb fokú *fegyelmezettség és pontosság*. Ahogyan Lenin elvtárs mondotta, ha lelkiismeretesen meg akarjuk tanítani a munkásokat és parasztokat a fegyelemre, úgy azt önmagunkkal kell elkezdeni.

A párt miandig is szem előtt tartotta ezt a lenini útmutatást, mivel rendkívül nagy jelentőséget tulajdonított neki. A Kazahsztáni Kommunista Párt Központi Bizottságának ülésén felszólalva, L. I. Brezsnyev elvtárs hangsúlyozta, hogy „fokozni kell a káderek pártos felelősségvönását a kitűzött feladatok végrehajtása, az állami fegyelem szigorú betartása terén. És ezt minden szinten, minden lépcsőben meg kell tenni – egészen a minisztériumokig. Munkánk minden területén magasfokú szervezethez, minden tekintetben fegyelemre van szükség”.⁵

A párt ezen utasítása teljes mértékben vonatkozik a tisztii állományra is, amelytől különösen nagy pontosságot, gondosságot és megbízhatóságot követelnek.

Neves szovjet hadvezérek, mint például, A. M. Vasziljevskij, G. K. Zsukov, I. Sz. Konyev, K. K. Rokosszovszkij, memoárjaikban elmondják, hogy a hadműveletek folytatása során milyen fontos volt minden egyes parancsnok – bármily szintű is – pontossága. A Főhadiszállás direktívái vitathatatlanul törvényt jelentettek a parancsnokok számára, s a győzelmet, rendszerint, a fegyelmezett csapatok és a gondos katonai vezetők vívták ki.

Minden egyes előjáró, parancsnok felelősséggel tartozik azért, hogy az alárendelt személyi állomány végrehajtsa szolgálati kötelmeit, felelős továbbá az állomány magatartásáért és fegyelméért. „A politikai vezető nem csupán azért felel, hogyan vezet, hanem azért is, amit a vezetése alatt állók tesznek. Ezt ő néha nem tudja, gyakran nem akarja, de a felelősség őt terheli” (V. I. Lenin Összes Művei, 42. kötet, Kossuth Könyvkiadó, 1974., 210. oldal).

A fegyelem jelentősége mérhetetlenül megnő a korszerű harcban, aholis rendkívüli állóképességre, kitartásra, önuralomra van szükség. A fegyelem és

⁵ „Pravda”, 1980. augusztus 29.

a pontosság nagymértékben meghatározza a harctevékenység eredményeit az agresszor támadásának visszaverése során. Következésképpen, a Haza biztonságának, határai sérthetetlenségének érdekében minden egyes katonai vezetőt a kiadott utasítások feltétlen végrehajtásának biztosítására köteleznek. Vezető kádereink többsége így is cselekszik.

Ugyanakkor egyes parancsnokok és előljárók a pontosságot rendkívül sajátosan értelmezik: parancsaik ellentmondás nélkül végrehajtandók, ami, lényegében véve, nem kifogásolható, amikor azonban az előljáró parancsnokok utasításainak végrehajtásához való hozzáállásukról, az ő egyéni magatartásukról van szó, úgy itt már olykor-olykor számos hiányosság található. Ez megmutatkozik még a káderekkel kapcsolatos munkában is.

A jelenlegi körülmények között mérhetetlenül megnőtt az egyszemélyi vezetés – a szovjet katonai építés legfontosabb elve – szerepe. Lényege, mint ismeretes, az, hogy minden szintű parancsnok és előljáró teljhatalommal rendelkezik az alárendelték vonatkozásában és személyesen felel a csapatok életének és tevékenységének minden verületéért. Az egyszemélyi vezetést V. I. Lenin olyan rendszerként jellemezte, amely a háború igen bonyolult és veszélyes viszonyai közepette biztosítja az emberi képességek lehető legjobb kihasználását és a végrehajtás szigorú ellenőrzését. A Szovjet Hadsereg és a Haditengerészeti Flotta egész története igazolja az egyszemélyi vezetésre vonatkozó lenini irányvonal helyességét. Az irányvonalat szilárdan követő Kommunista Párt programjában a következőket írta: „A szovjet fegyveres erők építésének legfontosabb elve – az egyszemélyi vezetés”.

Az országban és a fegyveres erőknél lejátszódó társadalmi-politikai folyamatok, a hadsereg és a flotta anyagi-technikai bázisa továbbfejlesztésének kedvező hatására az egyszemélyi vezetés korunkban új tartalommal telítődött. A legkorszerűbb harceszközök alkalmazásával folyó háború a csapatok központosított, operatív, stabil és rejtett vezetése jelentőségének nagymértvű növelését igényli. A harctevékenységek rendkívüli bonyolultsága és gyors lefolyása közepette a harcra, hadműveletre vonatkozó elhatározás meghozatala nemcsak a parancsnok gondolkodásának gyümölcse, hanem akaratának tette is. S így növekszik olyan tulajdonságainak jelentősége is, mint az alkotó kezdeményezés, a korszerű harc természetének alapos ismerete, a kockázatvállalásra való készenállás, a hozott elhatározás végrehajtásában tanúsított állhatatosság. A vele szemben támasztott fokozott követelményeket a rábízott katonai közösség személyi állománya magas szintű erkölcsi-politikai állapota szüntelen fenntartásának szükségessége is indokolja.

A szovjet fegyveres erőknél az egyszemélyi vezetés szigorúan pártos alapon épül és fejlődik. Ez azt jelenti, hogy minden szintű parancsnok és előljáró saját gyakorlati tevékenységében a politikai szervekre és a pártszervezetekre támaszkodik, azok tekintélyét, a harcosokra gyakorolt hatását pedig a kitűzött feladatok végrehajtása érdekében hasznosítja. Az egyszemélyi parancsnok tevékenységében a siker záloga a szervező és az ideológiai munka szerves egyesítésében rejlik.

Az egyik vagy másik vezető beosztású dolgozó tevékenysége értékelésének egyik legfontosabb ismérve korunkban az, hogyan sajátítja el a *lenini munkastílust*, amely, mint az SzKP XXV. kongresszusa hangsúlyozta, alkotó, szubjektívizmustól mentes, minden társadalmi folyamatot tudományos módon megközelítő módszer, amely önmagunkkal és másokkal szemben magasfokú követel-

ménytámasztást feltételez, kizárja az elbizakodottságot, szembeszáll a bürokratizmus és a formalizmus minden megnyilvánulási formájával. Magától értetődik, hogy ez a pártkövetelmény teljes mértékben vonatkozik a katonai káderekre is.

Az SZKP XXV. kongresszusa után a katonai káderek munkastílusának további fejlesztése iránt tanúsított érdeklődés jelentősen megnőtt. Ezeket a kérdéseket rendszeresen megvitatják a katonai tanácsok ülésein, az elméleti, tudományos-gyakorlati konferenciákon és szemináriumokon, a különböző értekezleteken, a katonai sajtóban. Ez azonban még nem jogosít fel bennünket arra a gondolatra, hogy már mindent megtettünk. A parancsnokok és elöljárók, a politikai szervek és a törzsek munkastílusának kritikai elemzésének szükségessége, a katonai káderekkel szembeni magas követelménytámasztás szükségessége nyilvánvaló.

A lenini munkastílus elsajátítása mindenekelőtt saját eszmei-ideológiai színvonalunk szintelen és kitartó növelését, a marxizmus-leninizmus klasszikus műveinek, a pártkongresszusok dokumentumainak, az SZKP Központi Bizottsága plénumán elhangzottak, L. I. Brezsnyev elvtárs és más párt és állami vezetők műveinek mélyreható tanulmányozását jelenti. A tisztek, tábornokok és tenger-nagyok eszmei felvértezése azonban nem korlátozódik csupán a marxizmus-leninizmus alapjainak ismeretére. Az eszmeiség – az ismeretek, a meggyőződés és a gyakorlati tevékenység szerves ötvözete. A kommunistáknak nemcsak a marx-lenini elmélet téziseit, kommunista elveinket kell ismerniük, de mélyen hinniük kell azok igazságában, s abban, hogy azokkal összhangban kell cselekedniük.

„Elvhűnek lenni – modotta L. I. Brezsnyev elvtárs – annyi, mint felismerni, hogy munkánk a nagy közös ügynek – a kommunizmus építésének – része... Ez azt jelenti, hogy az egoizmussal és a maradisággal, a lazasággal és a hanyagsággal, a kispolgári közömbösséggel és a harácsolással szemben kérlelhetetlennek kell lennünk. Azt jelenti, hogy forrón szeressük hatalmas szocialista hazánkat és tudatában legyünk annak, hogy eredményeinkkel hozzájárulunk valamennyi népnek a tartós békéért, a szabadságért, a szocializmusért vívott közös harcához.

Más szóval, elvtársak, elvhűnek lenni annyi, mint a kommunizmusért és magasztos eszméinek győzelméért folyó küzdelem aktív és tudatos harcosává válni”⁶

A kommunista meggyőződés, a magasfokú eszmei felkészültség egyik fontos feltétele annak, hogy a tisztekben eredményesen kialakítsuk a nélkülözhetetlen erkölcsi-politikai tulajdonságokat, az aktív életszemléletet, a szüntelen készenállást arra, hogy elviseljük a korszerű háború súlyos megpróbáltatásait és ne ve-szítsük el a harcba és a győzelembe vetett hitünket.

A lenini munkastílus elsajátítása szerves összefüggésben áll ismereteink szüntelen bővítésével, szakmai felkészültségünk fokozásával. A fegyveres erőknél kialakult katonai képzési rendszer kellő ismeretet és jártasságot nyújt a tiszteknek, tábornokoknak és tenger-nagyoknak a parancsnoki, politikai, törzs és műszaki beosztásokban rájuk háruló kötelemek végrehajtásához. Többségük a katonai akadémia, vagy tisztiiskola elvégzése után eredményesen vezeti az alegységeket, egységeket, hajókat és magasabbegységeket.

A fegyveres harceszközök fejlődése, a csapatok és a flották korszerű fegyverzettel történő ellátása növeli azok harci lehetőségeit, de ugyanakkor kitartóan követeli a parancsnoki káderek elméleti ismereteinek és gyakorlati jártassá-

⁶ L. I. Brezsnyev. Aktualnije voproszi ideologicseszkoj raboti KPSzSz, t. 2., c. 103–104.

gának szüntelen tökéletesítését is a korszerű harc és hadművelet megszervezése és folytatása terén. Kibővül a munka terjedelme, bonyolultabbá válnak a parancsnokok és előljárók feladatai minden szinten. Ennél fogva növekszik a munka szervezettségének, a csapatok irányítási szilárdságának és operativitásának szerepe, az alárendeltek kiképzésében és nevelésében pedig a módszertani szak tudás jelentősége.

Az utóbbi években a hadseregben és a flottánál sokat tettek a parancsnoki kiképzés minőségének javítása érdekében. Számos egységnél, hajón és magasabbegységnél azonban a parancsnoki kiképzés nem teljes mértékben segíti elő, hogy a tiszti káderekben kifejlődjék az előttük álló feladatok megoldásához való hozzáállás. Egyesek lebecsülik az ismereteik, parancsnoki és módszertani jártasságaik fokozásával szembeni egyéni felelősséget és érdekeltséget.

Mindez kitartóan követeli a csapatoknál és a flottáknál folyó parancsnoki kiképzés helyzetének mélyreható vizsgálatát, a helyzet javításával, a katonai káderek szakmai színvonalának növelésével, ismereteik és gyakorlati jártasságuk fejlesztésével kapcsolatos hatékony intézkedések kidolgozását és megvalósítását annak érdekében, hogy eredményesen megoldják a beosztottak kiképzési és nevelési feladatait, harchelyzetben pedig a csapatok hatékony vezetését. Ezzel kapcsolatban figyelemre méltók azok a tapasztalatok, amelyeket a hadászati rakétacsapatok egységeinél és a haditengerészeti flottánál szereztek a tisztek önálló munkájának megszervezését illetően, és az alárendelteknek a kiképzés idején adott egyéni feladatok gyakorlata, amelyek végrehajtásáról a közvetlen előjáróikkal folytattak beszélgetést.

A XXV. kongresszuson elhangzott követelmények értelmében a parancsnokok, előljárók, politikai és személyügyi szervek részéről a katonai káderek körében folytatott munkában a fő helyet a káderek kiválasztásának és a lenini káderpolitikai elvek alapján történő elosztásával kapcsolatos kérdések töltik be. E kérdések helyes megoldása közvetlen hatást gyakorol az egységek, hajók és magasabbegységek harckészültségének fokozására.

A tapasztalat arra tanít, hogy ott, ahol a kádereket a lenini elveknek és a párt követelményeinek megfelelően osztották el, nagyobb eredményeket érnek el a személyi állomány hadműveleti, harci és politikai kiképzésében. Állandó eredményeket érnek el, például, az Októberi Forradalom érdemrenddel, a Vörös Zászló érdemrenddel háromszor, a Szuvorov és a Bogdán Hmelnickij érdemrenddel kitüntetett szamaro-uljanovszkiji gépkocsizó lövészadosztály katonái. S ez nem lehet véletlen. Ebben a magasabbegységben a tisztek nagyfokú felelősségtudattal viszonyulnak a rájuk bízott ügyhöz, s mindegyikük vonatkozásában célirányos nevelőmunkát folytatnak.

Egyes egységeknél és hajókon, sajnos, a kádereket kevésbé ismerik, és különösen magasabb beosztásba történő kinevezésük során eszmei-politikai érettségükről, szakmai felkészültségükről, gyakorlati tevékenységükről nem készítenek elvszerű értékelést, ami negatívan befolyásolja a harc- és politikai kiképzés, a katonai fegyelem helyzetét, az egyéb feladatok megoldásának minőségét. Előfordul az is, hogy a tisztet előbb kinevezik az új beosztásba, és azután kezdik vizsgálni, hogy megfelel-e majd abban, s csak akkor szereznek tudomást emberi hiányosságairól szolgálatban és egyéni magatartásában egyaránt, de hallgatnak azokról, különösen, ha más körzetbe vagy flottához történő kinevezéséről van szó.

A parancsnokok, politikai és személyügyi szervek részéről nagy figyelmet igényelnek a tiszti szolgálat célszerű megszervezésével kapcsolatos kérdések. Csak a káderek kinevezésének nem eléggé átgondolt tervezésével, vagy a tervezés hiányával magyarázható, hogy olykor még igen tehetséges tisztek is huzamos időn keresztül századot, szakaszt irányítanak, majd pedig gyorsan magasabb beosztásba helyezik őket. A beosztásban eltöltendő időt természetesen nem lehet úgy kitűzni, mint egy szigorúan meghatározott szint kötelező leszolgálatát. Ez csupán a kádermunka következményeiben káros formalizmusához vezet. De a beosztásokba kijelölt személyek kiválasztása során nem hagyható figyelmen kívül a jelöltek tapasztaltsága, jártassága és egyéb olyan tulajdonságai, amelyek szükségesek az új beosztás ellátásához.

A katonai káderek kinevelése és elosztása terén a parancsnokok, a politikai és személyügyi szervek tevékenységének fő iránya – egy jól képzett tartalék létrehozása a magasabb beosztásokba történő kiemelés céljából, amelyben, természetesen, a legfontosabb a helyettesi szint lenne. Nyilvánvaló, hogy a tisztek, tengernagyok és tábornokok helyettesi beosztásba történő kiválasztása során meg kell vizsgálni, hogy az illető képes-e helyettesíteni parancsnokát, előljáróját. Nevelésüket és kiképzésüket ebben az irányban is folytatni kell.

A káderek kinevelése magasabb beosztásba történő helyezés céljából, lényegében véve a harcokészültség erősítését jelenti. Itt teljes mértékben meg kell szüntetni az élőködést, amikor is egyes parancsnokok valamely felelős beosztás megürülésekor egy másik körzetben szolgáló és jól felkészült tiszt kijelölését kívánják, kinevezése után azonban nem támogatják, nem nevelik, nem tanítják őt, hanem csupán azokkal a parancsnokokkal szemben támasztanak igényeket, akiknek vezetése alatt korábban szolgált.

A vezető káderek magas szociális kötelessége – a fiatal tisztek nevelésének erősítése, különösen szolgálatunk első éveiben. A katonai tanintézet befejezte után a fiatalok körében végzett átgondolt, egyéni munka számos példáját láthatjuk a hadászati rakétacsapatoknál, a haditengerészeti flottánál, a Bjelorusz, a Kijevi és más katonai körzetekben.

A fiatal tisztek formálásának központja – az egység és a hajó. Mint a gyakorlat bizonyítja, a fiatal tisztek legeredményesebb formálása azoknál az egységeknél és azoknál a hajókon történik, ahol a mindennapi életet és a harcalképzést a szabályzatok szigorú betartásával szervezik meg, s a magas követelménytámasztás mellett elvtársias légkört teremtenek, ahol figyelnek kéréseikre és szükségleteikre. Megengedhetetlenek az olyan, még ha csak egyedi esetek is, amikor a munkájuk során hibát elkövető fiatal tisztek körében folytatandó elmélyült, lelkiismeretes munkát hivatali formassággal helyettesítik, arra törekedvén, hogy mielőbb megszabaduljanak tőlük. Egyes parancsnokok és előljárók az alárendelt beosztásból történő leváltásában a követelménytámasztás megnyilvánulását, a kádermunka jelentős formáját látják. Nem szorul bizonyításra, hogy a parancsnok gyakori, sőt, mi több, indokolatlan leváltása kárt okoz az ügynek.

Ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy csökkenteni kell a fiatal tisztekkel szemben támasztott követelményeket. A követelménytámasztást fokozni kell, de ugyanakkor aktívabbá kell tenni egyéni politikai és katonai nevelésüket, együttérzést és figyelmet kell tanúsítani irántuk, valós aggodalommal ügyelve arra, hogy jó parancsnokok, politikai munkások, mérnökök – a mai katonai kádernemzedék méltó utódai – váljanak belőlük.

Elmélyült figyelmet kell tanúsítani a magasabb beosztásba kiemelt tisztek, különösen az ezredparancsnokok iránt is, mivel az ő formálási folyamatuk a legbonyolultabbak egyike. Anélkül, hogy gyámkodnánk felettük, meg kell tanítani őket, hogyan kell parancsolni az embereknek, irányítani őket a harcban, támogami kell őket abban, hogy új beosztásukban szilárdan helyt álljanak, kifejtéshessék képességeiket és bizonyos tapasztalatra tegyenek szert. A gyámkodás az egyénekből negatív érzelmeket vált ki, talajt teremt a felelőtlenséghez, károsan befolyásolja az alegységek, egységek és hajók harckészültségének helyzetét.

Az SZKP Központi Bizottságának „Az ideológiai, politikai-nevelőmunka továbbí javítása” című határozatában feladatul szabja meg az eszmei-nevelőmunka magas színvonalának biztosítását minden közösségben, a konkrét emberrel szembeni elvszerű légkör, elvtársi követelménytámasztás és gondoskodás megteremtését, az eszéhez és a szívéhez vezető út megtalálását, a káderek részéről az alárendeltek neveléséért érzett felelősség fokozását. Ezekből a magas követelményekből kell kiindulni, amikor valamely katonai közösség munkáját értékeljük.

A lenini stílus megszilárdítása a vezető káderek tevékenységében – elválaszthatatlanul összefügg a kritika és az önkritika fejlesztésével. E módszer lényege az, hogy bármely dolgozó tevékenységének minden vetületét objektíven értékeljük, az előforduló hiányosságokat pedig – kiküszöbölésük céljából – minden oldalú elemzésnek vessük alá. Ott, ahol megfelelkeznek erről, megteremtik az előfeltételeket az egyes vezetők munkájában és személyes magatartásában jelentkező komoly hiányosságokhoz.

Nem szabad megfelelkezünk a XXV. pártkongresszus azon útmutatásáról, miszerint nem lehet pártvezető az, aki nem képes tevékenységének kritikus értékelésére, aki elszakadt a tömegektől, hizelgő, talpnyaló légkört teremt, aki elvesztette a kommunisták bizalmát. „Megkímélni a vezetőt a bírálattól – írja L. I. Brezsnyev elvtárs az „Újjászületés” című könyvében – annyi, mint elrontani őt. Aki felhagyott a kritika elfogadásával – elveszett az ügy számára”.

Egy tiszt-vezető számára igen fontos, hogy rendelkezék a lenini módszer olyan vonásával, mint a tömegekkel való elválaszthatatlan kapcsolat, a tapasztalatukra támaszkodás, szükségleteik és igényeik folyamatos kielégítésének biztosítása. Emellett fontos, hogy a tiszt-vezető nagy figyelmet fordítson az alárendeltekkel folytatandó egyéni beszélgetésekre, azzal a céllal, hogy alaposan megismerje őket, hogy a saját szemével lássa az eredményeiket, hiányosságaikat, s azokat megbeszélje velük.

A kitűzött feladatok eredményes megoldásában fontos szerepet játszanak a tisztek, tábornokok és tengernagyok egyéni tulajdonságai, az a képességük, hogy tömörítsék a kollektívát és alkotó légkört teremtsenek abban. A parancsnokok és az előljáró személyes példamutatása a szolgálati kötelem teljesítésében, a követelménytámasztás, a szerénység, a természetes kapcsolattartás, az elérhetőség – tekintélyt kelt az alárendeltek szemében, ami a beosztás tekintélyével megerősítve komoly mozgósító erőt jelent.

Az élenjáró egységek, hajók és magasabbegységek parancsnokainak tapasztalatai azt bizonyítják, hogy eredményeiket jelentős mértékben egyéni szervező-képességük, jövőbelátásuk biztosítja, az a képességük, hogy kiválasszák, ami a munkában fontos, pontosan meghatározzák a feladatokat, sokrétűen, átgondoltan tervezzék meg munkaidejüket. Mindez pozitíven befolyásolja a csapatok és törzsek hadműveleti, harc- és politikai kiképzésének eredményeit, a fegyelem, a

szabályzat szerinti rend, a személyi állomány politikai és katonai nevelésének megszilárdulását. Nem szabad lebecsülni az idősebb parancsnokok szervezőképességének nevelő jelentőségét, a szervezőképesség hatását a beosztottakra, különösen a fiatal tisztekre.

A tisztvezető munkamódszerei fejlesztésének fontos feltétele az, hogy aktívan részt vállal a párt- és komszomol-szervezetek munkájában, a katonai közösség társadalmi-politikai életében. Ez lehetővé teszi számukra, hogy a tömegek sűrűjében éljenek, jobban megismerjék az embereket, s ahogy mondani szokták, az egységek és alegységek pulzusán tartsák ujjukat. A személyi állomány részére tartott politikai előadások, az ország belső életével és a nemzetközi helyzet időszerű kérdéseivel kapcsolatos beszélgetések elősegítik a parancsnokok szellemi gyarapodását, fejlesztik pártos magatartásukat is.

A lenini munkastilus – pártunk egyik értékes kincse, amely mindennapos gyakorlattá, s a párt és a szovjet nép előtt álló nagy és bonyolult feladatok sikeres megoldásának hatékony eszközévé vált. Pártunk Központi Bizottsága és Politikai Bizottsága államunk életének minden vetületével, védelmének megszervezésével a lenini vezetési stílus igazi példaképét mutatja. A lenini munkamódszer hatja át L. I. Brezsnyev elvtárs gyakorlati tevékenységét is. Munkájukban kifejezésre jut a forradalmi lendület szerves összekapcsolása a hozzáértéssel, a magasfokú követelménytámasztással, a legfontosabb bel- és külpolitikai kérdések széleskörű és mindenoldalú megvitatásával, az ügy kritikai megközelítésével, a párt és a nép erejébe vetett hittel, a tömegekkel való elválaszthatatlan kapcsolattal és ama képességgel, hogy tanítsák őket és tanuljanak tőlük.

A párt szüntelenül foglalkozik azzal, hogy a vezető káderek elsajátítsák ezt a módszert, kifejlesszék magukban a lenini típusú dolgozó vonásait és tulajdonságait, azokat továbbfejlesszék az új feladatok és a kommunista építés körülményei, s az esetleges agresszió elleni védelmének figyelembe vételével.

A katonai káderek eszmei felvértezése, szakismeretük, felelőségük és felelősségük növelése, munkastilusuk fejlesztése képezi a csapatok és flották állandó harcászultságának fenntartásával, a személyi állomány kiképzési és nevelési folyamata hatékonyságának és minőségének fokozásával kapcsolatos eredményes tevékenységük alapján. Mint minden szovjet ember, ők is készen állnak az SZKP XXVI. kongresszusának méltó fogadására, mély megértéssel közelednek a rájuk háruló bonyolult és megtisztelő feladatok végrehajtásához.

ТЫЛ И СНАБЖЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

Az élelmezés megszervezése táborban és tengeri utakon

*Irta: I. Iszaenko altábornagy a Szovjetunió Honvédelmi Minisztérium
Központi Élelmezési Csoportfőnöke
(Fordítás: A Til i Szabzszenyije 1980. évi 12. számából)*

A honvédelmi miniszter a csapatok életkörülményei összhadseregi konferenciáján felszólalásában hangsúlyozta: „a különleges gondoskodás tárgyát gyakorlatokon, tábori foglalkozásokon és a hajóutakon a személyi állomány élelmezésének megszervezése képezze”. Ha a békeidőben lefolytatott gyakorlatokon a tiszték és katonák normális étkeztetését, különösen a melegétellel való ellátását nem tudják biztosítani, akkor ez azt jelenti, hogy a hadtápegységek és a hadtápszolgálatok alacsony fokú harckészültséggel rendelkeznek, azaz nem képesek saját szakfeladataikat végrehajtani. Ezekben a szavakban is kifejeződik az élelmezési szolgálat szakemberei iránt támasztott magas fokú követelménytámogatás.

Felvetődhet a kérdés, hogy lehet-e megakadályozni – bármely helyzetben – a katonák élelmezési ellátásának meghiúsulását.

Mindenekelőtt a szervezetszerű tábori technikai eszközöket kell hadrafogható állapotban tartani. Az élelmezési szolgálat napjainkban *különböző típusú* (gépkocsira szerelt, vontatmányként alkalmazott, szállítható) *mozgókonyhakkal, tábori sütőkemencékkel, az élelmiszerek és az ivóvíz szállítására speciális technikai eszközökkel* (hűtőgépkocsikkal, kenyérszállító és kombinált rendeltetésű gépkocsikkal, vízszállító gépkocsikkal stb.), *valamint tábori javító eszközökkel rendelkeznek.*

A *tábori kenyérsütés* alapvető eszköze – a tábori sütőde (PMX), amely a saját karakterisztikáját tekintve megfelel a csapatok által támasztott követelményeknek. Ha azonban a harctevékenység magas fokú manőverezést kíván, akkor a PMX teljesítménye jelentősen csökken. Ezért került kialakításra és rendszerezésre az új tábori sütőüzem (PX3), amely a gépkocsi platórészére került felszerelésre. Itt már a kenyérelőkészítés összes folyamata gépesített. Rendkívüli előnye abban rejlik, hogy *bármely helyzetben* állandóan képes a kenyérsütés megkezdésére és folytatására.

A gépesített lövész alegységek *meleg étellel* történő ellátására használják a sorozatban is gyártott és vontatmányként alkalmazott *KP-130-as* konyhát, amely 130 fő ellátását biztosítja, ugyanakkor a kezelése egyszerű. A KP-130-as konyhán a legkülönfélébb ételek bármely helyzetben elkészíthetők. Jelentős előnye

ennek a konyhának az, hogy a felső része leemelése után fedezékekben és hajók belsejében is működtethető.

A gyakorlatok tapasztalatai szerint ugyancsak jó mutatókkal rendelkezik a *PAK-200-as*, gépkocsira szerelt konyha, amely a harcokosi és más alegységeknél került rendszeresítésre. Telepítése és menetekesszé tétele nem követel időráfordítást. Ételek elkészítésére álló helyzetben és menet közben egyaránt alkalmas.

Az ételmezési szolgálat *egyéb technikai eszközei* közé tartoznak a tábori étkezdék, húskombinátók, szárasztésza készítő és hűtőgépek. Azonban azt ki kell hangsúlyozni, hogy a legkorszerűbb technika sem garantálja az ételmezési szolgálat magas fokú harcalkézségét. Az ügy sikere azoktól a szakemberektől függ, akik felelősek ezért a technikáért, kötelesek azt jól, a készség szintjén ismereni, alkalmazni, azaz működtetni.

A gyakorlatok tapasztalatai azt mutatják, hogy ott, ahol a technikai eszközöket az előírt időben karbantartják, kiszolgálják, működőképes állapotban tárolják, ott nem szenved csorbát a technikai eszközök használhatatlansága miatt a katonák ételmezési ellátása. Természetesen, ezt a különböző szintű parancsnokok is kötelesek ellenőrizni. Ugyancsak a parancsnokok és főnökök kötelesek gondoskodni a személyi állomány magas fokú szakkiképzéséről, ellenőrizni az ételmezési szolgálat technikai eszközeinek rendeltetésszerű használatát.

A folyamatos ételmezési ellátás lényeges feltétele az *ételmezési készletek* létrehozása, lépcsőzése és előírt szinten való tárolása. A párt és kormány állandó gondoskodásának megfelelően a haza folyamatosan biztosítja a jó minőségű és kalóriadús ellátást. Napjaink új termékei kis tömegben is nagy energiát és tápértéket képviselnek, jól tárolhatók és könnyen feldolgozhatók. Ezekhez tartoznak a kása különböző fajtái, a koncentrátumok, a húskonzervek, a burgonyapüré, a süritett hús és tejkészítmények stb. Ezekből állítják össze a különböző kontingensű csapatok részére a kompletteket. Például a deszantosok részére összeállított komplett (javadalmas) súlya 1292 gramm, 4000 kalóriát tartalmaz és nemcsak a bonyolult viszonyok közötti minőségi ellátást biztosítja, hanem az ételkészítmények térfogatának csökkentését is, ami fontos a légideszant alegységeknél és egységeknél a deszantolás végrehajtásakor. Jelenleg folynak a csapatpróbák a koncentrátumokkal, húskonzervekkel és a fehérjedúsított ételekkel is.

A maximálisan *előkészített és előrecsomagolt termékek* tervezése napjainkban folyamatban van. Ezért a tábori viszonyok között nagy figyelmet szentelnek az olyan kérdéseknek, mint a sérültek és betegek kímélő ellátása. Az ipar kibocsát gyógy-ételkészítményeket, fokozott biológiai értékekkel, konzerveket, amelyek elsősorban a kórházi ellátás keretében fogyaszthatók.

A folyamatos és teljes értékű ellátás a legbonyolultabb viszonyok között nagyban függ az *ételkészítést irányító, szervező szakmai kiképzettségtől*. Az ételmezési szolgálat alparancsnoki állománya kiképző alegységekben (szakácsiskolák, sütőtanfolyamok) és közvetlenül a csapatoknál készülnek feladataik ellátására. A katonai körzetek többségében folyamatosan gondoskodnak az iskolákon megszerzett ismeretek munkahelyeken történő elmélyítéséről. Még elvételre előfordul, hogy az egyes egységeknél a tantermek, szakkabinetek gyengén vannak berendezve, vagy hiányoznak és a kiképzési foglalkozásokat rendszertelenül, alacsony kiképzési – módszertani színvonalon hajtják végre.

Kiemelkedő szerepet játszanak a személyi állomány kiképzésének folyamataiban a *szakbarcászati és harcászati gyakorlatok*. A szakácsállomány kiképzési

programjában elő van írva: „a zászlóalj ételmezési pont telepítése és munkája harcban” témájú foglalkozás, amelyet rendszerint az ételmezési szolgálat főnök vezet. A foglalkozás során feldolgozzák – normaidőre – az ételkészítési és eszközök csomagolását, málházását a szállítóeszközökre, a ZÉP telepítését terepen és a tábori konyhák kikonzerválását.

A foglalkozás gondos előkészítése hozzájárul annak hatékonysága növeléséhez. Az ételmezési szolgálat főnöknek időben ki kell választani a ZÉP telepítésének helyét, meghatározni az összes elem optimális variáns szerinti elhelyezését (az 1. számú ábra szerint); végig gondolni az anyagi biztosítás kérdéseit és kidolgozni a levezetési tervet.

A kis létszámú csoportokat is rendszeresen el kell látni meleg étellel. Az ő ellátásukra alkalmazható a hordozható *MK-30-as vagy MK-10-es* (a létszámtól függően) *konyhák*. Azért, hogy az ételt rendszeresített szakács nélkül is el tudják készíteni, az erre kijelölt személyeket a kellő időben fel kell készíteni a hordozható konyhák üzemeltetésére és a technológia betartására a tábori viszonyok között. Függetlenül a gyakorlatokon kialakult helyzettől, a személyi állományt rendszeresen és teljes értékűen kell étellel látni.

Az ételmezés szabályozása a gyakorlaton függ a végrehajtandó harckiképzési feladatoktól. Kizárólagos esetekben meleg ételt készítenek két alkalommal és étkezések közötti időre kiadnak húskonzervet, kenyeret, kétszersültet és más olyan termékeket, amelyek nem igényelnek meleg megmunkálást.

Sok pozitív tapasztalatot lehetne felsorolni az ételmezési szakemberek tábori viszonyok között végzett odaadó, lelkiismeretes munkájáról, azokról, akik teljesítették szolgálati kötelességüket, értékes tapasztalatot gyűjtöttek és megszilárdították a gyakorlati készségüket.

Nagy tiszteletet vívott ki magának a személyi állomány körében N. Ligun tiszta, az ételmezési szolgálat főnöke. Az egység ételkészítője mindig tiszta, az elkészített ételek ízletesek és változatosak. Jól felszerelt az ételmezési raktár, a raktári készletek speciális konténerben vannak tárolva és könnyen mozgathatók. A mozgókonyhák cikkei teljességi jegyzékek szerint feltöltöttek, technikailag működőképesek. N. Ligun tiszta gyorsan, operatívan tevékenykedik, utasítás nélkül teljesíti saját kötelességét.

A gyakorlatóra való kéréséskor azonnal telepíteni kell a zászlóalj ételmezési pontot és körültekintően kell megszervezni a ZÉP-on folyó tevékenységet.

Ezeket a kérdéseket folyamatosan kell feldolgozni a zászlóalj ételmezési szakaszaival, hogy azok tapasztalatot gyűjtsenek és fokozzák a szakmai hozzáértésüket, jártasságukat.

C. Gabrilin tiszthelyettes is állhatatosan növeli beosztottjai tudását. A saját ismereteit a gyakorlaton végrehajtott kiképzésen is átadja beosztottjainak. Külön figyelmet fordít az olajgépek működőképességére. A gyakorlatokon a tiszthelyettes gyorsan kiválasztja a ZÉP helyét, s ezen belül elhelyezi a konyhákat és a gépkocsikat. Gondoskodik az ételkészítő, mosogató helyek berendezéséről.

Hasonló, jó példákkal – az ételmezési szolgálat beosztottjai jó munkáhozállásáról – sok más egységnél is találkozhatunk.

A forró klímával rendelkező körzetekben az ételmezés megszervezése bonyolult feladatot és az ételmezési szolgálat beosztottjaitól jó felkészültséget kíván. Mindenekelőtt a magas levegő páratartalom veszi igénybe az emberi szervezetet, többek között fáradtságot és étvágytalanságot idéz elő. Ezért az étel-

mezés szabályozása sajátos. Így a reggeli ideje 5.30–6.00; ebéd 11.00–11.30; vacsora 18.30-tól. Reggelire a kalória 35⁰/₀-át, ebédre 25⁰/₀-át, vacsorára 40 százalékát biztosítják.

A gyakorlótéren történő hosszabb tartózkodás esetén sátrakban ideiglenes tisztí és legénységi étkezdét lehet berendezni. Az ilyen ételmezési pontokkal kapcsolatban jó tapasztalatokat szereztek a Turkesztáni Katonai Körzetben.

A forró éghajlati viszonyok között fontos az ételkészítés közben a higiéniai szabályok betartása. Az élelmiszerek előkészítésének idejét a minimumra kell csökkenteni, a friss zöldséget és gyümölcsöt mindenkor meg kell mosni, esetenként leforrázni. A konzerveket és a húsadagokat minden esetben 15 perces melegítés után lehet kiadni. Különösen fontos az ivóvíz és ivóvízellátó helyek folyamatos ellenőrzése az egészségügyi szolgálat részéről. Csak ellenőrzött vizet lehet fogyasztani és főzésre felhasználni. A katonák kulacsába csak előzőleg már felforralt vizet szabad tölteni.

Bonyolult feladat a forró éghajlatú körzetekben az élelmiszerek, különösen a gyorsan romló élelmiszerek tárolása, amelyre különböző hűtőkamrákat a napfénytől való megóvás érdekében földdel vagy más anyagokkal kell betakarni.

Az igazság megköveteli, hogy elmondjam, előfordulnak sajnos még olyan esetek is, hogy tábori viszonyok között nem fordítanak kellő figyelmet az ételmezési ellátásra. Ez rendszerint az előjárók alacsony színvonalú feladatszabására és az ellenőrzés elmulasztására vezethető vissza. Gyakorta a mozgókonyhák üzemképtelenek és a szakácsok gyengén képzettek vagy az étlapot rutinból állítják össze.

Közismert, hogy a haditengerészet hajói hosszú időt töltenek a világóceán különböző részein. Ezzel kapcsolatos, hogy a tengeri utak gyakorisága, időtartama néhányszorosára növekedett és ez jelentősen megsokszorozza a személyzetre a hajón tartózkodási tényezők speciális hatásait.

A tengerészek részére jól szervezett ételmezés kompenzálja az őket ért hatásokat, növeli a tengerészek ellenállóképességét, biztosítja az egészség megóvását, a fizikai jártasságot és a harc kiképzési feladatok végrehajtását.

Az utóbbi években sokat tettünk ebben az irányban. A haditengerészet állományára részére speciális konzervek kerültek kikísérletezésre, a receptúrához különböző kiegészítő cikkeket csatoltunk, elsősorban olyanokat, amelyek a koncentrált kompotokat és gyümölcsleveket, szublimálással sűrített termékeket, melyek több, mint 20 fajtából és gyorsfagyasztással készülnek; első és második fogást; tartósított kenyeret és más termékeket. Azt is figyelembe kellett venni, hogy a tengerészek ellátására használt élelmiszereket olyan speciális csomagolóeszközökbe csomagolják, amelybe egyben tárolják is. Jelentősen tökéletesítettük a tárolóhelyiségek berendezéseit, növeltük a hűtőteret. A korszerű tengerjáró és tengeralttjáró hajókban az étkezést ma már a tengerészek nem fülkékben, hanem étkezdékben fogyasztják.

A déli sarkkörön végrehajtott hajózáások időszakára engedélyezett az ellátási normák határain belül az egyes termékek felcserélése – a hajózási körülményeinek megfelelően. Ezek az intézkedések mindenképpen hozzájárulnak a tengerészek hajóutakon való ételmezésének minőségi javulásához és az étkeztetési kultúra fokozásához. Különösen nagy figyelmet kell fordítani a hosszabb ideig úton levő tengeralttjárók személyzete ellátására. Nyilvánvaló, hogy friss termékekből (árukból) készített étel tekinthető minőségi és biológiai szempontoknak megfelelően teljes értékűnek.

A sokéves tapasztalatok azt bizonyítják, hogy ilyen körülmények között az szükséges, hogy az élelmiszerek legalább 50%-a friss legyen. A fennmaradó másik részt konzervek, koncentrátumok, gyorsfagyasztott és félkész ételek képezhetik. A tengerészek jó minőségű és teljes értékű ételmezése megköveteli a különböző élelmiszerek körültekintő felhasználását. Nem tekinthető szabályosnak, ha a hajózás első időszakában a friss termékeket, a második időszakban pedig a tartósított termékeket használják fel, hiszen ebben az időszakban nagyobb az idegi megterhelés.

A csapatok és a flotta személyi állománya ételmezésének végrehajtása tábori viszonyok között és hajóutakon sajátos vizsgának, szakmai érettségnek tekinthető. A siker záloga a követelmények példás teljesítése.

TAJÉKOZTATÓ KÜZLEMÉNYEK

Tájékoztató az érvényben levő SI mértékegység rendszeréről és alkalmazásáról

Magyar János mérnök főbadnagy

A Magyar Néphadsereg Hadtápfőnökség, valamint szolgálatfőnökségei rendkívül szerteágazó tevékenységet folytat a Magyar Néphadsereg hadtápjának magasabb szintű fejlesztése érdekében. A sokrétű „szakmai” tevékenység kommunikációjában fontos elem az egységes nyelvezet, ezen belül az egységes mértékrendszer használata. Nem szükséges bizonyítani, hogy a hadtápj sokoldalú, színes tevékenységei köre gyakorlatilag felöleli a teljes mértékrendszer skálát (gondoljunk csak az anyagmozgatás, az egészségügy specialistáira stb.).

Az egységes „nyelvezetet”, az egységes mértékrendszert valósítja meg az SI (Système International) nemzetközi mértékegységrendszer.

Jogi előzmények

Az SI mértékegységrendszer mértékegységeit a felszabadulás után Magyarországon először az 50/1960. (XI. 18.) Korm. sz. rendelet, majd az ezt módosító 3/1969. (I. 24.) Korm. sz. rendelet nyilvánította törvényesnek. Törvényes mértékegységként megtartotta azonban a korábbi (nem SI) mértékegységeket is. A választási lehetőség tehát megmaradt, s így a valóban egységes mértékegységrendszer használatának nem teremtődtek meg a feltételei. A nemzetközi egységesítési törekvések és a belső igények együttes kényszerítő hatásának eredőjeként született meg a mérésügyről szóló 8/1976. (IV. 27.) MT számú rendelet, valamint a végrehajtásaként kiadott 2/1978. (Mér. K. 2.) OMH utasítás. A 8/1976. (IV. 27.) MT számú rendelet a törvényes mértékegységeknek nyilvánított SI mértékegységek kivételével meghatározta a korlátozás nélkül használható egyéb törvényes egységeket, valamint a korlátozottan használható SI-n kívüli törvényes egységeket. (Megemlíti továbbá az 1979. év végéig használható nem SI egységeket is, melyek természetesen a jelenben már „törvénytelen” egységek.)

A Magyar Néphadseregben a mérésügyről szóló 8/1976. (IV. 27.) MT számú rendelet alkalmazását a 29/1979. (HM 18.) MM utasítás és a 25/1979. (HK 22.) MN HTF CSF intézkedés szabályozza.

Az SI mértékegységrendszer

A méteren alapuló mértékegységek rendszerét a méterrendszert a XVII. század végén Franciaországban dolgozták ki. A méterrendszer fokozatos elterjedésének eredményeképpen számos ország részvételével 1875-ben Nemzetközi Méter-

egyezményt írtak alá. (Magyarországon az 1876. évi II. tc. tette lehetővé a méterrendszer alkalmazását.)

Az idők folyamán több mértékegységrendszer alakult ki a méterrendszer alapján, jó részük még ma is használatban van. Az SI mértékegységrendszert 1960-ban jóváhagyta a 11. Általános Súly- és Mérésügyi Értekezlet (a 11. CGPM). Majd 1974 decemberében fogadta el a KGST Szabványügyi Állandó Bizottság az SI-re vonatkozó ajánlást, ezt követte az előző fejezetben leírt jogi szabályozás 1976-ban hazánkban.

Az SI mértékegységrendszer a méterrendszer olyan tökéletesített változata, amely alkalmas a tudomány, a technika és a mindennapi élet területén való egységes használatra.

Megállapíthatjuk, hogy az SI nem valami egészen új, ami felváltja a méterrendszert, csak általánosabbá, jobban, könnyebben alkalmazhatóvá teszi azt. Nálunk Magyarországon is a méterrendszer bevezetése után többféle mértékrendszert alkalmaztak. Az új megszokása, elsajátítása nem könnyű; magától értetődő, hogy az SI rendszer ösztönös, rutinszerű használata csak hosszabb idő után alakulhat ki bennünk.

Tekintsük át röviden az SI mértékegységrendszer felépítését.

1. Az SI mértékegységrendszer mértékegységei:

1.1 Az alapegységek.

1.2. Kiegészített egységek.

1.3. Származtatott egységek.

2.1. Alapegységek:

- méter,
- kilogram,
- másodperc,
- amper,
- kelvin,
- mól,
- kandela.

2.2. Kiegészítő egységek:

- radián,
- szteradián.

2.3. Származtatott egységek: az alap- és a kiegészítő egységek hatványainak szorzatai vagy hányadosai.

A mértékegységek törvényes többszöröseit, valamint törtrészeit az egység neve elé illesztett, az alábbi táblázatban felsorolt prefixumok (SI prefixumok) egyikével kell képezni:

A prefixum		Szorzó
neve	jele	
exa	E	10^{18}
peta	P	10^{15}
tera	T	10^{12}
giga	G	10^9
mega	M	10^6
kilo	k	10^3
hekto	h	10^2
deka	da	10^1
deci	d	10^{-1}
centi	c	10^{-2}
milli	m	10^{-3}
mikro	u	10^{-6}
mano	u	10^{-9}
piko	p	10^{-12}
femto	f	10^{-15}
atto	a	10^{-18}

A nem önálló nevű származtatott mértékegységek:

A mennyiség neve	Az SI egységek
Terület	m^2
Térfogat	m^3
Sűrűség	kg/m^3
Sebesség	m/s
Gyorsulás	m/s^2
Szögsebesség	rad/s
Szöggyorsulás	rad/s^2
Dinamikai viszkozitás	$Pa \cdot s$
Kinematikai viszkozitás	m^2/s
Térfogatáram	m^3/s
Tömegáram	kg/s
Hővezetőképesség	$W/m \cdot K$
Anyagmennyiség koncentráció	mol/m^3
Molalitás	mol/kg
Besugárzási dózis	c/kg

Az önálló nevű származtatott SI mértékegységek:

A mennyiség jele	Az SI egység		
	neve	jele	
Frekvencia		Hz	S^{-1}
Erő	Newton	N	$kg \cdot m \cdot s^{-2}$
Nyomás	Pascal	Pa	$N \cdot m^{-2}$
Munka, energia, hőmennyiség	Joule	J	$N \cdot m$
Teljesítmény	watt	W	J/s
Elektromos feszültség	volt	V	W/A
Elektromos ellenállás	ohm	Ω	V/A
Elektromos vezetés	siemens	S	A/V
Elektromos töltés	coulomb	C	$A \cdot s$
Induktivitás	he	H	$V \cdot S/A$
Elektromos kapacitás	farad	F	$C/V = A \cdot s/V$
Mágneses fluxus	weber	Wb	$V \cdot s$
Mágneses indukció	tesla	T	Wb/m^2
Fényáram	lumen	lm	$cd \cdot sr$
Megvilágítás	lux	lx	Lm/m^2
Rádióaktív sugárforrás aktív.	becquerel	Bq	$1/s$
Elnyelt sugárdózis	gray	Gy	J/kg

Utolsó táblázatként egy olyan összeállítást, illetve „megfelelőséget” célszerű bemutatni, amelynek a mindennapi gyakorlatban hasznát vehetjük. Pontosabban a táblázat első rovatában az elmúlt időben mindennapos használatú, de már nem törvényes egységek szerepelnek. A második rovat az egyenértékű törvényes egységeket tartalmazza, a harmadik rovat pedig az átszámítás módját adja meg. Ez a kigyűjtés segít az ún. „átmeneti” időszakban, használatával pillanatokon belül át lehet váltani a törvényes egységekre. Alkalmazása mindaddig indokolt, ameddig nem válik rutinszerűvé az SI rendszer alkalmazása.

A mértékegység		Egyenértékű mértékegység törvényes		Átszámítás	Megjegyzés
neve	jele	neve	jele		
mázsa (métermázsa)	q	kilogramm	kg	$1 \text{ q} = 100 \text{ kg} = 10^5 \text{ g}$	Tömeg- mértékegység
vagon		tonna	t	$1 \text{ vagon} = 10 \text{ tonna}$	Tömeg- mértékegység
karát (metri- kus karát)		gramm	g	$1 \text{ karát} = 0,2 \text{ g} = 2 \times 10^{-4} \text{ kg}$	Drágakövek és igazgyöngyök tömegének meghatározására használt mértékegység
kalória	cal	joule	J	$1 \text{ cal} = 4,1868 \text{ J}$	Csak hőmennyiség meghatározására használt munka-mérték- egység
lóerő	LE	watt	W	$1 \text{ LE} = 735,498 \text{ W}$	Teljesítmény- mértékegység

A mértékegység		Egyenértékű mértékegység törvényes		Átszámítás	Megjegyzés
neve	jele	neve	jele		
erőkilogramm (kilopond)	kp	newton	N	$1 \text{ kp} = 9,806 65 \text{ N}$	Erő- mértékegység
technikai atmoszféra	kp/cm ² v. at	pascal, bar	Pa bar	$1 \text{ kp/cm}^2 = 1 \text{ at} =$ $= 98 066,5$ $\text{Pa} = 0,98 \text{ bar}$	Nyomás- mértékegység
röntgen	R	coulomb per kilogramm	C/kg	$1 \text{ R} = 2,58 \times 10^{-4}$ C/kg	Besugárzási dózis- mértékegység
négyzetöl	n. öl.	négyzet- méter	m ²	$1 \text{ n. öl.} = 3,596 650$ 954 m^2	Földterület (telek, házhely stb.) meghatározására használt terület- mértékegység
Katasztrális hold	kh	hektár	ha	$\text{kh} = 1600 \text{ n. öl.} =$ $= 0,575 464 153 \text{ ha}$ $= 5754,461 53 \text{ m}^2$	Földterület meghatározására használt terület- mértékegység

A nemzetközi mértékegységrendszeren kívül korlátozás nélkül használható törvényes mértékegységek a következők:

térfogat:	l (liter)
síkszög:	° (fok), ' (perc), '' (másodperc)
tömeg:	t (tonna)
idő:	sec (másodperc) min (perc) h (óra) d (nap)
sebesség:	km/h; (m/sec)
munka (energia):	Wh (Wattóra)
hőmérséklet:	°C (celsiusfok) (0 °C = 273,15 °K)

A mérőeszközök hitelesítéséről

A mérőeszközök hitelesítése a mérésügyi szervek feladata. Indokolt esetben a fegyvernemi és szolgálatfőnökök az MN HTF Csf. (illetve a későbbiekben a HM által kijelölt mérésügyi szervezet főnök) útján kérhetik a hitelesítési jog átruházását.

A hadtáp szolgálatfőnökségek a szakanyag és raktártechnikai eszközökre vonatkozó témával kapcsolatos tájékoztatást az elmúlt év során az MNVK HTP Csf-ség részére megküldték.

Helyesírási vonatkozások

- A prefixumot a mértékegység nevével, illetve a prefixum jelét a mértékegység jelével egybe kell írni;

- összetett (két vagy több egymáshoz illesztett prefixumból álló) prefixumot használni nem szabad;

- mértékegységek szorzata vagy hányadosa által alkotott származtatott mértékegységek többszöröseit és törtrészeit a megfelelő SI-prefixumoknak a szorzatban, illetve hányadosban levő egy vagy több mértékegység elé történő illesztésével kell képezni;

- a prefixumok mindazon az SI-n kívüli törvényes egységek neve, illetve jele előtt is használhatók, amelyekre nincs az MT rendeletben tiltó szabály;

- a mértékegységek szorzataként alkotott származtatott mértékegységek jelenlétét előforduló szorzásjel, olyan esetekben, amikor az félreértést nem okozhat, elhagyható;

- mértékegység és prefixum jele után pontot tenni nem szabad (kivételesen mondatzáró pont);

- a mértékegység nevét és jelét a mért mennyiségre utaló megkülönböztető jelzéssel ellátni nem szabad;

- a származtatott egységek nevezőjében kerüljük a prefixumok használatát;

- a szorzó és a mértékegység jele között egy betűhelynyi hézagot kell hagyni, ellentétben a prefixumokkal, amelyeket szorosan a mértékegység jele mellé kell írni;

- a mértékegység jeléhez a toldalékokat kötőjellel kapcsoljuk.

Ajánlott rövidítési módok:

ezer	E EFt
millió	M MFt
milliárd	Mrd Mrd Ft
billió	Bi Bi Ft
trillió	Tri Tri Ft

Kuriózumképpen: az SI rendszerre való áttérés sokszínű problematikájára egy példát adunk, amely az orvosi gyakorlatban alkalmazott vérnyomás-mérő eszközökkel kapcsolatos.

Teljesen megszokott, hogy a mért vérnyomás mindkét jellemző értékét mm Hg-ban adták meg, ez is rögzült azt hiszem mindannyiunkban. Az esetlegesen problémát okozó félreértések elkerülése érdekében az orvosi vérnyomásmérő eszközöket dupla skálával gyártják a jövőben: egy kPa, illetve egy hagyományos mm Hg skálával. Az mm Hg skálát csak akkor lehet végérvényesen elhagyni, amikor már a kPa skála használata rutinná válik. Azt, hogy erre mennyi idő lesz szükséges, a jövő gyakorlata fogja majd eldönteni.

Publikációs tématerv

a „Hadtápbiztosítás” 1982. évi számaiboz

Folyóiratunkban hosszabb idő óta megjelentetett éves tématerv jelentős segítséget jelent szerzőinknek a különböző cikkek, tájékoztatók, fordítások elkészítéséhez. Katonai íróink hasznos tudnivalókkal, tapasztalatok átadásával, következtetésekkel és útmutatásokkal segítették olvasóink szemléletének formálását, ezzel hozzájárultak az elméleti és gyakorlati felkészültség növeléséhez.

Eddigi gyakorlatunknak megfelelően, a szerzői tevékenység segítése érdekében most is közzétesszük 1982. évi publikációs célkitűzéseinket a következő témacsoportokra orientálva.

Pártunk és kormányunk határozataihoz, intézkedéseihöz kapcsolódó szakmai tevékenységünk eredményesebb végrehajtásának feladatai, módszerei és tapasztalatai.

A haderőnemek és fegyvernemek hadtápbiztosításának elvei, gyakorlati módszerei, különös tekintettel a rendszerbe kerülő új szervezetek, fegyverrendszerek és fegyverek, technikai eszközök hadtápbiztosítása tervezésének, szervezésének és végrehajtásának kérdéseire.

A HKSZ és „M” tevékenység tervezésének, szervezésének, vezetésének elméleti és gyakorlati kérdései, fejlesztésének feladatai a felső és középszintű, valamint a csapattagozatokban.

A párt-politikai szervek munkájának módszerei a hadtáp szervezetek (intézetek és csapatok) hivatásos, sor-, és polgári állománya körében kifejtett tevékenysége során. Az erkölcsi-politikai nevelés, a társadalmi tulajdonvédelem a szocialista versenymozgalom hatékonyságának növelésével kapcsolatos soronlévő és perspektív feladatok.

A hadszíntér-előkészítés elméleti és gyakorlati problémái, a koalíciós csapatcsoportosítások hadtápbiztosításának kérdései, a hadtápbiztosítási rendszer élet- és teljesítőképessége megóvásával, illetve növelésével kapcsolatos feladatok, módszerek hadművelési körülmények között. A hadtápvezetés fejlesztésének aktuális kérdései békében és háborúban.

A hivatásos, tartalékos és polgári káderképzéssel, továbbképzéssel kapcsolatos gyakorlati problémák, feladatok az igények és elvárások tükrében. A végrehajtott gyakorlatok, rendezvények hadtápbiztosítása tapasztalatainak, tervezésének és végrehajtásának hatékonysága fejlesztésének további feladatai.

Gazdálkodási rendszerünk eredményessége növelésének elméleti és gyakorlati kérdései, további feladatai. Az információs és korszerű nyilvántartási rend-

szer megvalósításának feltételei, lehetőségei. A laktanyahadtáp-gazdálkodás szakmai tapasztalatai, a gazdálkodás ellenőrzésének hatékony módszerei, fokozására irányuló tevékenység irányai. A szaktechnika hadrafoghatósága megóvásának, biztosításának feladatai, módszerei. A korszerű raktározás, a rakodásgépesítés, anyagmozgatás és csomagolás szélesebb körű elterjesztésével kapcsolatos feladatok, hasznos tapasztalatok.

Az MN személyi állománya munka- és életkörülményeinek (anyagi, egészségügyi, szociális, kommunális és munkavédelmi feltételeinek) javítására irányuló erőfeszítések hatékonyságának tapasztalatai, további feladatai.

Kérjük íróinkat, olvasóinkat, hogy kiadványunk profiljához kapcsolódó témákban készült (készülő) publikációs igényükkel keressék fel szerkesztőségünket, hogy azok lehetőség szerinti közreadásával továbbra is hozzájáruljunk hadseregünk személyi állománya anyagi, egészségügyi és technikai biztosítás színvonalának elméleti és gyakorlati kérdéseinek továbbfejlesztéséhez, hatékonyságának növeléséhez.

A „Szerkesztő Bizottság”

TUDOMÁNYOS MUNKA

A Szovjet Fegyveres Erők hadtáptörzse tudományos osztályvezetőjének látogatása hazánkban

Iván Ivanovics Kuscs ezredes elvtárs, a hadtudományok kandidátusa, docens, a Szovjet Fegyveres Erők hadtáptörzse tudományos osztályának vezetője, a Nagy Honvédő Háború veteránja 1981 augusztus 24–28 között kétoldalú konzultációra érkezett az MN hadtáptörzséhez.

A konzultáció során megbeszélésre került a Magyar Néphadsereg hadtápjánál folyó tudományos munka tervezésének, szervezésének, értékelésének és hasznosításának kérdései. A kétoldalú konzultáción szó volt a tudományos kéaderképzésről és a főnökségi kiadványok elkészítésének (fordításának), szerkesztésének és kiadásának rendjéről is.

Kuscs ezredes elvtárs itt tartózkodása során tájékozódott az MNVK, a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia tudományos osztályain, valamint az 5. HDS hadtáptörzsnél folyó munkáról is.

Móricz ezredes elvtárs, az MNVK tudományos osztályának vezetője ismertette a Magyar Néphadseregben folyó tudományos munka összehangolásának és irányításának kérdéseit.

A Zrínyi Miklós Katonai Akadémián Kuscs ezredes elvtársat fogadta dr. Fábián Gyula ezredes elvtárs, az akadémia parancsnokának helyettese. Az akadémián folyó tudományos munka megismerése után Kuscs ezredes elvtárs megtekintette az akadémia múzeumát, amelyről az 5. HDS. hadtáptörzsnél Kapus ezredes elvtárs, (parancsnok hadtáphelyettes) ismertette a seregtestnél folyó hadtáptudományos munka sajátosságait, valamint tudományos munka eredményeinek gyakorlati felhasználását.

A hasznos és eredményes konzultáció során Kuscs ezredes elvtárs az adott témákkal kapcsolatosan rövid tájékoztatást adott a Szovjetunió Fegyveres Erőinél folyó tudományos munka egyes kérdéseiről, amelyeknek részletesebb megismerésére a jövőben Szovjetunióban lefolytatott konzultáció ad lehetőséget.

Az elvtársi, baráti légkörben megtartott konzultáció segítséget jelent tudományos munkánk minőségének javításához. Hozzájárult a szovjet és magyar hadtápszolgálat közötti együttműködés fejlesztéséhez a tudományos munka elméleti és gyakorlati tevékenységének összehangoltabb, a kölcsönös tapasztalatok hatékonyabb felhasználása és megvalósítása módszereinek feltárásához.

A „Szerkesztőség”

FOLYÓIRATOKBÓL

I. Általános doktrinális kérdések

Korszerűsíteni kell a hadtápot.

Az amerikai hadsereg hadtápjá jelentős változáson megy keresztül a 80-as években rendszeresítésre tervezett új technika miatt. A szerző áttekinti a közelmúltban történt változásokat, majd foglalkozik az amerikai hadtápközpont azon erőfeszítéseivel, hogy jobban kielégítse a harcoló csapatok szükségleteit.

Military Review, 1981. 1. sz. 51-59. oldal

II. Vezetés és gépesítés

1. Elosztó állomás automatizált vezetési rendszere.

A szerző cikkében foglalkozik a rendszer eszközeivel, a rendszer által végzett feladatokkal, valamint szemléltetően ismerteti a feladatok elvégzésének módját.

Til i Sztabzsenie, 1981. 4. sz. 62-65. oldal

2. Tájékoztató rendszer.

A Szovjet Hadtáp és Szállítási Akadémia egyik tanszéke tájékoztató rendszert dolgozott ki egy gépkocsi javító üzem automatizált vezetéséhez. A rend-

szert segítségével a vezetők adatokat kapnak a javításhoz szükséges pótalkatrészek biztosításának lehetőségeiről.

Technika i Vooruzsenie, 1981. 7. sz. 16-17. oldal

3. Helyőrségi kórházak fejlesztésének főbb irányai.

Jurov altágy. elvtárs cikkének első részében vázolja a helyőrségi kórházak aktuális helyzetét, majd rátér a kórházakban folyó munka fejlesztésének feladataira. Ezen belül foglalkozik a gyógyítási, a vezetési folyamatokkal, az orvosi etikával, valamint a csapatoknál folyó munkával.

Medicinszkij Zsurnal, 1981. 5. sz. 3-8. oldal

4. Újítómozgalom a közlekedési szolgálatban.

A Német Nemzeti Néphadsereg közlekedési szolgálatának főnöke, Gräfe vörgy. elvtárs az újító mozgalommal kapcsolatban feltett kérdésekre ad választ.

Militärtechnik 1981. 2. sz. 94-96. oldal

5. Gazdaságirányítási szervek adattárolási és kiértékelő rendszere.

A minőségileg jobb döntés előkészítéséhez szükséges információs folyamat racionális kialakítása érdekében a tervek előkészítése, végrehajtása, ellenőr-

zése és értékelése időszakában egy jó gépi adattároló és kiértékelő rendszert kellett kifejleszteni 1975–78 között. A cikk ezt a programcsomagot ismerteti.

Rechentchnik und Datenverarbeitung 1980. 12. sz. 26–29. oldal

III. Gazdálkodás, szállítás, egészségügyi biztosítás békében

1. Felhasználás értékelése a hatékony karbantartás feltétele.

A szerző több évtizedes tapasztalata alapján bemutatja egysége gépjárműveinek technikai állapotát, a meghibásodások mennyiségét gépkocsi típusonként, majd vázolja a karbantartás észszerű megszervezését.

Militärtechnik, 1981. 2. sz. 81–82. oldal

2. Helyesen értelmezzük a központi takarékosági konferencia feladatait.

A Német Nemzeti Néphadsereg üzemanyag szolgálata 1979-ben takarékosági konferenciát tartott. A cikk az ott megszabott feladatok terén az azóta elért eredményeket ismerteti.

Militärtechnik, 1981. 3. sz. 123–125. oldal

3. Élelmezési technikai eszközök karbantartása és üzemeltetése.

A szerző ismerteti az élm. technikai eszközök karbantartásának követelményeit az új szabályzatok figyelembevételével.

Tyl a Zasobonavi, 1981. 2. sz. 42–45. oldal

IV. Harc-hadművelet hadtápbiztosítása, kiképzés, oktatás

1. Hegyes terep körülményei között.

A cikk egy gyakorlaton keresztül bemutatja a gépesített lövészezred hadtápbiztosítását támadásban, erdős-hegyes terepen. Különösen sokat foglal-

kozik az őrzésvédelem megszervezésével és a hadtápegységek áttelepítésével.

Til i Sztabzsenyije, 1981. 6. sz. 20–23. oldal

2. Hadtáptiszt munkatérképe.

A munkatérképpel szemben támasztott fő követelmény a szemléletesség, a teljesség és az adatok megbízhatósága. Továbbiakban a cikk ezeket a kérdéseket fejti ki részletesen.

Til a Sztabzsenyije, 1981. 6. sz.

3. Olasz alpesi dandár védelemben.

A cikk többek között ismerteti az ellátás általános rendjét és az ellátó zászlóalj szervezését.

Truppenbienst, 1981. 3. sz. 235–242. oldal

4. Zászlóalj hadtápbiztosítása erdős-hegyes terepen.

A Bolgár Néphadsereg hadtápbiztosító főnöke Milev ezds. elvtárs cikkében a zászlóalj erdős-hegyes terepen történő hadtápbiztosításának sajátosságait ismerteti.

Til i Sztabnyeije, 1981. 6. sz. 29–31. oldal

5. Egészségügyi zászlóalj szakharcászati gyakorlata.

A szerző ismerteti a gyakorlat előkészítésének, végrehajtásának és értékelésének egy célszerű változatát.

Vojenno Medicinskij Zsurnal, 1981. 6. sz. 20–23. oldal

6. Megerősített zászlóalj segélyhely.

Az osztrák zászlóalj segélyhelyét egy megerősített egészségügyi szakasz rendezi be. A szakasz törzs-, híradó és írnok rajból, valamint segélyhely (3 raj) és szállító (2 raj) részlegből áll.

Truppendienst, 1981. 2. sz. 159–162. oldal

7. Osztrák zászlóalj gyakorlat előkészítése.

A szerző ismerteti különböző szintű parancsnokságok feladatait a gyakorlat előtt két évtől a gyakorlat kezdetéig.

Truppendienst, 1981. 3. sz. 274–277. oldal

8. Új osztrák hadtáp kézikönyv (szabályzat).

A folyóirat közli a hadtáprisztek kézikönyvének századra és zászlóaljra vonatkozó részét. Ebből megismerhető a század és zászlóalj hadtápbiztosításának alapelvei, végrehajtó alegységei és azok feladatai.

Truppendienst, 1981. 3. sz. 279–282. oldal

9. A hadtáp feladatai védelemből támadásba történő átmenetkor.

A szerző ismerteti a védelemből támadásba történő átmenet hadtáp feltevéleit és a hadtápbiztosítás sajátosságait.

Tyl a Zasobonavi, 1980. 10. sz. 3–6. oldal

10. Ismerd meg az ellenséget!

A cikk az amerikai hadosztály hadtápbiztosításával foglalkozik.

Tyl a Zasobonavi, 1980. 10. sz. 18–20. oldal

V. Katonai rendszer

1. Az NSZK területvédelme.

A területvédelmi csapatok feladata: a hátszági és hadművelti hadtápbjektumok őrzése, védelme; a közlekedési utak javítása, valamint a hadtestek anyagi, technikai és egészségügyi biztosítása. A cikk ismerteti ezen feladatokat ellátó erők globális szervezését és állományát.

ÖMZ, 1981. 4. sz. 316–318. oldal

VI. Technika.

Hűtőmellény.

A harcokban keletkező meleg miatt a kezelők idő előtt kifáradnak és fejfájást kapnak. Kísérletet folytattak a harcokban levő levegő hűtésére, de ez a módszer nem vált be. Kifejlesztettek egy folyadékkal hűtött mellényt, amelynek viselete kedvező eredménnyel járt.

Military Review, 1981. 4. sz. 51–52. oldal

KÖNYVSZEMLE ÚJ KÖNYVEK

1919

A szocialista világforradalom útján

(Magyar Tanácsköztársaság
Szlovák Tanácsköztársaság)

Ez a kötet első darabja annak a tervezett sorozatnak, amelyet az Európa a pozsonyi Tatrán Kiadóval a közös múlt témaköréből együttesen jelentet meg. A Magyar és a Szlovák Tanácsköztársaságot bemutató kötet olyan dokumentumgyűjtemény, amely tényeket vallatva arra keres választ, hogy milyen történelmi lehetőségek tárulkoztak fel a magyar és a szlovák nép előtt, milyen tényleges együttműködés alakult ki az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság és az Eperjesen kikiáltott Szlovák Tanácsköztársaság között.

A szép kiállítású album sok szöveges és képi dokumentumot (korabeli fotók, okmányok reprodukciói) tartalmaz. A kötetet összeállította és a bevezető tanulmányt írta Györfly Sándor és Pavol Kanis.

Európa Könyvkiadó

Régi idők bolgárai

A majdnem ötszáz éves török rabi-
gában szünylödő bolgár nép újjászületé-
sét a XIX. századi bolgár „reformnem-
zedék” készítette elő, ők voltak a fel-
szabadulás előfutárai, a nemzeti füg-
getlenség gondolatának képviselői.

Petar Dinekov akadémikus, bolgár
irodalomtörténész előszavával ebből a
prózából mutat be érdekes, dokumen-
tumértékű és sokszor szépirodalmi szín-
vonalu műveket, részleteket ez a válo-
gató. Az antológia a bolgár állam
fennállásának 1300. évfordulójára je-
lenik meg, a magyar–bolgár barátság
újabb, jelentős dokumentumaként. Az
antológia előkészítésében tevékenyen
részt vett a budapesti Bolgár Kulturá-
lis Intézet.

Európa Könyvkiadó

A nemzetközi munkásmozgalom törté- nete

Az évkönyv 1982. évi kötete több
és átfogóbb tanulmányt tartalmaz elő-
deinél. Köztük egy újszerű, összefog-
laló írást a klasszikus anarchizmus ide-
ológiájának fogalomrendszeréről, a na-
rodnyik-mozgalomról, az Amszterdam-
Pleyel-mozgalomról és más témákról.
A korábbiakhoz hasonlóan változatos
a dokumentum-összeállítás, az évfor-
dulókra és a neves történelmi szemé-
lyiségekre emlékező rovat. A beszá-
molók, könyvismertetések és a bibli-
ográfiái összeállítás mellett ezúttal is
megtalálható a kötetben a „Visszapil-
lantás a munkásmozgalomra” című
írás az elmúlt egy év legfontosabb vi-
lágpolitikai eseményeiről.

Mindezen túl új rovat gazdagítja az
Évkönyvet. „Háttér” címen egy-egy
fontosabb politikai jelenséghez, irány-
zathoz olvashatók magyarázatot: e kö-
tetben az ún. szocialista orientációjú
fejlődéshez és az olasz kommunisták
középpolitikai munkájához.

A kötet „Az év munkásmozgalmi
halottairól” szóló híradással zárul.

Kossuth Könyvkiadó

Magyar Statisztikai Zsebkönyv

A legnagyobb példányszámban meg-
jelenő, népszerű statisztikai kiadvány
1981-ben is publikálja a népgazdaság
fejlődését és a lakosság életkörülmé-
nyeit bemutató legfrissebb adatokat.
Hosszú idősorok és indexek ismertetik
a népesség, a foglalkoztatottság, a ter-
melés, a termelékenység, a fogyasztás
és az életszínvonal változásait. Kitér
házánk földrajzi és éghajlati viszonyai-
ra, közigazgatási felosztására, vala-
mint a fontosabb nemzetközi összeha-
sonlító adatokra.

A szép kiállítású könyvecskét gaz-
dag grafikon- és képanyag teszi szem-
léletesebbé. A zsebkönyv angol, német,
illetve orosz nyelvű változata a kül-
földi kapcsolatok ápolásának, az ob-
jektív tájékoztatásnak hasznos eszköze.

Statisztikai Kiadó Vállalat

Réti Ervin: A leghosszabb háború

„Ha Vietnam, Laosz és Kambodzsa
harcos újtárról beszélünk, az korántsem
a távoli múltban végzett történelmi bú-
várkodást jelenti. Századunkban az in-
dokínai térségnek jutott ki a leghosz-
szabb háború” – írja új katonapoliti-
kai könyvének előszavában a neves új-
ságitó. Nos „A leghosszabb háború”
című könyv kitűnő áttekintést ad az
Indokína földjén újra meg újra fellán-
goló harcokról. Már a könyv alcímei
– „Rakéta és kés, Millió elefánt or-
szága”, „Kambodzsa nulla órája” – is
jól érzékeltetik, hogy a szerző érdekes
és tanulságos képet rajzol az indokínai
harcokról. Réti Ervin először 1965
őszén járt Vietnámban és azóta jó né-
hányzor megjárta Indokína harciös-
vényeit. Könyvében a szemtanú hite-
lességével azt bizonyítja, hogy Vietnam,

Laosz, Kambodzsa népei szabadságuk megvédéséért képesek minden áldozatra.

Zrínyi Katonai Kiadó

Magyar Szerzői Munkaközösség: *Magyarország az űrből*

A könyv 175 db Magyarország tájegységeit bemutató színes űrfelvételből és egy mellékletből áll. A szöveges részből megismerhetjük a kozmikus megfigyelések történetét, a távérzékelés fejlődésének legfontosabb állomásait. A szerzők közérthetően, mindenkinek számára érdekesen írják le az űrfelvételek elkészítésének körülményeit, azokat a módszereket, melyek biztosítják, hogy a világűrben is jó minőségű, értékelhető képeket kaphatunk.

A kiértékelést és a megértést segíti elő az űrfelvételeket tartalmazó anyag-részt bevezető jelkulcs. A jelkulcsi rész biztosítja, hogy tanulmányozásával, illetve segítségével mindenki számára érthetővé, „olvashatóvá” válnak a könyvben közölt színes űrfelvételek.

Zrínyi Katonai Kiadó

Magyar-Szovjet Szerzői Munkaközösség

Hősök

(A Szovjetunió Hősei a magyarországi felszabadító harcokban 1944–1945)

Magyarország felszabadításáért a Szovjet Hadsereg nagy véráldozatot hozott, több mint 140 000 szovjet ember adta életét a harcok során, s aluszsa örök álmát magyar földön.

A szovjet és magyar hadtörténészek által összeállított könyv eredeti dokumentumok, levéltári anyagok alapján mutatja be a felszabadító harcok szervezőinek és vezetőinek életútját, fellelenti azoknak a szovjet táborno-koknak, tiszteknek, tiszthelyetteseknek, harcosoknak harci tetteit, akik a magyarországi harcokban tanúsított ki-magasló helytállásukért a legmagasabb kitüntetésre, a Szovjetunió Hőse címre váltak érdemessé. Nekik állít emléket a könyv, tisztelettel adózva a magyar nép szabadságáért harcoló valamennyi szovjet ember hősi küzdelmének.

Zrínyi Katonai Kiadó

J. German: *Az orvos alezredez*

Fenn a messzi északon, a sarkkörön túl, valahol a Barents-tenger partján, egy hadikórházban játszódik Jurij German regénye, amely nemcsak helyszíne, de cselekménye folytán is rendhagyó háborús regény. A második világháború egyik olyan színterére vezeti olvasóit az író, amely – legalábbis a magyar olvasó előtt – jószerivel teljesen ismeretlen: a sarkvidéki arcvonalra. Ez az arcvonal sem a szokásos. Állandó légi csaták, tengeri ütközetek és merész portyázások frontja ez – ötvenfokos hidegben, ember nem járta hómezőkön, vad fjordok és gleccserek között.

Az elgondolkoztató, szép könyvet amely minden bizonnyal a legcsöndesebb háborús regény – mint a tegnapok-tegnapelőttök szovjet prózájának egyik felfedezése érdemes gyöngyszemét ajánljuk az olvasóknak.

Zrínyi Katonai Kiadó

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Kapus Gyula ezds.	Az összefegyvernemi hadsereg (ho.) támadó hadműveletének (harcának) hadtápbiztosítása — —	3
Komcsák Miklós alez.	A honi légvédelmi csapatoknál lefolytatott együttműködési gyakorlások, gyakorlatok hadtápbiztosításának néhány tapasztalata — — —	17
Dobó Ferenc alez.	A koalíciós front állományába tartozó nemzeti seregtesthez történő szállítások folyamatossága biztosításának néhány kérdése — — — —	28
Hautzinger Gyula szds.	Gondolatok a honi légvédelmi egységek, alegységek személyi állománya, harci technikája kiürítésének htp. biztosításával és a htp. kiürítésének megszervezésével kapcsolatban — — —	37

Harckészültség és kiképzés

Eőri Tibor alez.	A hadsereg közlekedési hadijáték tapasztalatai	43
Dr. Generál Tibor alez. Szauter Lajos szds.	Legenda és valóság a megsemmisült 2. Magyar Hadsereg ellátó rendszeréről — — — —	58

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás katonai közlekedés

Dr. Várhelyi István alez.	A tervezőmunka korszerűsítése a csapatgazdálkodás területén — — — — —	69
Ács Gábor őrgy.	A lőszerrek hadrafoghatóságának és élettartamának növelése — — — — —	78
Lázár Béla őrgy.	Vegyés anyagellátó és élelmezési anyag feldolgozó állomás összetétele, célja, feladatai — —	84
Király Imre kat. főisk. hallgató	Csapatbattalión feladatai különleges körülmények között — — — — —	90
Erdélyi Tibor kpa.	Kórházi textíliák korszerű, higiénikus karbantartási rendszerének kialakítása — — — — —	95
Boros János mk. alez.	Gépkocsi szállítókötelékek teljesítőképessége (kapacitása). A teljesítőképesség növelésének lehetőségei — — — — —	102

Hasznos tapasztalatok

Dr. Svéd László o. őrgy. Molnár Béla fhgdy.	Magasabbegység egészségügyi és élelmezési szolgálatnál végrehajtott témavizsgálat eredményei, tapasztalatai — — — — —	111
--	---	-----

Kara Tibor alez. Varga Mátyás fhdgy.	A hátországvédelmi csapatok kisegítő gazdaságainak működési tapasztalatai, továbbfejlesztésük lehetőségei — — — — —	120
---	---	-----

Munkavédelmi közlemények

MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség	1. Az 1981 július 1-én hatályba lépett munkavédelmi jellegű országos szabványok — — —	127
	2. Az 1981 július 1. előt meghirdetett, későbbi időben hatálybalépő országos szabványok — —	135

Folyóirat szemle

M. Gavalecz vörgy.	A front csapatainak hadtápbiztosítása a támadó hadművelet kifejllesztése során — — —	137
I. N. Skadov hds. tbk.	A vezető katonai káderek felelősségének és feyelmének fokozása, munkastílusának fejlesztése	141
I. Iszakenkó altbgy.	Az élelmezés megszervezése táborban és tengeri utakon — — — — —	153

Tájékoztató közlemények

Magyar János mk. fhdgy.	Tájékoztató az érvényben levő SI mértékegység-rendszerről és alkalmazásáról — — — — —	159
* * *	Publikációs ténaterv a „Hadtápbiztosítás” 1982. évi számaihoz — — — — —	167
* * *	Tudományos munka — — — — —	169
* * *	Folyóiratokból — — — — —	170
* * *	Könyvszemle — új könyvek — — — — —	172

СО Д Е Р Ж А Н И Е

Теория тылового обеспечения

Полковник КАПУШ Дьюла	Тыловое обеспечение наступательной операции (боя) общевойсковой армии (дивизии) — — —	3
Подполковник КОМЧАК Миклош	Опыт тылового обеспечения совместных учений проведенных в войсках ПВОС — — — — —	17
Подполковник ДОБО Ференц	Некоторые вопросы обеспечения непрерывности подвоза к национальным объединениям находящимся в подчинении фронта коалиционного состава	28
Капитан ХАУТЗИНГЕР Дьюла	Вопросы организации тылового обеспечения эвакуации личного состава, боевой техники и материальных средств подразделений и частей ПВОС	37

Боевая готовность и подготовка

Подполковник ЭРИ Тибор	Опыт армейской военной игры службы ВОСО —	43
Подполковник ГЕНЕРАЛ Тибор Капитан САУТЕР Лайош	Легенда и действительность системы снабжения разгромленной 2-й венгерской армии — — —	58

Теория войскового тыла, снабжение, хозяйствование, военное сообщение

Подполковник ВАРХЕИ Иштван	Совершенствование планирующей работы в области войскового хозяйства — — — — —	69
Майор АЧ Габор	Повышение боевой способности и срока службы боеприпасов — — — — —	78
Майор ЛАЗАР Бела	Назначение, задачи и состав пункта обработки продовольствия и снабжения различного вида имуществом — — — — —	84
Слушатель высшего военного училища КИРАИ Имре	Задачи войскового тыла в особых условиях — —	90
Служащий ЭРДЕИ Тибор	Разработка современной системы гигиеничного содержания текстильных изделий в военных госпиталях — — — — —	95
Подполковник-инженер БОРОШ Янош	Производительность автотранспортных организаций (возможности повышения производительности)	102

Полезный опыт

Майор м/с ШВЕД Ласло	Опыт и результаты рассмотрения тем в продовольственной и медицинский службах соединения	111
Подполковник КАРА Тибор	Опыт и возможность дальнейшего развития деятельности подсобных хозяйств войск территориальной обороны	120

Сообщения по охране труда

Управление финансовой службы ВНА	1. Общегосударственные стандарты введены в действие 1-го июля 1981 г. — — — — —	127
	2. Общегосударственные стандарты введены в действие после 1-го июля 1981 г. — — — — —	135

Обзор зарубежной печати

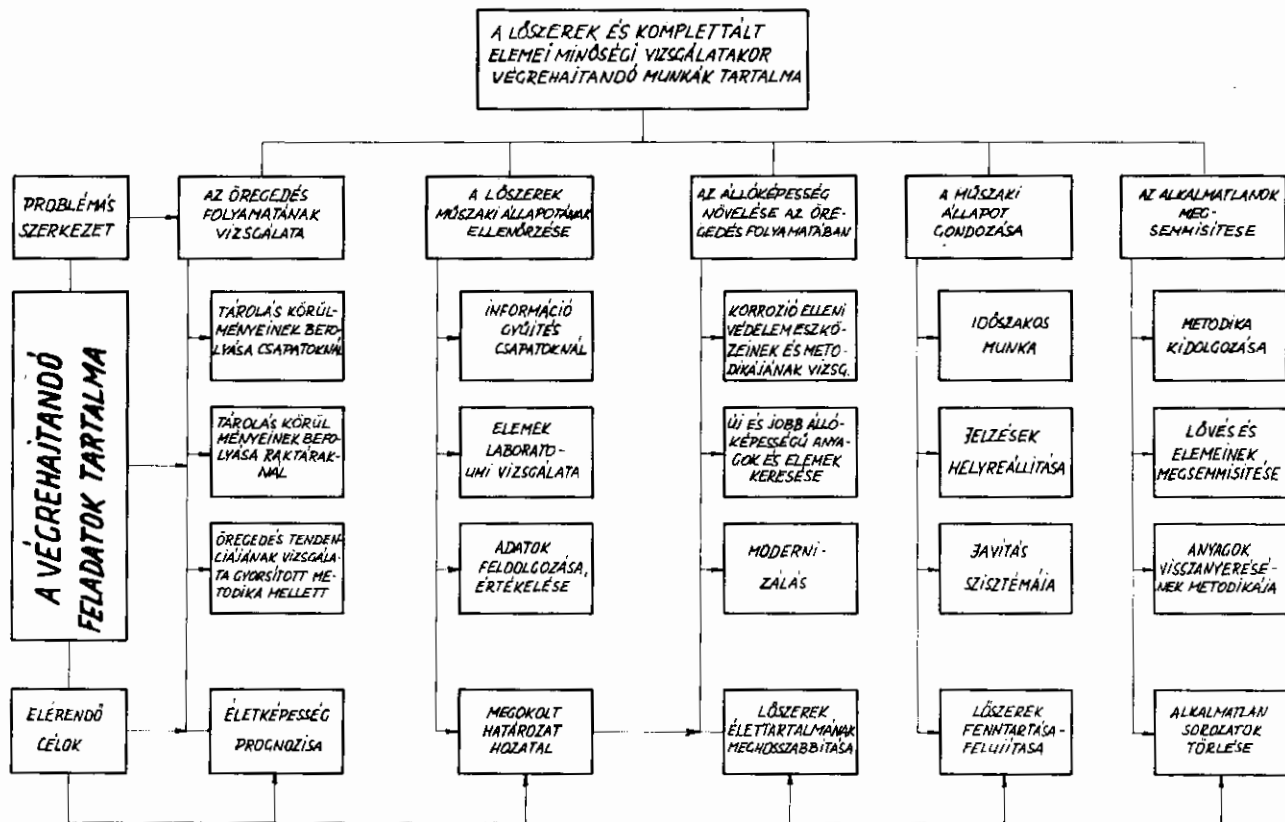
Генерал-полковник ГАВАЛЕЦ М.	Тыловое обеспечение войск фронта в ходе развития наступательной операции — — — — —	137
Генерал армии ШКАДОВ И. Н.	Повышение ответственности и дисциплинированности, развитие стиля работы руководящих военных кадров — — — — —	141
Генерал-лейтенант ИСАЕНКО И.	Организация питания в лагерях и во время плавания — — — — —	153

Сообщения информационного характера

Старший лейтенант МАДЬЯР Янош	Применение действующего системы измерения СИ	159
* * *	Тематический план на 1982 г. — — — — —	167
* * *	Научная жизнь — — — — —	169
* * *	Обзор книг—научная жизнь — — — — —	172

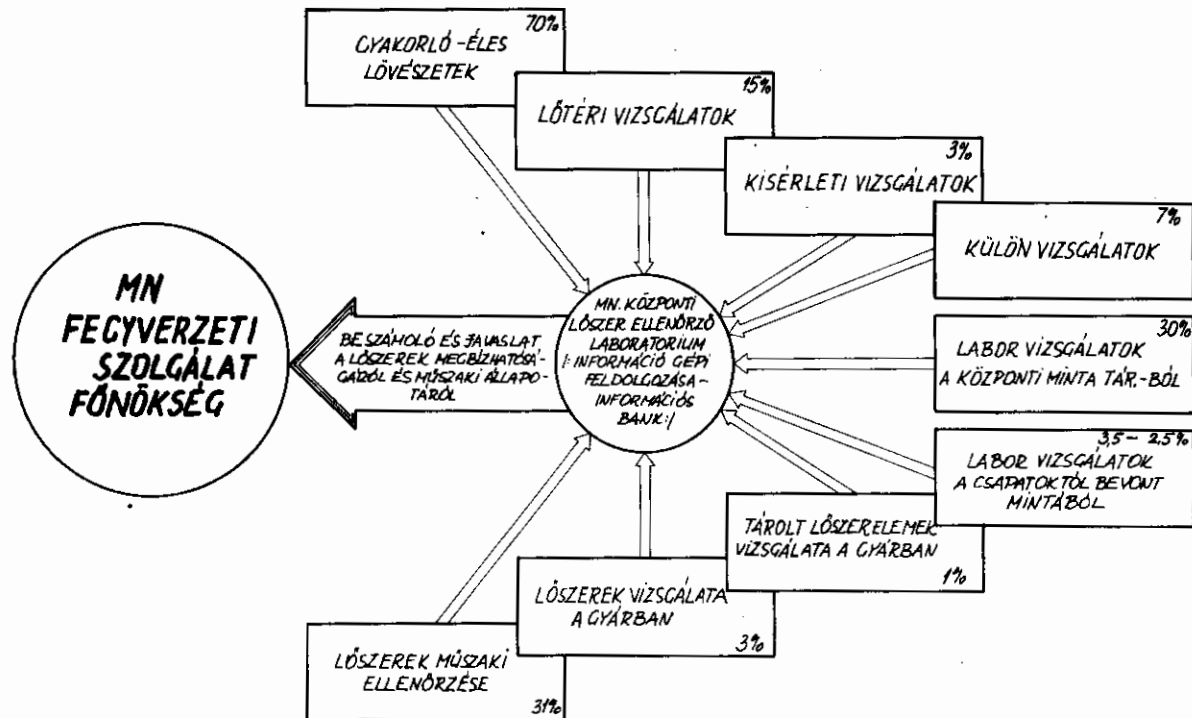
MELLÉKLETEK, ÁBRÁK

Mellékletek: "A lőszerak hadrafoghatóságának és
élettartamának növelése" című cikkhez.

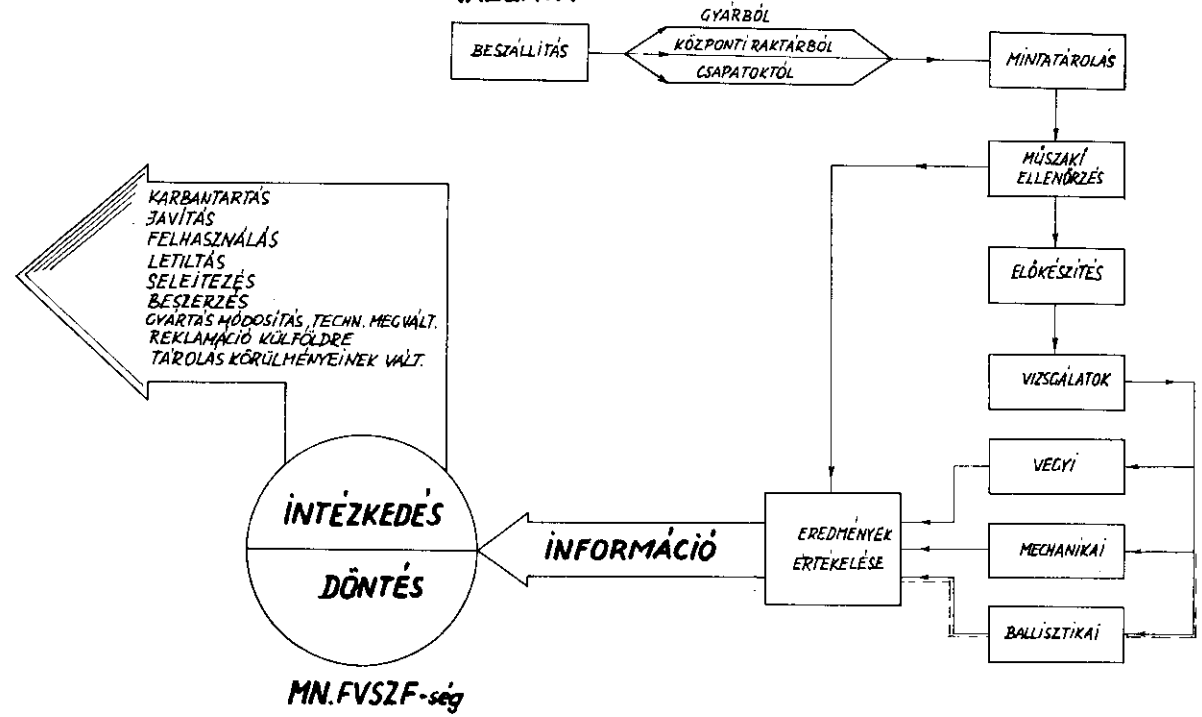

INFORMÁCIÓS FORRÁSOK A LŐSZEREK MEGBÍZHATÓSÁGÁRÓL ÉS A MŰSZAKI ÁLLAPOTÁRÓL

2. sz. táblázat

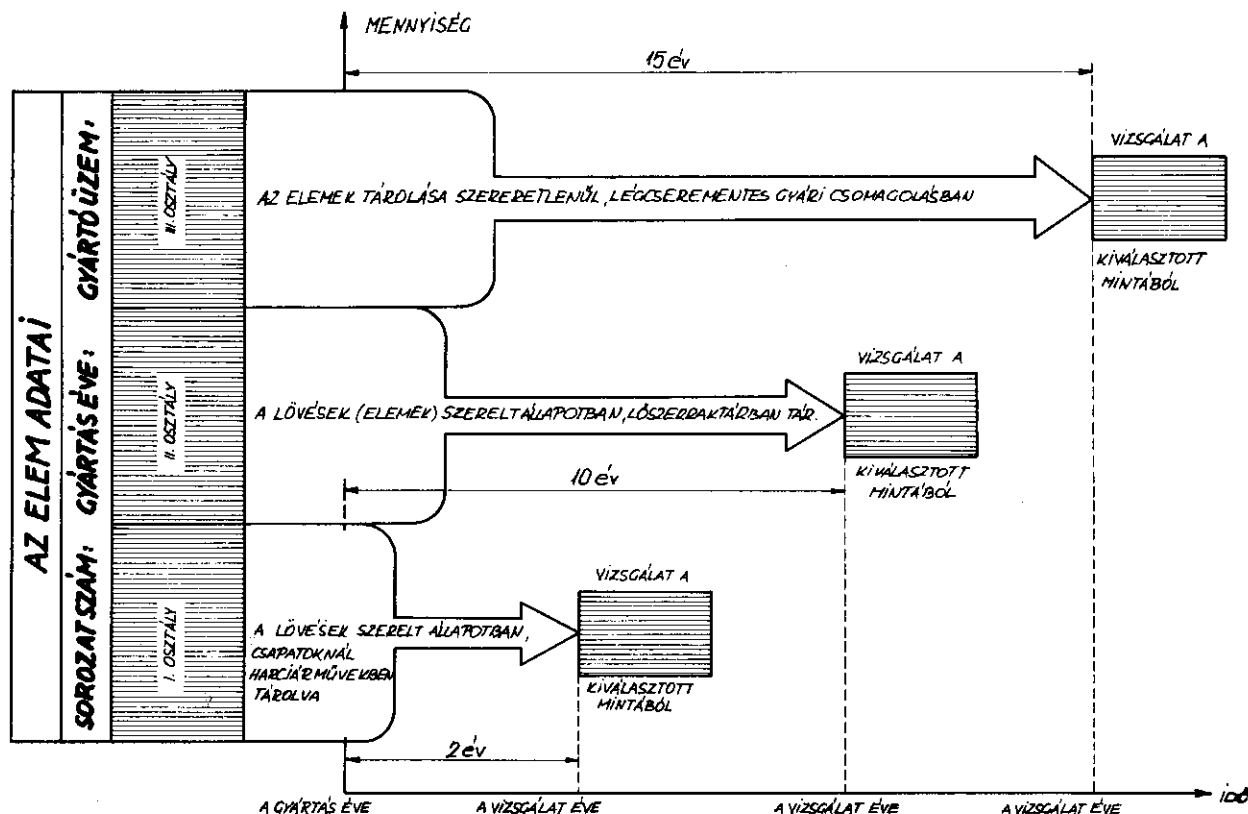

A LŐSZEREK LABORATÓRIUMI VIZSGÁLATAINAK ELVI VÁZLATA

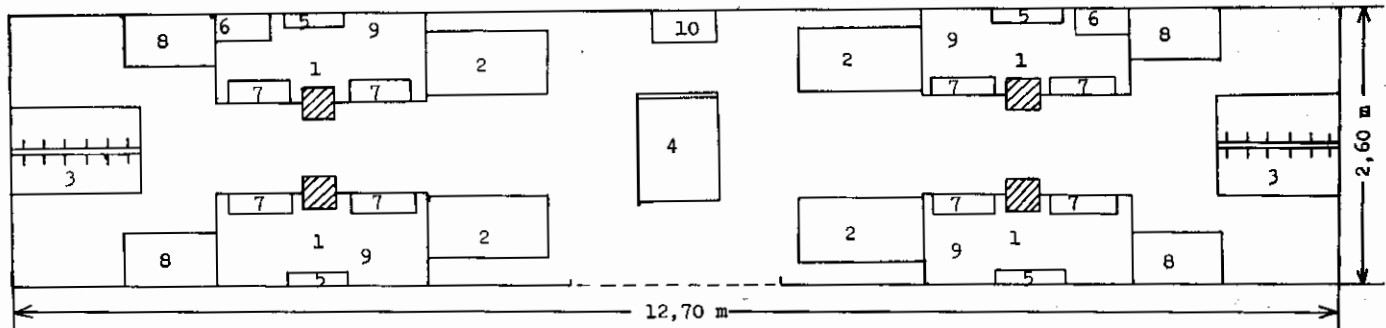
AZ ELEMOK VIZSGALATI HATARIDEJENEK FUGGOSEGE A RAKTAROZAS FELTELEITOL

4.sz. táblázat

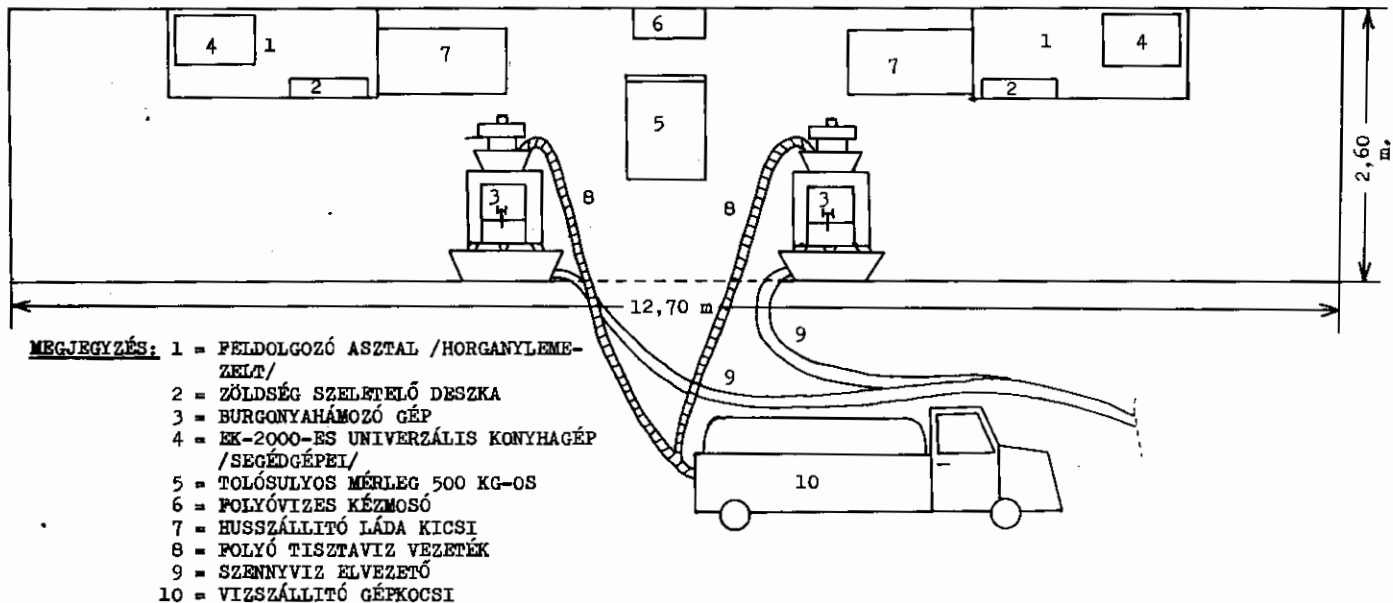

Mellékletek: A "Vegyes anyagellátó és élelmezési anyag
feldolgozó állomás összetétele, célja,
feladatai" című cikkhez.

HUS - ÉS HUSIPARI TERMÉK FELDOLGOZÓ VAGON BERENDEZÉSE

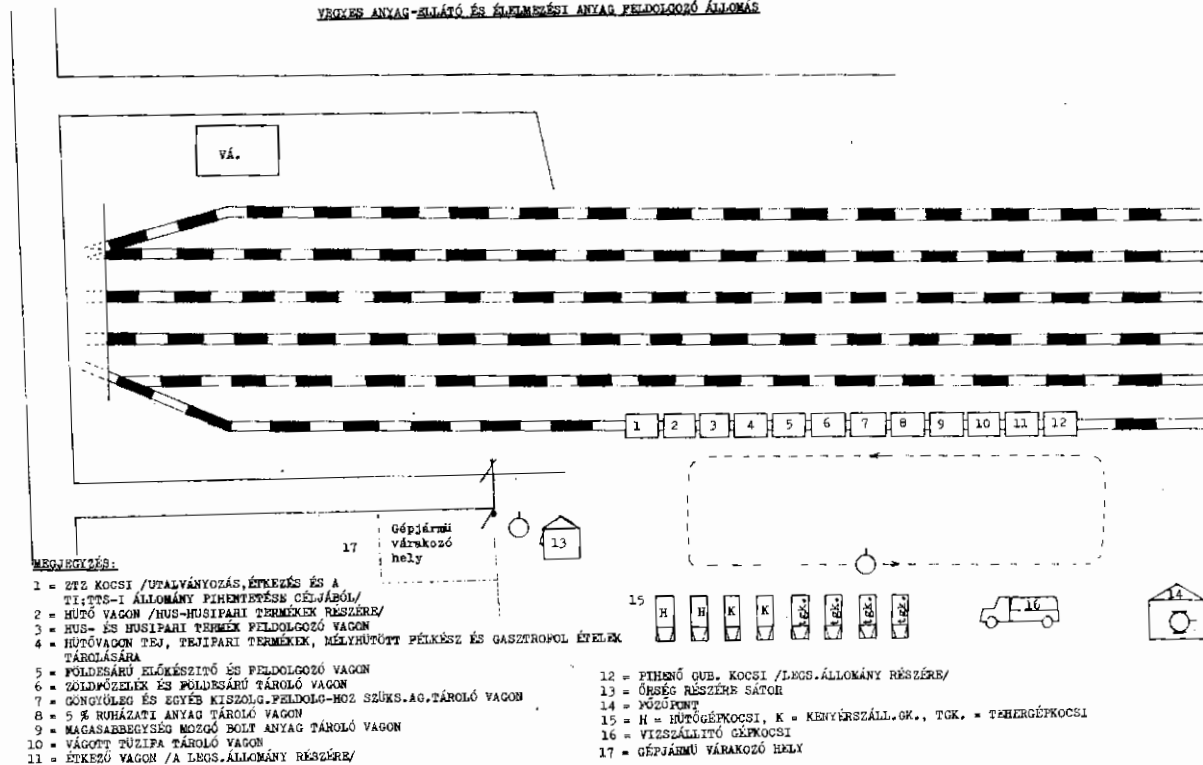

- MEGJEGYZÉS:
- 1 = HUSFELDOLGOZÓ ASZTAL TŐKÉVEL
 - 2 = HUSSZÁLLÍTÓ LÁDA KICSI
 - 3 = HUSTARTÓ ÁLLVÁNY
 - 4 = MÉRLEG TOLÓSULYOS 500 KG-OS
 - 5 = BERKEL MÉRLEG 20 KG-OS
 - 6 = HUSDARÁLÓGÉP
 - 7 = HUSVÁGÓ DESZKA ÜZEMI
 - 8 = HUSSZÁLLÍTÓ TEPSI /ALUMINIUM/
 - 9 = FELDOLGOZÓ FELSZERELÉS
 - 10 = POLYÓVIZES KÉZMOSÓ

FÖLDESÁRÚ ELŐKÉSZÍTŐ ÉS FELDOLGOZÓ VAGON BERENDEZÉSE

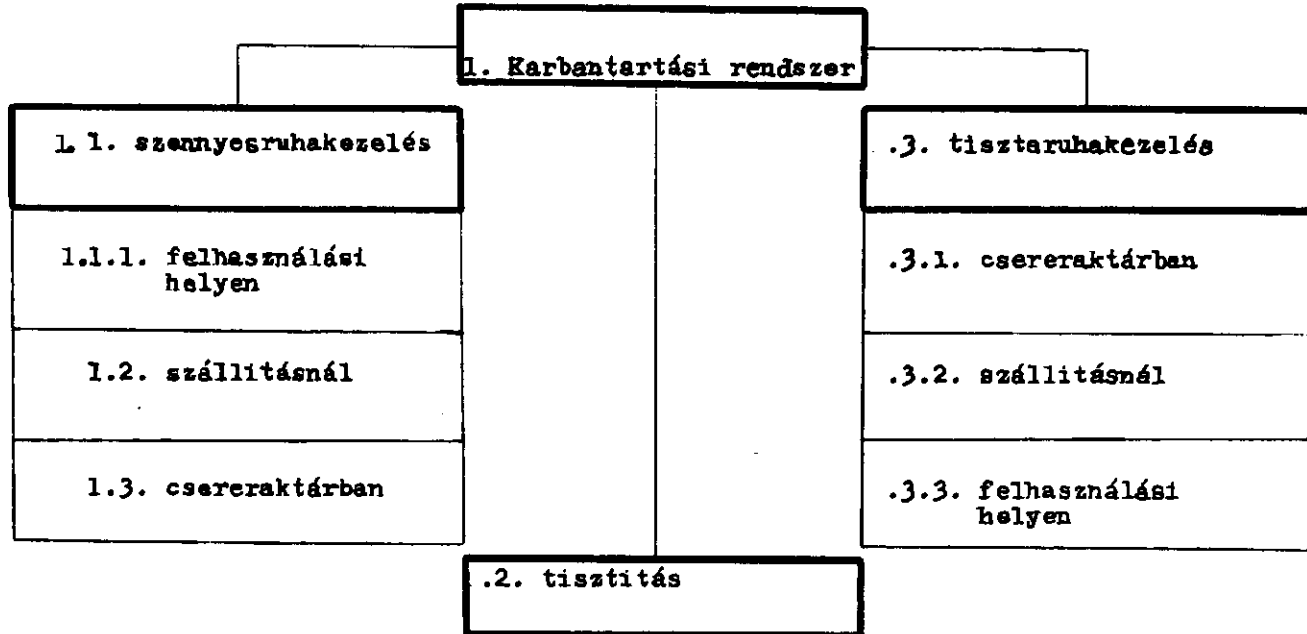
ELVI VÁZLAT

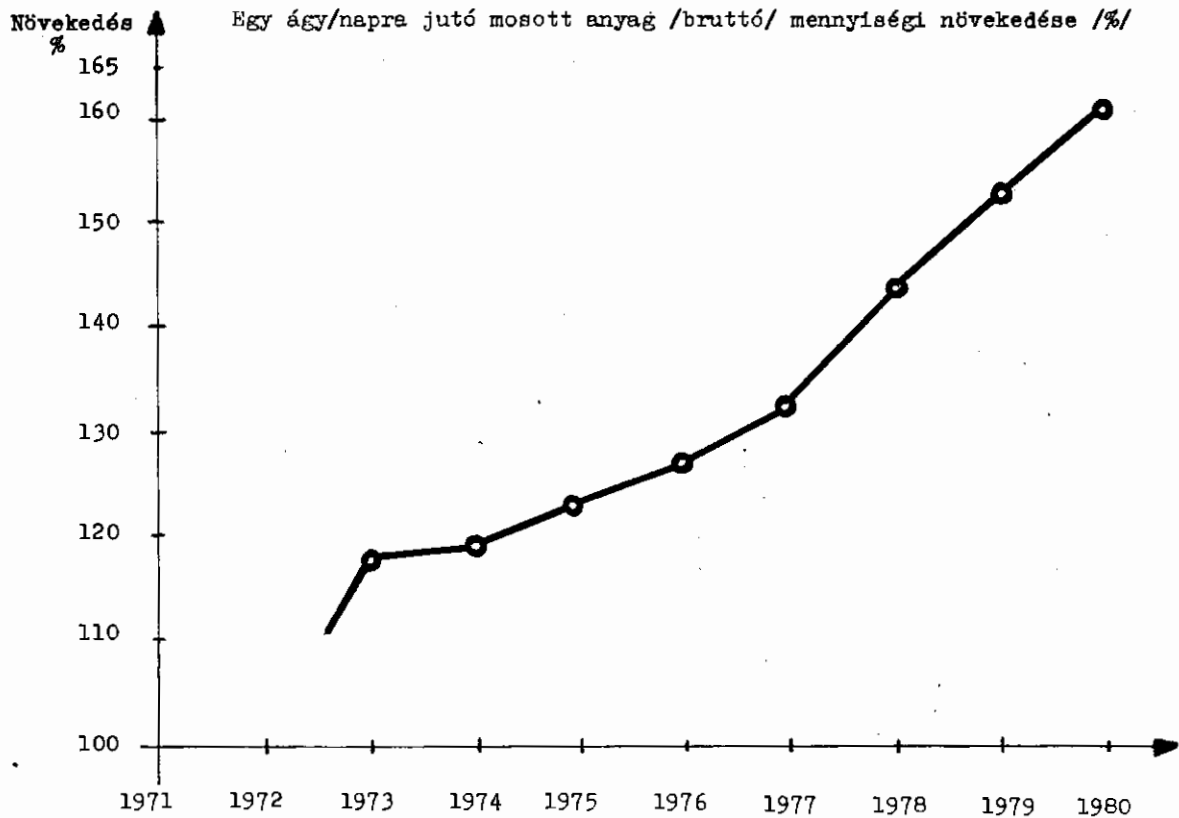
NYRÉS ANYAG-ELJÁTÓ ÉS ÉRTÉKELÉSI ANYAG FELDOLGOZÓ ÁLLOMÁS

Mellékletek: A "Kórházi textiliák korszerű,
hygiénikus karbantartási rend-
szerének kialakítása" című cikkhez.

Kórházi textiliák karbantartási rendszere

Melléklet: "Magasabbegység egészségügyi és élelmezési
szolgálatánál végrehajtott témavizsgálat
eredményei, tapasztalatai" című cikkhez.

Válaszlapok Összegzett értékelése

pozitív válasz:○

I. Egészségügyi szolgálat

1. Hogyan itéli meg a segélyhely rendjét?	fő	%
a./ Nem voltam még a segélyhelyen	104	24
○./ Olyan mint más orvosi rendelő	303	69
c./ Rossz érzésekkel távoztam	78	7
2. Mikor lenne jó a rendelési idő?		
○./ Délelőtt	135	30
○./ Délután	92	23
○./ Számomra mindegy, nem tartom fontosnak, hogy mikor van, csak legyen	217	47
3. Az egészségügyi szolgálat egészségügyi felvilágosító munkáját, hogyan értékeli?		
a./ Nem volt ilyen, így nem tudok véleményt nyilvánítani	19	6
○./ Érdekesnek, hasznosnak tartom	252	79
c./ Nem tudott lekötöni, számomra érdektelen témáról volt szó	45	15
4. Elegendőnek tartja-e azt a kiképzési óraszámot, ami az egészségügyi kiképzésre biztosítva van?		
○./ Soknak tartom	84	20
○./ Kevésnek tartom	272	63
c./ Nem tudok véleményt nyilvánítani, mert nem volt nálunk ilyen kiképzés	71	17

5. Járóbeteg ellátásról az a véleményem:	fő	%
a./ Nem hallgatják meg panaszaimat	5	2
b./ Ugy érzem nem akarnak velem foglalkozni	56	11
c./ Azt hiszik, hogy semmi bajom, csak egészségügyi szabadságot akarok	140	36
d./ A panaszaimat megfelelően orvosolták, és meggyógyultam	199	51
6. Fekvőbetegként kezelték-e a segélyhelyen, ha igen:		
a./ Mindent elkövettek, hogy minél gyorsabban meggyógyuljak	145	63
b./ Csak befektettek és nem törődtek velem	46	26
c./ Alig vártam, hogy kiengedjenek a segélyhelyről, mert nagyon rosszul bántak velem.	22	11
7. Milyennek itéli meg a fogászati ellátást?		
a./ Nálunk nincs fogászati rendelés	33	14
b./ Kevés a rendelési idő, nem tudják megoldani a problémákat	175	46
c./ Jó a fogászati ellátás	123	40
d./ Nem is tudtam, hogy van nálunk fogászati rendelés.	-	-
8. A laktanya közegészségügyi helyzetét		
a./ Rossznak tartom	89	20
b./ Nem tudom megítélni, mert a polgári életben sem volt jobb	87	20
c./ Jónak tartom	254	60
9. Személyi tisztálkodását hogyan oldja meg?		
a./ Minden lehetőséggel rendelkezik a laktanya, így ugyanugy tudok tisztálkodni, mint otthon	293	74
b./ Semmilyen feltétellel nem rendelkezünk, még megmosakodni sem tudunk	53	13
c./ Számomra közömbös	50	13

10. Munkahelyén törődnek-e az egészségi állapotával?	fő	%
a./ Nem érdekel senkit, csak az a fontos, hogy a munkámat elvégezzem	93	21
b./ Megtartották számomra a balesetvédelmi oktatást és munkavégzés közben is figyelmeztetnek, ha munkámat egészségemre veszélyeztetően végzem	284	65
c./ Nem olyan munkaköröm /beosztásom/ van ahol ez a kérdés fontos lenne	58	14
11. Kötelező szűrővizsgálaton mikor vett részt?		
a./ Csak a bevonulásomkor vizsgáltak meg	167	39
b./ Külön szűrőcsoport szűrt meg, mivel a beosztásom megköveteli /hk. kezelő személyzet, buvár, ejtőernyős, akkumulátor kezelő, spec. üzemanyag kezelő/	78	18
c./ Minden időszakban le kell menni a segélyhelyre, ahol megvizsgálják	181	43
II. Élelmezési szolgálat:		
1. Levesek izletessége:		
a./ Mindig izletes	10	3
b./ Általánosan izletes	163	35
c./ ritkán izletes	210	47
d./ Nem izletes	51	15
2. Reggelik változatossága:		
a./ Változatos	69	16
b./ Esetenként változatos	240	54
c./ Egyhangu	134	30

3./ Kiszolgált ételek mennyisége:	fő	%
a./ sok	38	10
☒ b./ elegendő	101	23
c./ változó	163	37
d./ kevés	130	30
4./ Étkészletek /tányér, poharak/ tisztasága:		
☒ a./ Mindig tiszta	87	20
☒ b./ Általában tiszta	220	50
c./ ritkán tiszta	111	25
d./ sohasem tiszta	32	5
5./ Mindig a kiválasztott menüt kapja-e?		
☒ a./ Mindig	41	9
☒ b./ általában	201	46
c./ nagyon ritkán	165	38
d./ sohasem	23	7
6./ Milyen az étkezde berendezése?		
☒ a./ Kulturált, otthonos	101	26
b./ Igényeimet kielégíti, ahogy van	230	52
c./ Nem szívesen étkezem itt, mert kulturálatlan, piszkos	93	22
7./ Hagományostól eltérő ételféleséget, milyen gyakorisággal biztosít az élm. szolgálat?		
☒ a./ gyakran	48	12
b./ alkalmanként	339	78
c./ sohasem	45	10

8./ Hogyan biztosít az élm. szolg. az étkezésekhez süteményt, gyümölcsöt?	f6	%
a./ folyamatosan	59	14
b./ ritkán	205	46
c./ ünnepélyes alkalmakkor	162	37
d./ Nem biztosít	13	3

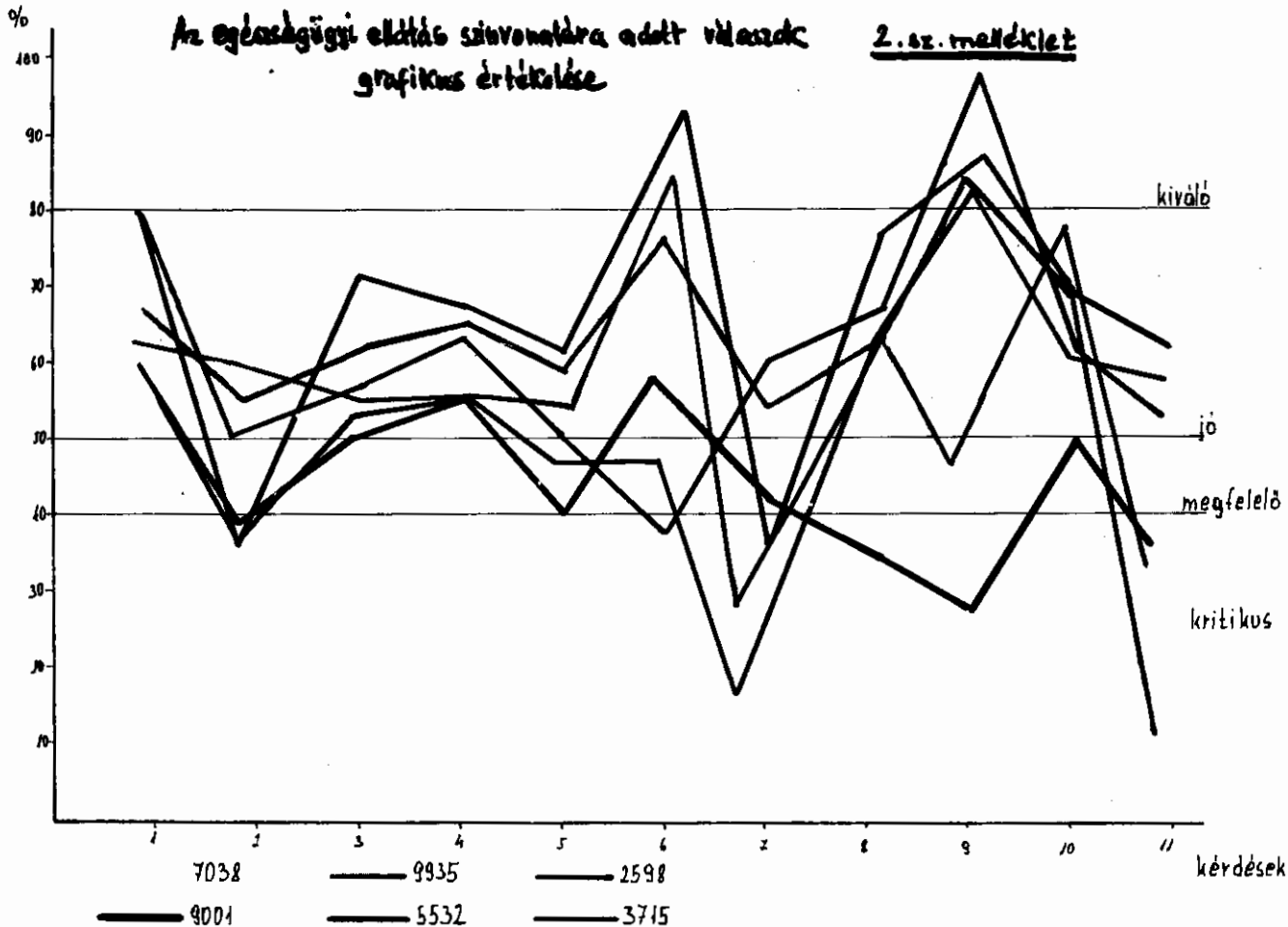
9./ Katonai vegyesboltból hány Ft értékben vásárol havonta élelmiszert?		
a./ 100 Ft-nál kevesebbet	108	25
b./ 100-200 Ft között	207	47
c./ 200-300 Ft között	93	21
d./ ...-... Ft között	25	7

10./ Sorolja fel a katonai vegyesboltból vásárolt főbb élelmiszereket!		
-		
-		
-		
-		
-		
-		

11./ Figyelembe veszik-e az állomány igényeit, kívánságait az étrendek összeállításánál?		
a./ Igen, rendszeresen	35	8
b./ esetenként	147	34
c./ nem	252	58

12./ Hol jobb az ételmezési ellátás?	fő	%
a./ Laktanyában	216	51
b./ Gyakorlaton	198	49

Tata, 1981. július 3-án.

Az előzetes előadás szövegére adott válaszok grafikus értékelése

